

Jaarstukken

2018

Gemeente Heeze-Leende

Inhoud

Algemeen	3
<i>Aanbieding jaarstukken 2018</i>	4
<i>Leeswijzer</i>	6
Programmaverantwoording	7
<i>Programma 1: Fundament</i>	8
<i>Programma 2: Opgroeien</i>	18
<i>Programma 3: Meedoen</i>	26
<i>Programma 4: Wonen</i>	40
<i>Programma 5: Werken</i>	47
<i>Programma 6: Duurzaamheid</i>	55
<i>Programma 7: Financiën</i>	60
Paragrafen	65
<i>Paragraaf lokale heffingen</i>	66
<i>Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing</i>	70
<i>Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen</i>	78
<i>Paragraaf financiering</i>	82
<i>Paragraaf bedrijfsvoering</i>	85
<i>Paragraaf verbonden partijen</i>	90
<i>Paragraaf grondbeleid</i>	100
Jaarrekening	106
<i>Overzicht van baten en lasten</i>	107
<i>Toelichting op het overzicht van baten en lasten</i>	108
<i>Balans</i>	127
<i>Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling</i>	129
<i>Toelichting op de balans</i>	129
<i>Melding WNT</i>	145
<i>Controleverklaring van de onafhankelijke accountant</i>	146
Bijlagen	149
<i>Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld</i>	150
<i>Staat van gewaarborgde geldleningen en gegarandeerde faciliteiten</i>	151
<i>Verantwoording specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage)</i>	152

Algemeen

Aanbieding jaarstukken 2018

Hierbij bieden wij u de jaarstukken 2018 aan. De jaarstukken, bestaande uit het jaarverslag en de jaarrekening, vormen het sluitstuk van de planning & control cyclus. In de bestuursrapportage 2018 hebben we u geïnformeerd over de verwachte beleidsmatige en financiële afwijkingen ten opzichte van de programmabegroting 2018. Deze jaarstukken vormen de eindverantwoording over het begrotingsjaar 2018.

Resultaat 2018

In de begroting 2018 (na begrotingswijzingen) werd uitgegaan van een positief saldo van € 251.000. Het werkelijk saldo over 2018 bedraagt € 114.000 positief. We sluiten 2018 derhalve af met een negatief *resultaat* ten opzichte van de begroting van € 137.000. De afwijkingen per programma zijn in onderstaand overzicht weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Programma	Lasten			Baten			Saldo
	Begroting 2018 *	Rekening 2018	Vershil 2018	Begroting 2018 *	Rekening 2018	Vershil 2018	
1 Fundament	2.919	2.903	16	379	404	25	41
2 Opgroeien	5.333	5.717	- 384	312	262	- 50	- 434
3 Meedoen	5.893	5.937	- 44	299	390	91	47
4 Wonen	5.635	15.878	- 10.243	3.595	13.188	9.593	- 650
5 Werken	6.115	6.544	- 429	3.097	4.579	1.482	1.053
6 Duurzaamheid	3.426	3.460	- 34	3.340	3.407	67	33
7 Financiën	8.054	5.666	2.388	24.584	22.347	- 2.237	151
Saldo exclusief mutaties reserves	37.375	46.105	- 8.730	35.606	44.577	8.971	241
Saldo mutatie reserves	1.018	1.889	- 871	3.038	3.531	493	- 378
Saldo na bestemming	38.393	47.994	- 9.601	38.644	48.108	9.464	- 137

* Betreft begroting 2018 inclusief de door de raad in 2018 vastgestelde begrotingswijzingen.

De belangrijkste verschillen tussen het begrote resultaat en het werkelijke resultaat bestaan uit:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Saldo
<p><i>Jeugdzorg *</i></p> <p>In de bestuursrapportage 2018 hebben we gemeld dat de lasten met betrekking tot de uitvoering van de jeugdzorg stijgen en de beschikbare budgetten niet toereikend waren. Nu blijkt dat de werkelijke lasten over 2018 hoger zijn dan destijds bij het opstellen van de bestuursrapportage 2018 werd verwacht. Oorzaken voor die stijging zijn de verdere toename van het aantal jeugdigen met zorg en een toename van dure zorgtrajecten. Bij het opstellen van de begroting 2019 hebben we met die stijging overigens al rekening gehouden.</p>	- 411
<p><i>Wet maatschappelijke ondersteuning *</i></p> <p>Bij het thema maatschappelijke ondersteuning werd in de bestuursrapportage 2018 nog uitgegaan van een klein positief saldo. De toename van het aantal klanten dat begeleiding nodig heeft alsmede de stijging van het aantal woningaanpassingen en verstrekte hulpmiddelen leiden nu tot een nadeel. Ook voor de maatschappelijke opvang geldt dat wij in de begroting 2019 rekening hebben gehouden met een stijging van deze lasten.</p>	- 109
<p><i>Participatie *</i></p> <p>Het voordeel op participatie wordt onder meer veroorzaakt door het achterblijven van het aantal verstrekte loonkostensubsidies en het niet aanwenden van de extra middelen ten behoeve van bijzondere bijstand aan kwetsbare groepen. Verder is de rijksbijdrage WSW (Wet Sociale Werkvoorziening, onderdeel van de algemene uitkering) gedaald en is hierdoor ook de doorbetaling aan de Ergon (Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven) lager.</p>	186
<p><i>Boekwinst verkoop gronden</i></p> <p>Er zijn in 2018 gronden gelegen aan de Halfeindschestraat te Leende verkocht tegen een hogere prijs dan de boekwaarde van die gronden.</p>	110
<p><i>Uitkering gemeentefonds</i></p> <p>Zowel de september- als decembercirculaire gemeentefonds 2018 hadden een negatief effect op de omvang van de algemene uitkering over 2018. Die verlaging wordt naast de hiervoor vermelde daling van de rijksbijdrage WSW onder meer veroorzaakt door een landelijke korting als gevolg van hogere btw-declaraties.</p>	- 240
<p><i>Personeel en inhuur</i></p> <p>Het invullen van vacatures was ook in 2018 weer lastig. Hierdoor zijn in 2018 niet alle vacatures ingevuld door vaste medewerkers en werd gebruik gemaakt van tijdelijk personeel en inhuur. Het inhuurbudget is hier op aangepast. Per saldo blijft er sprake van een voordeel. In de loop van 2018 zijn diverse functies die tijdelijk ingevuld werden door inhuurkrachten ingevuld door vast personeel. Daarmee is eind 2018 de bezetting weer op peil.</p>	218

Omschrijving	Saldo
Overhead** De inspanningen om de omvang van de overhead te beperken, werpen hun vruchten af. Zo wordt er kritisch gekeken naar de noodzaak om machines en materialen te vervangen, wordt aandacht besteed aan energiebesparing en wordt er meer gebruik gemaakt van het openbaar vervoer.	131
Overige posten	- 22
Totaal saldo	- 137

* Saldo exclusief personeel en inhuur (als afzonderlijke post opgenomen).

** Saldo exclusief personeel en inhuur (als afzonderlijke post opgenomen) en voordeel toerekening overhead aan grondexploitaties (per saldo heeft dit geen effect op het saldo).

Een meer uitgebreide analyse van de financiële verschillen treft u in de jaarrekening aan onder 'analyse van de afwijkingen per programma'.

Budgetoverheveling

Een deel van de budgetten is in 2018 niet ingezet, maar is in 2019 nog noodzakelijk om de doelen die we met de betreffende budgetten wilden bereiken te realiseren. Wij stellen voor deze budgetten over te hevelen naar 2019 door hiervoor in 2019 budgetten ten laste van de algemene reserve te vormen. Dit voorstel heeft betrekking op de volgende posten:

Bedragen x € 1.000

Budgetoverhevelingen 2018	
Onderhoud evenementenkasten	20
Masterplan sportpark Lambrek	15
Digitalisering milieuvergunningen	34
Implementatie Omgevingswet	13
Totaal overheveling budgetten	83

De betreffende posten worden hierna kort toegelicht.

Onderhoud evenementenkasten

Lokale installatiebedrijven waren door drukte in de bouwsector niet in staat om de opdracht uit te voeren in 2018. Zelf hebben we er ook voor gekozen om veiligheidsinspecties van elektrische installaties (NEN3140) van alle gebouwen voorrang te geven boven groot onderhoud evenementenkasten.

Masterplan sportpark Lambrek

De opdracht voor het opstellen van een masterplan voor sportpark Lambrek is in 2018 verstrekt maar nog niet afgerond. Oplevering van het masterplan en facturatie van de hieraan verbonden lasten zal in 2019 plaatsvinden.

Digitalisering milieuvergunningen

In 2018 is gestart met het digitaliseren. De opdracht is nog niet voltooid. Het digitaliseren gaat verder in 2019.

Implementatie Omgevingswet

Het budget is bedoeld voor de implementatie van de Omgevingswet. De implementatie van de Omgevingswet is een proces dat verschillende jaren duurt. Op voorhand is niet precies aan te geven wanneer welke kosten gemaakt worden. Duidelijk is wel dat de implementatie het nodige gaat kosten (opstellen Omgevingsvisie, Omgevingsplan, DSO, voorlichting etc.). Het is dan ook noodzakelijk dat het budget dat in 2018 beschikbaar was niet verloren gaat. In 2018 zijn er werkzaamheden uitgevoerd (opstellen projectopdracht, instellen projectgroep, voorbereidende werkzaamheden Omgevingsvisie), maar aan deze werkzaamheden waren, m.u.v. de inzet van uren van eigen personeel, geen kosten verbonden. Komend jaar (2019) worden er wel aanvullende kosten gemaakt, aangezien begonnen wordt met het opstellen van de Omgevingsvisie. De aanbesteding hiervoor start begin 2019. De verwachte kosten voor het opstellen van de Omgevingsvisie bedragen meer dan € 45.000. Daarnaast worden er in 2019 ook nog kosten gemaakt t.b.v. voorlichting over de Omgevingswet.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN HEEZE-LEENDE,

de secretaris,

de burgemeester,

mw. drs. P.M.M.H. Hurkmans

P.J.J. Verhoeven

Leeswijzer

De jaarstukken zijn verdeeld in het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit een verantwoording per programma. Per programmageven we antwoord op de vragen 'wat hebben we bereikt?' en 'wat hebben we daarvoor gedaan?'. De eerste vraag betreft het beoogde maatschappelijke effect. De tweede vraag gaat in op de activiteiten die zijn uitgevoerd om dit beoogde maatschappelijke effect te bereiken. De vraag 'wat heeft het gekost?' wordt voor een belangrijk deel nader toegelicht in de verschillenanalyse die is opgenomen in onderdeel 'jaarrekening'.

Evenals in de programmabegroting worden vervolgens de paragrafen behandeld. Deze gaan over lokale lasten, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid. Deze paragrafen geven een 'dwarsdoorsnede' door alle programma's waarbij sprake kan zijn van grote bestuurlijke en financiële impact.

Jaarrekening

De jaarrekening is meer financieel van aard en bestaat uit de balans en het overzicht van baten en lasten, beiden voorzien van een toelichting.

In de algemene toelichting wordt ingegaan op de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling. In de toelichting op de balans wordt een nadere specificatie van balansposten gegeven. Daarnaast wordt ingegaan op niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen voor toekomstige jaren.

De toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening geeft per programma:

- Een verschillenanalyse op de exploitatie.
- De door de raad gevoteerde langlopende kredieten. Er vindt een verantwoording plaats van hetgeen in 2018 met deze kredieten is gedaan en of het krediet moet worden gehandhaafd dan wel afgesloten
- Tot slot wordt bij elk programma ingegaan op de naleving van de begrotingsrechtmatigheid.

Daarnaast wordt inzicht gegeven in de aanwending van het bedrag onvoorzien uit de programmabegroting. Tevens worden de incidentele baten en lasten en structurele stortingen en onttrekkingen uit reserves weergegeven.

In de overige toelichting is het overzicht Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector opgenomen en worden de mutaties in de reserves en voorzieningen toegelicht.

Het laatste onderdeel van de jaarrekening is de controleverklaring van de accountant.

Bijlagen

Als bijlagen zijn opgenomen:

- Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
- Overzicht reserves en voorzieningen (incl. toelichting)
- Staat van opgenomen langlopende geldleningen
- Staat van kapitaalverstrekkingen
- Staat van gewaarborgde geldleningen
- Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa)

Programmaverantwoording

Programma 1: Fundament

Thema's

Het programma *Fundament* omvat de volgende thema's:

Thema
1.1 Bestuur
1.2 Samenwerking
1.3 Openbare orde en veiligheid
1.4 Dienstverlening
1.5 Burgerzaken
1.6 Burgerparticipatie (vervallen, onderdeel van 1.4 Dienstverlening)
1.7 Dorpsraden
1.8 Algemene zaken

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

1.1 Bestuur	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>De gemeenteraad en het college van burgmeester en wethouders zijn het gezicht van de gemeente. De afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat bestuurders onder een vergrootglas liggen waar het gaat om integriteit en transparantie van besturen. Integriteit zien we als een vanzelfsprekendheid en in ons bestuurlijk handelen zijn we transparant. We zijn aanspreekbaar op de besluiten die we nemen en leggen rekenschap af over de uitvoering van het beleid. Het is daarom van belang dat de raad in staat wordt gesteld zijn kaderstellende en controlerende rol goed uit te voeren. Dit betekent dat de raad hiertoe voldoende gefaciliteerd en ondersteund moet worden.</p>	<p>In 2018 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Een nieuw college en een nieuwe gemeenteraad zijn aangetreden. Er is een coalitieakkoord gesloten, dat de richting aangeeft voor de komende vier jaar. Het college zet in op burgerparticipatie. Daarmee wordt de lokale overheid op een andere manier zichtbaar en aanspreekbaar. Er is veel aandacht voor integriteit en de rollen die zowel de gemeenteraad als het college vervullen. In 2018 zijn door de gemeenteraad de eerste stappen gezet om de wijze van vergaderen en de werkgroepen tegen het licht te houden, gericht op het goed vervullen van de rollen. Dit zal in 2019 zijn beslag gaan krijgen.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>In 2018 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Om zoveel mogelijk te stimuleren dat mensen zich hiervoor kandidaat te stellen vond in de zomer van 2017 een project Politiek Actief gestart waaraan zo'n 20 inwoners hebben deelgenomen. Daarnaast willen we jongeren overhalen om naar de stembus te gaan en organiseren we begin 2018 een politieke markt en een aansprekend debat tussen politieke partijen.</p>	<p>Het project Politiek Actief heeft geresulteerd in een aantal personen die zich hebben aangesloten bij een politieke partij en nu als fractievertegenwoordiger ervaring opdoen in het raadswerk. Helaas is het nog niet gelukt om meer jongeren te interesseren voor het raadswerk.</p>
<p>De integriteit van het gemeentelijke bestuur, de kwaliteit van het politiek bestuurlijk besluitvormingsproces en het samenspel in de raad blijven aandachtspunten in 2018. We hebben contact met een externe deskundige, die de raad(sleden) adviseert en ondersteunt in integriteitsvraagstukken. Ook de kandidaat wethouders voor de nieuwe raadsperiode wordt gescreend op integriteit en zullen bewust gemaakt worden van mogelijke risico's.</p>	<p>De integriteit van het gemeentelijk bestuur is een jaarlijks terugkerend onderwerp op de heisessie van de raad. Ook op andere momenten wordt hier aandacht aan besteed, hetzij in persoonlijke gesprekken met raadsleden, hetzij tijdens overleggen.</p> <p>De screening heeft conform afspraken plaatsgevonden.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Eind 2017 zouden we de werkwijze van de rekenkamercommissie in A2 verband evalueren. De rekenkamercommissie is qua samenstelling een personele unie, dat wil zeggen dat de gemeenten Cranendonck, Valkenswaard en Heeze-Leende een zelfstandige rekenkamercommissie hebben maar dat deze qua personele samenstelling gelijk is. In het tweede halfjaar 2016 is de rekenkamercommissie een onderzoek gestart naar de A2 samenwerking waarvan de resultaten na de zomer 2017 bekend zijn gemaakt. Afhankelijk van de uitkomst van de evaluatie wordt het vervolgtraject van de rekenkamercommissie in 2018 bekend.</p>	<p>In 2018 heeft de rekenkamercommissie ontslag genomen. Doordat de rekenkamercommissie A2 op eigen initiatief ontslag heeft genomen is er geen evaluatie geweest met de raad. De griffiers van de A2-gemeenten hebben wel zelf een evaluatie gehouden. In 2018 zijn er verder geen onderzoeken meer geweest. Samen met de griffiers van Cranendonck en Valkenswaard en een afvaardiging van de raadsleden (2 per gemeente) is bekeken hoe de rekenkamercommissie weer vorm kan worden gegeven. Inmiddels zijn al stappen gezet om te komen tot een nieuwe rekenkamercommissie.</p>
<p>Alle verordeningen en reglementen worden eind 2017 of begin 2018 geëvalueerd en zo nodig aangepast zodat de nieuwe gemeenteraad in 2018 kan beginnen met actuele regelgeving. De werkgroepen van de raad worden door de nieuwe gemeenteraad na maart 2018 geëvalueerd. Daar waar nodig worden ze gecontinueerd in een nieuwe samenstelling.</p>	<p>De verordeningen zijn in het 1^e kwartaal van 2018 geactualiseerd. In het najaar/begin 2019 zijn de werkgroepen ingesteld en is gevraagd het doel van de werkgroep te benoemen. Dit proces is eind februari 2019 afgerond. Tijdens de heisessie in het voorjaar 2019 stond een evaluatie van de werkgroepen op de agenda en zijn vervolgfafspraken gemaakt.</p>
<p>De nieuwe gemeenteraad zal na de verkiezingen van 2018 verder gaan met het proces om de 'Stip op de Horizon' te bepalen voor wat betreft de samenwerking in A2 verband. Hiervoor zijn in de tweede helft van 2017 diverse gesprekken geweest en heeft een Burgertop plaatsgevonden. De uitkomsten van die gesprekken vormen als het ware een kompas voor de toekomst van de samenwerking.</p>	<p>In de tweede helft van 2018 is gestart met het bepalen van de 'Stip op de Horizon', aan de hand van drie sporen. Spoor 1 omvat een evaluatie van de huidige samenwerking in de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking A2 gemeenten (GRSA2). Spoor 2 is een bestuurlijke ronde met de drie A2-colleges en ook een gesprek met bestuurders in de regio. In die gesprekken staat centraal hoe men de A2 samenwerking ziet en ervaart en wat de volgende stap in die samenwerking zou kunnen zijn. Dit spoor is gestart in 2018 en loopt verder door in 2019. Spoor 3 is het onderzoek naar de schalen van samenwerking. Dit onderzoek loopt met name in 2019. Dit onderzoek heeft betrekking op de maatschappelijke opgaven van Heeze-Leende, Valkenswaard en Cranendonck en de mate waarin de drie gemeenten in staat zijn de maatschappelijke opgaven zelfstandig of in samenwerking op te kunnen pakken.</p>
<p>Voor alle raadsleden geldt dat verbinding met de inwoners een belangrijke taak is bij alle nieuwe ontwikkelingen. De omgevingswet is voor de raad in 2018 een belangrijk thema.</p>	<p>De eerste stap in het proces is gezet. De raad heeft besloten in te stemmen met de uitgangspunten voor het opstellen van de omgevingsvisie inclusief het beoogde participatietraject.</p>
<p>Het college heeft naast de reguliere vergaderingen een of twee keer per jaar een heidag waarin steeds andere thema's worden uitgediept. In 2018 zal met het nieuwe college extra aandacht worden besteed aan strategische communicatie.</p>	<p>In 2018 heeft het college twee keer heidagen gehad.</p>

1.2 Samenwerking	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p><i>Uitwerken visie op samenwerking</i></p> <p>De raad heeft het college opdracht gegeven om vóór 1 januari 2017 een door de drie gemeenten gedragen toekomstvisie over de samenwerking op middellange termijn op te stellen. Dat proces is in gang gezet en heeft geleid tot besluitvorming met betrekking tot dit 'wenkend perspectief'. In 2018 wordt de lokale visie gedeeld en door de 3 gemeenteraden besproken.</p>	<p>In 2017-2018 is in opdracht van de gemeenteraad in beeld gebracht wat het karakter en de kracht van Heeze-Leende is, dit als 'kompas' voor verdere samenwerking. Het beeld is dat de afzonderlijke kernen een sterk eigen profiel en een eigen cultuur hebben, dat onafhankelijk is ten opzichte van de bestuurlijke constructie. In het rapport is een aantal denklijnen geschetst voor eventuele verdere samenwerking.</p> <p>Daarnaast zijn de drie gemeenten en de GRSA2 een gezamenlijk traject opgestart om te onderzoeken hoe verder samenwerking eruit zou kunnen zien.</p> <p>We hebben daarmee bereikt dat volop wordt nagedacht over toekomstige samenwerking.</p>
<p><i>Doorontwikkeling ambtelijk apparaat</i></p> <p>Op het gebied van innovatie en participatie geven wij ruimte aan initiatieven vanuit de samenleving. Dit om oplossingen te vinden voor maatschappelijke vraagstukken. Hierbij kijken we nadrukkelijk naar de eigen rol van het lokale bestuur en ambtelijke apparaat in de samenleving om zo te kunnen inspelen op de innovatie en participatie.</p>	<p>In het coalitieakkoord heeft participatie een centrale plek gekregen. Dit is eind 2018 vertaald in een nieuwe innovatieve aanpak op het gebied van burgerparticipatie, waarmee in 2019 geëxperimenteerd wordt.</p> <p>We hebben daarmee bereikt dat de gemeente zich stapsgewijs ontwikkelt tot een netwerkpartner, die samen met inwoners en organisaties maatschappelijke doelen bereikt.</p>
<p><i>Continuering GRSA2</i></p> <p>Per 1 januari 2017 zijn alle bedrijfsvoeringsfuncties overgegaan naar de GRSA2. De dienstverlening is voor alle 3 de deelnemende gemeenten op peil gebleven. Gevolg van de overgang van alle bedrijfsvoeringstaken naar de GRSA2 is dat de achterblijvende organisatie nog maar beperkt van omvang is, zo'n 65 à 70 fte.</p>	<p>Als gevolg van de overdracht van bedrijfsvoeringstaken naar de GRSA2 is de achterblijvende gemeentelijke organisatie kleiner geworden. Dit heeft een positief effect op de kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoeringstaken gehad.</p> <p>Aan de andere kant is daardoor de flexibiliteit binnen de gemeentelijke organisatie afgenomen.</p>
<p><i>Herpositionering MRE</i></p> <p>2 jaar geleden werd de gemeenschappelijke regeling (GR) SRE gewijzigd in de gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Eindhoven (MRE). Een nieuwe werkwijze van de samenwerking werd aangegaan maar moest zich nog vormen. Een evaluatie van deze nieuwe samenwerkingsvorm vindt momenteel plaats. Belangrijke eerste conclusie in dat proces is dat er een herijking plaats moet vinden op zowel vorm als inhoud.</p> <p>De schaal van de afzonderlijke gemeenten is te klein om de vraagstukken waar we voor staan afdoende op te pakken. Samenwerking is noodzakelijk. In Zuidoost-Brabant hebben we een lange traditie van bestuurlijke samenwerking. Die heeft zijn vruchten afgeworpen. Het is daarom van belang dat de samenwerking gecontinueerd wordt.</p>	<p>De evaluatie is afgerond.</p> <p>Als vervolg hierop is nadere vaststelling en uitwerking van de toekomstige koers vastgelegd in het ambitiedocument. Dit ambitiedocument heeft zijn weerslag gekregen in de notitie 'bouwstenen voor een effectieve samenwerking' dat de basis vormt voor het samenwerkingsakkoord.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Uitwerken visie op samenwerking</i> De visie op samenwerking is vastgesteld en vanuit die vastgestelde visie zullen ontwikkelingen ter hand worden genomen.</p>	<p>In het eerste kwartaal van 2018 is het onderzoek door Rijnconsult 'Kompas voor de toekomst van Heeze-Leende, De kracht van oude verbanden' afgerond en aangeboden aan de gemeenteraad.</p> <p>Met de drie A2 gemeenten en de GRSA2 is tweede helft 2018 ook het traject 'Stip op de Horizon' opgestart. Er is een drie sporenaanpak uitgewerkt, met daarin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een evaluatie van de huidige samenwerking op bedrijfsvoering in de GRSA2. • een bestuurlijke ronde waarin gesprekken plaatsvinden over mogelijke toekomstscenario's. • een onderzoek naar de maatschappelijke opgaven per gemeenten, in welke mate de gemeenten de opgaven aankunnen en welke samenwerkingsvormen daarvoor geschikt zouden zijn. <p>De drie sporen lopen nog door in 2019.</p>
<p><i>Doorontwikkeling ambtelijk apparaat</i> Het ambtelijk apparaat zal zich blijven ontwikkelen en moeten aanpassen aan maatschappelijke veranderingen. De mate waarin dit gebeurt, is afhankelijk van de ontwikkelingen die op de gemeente afkomen of de vragen die er aan het ambtelijk apparaat worden gesteld.</p>	<p>Onder de naam 'Operatie Nieuwe Jas' is de doorontwikkeling van de organisatie opgepakt. Nadat in 2017 de structuur is aangepast, zijn in 2018 stappen gezet om een aantal regelingen en instrumenten verder door te ontwikkelen, waarbij verantwoordelijkheden daar worden belegd waar ze horen. Centrale thema's binnen Operatie Nieuwe Jas zijn eigenaarschap, dingen mogelijk willen maken en het handelen vanuit 'ja, tenzij'-principe. Dit vergt een andere manier van denken.</p>
<p><i>Continuering GRSA2</i> Het ingezette traject van de samenwerking op A2-niveau zal gehandhaafd blijven. De kosten die hiermee gemoeid zijn, komen in de jaarlijkse P&C-producten terug in de raad voor besluitvorming.</p>	<p>De samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering is in 2018 voortgezet. De GRSA2 legt in haar eigen P&C-producten verantwoording af.</p>
<p><i>Herpositionering MRE</i> Met het herijkingstraject wordt eind 2017 gestart nadat het evaluatieproces is afgerond. Het streven is om in december 2018 een nieuwe Regionale Agenda vast te stellen over de koers en de vorm van de intergemeentelijke samenwerking. Wij zullen mede vorm en inhoud geven aan de Regionale Agenda.</p>	<p>Eind 2017 is het evaluatierapport opgeleverd. Belangrijke aanbeveling was dat er een fundamentele herijking van de samenwerking op zowel vorm als inhoud moet plaatsvinden. In 2018 zijn raden en colleges meermalen betrokken bij de uiteindelijk totstandkoming van het samenwerkingsakkoord 2019-2022 (werd voorheen de Regionale Agenda genoemd) en het werkprogramma 2019. Na de beraadslaging in de verschillende raden heeft in maart 2019 de besluitvorming door het algemeen bestuur van de MRE over het samenwerkingsakkoord en het werkprogramma plaatsgevonden.</p>

1.3 Openbare orde en veiligheid																
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?															
<p>Veiligheid is een belangrijk thema. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat de gemeente Heeze-Leende een veilige gemeente is. Heeze-Leende moet een veilige en leefbare gemeente blijven. Wat goed is moet namelijk behouden blijven. Dit willen wij bereiken door het hebben van een breed en integraal beeld van veiligheid en het aanpakken van diverse verschijnselen van onveiligheid. Het uitgangspunt is dat dit gebeurt in samenwerking met diverse veiligheidspartners en onze inwoners met zowel oog voor objectieve (cijfers) als subjectieve (gevoelsmatige) veiligheid. Op dit moment waarderen de inwoners van Heeze-Leende de subjectieve veiligheid met het cijfer 7,8. Het streven is om minimaal dit niveau te behouden.</p>	<p>Uit de cijfers over 2018 is gebleken dat met name de objectieve veiligheid in 2018 duidelijk is verbeterd ten opzichte van voorgaande jaren. Op vrijwel alle aandachtsgebieden heeft een sterke daling plaatsgevonden.</p> <table border="1" data-bbox="826 414 1503 577"> <thead> <tr> <th>Soort misdrijf</th> <th>2017</th> <th>2018</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Diefstel/inbraak woningen</td> <td>30</td> <td>15</td> </tr> <tr> <td>Diefstal brom-, snor- en fietsen</td> <td>30</td> <td>24</td> </tr> <tr> <td>Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen</td> <td>33</td> <td>23</td> </tr> <tr> <td>Totaal Heeze-Leende</td> <td>93</td> <td>62</td> </tr> </tbody> </table> <p>Voor wat betreft de subjectieve veiligheid zijn er (nog) geen cijfers bekend.</p>	Soort misdrijf	2017	2018	Diefstel/inbraak woningen	30	15	Diefstal brom-, snor- en fietsen	30	24	Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	33	23	Totaal Heeze-Leende	93	62
Soort misdrijf	2017	2018														
Diefstel/inbraak woningen	30	15														
Diefstal brom-, snor- en fietsen	30	24														
Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	33	23														
Totaal Heeze-Leende	93	62														
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?															
<p><i>Kadernota 2015-2018 en Uitvoeringsprogramma 2018</i> Voor de raadsperiode 2015-2018 is een Kadernota Integrale Veiligheid opgesteld met daaraan gekoppeld een jaarlijks uitvoeringsprogramma. Bij het opstellen van het jaarlijkse uitvoeringsprogramma is het noodzakelijk om vooraf een analyse van de veiligheidssituatie van de gemeente te maken. Door middel van de veiligheidsmonitor(en) wordt inzicht verschaft in de huidige veiligheidssituatie en kan een vergelijking worden gemaakt met voorgaande jaren. Aan de hand hiervan kan dan bekeken worden of er aanpassingen aan het gevoerde beleid moeten worden gedaan. Komend jaar zal vooral aandacht worden besteed aan de aanpak van woninginbraken, ondermijnende criminaliteit en de opzet en uitvoering van het gemeentebrede cameratoezicht.</p>	<p>In 2018 is het Uitvoeringsprogramma 2018 opgesteld en uitgevoerd.</p> <p>Tevens is een nieuwe beleidscyclus opgestart voor komende 4 jaar. Op basis van de Monitor objectieve veiligheid zijn de prioriteiten op het gebied van integrale veiligheid bepaald. Deze prioriteiten zijn opgenomen in de Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) 2019-2022. Het IVB is wederom vertaald in concrete maatregelen en deze zijn vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma 2019.</p>															
<p><i>Aanpak woninginbraken</i> Een belangrijke taak van de gemeente is het informeren, adviseren en waar mogelijk ondersteunen van inwoners en bedrijven bij het nemen van maatregelen ter voorkoming van een inbraak. De gemeente voert regie op veiligheid en maakt in dat kader afspraken met verschillende partners. De inzet is gericht op het aanpakken van daders, het weerbaar maken van potentiële slachtoffers en het verbeteren van de fysieke leefomgeving. De gemeente heeft daar een ondersteunende rol in.</p>	<p>Veel inzet was in 2018 gericht op het verder terugdringen van het aantal woninginbraken. Dit is gedaan door het stimuleren van bewustwording, het vergroten van de meldingsbereidheid en het treffen van beveiligingsmaatregelen door bewoners (buurtwhatsapp) en gemeente (cameratoezicht). Na een groot aantal inbraken in voorgaande jaren is in 2018 een forse daling ingezet (van 30 inbraken in 2017 naar 15 in 2018).</p>															
<p><i>Aanpak georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit</i> De georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit is in heel Nederland een ernstig maatschappelijk probleem. Het zorgt niet alleen voor veel onveiligheid en overlast bij de bevolking, maar ook voor minder zichtbare, sluipende ontwrichting van de samenleving. Een belangrijk doel is dan ook het tegengaan van de vermenging van de onderwereld met de bovenwereld. Net als veel andere gemeenten heeft Heeze-Leende te maken met verschillende vormen van georganiseerde criminaliteit. Het gaat om fenomenen als georganiseerde hennepcultuur, het vervaardigen van synthetische drugs, drugshandel, uitbuiting, illegale prostitutie, mensenhandel, illegale autohandel en witwaspraktijken. Politie en justitie zijn primair verantwoordelijk voor de strafrechtelijke aanpak van</p>	<p>In 2018 zijn we erin geslaagd om de integrale samenwerking met onze partners te versterken. We pakken casuïstiek integraal en (indien mogelijk) in basisteamverband op. Dit stelt ons in staat beter te bepalen waar we onze activiteiten op moeten richten. Daarnaast zijn de Algemene plaatselijke verordening en Bibob-beleidsregels* geactualiseerd en uitgebreid om doeltreffend te kunnen optreden tegen diverse vormen van ondermijning.</p> <p>* Bibob: bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur</p>															

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>georganiseerde criminaliteit. Doordat criminele activiteiten vaak samengaan met reguliere activiteiten, zijn wij hier als gemeente ook bij betrokken en leveren een actieve bijdrage aan de aanpak hiervan.</p>	
<p><i>Cameratoezicht</i> De inzet van permanent cameratoezicht ondersteunt de activiteiten ter handhaving van de openbare orde en veiligheid. Het betreft hier een systeem waarbij de camera's gekoppeld worden met een meldkamer en uitgerust worden met nummerplaatherkenning. De beelden kunnen dus live worden uitgelezen en er kan direct op geanticipeerd worden. De inzet is primair gericht op de toegangswegen en plaatsen met een geïndiceerd risico op verstoring van de openbare orde en veiligheid. Hierdoor kan een toename van het objectieve en subjectieve veiligheidsgevoel van de inwoners gerealiseerd worden.</p>	<p>Cameratoezicht is onderdeel van een breder pakket aan maatregelen, dat een positieve bijdrage levert aan de veiligheid. De evaluatie over 2018 toont aan dat de criminaliteitscijfers zijn gedaald. Omdat de doelstelling van het cameratoezicht niet SMART* is geformuleerd, is het lastig om aan te geven wat nu het precieze effect van de camera's is op de daling van de cijfers.</p> <p>* SMART: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden</p>
<p><i>Uitvoeren wilde zwijnenplan</i> In 2017 is een gebiedsplan opgesteld waarin de gebiedspartijen vastgelegd hebben hoe ze omgaan met de Wilde Zwijnen-problematiek in en rond het Leenderbos/Valkenhorst. In 2018 wordt verder invulling gegeven aan de afspraken uit dit plan waarvoor we bij vaststellen van de kadernota ook middelen hebben vrijgemaakt.</p>	<p>In 2018 is verder invulling gegeven aan de afspraken uit het gebiedsplan. Op verzoek van de samenwerkingspartners is de gemeente in gesprek gegaan met de gedeputeerde die wilde zwijnen in portefeuille heeft en zijn afspraken gemaakt over instrumenten om in ons gebied dichterbij 0-schade te komen. Verder werd meegewerkt aan een documentaire van onderzoeksprogramma 'de Monitor' en werd een (financiële) bijdrage geleverd aan het ontwikkelen van een verbeterde vangkooi (van afstand sluitbaar).</p>
<p><i>Ambulancepost Leende</i> De Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant-Zuidoost (GGD) en de Veiligheidsregio Brabant Zuidoost willen een Regionale Ambulance Voorziening (RAV) in Leende gaan gebruiken. De gemeente is hiervoor bereid mee te kijken naar een gepaste locatie en een gebouw te ontwikkelen of de huidige brandweerkazerne te verbouwen. De GGD heeft een globaal Programma van Eisen en een kostenraming opgesteld voor de verbouw en nieuwbouw.</p> <p>De gemeente, GGD en Veiligheidsregio Brabant Zuidoost zijn er veel aan gelegen om een ambulancepost aan of naast de brandweerkazerne te realiseren. Deze locatie heeft bij de partijen de voorkeur omdat deze een directe aansluiting op de A2 heeft.</p> <p>De huidige brandweerkazerne in Leende is in bezit van de gemeente. Zowel de GGD als de Veiligheidsregio willen geen eigenaar worden van het nieuwe of verbouwde pand. De gemeente is wel bereid om hiervoor een pand beschikbaar te stellen tegen een kostprijs dekkende huur.</p> <p>De keuze omtrent de verplaatsing van de ambulancepost is niet uit te stellen. Het huidige huurcontract van de ambulancepost loopt af per 1 september 2019 en de Veiligheidsregio heeft een nieuw 'dekkingsplan' opgesteld waardoor het vraagstuk inzake een verplaatsing in 2017 aan de orde is gekomen en een doorloop zal kennen in 2018.</p>	<p>De gemeente gaat naast de brandweerkazerne een ambulancepost ontwikkelen. De gemeenteraad heeft hiervoor een krediet beschikbaar gesteld. Met de GGD Brabant-Zuidoost is een intentieovereenkomst gesloten. Hierin is opgenomen dat zij het pand voor 40 jaar gaan huren tegen een kostendekkende huur. Dit biedt voor de gemeente voldoende garanties om een pand te ontwikkelen. Verder zijn in de intentieovereenkomst uitgangspunten opgenomen voor de huurovereenkomst.</p> <p>Eind 2018 zijn adviseurs aangesteld om te komen tot een ontwerp van de ambulancepost.</p>

1.4 Dienstverlening	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>De gemeentelijke organisatie moet een goede, betaalbare en betrouwbare partner zijn voor haar inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven. Wij willen actief stimuleren het werkelijk mogelijk maken en daar ook daadwerkelijk op toezien, dat onze gemeentelijke organisatie meer vraaggericht, resultaatgericht, klantgericht, integraal en kostenbewust gaat werken.</p>	<p>Digitaliseringsslag: meer dan 100 producten & diensten worden digitaal aangeboden. Score in landelijk onderzoek digitale dienstverlening is gestegen, van 64% (2017) naar 79% (2018) en zit boven het landelijk gemiddelde van 73%. We bieden 79% van onze producten digitaal aan.</p> <p>Inzicht in wensen en behoeften burgers via grootschalig klanttevredenheidsonderzoek. In 2019 werken we dit verder uit.</p> <p>Processen zijn identiek digitaal ingericht in A2 verband en worden nu geïmplementeerd.</p> <p>Prestaties dienstverleningskanalen: gemiddeld wordt meer dan 80% binnen de eigen servicenorm afgehandeld.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Vanuit de organisatorische kenmerken die over 3-5 jaar op ons van toepassing moeten zijn, zijn er 4 thema's benoemd waarlangs we gaan werken om te bereiken dat gestelde doelen voor de ontwikkeling van gemeentelijke organisatie gehaald gaan worden. Voor elk thema wordt een projectleider aangesteld die verantwoordelijk is. Dit alles wordt gerealiseerd door middel van een overall programma waarin de thema's en alle activiteiten worden ontwikkeld, uitgezet en gemonitord. Het betreft de volgende thema's:</p> <p><i>Doorontwikkeling van onze dienstverlening</i></p> <ul style="list-style-type: none"> In 2016 is een experiment 'Gastvrouw in de publiekshal' gestart. We bereikten hiermee een gastvrije, warme ontvangst voor onze burgers. Deze vorm van ontvangst draagt bij aan de verbetering van onze service naar burgers toe en zijn we in staat om onze bezoekers beter te stroomlijnen. Ook in 2018 en 2019 continueren we de inzet van de gastvrouw, waarna de evaluatie plaatsvindt. Managementrapportages verdiepen en verbreden, meetbare processen worden hieraan toegevoegd. Aan ieder proces wordt een kritische prestatie indicator (kpi) gehangen, vervolgens periodiek gemeten en geanalyseerd. Dit maakt je proces en prestatie stuurbaar. 	<p>We hebben per thema een projectleider aangesteld. Hieronder wordt per thema aangegeven wat we hebben gedaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> In 2018 heeft de raad besloten om de pilot Gastvrouw met ingang van 1 juni 2019 niet te continueren. De dienstverleningskanalen, fysiek (balie), telefonie, digitaal (website, WhatsApp en meldingen) en post zijn in 2018 wederom structureel gemonitord. Binnen deze kanalen is gestuurd op het behalen en verbeteren van servicenormen. Zoals het verruimen behandeltijd gezinnen bij de balie en zoveel mogelijk producten digitaal aanbieden. De verbreding en verdieping is uitgesteld tot de applicatie Excellence, welke eind 2018 deels in gebruik is genomen, goed draait. Deze applicatie biedt een dashboard met 'realtime' eenduidige en transparante cijfers.
<ul style="list-style-type: none"> Binnen het programma zaakgericht werken richt een projectgroep zich op het verbeteren van processen. Binnen dit kader wordt aangehaakt met het stuk klantbeleving in samenwerking met communicatie. Klantbeleving wordt gemeten via interviews. We verkrijgen zo generieke processen inclusief klantbeleving op A2 niveau. 	<ul style="list-style-type: none"> Binnen het programma Zaakgericht werken is intensief samengewerkt om zoveel mogelijk processen uniform in te richten en te digitaliseren. Dat betekent achter de schermen transparante meetbare processen en aan de voorkant uitbreiding van ons digitale aanbod. 97 producten zijn digitaal aan te vragen.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<ul style="list-style-type: none"> Het klanttevredenheidsonderzoek is geen direct doel van doorontwikkeling dienstverlening, om net dat stapje extra te zetten wel belangrijk. Binnen programma zaakgericht werken is een projectgroep actief met monitoring dienstverlening A2. Daar wordt o.a. gekeken welke monitor het beste kan worden ingezet om klanttevredenheid te meten, bijvoorbeeld waar staat je gemeente. 	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 zijn de resultaten van de Burgerpeiling gepresenteerd aan het college en de raad. Op 4 thema's is klanttevredenheid gemeten. De uitkomsten hebben geleid tot enkele actiepunten, deze zijn belegd in diverse projecten. Punten als digitale aanbod (digitalisering), relatie bestuur- inwoner (burgerparticipatie), communicatie (in alle projecten alert zijn op inwoners vooraf mee te nemen). In 2019 wordt daar waar nodig kwalitatief onderzoek ingezet om tevredenheid te monitoren.
<p><i>Aantrekkelijk partner zijn</i> Deze aandachtspunten worden op een later moment vastgesteld.</p>	<p>In 2018 is een start gemaakt met het projectplan. Dit wordt verder opgepakt in 2019.</p>
<p><i>Optimaal benutten van de A2 samenwerking</i> Het optimaal benutten van de A2 samenwerking wordt geconcretiseerd in de paragraaf bedrijfsvoering, waarin is verwoord welke aandachtsgebieden 2018 kent, dit raakt ook de digitaliseringsslag van onze dienstverlening in sterke mate.</p>	<p>In de paragraaf bedrijfsvoering wordt nader ingegaan op de dienstverlening door de GRSA2.</p>
<p><i>Eigen verantwoordelijkheid door onze burgers</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Komend jaar wordt een communicatievisie vastgesteld waarin burgerparticipatie en overheidsparticipatie zijn geconcretiseerd voor bestuur en organisatie. We zetten kennis, expertise en ideeën in van onze burgers bij vormgeving van nieuwe plannen. De mogelijkheden voor een organisatie brede regiekamer/intakebureau zijn onderzocht en er is een uitspraak over gedaan hoe Heeze-Leende hier mee om wil gaan. We werken flexibel (thuis, op locatie bij samenwerkingspartners, flexibel in het gemeentehuis, etc.). 	<p>Het project om de 'eigen verantwoordelijkheid door onze burgers' te vergroten heeft de naam Burgerkracht gekregen. Namens dit project is in 2018 ons burgerpanel gevraagd hoe zij de gemeente zien als samenwerkingspartners en of dit aansluit bij hun verwachtingen. De uitkomsten zijn in een verdiepingsbijeenkomst besproken met een aantal burgerpanelleden. Naar aanleiding van de uitkomsten hiervan en de ambities in het coalitieakkoord, is besloten om de hiernaast staande ambities te verlaten. In plaats hiervan is gekozen voor de ambitie 'Heeze-Leende heeft in 2022 een eigen burgerparticipatie-werkwijze ontwikkeld en zich eigen gemaakt'.</p>

1.5 Burgerzaken	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Wij willen bereiken dat onze gegevens kwalitatief hoogwaardig en betrouwbaar zijn en blijven, waarbij wordt voldaan aan de gestelde kwaliteitseisen van het ministerie.</p>	<p>Wij hebben de zelfevaluatie BRP (Basis Registratie Personen) en PNIK (Paspoort en Nederlandse identiteit Kaart) uitgevoerd. De zelfevaluatie is een jaarlijks instrument, waarbij een score van 90% of hoger behaald moet worden. Voor de PNIK is een score van 100% behaald, voor de BRP een score van 99,7%.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Continueren van bestaand beleid voor de producten en diensten van burgerzaken.</p>	<p>De kwaliteit wordt voortdurend gemonitord en de daaruit voortvloeiende actiepunten opgepakt binnen het taakveld burgerzaken.</p>
<p>Vanuit de kwaliteitsmonitor worden structureel de consistentiescontroles uitgevoerd. Eventuele inconsistenties moeten handmatig worden opgelost.</p>	<p>Periodieke controles zijn uitgevoerd op de inhoudelijke kwaliteit van de persoonslijsten via het controleprogramma. Geconstateerde afwijkingen/fouten in de persoonslijsten zijn opgelost.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
De actiepunten die voortkomen uit de zelfevaluatie BRP en PINK worden opgepakt in 2018.	De zelfevaluatie van de BRP en de reisdocumenten laten een positief resultaat zien, zoals hierboven aangegeven. Er is één (niet-wettelijke) aanbeveling vanuit de managementrapportage zelfevaluatie BRP en dat betreft het aanstellen van een fraude coördinator gemeentebreed. Gezien de schaalgrootte van Heeze-Leende wordt dit niet opgevolgd. Vanuit de primaire processen wordt eventuele vermoeden van fraude opgepakt.
Organiseren van de verkiezingen voor de gemeenteraad.	De verkiezingen zijn zonder incidenten verlopen en naar tevredenheid uitgevoerd.

1.7 Dorpsraden	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
We willen, dat inwoners in eerste instantie zelf initiatief nemen en zich verantwoordelijk voelen voor de leefbaarheid, sociale samenhang en veiligheid van hun eigen buurt/wijk. Onze rol is vooral het faciliteren van deze leefbaarheid en sociale samenhang. De dorpsraden spelen hierbij een belangrijke rol en fungeren als een klankbord van de gemeenschap.	De dorpsraden en gemeente werken op een volwaardige manier samen.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
De dorpsraden en gemeente hebben in het verleden convenanten gesloten waarin samenwerkingsafspraken vastgelegd zijn. De gemeente heeft een bestuurlijk en ambtelijk aanspreekpunt aangesteld, een aantal keer per jaar wordt overlegd, tussendoor is er veelvuldig contact via email en telefoon en de gemeente stelt jaarlijks een organisatiebudget beschikbaar. In 2018 wordt deze werkwijze gecontinueerd.	Omdat het merendeel van de vraagstukken die met de dorpsraden besproken worden betrekking hebben op de openbare ruimte, besloot het nieuwe college om het bestuurlijk aanspreekpunt over te dragen van de burgemeester aan de wethouder 'openbare ruimte/verkeer/RO'. Met de dorpsraden is afgesproken om het overleg waar nodig nog verder te intensiveren. Uiteraard is dit overleg in 2018 ook gevoerd.

1.8 Algemene zaken
Op dit thema zijn de zogenaamde "Overige baten en lasten" opgenomen. Dit zijn administratieve posten die vanaf 2017 niet meer op programma 7 Financiën horen. Het betreft zaken die programma-overstijgend zijn omdat ze niet aan één enkel programma toegewezen kunnen worden.

Bijdrage verbonden partijen

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Metropoolregio Eindhoven (MRE)	Samenwerking regio Eindhoven op het gebied van economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied.
Gemeenschappelijke regeling Samenwerking A2-gemeenten (GRSA2)	Bedrijfsvoering (administratie, financiën, informatiemanagement, facilitaire zaken, personeel en organisatie, inkoop, communicatie, juridische zaken en bestuurs- en managementondersteuning).
Veiligheidsregio Brabant Zuid-Oost (VRBZO)	Veiligheid (crisisbeheersing, regionale brandweer en ambulancevoorziening, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en gemeenschappelijke meldkamer).

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	
1.3 Openbare orde en veiligheid					
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 inwoners 12-17 jaar	131	131	81	131 (2017)
Harde kern jongeren	Deze indicator was onderdeel van de volgens BBV verplichte set indicatoren maar is inmiddels vervallen.				
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,3	0,3	0,6	2,2 (2018)
Diefstallen uit woningen	Aantal per 1.000 inwoners	1,9	1,9	1,9	2,5 (2018)
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,4	2,2	2,5	4,8 (2018)
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	3,5	3,2	2,5	5,4 (2018)

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen - rekening
1.1 Bestuur	1.045	969	982	1.042	- 60
1.2 Samenwerking	147	192	192	196	- 4
1.3 Openbare orde en veiligheid	1.109	1.099	1.179	1.150	29
1.4 Dienstverlening	-	-	-	-	-
1.5 Burgerzaken	552	521	537	528	9
1.6 Burgerparticipatie	-	-	-	-	-
1.7 Dorpsraden	4	4	4	4	-
1.8 Algemene zaken	- 19	25	25	- 17	42
Totaal lasten	2.838	2.810	2.919	2.903	16
1.1 Bestuur	113	-	-	-	-
1.2 Samenwerking	-	-	-	-	-
1.3 Openbare orde en veiligheid	47	44	64	59	- 5
1.4 Dienstverlening	-	-	-	-	-
1.5 Burgerzaken	358	316	316	345	29
1.6 Burgerparticipatie	-	-	-	-	-
1.7 Dorpsraden	-	-	-	-	-
1.8 Algemene zaken	-	- 1	- 1	-	1
Totaal baten	518	359	379	404	25
Saldo baten en lasten programma 1	2.320	2.451	2.540	2.499	41
Toevoegingen aan reserves	65	58	94	101	- 7
Onttrekkingen aan reserves	- 118	- 73	- 462	- 436	- 26
Saldo mutatie reserves	- 53	- 15	- 368	- 335	- 33
Saldo na bestemming programma 1	2.267	2.436	2.172	2.164	8

Een toelichting op deze cijfers en de verschillen tussen de begroting (na wijzigingen) en de realisatie (rekening) treft u in de jaarrekening aan.

Programma 2: Opgroeien

Thema's

Het programma *Opgroeien* omvat de volgende thema's:

Thema
2.1 Jeugdbeleid
2.2 Jeugdgezondheidsbeleid
2.3 Kinderopvang en peuterwerk
2.4 Voor- en vroegschoolse educatie
2.5 Onderwijs

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

2.1 Jeugdbeleid	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Het bieden van de kans voor alle kinderen in de gemeente Heeze-Leende om op te groeien, in een kansrijk en veilig thuis, tot zelfstandige burgers die actief deelnemen aan de samenleving en zowel sociaal als economisch zelfredzaam zijn.</p>	<p>We hebben samen met de ketenpartners bijgedragen aan het creëren van mogelijkheden en voorzieningen om de kinderen uit Heeze-Leende kansen te bieden om veilig, gezond en met plezier op te groeien en eigen talenten te ontwikkelen. Door de samenwerking met ketenpartners waren in 2018 nagenoeg alle kinderen en jeugdigen in beeld via de jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, scholen, Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en het jongerenwerk.</p>
<p>Als steun vanuit de leefomgeving van de jeugdige niet voldoende is, willen we de hulpverlening en ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen verbeteren door deze toegankelijk en dicht bij de jeugdige te organiseren.</p>	<p>Voor jeugdige en ouders die in 2018 professionele ondersteuning nodig hadden boden we laagdrempelig dicht bij huis professioneel advies, hulp en ondersteuning. Daarnaast hebben we zorggedragen voor kwantitatief en kwalitatief voldoende specialistische jeugdhulp.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Preventief jeugdbeleid</i> Goede preventie kan zorgen voor een gezonde, veilige, kansrijke opvoed- en opgroeiomgeving. Voor 2018 willen we onderzoeken van welke preventieve activiteiten het aannemelijk is dat zij een positieve bijdrage leveren aan het vermogen van jeugdigen en/of ouders om zo zelfstandig mogelijk deel te nemen aan de samenleving. Daarvoor brengen we het huidig preventieaanbod in beeld om vervolgens lokale behoeften en speerpunten zichtbaar te maken die als uitgangspunt dienen voor het toekomstig preventief jeugdbeleid. Om preventief te kunnen werken is het versterken van de relatie en samenwerking met de lokale basisvoorzieningen zoals het onderwijs, kinderopvang, huisartsen jongerenwerk etc. een blijvend belangrijk aandachtspunt. Voor ouders en professionals bieden we voorlichtingsactiviteiten, opvoedondersteuningsprogramma's en trainingen aan. Het bevorderen van talentontwikkeling van kinderen en jongeren. We dragen er zorg voor dat, ondanks dat we de Rabobank in Leende slopen voor de ontwikkelingen rondom het centrumplan Leende, we een gepaste ruimte beschikbaar houden voor de talentontwikkeling van kinderen en jongeren.</p>	<p>In 2018 heeft een inventarisatie van de preventieve voorzieningen met ketenpartners plaatsgevonden. Deze informatie wordt in 2019 vertaald naar een concreet uitvoeringsplan preventie.</p> <p>Om de relatie met het onderwijs te versterken is aan elke basisschool een vaste CJG-medewerker verbonden en vinden er inloopsprekken plaats.</p> <p>Met het jongerenwerk zijn voor 2018 subsidieafspraken gemaakt gericht het versterken van talenten van jongeren zoals bij het Social Creative Cloud (SCC). In 2018 lag het accent vooral op de zoektocht en uiteindelijk de verhuizing van SCC naar een andere locatie. In 2018 heeft het jongerenwerk voor wat betreft het tienerwerk meer de verbinding gezocht met de cultuurcoach en basisscholen. Diverse projecten op basisscholen zijn ontstaan: de Geluksfabriek (gericht op weerbaarheid i.v.m. pesten), rapworkshops rondom gezonde voeding, vlogworkshop over mediawijsheid etc. In totaal heeft het jongerenwerk hier ongeveer 350 tieners mee bereikt. Daarnaast maakt het jongerenwerk onderdeel uit van het CJG en ondersteunde 30 jongeren op individuele basis.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
	<p>Het CJG heeft diverse voorlichtingen en trainingen georganiseerd voor jeugdigen en hun ouders. Er zijn KIES (Kinderen in Echtscheiding Situaties) trainingen geweest voor (15) kinderen in echtscheidingssituaties, weerbaarheidstrainingen om pesten te voorkomen voor (20) kinderen in verschillende leeftijden.</p>
<p><i>Toegang jeugdhulp</i> Voor de uitvoering van en toegang tot de jeugdhulp ligt er een centrale rol bij het Sociaal team/CJG. Onze inzet is erop gericht om een verschuiving te realiseren van zware en dure vormen van zorg naar lichte en goedkope vormen van zorg. Hierbij is het van belang om voldoende formatiecapaciteit voorhanden te hebben in het Sociaal team/CJG zodat er voor medewerkers ruimte bestaat om casuïstiek op te pakken, maar er ook aandacht kan zijn voor preventieve activiteiten. Met name voor preventieve activiteiten is de afgelopen jaren weinig ruimte geweest.</p> <p>In 2018 is er een monitor ontwikkeld voor het verkrijgen van gegevens. Om als gemeente goed te kunnen sturen hebben we betrouwbare informatie en cijfers nodig. De vraag is niet alleen hoeveel kinderen er in de zorg zijn en wat voor hulp deze kinderen ontvangen voor welke problemen. Er is ook behoefte aan zicht op de inrichting van deze hulp. Werken de juiste partijen samen? Wordt er gebruik gemaakt van effectieve methoden?</p> <p>Intensiveren van de samenwerking met de huisartsen. We willen verkennen of de inzet van een POH-jeugd-GGZ (praktijkondersteuner) bij huisartsen verwijzingen naar de gespecialiseerde GGZ terug kunnen dringen. De financiering van dit zorgaanbod en de verbinding met het sociaal team/CJG zijn vragen die nader uitgewerkt moeten worden. In 2018 geven we binnen de drie decentralisaties op basis van het principe 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur steeds meer vorm aan het integraal werken. Hiervoor worden het sociaal team en CJG geïntegreerd tot één team (sociaal team). Onder aansturing van een procescoördinator wordt de toegang tot hulp, maar ook processen en werkwijzen steeds meer op elkaar afgestemd en eenduidig.</p>	<p>In het voorjaar van 2018 heeft het CJG te maken gehad met uitval van personeel door ziekte en een toename van het aantal ondersteuningsvragen. Hierdoor ontstond er in het voorjaar een wachtlijst. Door capaciteitsgebrek in het voorjaar is in een aantal gevallen niet de ondersteuning geboden door het CJG maar is er direct specialistische hulp ingezet. Door afspraken te maken met de netwerkpartners (verantwoordelijk voor de bemensing van het CJG) is extra capaciteit toegevoegd. Met name de tweede helft van 2018 was de capaciteit ruim op orde. Daardoor ontstond ruimte voor het aanscherpen van processen binnen het CJG.</p> <p>Er is een monitor ontwikkeld voor het sociaal domein. De monitor is gericht op het verkrijgen van meer inzicht om beleid te kunnen aanpassen om resultaten te verbeteren. Binnen de monitor hebben we twee maatschappelijke effecten vastgesteld die we in het sociaal domein willen bereiken, namelijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Alle inwoners participeren autonoom en zelfstandig naar vermogen en behoefte; 2. Transformatie van het lokale sociaal domein. <p>De implementatie wordt in 2019 opgepakt.</p> <p>Met de huisartsen vindt twee keer per jaar overleg plaats over de onderlinge samenwerking. De huisartsen hebben in 2018 verzocht om de inzet van een praktijkondersteuner (POH) jeugd GGZ te verkennen. Deze verkenning heeft inmiddels plaatsgevonden, de nadere invulling vindt plaats in 2019.</p> <p>Het integraal werken tussen het CJG en Sociaal team is verder doorontwikkeld, wat een vervolg krijgt in 2019. We hebben de notitie 18-18+ opgeleverd, waarin de knelpunten en oplossingsrichtingen zijn weergegeven om de overgang tussen 18- en 18+ zo soepel mogelijk te laten verlopen.</p>
<p><i>Inkoop jeugdhulp 2018</i> Op basis van de Jeugdwet dienen we te voldoen aan een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp. Gemeente Eindhoven verzorgt op basis van een dienstverleningsovereenkomst de inkoop van jeugdhulp voor Heeze-Leende. Het gaat om twee hoofdtaken; de regionale inkoop (aangaan van contracten overeenkomstig wet- en regelgeving) en het contractmanagement. Voor 2018 worden de productbeschrijvingen met bijbehorende kwaliteitseisen verder geoptimaliseerd en worden objectieve tarieven per product ontwikkeld. De productbeschrijvingen en objectieve tarieven worden op het niveau van 21 gemeenten (drie inkooporganisaties) eenduidig vastgesteld.</p> <p>Dat betekent dat we in 2018 starten met geoptimaliseerde productbeschrijvingen en geobjectieerde tarieven voor 21</p>	<p>Het gebruik van de gecontracteerde jeugdhulp binnen de gemeente Heeze-Leende paste in 2018 binnen de aard en omvang van de daartoe ingekochte voorzieningen. Vanwege tekorten binnen het sociaal domein en met name op jeugd, werd de urgentie gevoeld om meer sturingsmogelijkheden te krijgen op de financiële kosten binnen het sociaal domein. De inkooporganisatie heeft een analyse laten uitvoeren op welke manier de forse groei (meer cliënten, hogere hulpintensiteit) binnen het sociaal domein een halt toegeroepen kan worden. Het gaat hierbij onder andere om de volgende maatregelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanaf medio 2018 wordt het aantal gecontracteerde aanbieders teruggebracht (stop op nieuwe aanbieders). • In 2018 zijn de producten- en dienstencatalogus (PDC) en bijbehorende tarieven wederom doorontwikkeld.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>gemeenten met als voornaamste doel om de samenwerking tussen wijkteams (CJG), gemeenten en zorgaanbieders te verbeteren maar ook om de administratieve lasten terug te dringen.</p>	<p>De geobjectiveerde tarieven zijn omgebogen naar reële tarieven. Deze tarieven en inhoudelijke producten worden gedurende 2019 geïmplementeerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het invoeren van budgetindicaties per aanbieder. De invoering en de monitoring hierop wordt in 2019 nader vormgegeven.
<p><i>Regionale samenwerking 21 gemeenten '21voordejeugd'</i> De activiteiten met betrekking tot de regionale transformatieagenda zijn opgenomen in het 'Werkplan 21 voor de jeugd'.</p> <p>Opstellen strategie voor voldoende en kwalitatief aanbod verblijfsvormen. Doestelling project: Inzicht krijgen in de huidige vraag en aanbod als het gaat om verblijfsvormen en een gezamenlijke strategie opstellen voor een transformatie aanbod waarin een verantwoorde afbouw van bedden en taakstelling is meegenomen.</p> <p>Pleegzorg: er is behoefte aan meer pleeggezinnen en aan zicht op de kwaliteitsborging bij de inzet van netwerkpleeggezinnen. Om jeugdigen ook daadwerkelijk efficiënt en effectief in een dergelijke setting onder te brengen dient er voldoende, kwalitatief hoogstaand, aanbod aanwezig te zijn.</p> <p>Veilig Thuis: Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het instellen en in stand houden van één bovenlokaal meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Uit een benchmark wordt zichtbaar dat in onze regio nog relatief veel onderzoeken worden gedaan; er wordt minder snel afgeschaald naar het lokale veld en/of toegeleid naar een vervolgtraject. Dit leidt tot meer onderzoeken die door Veilig Thuis zelf worden gedaan en dat zorgt voor hogere kosten. Voor 2018 worden de verdere mogelijkheden onderzocht om de kosten terug te kunnen schroeven. SpoedvoorJeugd: In acute situaties, waar onmiddellijk actie nodig is, is de gemeente ervoor verantwoordelijk op basis van de Jeugdwet dat de jeugdhulp altijd direct bereikbaar en beschikbaar is. Op 1 september 2015 is de integrale crisisdienst SpoedvoorJeugd voor de leeftijd van 0 tot 23 van start gegaan. Deels binnen de inkoop en deels als project. In de doorontwikkeling willen we in 2018 onderzoeken of een verbreding van de crisisdienst tot 100 jaar – 24/7 bereikbaarheid mogelijk is. Daarnaast willen we de organisatie voor Spoed voor Jeugd in 2018 en verder structureel volledig inbedden binnen de inkoop.</p>	<p><i>Regionale samenwerking 21voor de jeugd</i> In het afgelopen jaar is de regionale samenwerkingsstructuur van 21 gemeenten kwetsbaar en complex gebleken. Door het complexe speelveld is gebleken dat het lastig is om met 21 gemeenten voortvarend te komen tot eenduidig beleid en daaraan gerelateerde inkoopafspraken en -financiële-beheersmaatregelen. Vorig jaar zijn de mogelijkheden verkend voor de schaal waarop samenwerking op beleid en inkoop mogelijk en gewenst is. Vandaar dat de voorbereiding gericht is op enerzijds handhaving van de reeds bestaande inkoopregio Eindhoven, BOV (Best, Oirschot en Veldhoven), de Kempengemeenten en de A2-gemeenten; en anderzijds de vorming van een nieuwe inkoopregio: Helmond, Peelgemeenten en Dommelvallei+. Besluitvorming over de samenwerking hierover heeft plaatsgevonden in het 2e kwartaal van 2019.</p> <p>De regionale samenwerking blijft van kracht m.b.t. de wettelijke taken. Het gaat daarbij om de samenwerking en inkoop van Jeugdbescherming/ Jeugdreclassering, Veilig Thuis, Spoedeisende zorg en Jeugdzorg+. Hierdoor blijft de jeugdhulpregio als één regio Zuidoost-Brabant bij elkaar.</p> <p><i>Veilig Thuis</i> Vanwege landelijke ontwikkelingen bij alle Veilig Thuis organisaties komt het Plustakenpakket in 2019 voor een deel te vervallen. De producten voorlichting en deskundigheidsbevordering nemen we in 2019 wel af bij Veilig Thuis. De werkzaamheden zoals de Pilot verkort onderzoek en 'ondersteuning' van het Sociaal team/CJG komen te vervallen. Landelijk is afgesproken om deze taken onderdeel uit te laten maken van de algemene werkwijze van Veilig Thuis. Medio 2019 worden hierover afspraken gemaakt met Veilig Thuis. In 2018 was er voor 0 – 23 jarigen voor crisissituaties een regionale integrale crisisdienst 24/7 beschikbaar. Het is helaas nog niet gelukt om dit project binnen de inkoop in te bedden. Dit krijgt een vervolg in 2019.</p>

2.2 Jeugdgezondheidsbeleid	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen een zo gezond mogelijke jeugd in Heeze-Leende. Het streven is om voor alle jeugdigen het verschil in gezondheid te verkleinen en iedereen gelijke kansen op gezondheid te bieden.</p>	<p>Gezondheids- en ontwikkelingsproblemen bij kinderen in de leeftijd 0 – 18 jaar zijn vroegtijdig gesignaleerd en doorverwezen naar de juiste hulp.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Op basis van de Wet publieke gezondheid voert de gemeente regie op het uitvoeren van een landelijk uniform takenpakket op het terrein van de jeugdgezondheidszorg.</p>	<p>Met Zuidzorg (consultatiebureau) en de GGD (schoolonderzoeken) zijn subsidieafspraken gemaakt voor het bieden van het uniform Basis Takenpakket op basis van de</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>De jeugdgezondheidszorg is van belang voor het bevorderen, beschermen en bewaken van de lichamelijke, cognitieve en psychosociale ontwikkeling van jeugdigen. De uitvoering van deze taken gebeurt door Zuidzorg (0-4 jaar) en de GGD (5 – 18 jaar). Hierbij kan gedacht worden aan het consultatiebureau van Zuidzorg, maar ook aan de schoolonderzoeken van kinderen door de GGD.</p>	<p>Wet publieke gezondheid. De jeugdgezondheidszorg signaleert en geeft voorlichting, advies, instructie en begeleiding. De jeugdgezondheidszorg ziet bijna alle kinderen, is aanwezig in buurten en op scholen. Heeft zicht op (gezondheids-) problemen in onze gemeente en op scholen. Preventie en lichte ondersteuning kunnen zwaardere hulp mogelijk voorkomen.</p>
<p>Daarnaast wordt in overleg met Zuidzorg en de GGD maatwerk producten afgenomen waarbij de keuze wordt afgestemd op gesignaleerde problematiek in Heeze-Leende. Hierbij kan gedacht worden aan opvoedingsondersteuning, groepsvoorlichting, contactmomenten op maat etc.</p>	<p>Daarnaast heeft de gemeente in 2018 zowel bij Zuidzorg als bij de GGD maatwerkproducten ingekocht voor extra opvoedingsondersteuning zoals groepsvoorlichting, stevig ouderschap ter voorkoming van kindermishandeling en contactmomenten op maat. De jeugdgezondheidszorg 0-18 jaar (Zuidzorg en GGD) zijn als partners verbonden aan het Centrum voor Jeugd en Gezin. Kinderen tot 4 jaar met een ontwikkelings- en taalachterstand zijn doorverwezen naar een voorziening met voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Op het voorgezet onderwijs biedt de jeugdgezondheidszorg extra gesprekken/onderzoeken voor van adolescenten van 14 jaar.</p>

2.3 Kinderopvang en peuterwerk	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen bereiken dat de kinderopvangorganisaties en gastouders die kinderopvang en peuterwerk in onze gemeente aanbieden voldoen aan de kwaliteitseisen conform de Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen Peuterspeelzalen (Wko).</p>	<p>We hebben gezorgd voor een veilig opvangklimaat bij kinderopvang en gastouders. Dit betekent dat de diverse locaties waar kinderen werden opgevangen hebben voldaan aan de kwaliteitseisen vanuit de Wet Kinderopvang. Wanneer bleek dat er overtredingen waren van de kwaliteitseisen, hebben we handhavend opgetreden, waarna de betreffende locatie ervoor gezorgd heeft dat de overtredingen werden opgelost.</p>
<p>Door het faciliteren van peuterwerk willen we de ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar bevorderen. Door de inzet van professioneel peuterwerk wordt de ontwikkeling van kinderen gestimuleerd door het ontmoeten van en samen spelen met andere kinderen, het vroegtijdig signaleren van ontwikkelingsproblemen en door ondersteuning te bieden wanneer dit zich voordoet.</p>	<p>We hebben deelname aan het gesubsidieerde peuterprogramma voor kinderen in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar gefaciliteerd.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>De gemeente zorgt dat het Landelijk Register Kinderopvang (LRK) up-to-date wordt gehouden.</p>	<p>We hebben het Landelijk Register Kinderopvang up-to-date gehouden. In de gemeente Heeze-Leende staan 10 locaties voor kinderdagopvang, 14 locaties voor buitenschoolse opvang en 22 gastouders geregistreerd in het LRK.</p>
<p>In opdracht van de gemeente inspecteert de GGD jaarlijks een aantal kinderopvanglocaties, waarbij alle vormen van opvang worden meegenomen (dagverblijven, buitenschoolse opvang en gastouderopvang). Als blijkt dat kinderopvangorganisaties en gastouders niet aan de kwaliteitseisen voldoen dan start de gemeente een handhavingstraject.</p>	<p>De GGD heeft in 2018 9 inspecties uitgevoerd bij gastouders, 12 inspecties bij kinderopvang en 14 inspecties bij de buitenschoolse opvang. Daar waar nodig heeft de gemeente handhavend opgetreden. In 2018 ging het om 6 gestarte handhavingstrajecten.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Op grond van de beleidsregel 'peuterprogramma' faciliteert de gemeente door middel van een gemeentelijke subsidie de ouders van peuters die geen aanspraak kunnen maken op de kinderopvangtoeslag.	In 2018 hebben gedurende het jaar gemiddeld 5 peuters deelgenomen aan het gesubsidieerde peuterprogramma op een van de kinderdagverblijven.

2.4 Voor- en vroegschoolse educatie

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen met een (taal-spraak)achterstand in de leeftijd van 2 tot 6 jaar zodat alle kinderen in Heeze-Leende zich optimaal kunnen ontwikkelen. De nadruk ligt op taalontwikkeling, maar daarnaast ook op rekenen, motoriek en de sociaal-emotionele ontwikkeling.	We hebben, in samenwerking met kinderopvang en primair onderwijs, een dekkend aanbod van voor- en vroegschoolse educatie gerealiseerd. Daarnaast is het project VVE-taalmaatjes verder uitgerold en worden kinderen met een VVE-indicatie op deze manier ook thuis geholpen met hun taalontwikkeling.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
------------------------------	--

Aan kinderen met een indicatie voor deelname aan Voor- en/of Vroegschoolse Educatie (VVE) wordt een VVE-kindplaats aangeboden.	In 2018 heeft Zuidzorg (het consultatiebureau) 12 indicaties voor VVE afgegeven. Van deze 12 kinderen zijn er 11 ook daadwerkelijk gestart met een VVE-traject op een van de betrokken kinderdagverblijven.
Een (financiële) bijdrage leveren aan het traject van toetsing en scholing van pedagogisch medewerkers, zodat zij voldoen aan de taaleis 3F die per 2019 verplicht wordt gesteld voor pedagogische medewerkers in de VVE.	In 2018 is een groot aantal pedagogisch medewerkers getoetst op de taaleis 3F, waardoor zij nu voldoen aan de taaleis 3F die per 1-1-2019 verplicht is voor pedagogisch medewerkers in de VVE.
Uitvoeren van het actieplan Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) 2017 e.v.	Er is nog geen uitvoering gegeven aan het actieplan Voor- en Vroegschoolse Educatie. In 2019 wordt dit actieplan vastgesteld en uitgevoerd. VVE wordt op dit moment wel uitgevoerd, op basis van het huidige beleidsplan en actieplan VVE.
Uitwerken afspraken doorgaande lijn voor- en vroegschoolse educatie met onderwijs en kinderdagverblijven d.m.v. het opstellen en monitoren van pedagogische (locatie)plannen.	Op steeds meer locaties waar VVE wordt aangeboden, zijn pedagogische VVE (locatie)plannen beschikbaar. Ook is de samenwerking tussen primair onderwijs en kinderopvang op het gebied van de doorgaande lijn verbeterd en verder in ontwikkeling.

2.5 Onderwijs

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
-------------------------	--------------------------------

We willen bereiken dat in het kader van de Wet Passend onderwijs alle leerlingen – ook de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben – een zo passend mogelijke plek in het onderwijs krijgen, zo dicht mogelijk bij huis. De gemeente speelt bij (passend) onderwijs een rol ten aanzien van voor het onderwijs flankerende wetgeving en taken: onderwijshuisvesting, leerlingenvoer, leerplicht, voortijdig schoolverlaters, doorgaande leerlijn en de aansluiting op (jeugd)zorg. De gemeente ziet erop toe dat de aansluiting van voorschools naar primair onderwijs (PO) en van primair naar voortgezet onderwijs (VO) en vervolgens van voortgezet naar beroepsopleiding zo goed mogelijk wordt geregeld.	In samenwerking met het onderwijs hebben we als gemeente bijgedragen aan een zo passend mogelijke onderwijsoplossing voor alle leerlingen uit Heeze-Leende. Door continu overleg en afstemming in de regio en met de regionale samenwerkingsverbanden passend onderwijs PO en VO hebben we er als gemeente op toe gezien en eraan meegewerkt dat de aansluiting tussen de verschillende fasen van het onderwijs goed zijn verlopen.
--	---

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>In onderlinge afstemming tussen gemeente en het onderwijs wordt passend onderwijs in samenhang gebracht met de zorg voor jeugd.</p>	<p>Op regionaal niveau is er regelmatig afstemming geweest tussen de gemeenten en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs PO en VO. Op deze manier werken we aan een betere aansluiting van en samenwerking tussen onderwijs en gemeente/jeugdhulp.</p>
<p>Op lokaal en A2 niveau vindt afstemming plaats tussen de gemeente, het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en de scholen over de praktische aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in de vorm van kennisuitwisseling, activiteiten, workshops, ondersteuning en consultatie.</p>	<p>Op lokaal niveau is er een aantal bijeenkomsten geweest met een afvaardiging van de kinderopvang, IB-ers uit het onderwijs, de jeugdgezondheidszorg en de ambulante hulpverleners van het CJG, waarbij kennisdeling en samenwerking centraal stond.</p> <p>Vanuit het samenwerkingsverband Passend Onderwijs De Kempen zijn er diverse heiochtenden georganiseerd, waarbij de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp centraal staat. Doel is om te komen tot een betere afstemming en samenwerking op diverse thema's rondom passend onderwijs en jeugdhulp.</p>
<p>Jaarlijks vindt er op regionaal niveau een OOGO-overleg (Op Overeenstemming Gericht Overleg) plaats tussen gemeenten en met een vertegenwoordiging van de regionale samenwerkingsverbanden.</p>	<p>In alle vier de samenwerkingsverbanden passend onderwijs waarin Heeze-Leende is ingedeeld (PO en VO Helmond-Peelland, PO De Kempen en VO Eindhoven-Kempenland) is er in 2018 een OOGO gevoerd. Hierbij zijn onder andere de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden en de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp besproken.</p>
<p>Onderwijs en de kinderopvang dienen te voldoen aan de resultaat-/prestatieafspraken zoals opgenomen in de Lokaal Educatieve Agenda 2017-2020 (LEA) en de Strategische Visie Kindcentra-Ontwikkeling Heeze-Leende. Jaarlijks evalueren wij zowel de fysieke (ruimte-invulling) als de inhoudelijke component binnen het LEA-overleg en op locatieniveau met het onderwijs en kinderopvang.</p>	<p>De afspraken die opgenomen zijn in de LEA worden doorlopend uitgevoerd en gemonitord via het LEA-overleg. Met alle betrokken partijen rondom de ontwikkeling van kindcentra zijn in 2018 per locatie voortgangsgesprekken gevoerd. Hierbij zijn zowel de fysieke (de invulling van de ruimte) als de inhoudelijke component vanuit de Strategische Visie Kindcentra-ontwikkeling aan bod gekomen.</p>
<p>Monitoring en aanpakken van het absoluut en relatief verzuim door de leerplichtambtenaar.</p>	<p>De leerplichtambtenaar heeft uitvoering gegeven aan de Leerplichtwet. In 2018 was er geen sprake van absoluut verzuim (geen inschrijving in een school) bij leerlingen uit Heeze-Leende. Relatief verzuim (wanneer een leerling wel staat ingeschreven, maar in vier weken tijd meer dan 16 uur verzuimt) kwam in Heeze-Leende uit op 0,7% voor het schooljaar 2017-2018.</p>
<p>Maken en uitvoeren van regionale afspraken voor de inzet van middelen vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) voor volwasseneneducatie.</p>	<p>In samenwerking met centrumgemeente Eindhoven en de overige regiogemeenten is de opdracht bij het Ster College neergelegd om uitvoering te geven aan het Regionaal Educatief Plan.</p> <p>Lokaal heeft de gemeente in samenwerking met Cordaad Welzijn, Bibliotheek Dommeldal, Stichting Lezen en Schrijven en Ster College het Taalpunt geopend in 't Perron, waar inwoners terecht kunnen die moeite hebben met lezen, schrijven en omgaan met computers. In oktober is het Taalpunt geopend, het spreekuur waar mensen terecht kunnen met hun vragen is eind december gestart. Het is daarmee nog te kort open om iets te kunnen zeggen over deelname.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Het ministerie van OC&W financiert een onderzoek en proces in de A2-gemeenten om grip te krijgen op de ontwikkelingen in het onderwijsaanbod en onderwijshuisvesting als gevolg van leerlingendaling. Hiervoor is een regionaal procesbegeleider aangesteld die een gedeelde meerjarenvisie en bijbehorend strategisch (uitvoerings)plan opstelt. Dit plan wordt naar verwachting eind 2017 opgeleverd en biedt een perspectief voor onderwijsaanbod en onderwijshuisvesting in relatie tot leerlingendaling voor de komende jaren. In 2018 worden de acties die hieruit volgen, uitgevoerd.</p>	<p>In 2018 is het rapport 'Perspectief voor onderwijs A2-gemeenten' afgerond. Met het onderwijsveld is vervolgens besproken hoe de conclusies en adviezen geïmplementeerd kunnen worden in Heeze-Leende. In 2019 krijgt dit een vervolg. Voor de Berkenschutse besloot de gemeenteraad geld beschikbaar te stellen voor het huren van schoolunits (korte termijn oplossing) en het opstellen van een strategisch huisvestingsplan (lange termijn oplossing). In 2018 zijn de units geplaatst en is een kadernota voor het huisvestingsplan opgesteld.</p>

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	
2.1 Jeugd					
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	n.n.b. * (2015: 0,55%)	-	n.n.b. *	1,45% (2015)
% Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	n.n.b. * (2015: 2,36%)	1,59%	n.n.b. *	6,58% (2015)
% Jeugdwerkloosheid	% 16 t/m 22 jarigen	n.n.b. * (2015: 0,57%)	0,24%	n.n.b. *	1,52% (2015)
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	7,9%	7,9%	8,0% (2 ^e halfjaar 2018)	10,4% (2 ^e halfjaar 2018)
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	-	-	-	0,3% (2 ^e halfjaar 2018)
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,5%	0,5%	0,3% (1 ^e halfjaar 2018)	1,0% (1 ^e halfjaar 2018)
2.5 Onderwijs					
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	1,35	2	n.n.b. *	1,82 (2017)
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	5,39	5	n.n.b. *	26,58 (2017)
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,5% (2016-2017)	1,5%	n.n.b. *	1,9% (2016-2017)

* N.n.b.: nog niet bekend. Actuele gegevens zijn nog niet beschikbaar.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verskil begroting na wijzigingen - rekening
2.1	Jeugdbeleid	2.746	2.262	2.687	2.981	- 294
2.2	Centrum voor jeugd en gezin	176	211	265	345	- 80
2.3	Kinderopvang en peuterwerk	154	183	184	151	33
2.4	Voor- en vroegschoolse educatie	40	60	60	61	- 1
2.5	Onderwijs	1.075	1.285	2.137	2.179	- 42
Totaal lasten		4.191	4.001	5.333	5.717	- 384
2.1	Jeugdbeleid	11	-	12	20	8
2.2	Centrum voor jeugd en gezin	-	-	-	-	-
2.3	Kinderopvang en peuterwerk	90	120	120	82	- 38
2.4	Voor- en vroegschoolse educatie	34	19	54	53	- 1
2.5	Onderwijs	110	126	126	107	- 19
Totaal baten		245	265	312	262	- 50
Saldo baten en lasten programma 2		3.946	3.736	5.021	5.455	- 434
Toevoegingen aan reserves		237	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves		-	-	- 13	- 13	-
Saldo mutatie reserves		237	-	- 13	- 13	-
Saldo na bestemming programma 2		4.183	3.736	5.008	5.442	- 434

Een toelichting op deze cijfers en de verschillen tussen de begroting (na wijzigingen) en de realisatie (rekening) treft u in de jaarrekening aan.

Programma 3: Meedoen

Thema's

Het programma *Meedoen* omvat de volgende thema's:

Thema
3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning
3.2 Volksgezondheid
3.3 Cultuur
3.4 Combinatiefunctionaris sport en cultuur
3.5 Subsidiebeleid
3.6 Dorpshuizen
3.7 Sport
3.8 Accommodatiebeleid
3.9 Statushouders

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning	
Leefbaarheid/sociale samenhang, vrijwilligers, mantelzorg en veiligheid	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen dat inwoners van Heeze-Leende zich prettig en veilig voelen in hun eigen woonomgeving, dat ze elkaar kennen, betrokken zijn bij elkaar en zich verantwoordelijk voelen voor elkaar en voor de buurt. We willen dat mantelzorgers en vrijwilligers(organisaties) worden ondersteund en gewaardeerd en dat huiselijk geweld wordt voorkomen en bestreden.</p>	<p>Door onze activiteiten hebben we een bijdrage geleverd aan een prettig en veilig gevoel van inwoners in de eigen wijk. Mantelzorgers en vrijwilligers(organisaties) zijn door Cordaad ondersteund en gewaardeerd. We hebben goede afspraken gemaakt met Veilig Thuis om huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Leefbaarheid/sociale samenhang</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Lokale (burger)initiatieven worden waar nodig en gewenst ambtelijk ondersteund en eventueel ook financieel ondersteund met een eenmalige of jaarlijkse subsidie. Er is structureel overleg met de werkgroepen zorg en welzijn van de dorpsraden Sterksel en Leenderstrijp en de zorgcoöperatie Leende en er wordt meegewerkt aan activiteiten gericht op informatie en ontmoeting. Er ligt een plan voor een project buurtbemiddeling in samenwerking met woCom en gemeente Cranendonck. Hiervoor maken we gebruik van de ervaringen van de gemeente Valkenswaard die al langer met buurtbemiddeling werkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Om lokale (burger)initiatieven nog beter te gaan ondersteunen, is in 2018 een vernieuwende werkwijze ontwikkeld (Burgerkracht). In 2019 willen we hiermee daadwerkelijk aan de slag. In 2018 is om de 4 maanden een overleg georganiseerd met de zorgwerkgroepen van de dorpsraden. Er is 3 keer gezamenlijk overleg geweest met de zorgwerkgroepen Sterksel en Leenderstrijp en Zorgcoöperatie Leende. We hebben informatie gegeven en activiteiten gericht op ontmoeting ondersteund. Het project buurtbemiddeling is 3^e kwartaal 2018 gestart.
<p><i>Vrijwilligers</i></p> <ul style="list-style-type: none"> We waarderen vrijwilligers met een keuze uit het Vrijwilligers Verwenmenu. We ondersteunen zowel vrijwilligers als vrijwilligersorganisaties vanuit de Vrijwilligerscentrale van Cordaad met het geven van informatie en advies, het aanbieden van cursussen/training/scholing en de vacaturebank voor het werven van vrijwilligers. 	<ul style="list-style-type: none"> 1.456 vrijwilligers van 76 verschillende organisaties hebben een keuze gemaakt uit het Vrijwilligers Verwen Menu. Tientallen vrijwilligers zijn geworven, vacatures zijn geplaatst op de vacaturebank en deels vervuld, er zijn enkele cursussen gegeven en tientallen vragen beantwoord.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<ul style="list-style-type: none"> We ondersteunen vrijwilligers met een collectieve vrijwilligersverzekering bij Vrijwilligersnet Nederland. 	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal claims op de vrijwilligersverzekering in 2018 is nog niet bekend. Vragen van vrijwilligers over de verzekering zijn beantwoord.
<p><i>Mantelzorgers</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Met Cordaad en zorgaanbieders ontwikkelen we nieuwe alternatieve vormen van respijtzorg ter ontlasting van de mantelzorgers. We waarderen de mantelzorgers met een jaarlijkse blijk van waardering, het Mantelzorg Verwen Menu. We ondersteunen de mantelzorgers vanuit het Steunpunt Mantelzorg van Cordaad met het geven van informatie en advies, het aanbieden van cursussen/training/scholing voor mantelzorgers en vrijwilligers, het vinden van vrijwilligers en maatjes en het organiseren van activiteiten gericht op ontmoeting. We onderzoeken welke vragen mantelzorgers hebben en sluiten met ons aanbod hierop aan. In het Platform Mantelzorg vindt met een aantal lokale organisaties afstemming plaats over actuele mantelzorgzaken. Medio 2017 zijn we op initiatief van de Adviesraad Sociaal Domein gestart met een aantal activiteiten in het kader van dementievriendelijke gemeente. Dit betreft in eerste instantie het maken van een dementiewijzer en het onderzoeken van de behoefte aan dagopvang/dagbesteding hoe het aanbod hierop kan aansluiten. In vervolg hierop worden in 2018 in overleg met de Adviesraad en ketenpartners nieuwe activiteiten ontwikkeld om mantelzorgers van dementerenden beter te kunnen ondersteunen. Ook voor de doelgroep jonge mantelzorgers worden vanuit het Steunpunt en het Platform (nieuwe) ondersteuningsactiviteiten opgezet. 	<ul style="list-style-type: none"> Er zijn mogelijkheden voor professionele en vrijwillige respijtzorg, maar geen nieuwe alternatieve vormen. 486 mantelzorgers (waaronder enkele tientallen jonge mantelzorgers) hebben een keuze gemaakt uit het Mantelzorg Verwen Menu. Tientallen vragen van mantelzorgers zijn beantwoord, ruim dertig vrijwilligers zijn ingezet voor ondersteuning en een aantal cursussen zijn gegeven met in totaal meer dan 100 deelnemers. Eind 2017 is de dementiewijzer verschenen, deze is in 2018 actief verspreid en de reacties hierop zijn positief, wat heeft geresulteerd in een herdruk. In 2018 is, naast een 2-tal dagbestedingslocaties, een 'nieuwe' aanbieder actief geworden die zich primair richt op mensen met dementie actief in de gemeente Heeze-Leende. Tevens hebben bestaande aanbieders het aantal dagen dat men gebruik kan maken uitgebreid en is er een koffie inloop en is er geïnvesteerd door aanbieders in een passender aanbod. Dit samen zorgt dat er meer keuze is. Verder heeft er onderzoek plaatsgevonden naar draagvlak om te komen tot een dementienetwerk in Heeze-Leende. De bevindingen hierin zijn positief en worden in 2019 opgepakt. Het onderwerp jonge mantelzorgers is in het onderwijs (belangrijke vindplaats) onder de aandacht gebracht. Met het Mantelzorg Verwen Menu zijn er al meer jonge mantelzorgers bereikt dan vorig jaar.
Participatie van kwetsbare burgers en voorkomen van overlast	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen bereiken dat kwetsbare burgers kunnen participeren in de samenleving en we willen overlast voorkomen. Voor deze doelgroepen is preventie van belang: als lichtere vormen van hulp/ondersteuning mogelijk zijn dan zijn zwaardere en vaak duurdere vormen van zorg niet of pas later nodig. Het is voor deze doelgroep belangrijk om tijdig te signaleren.</p>	<p>Met onze activiteiten hebben we een bijdrage geleverd aan de participatie van kwetsbare burgers in de samenleving. Hiervoor hebben we in samenwerking met ketenpartners preventieve activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Beschermd wonen/maatschappelijke opvang</i></p> <p>Beschermd wonen is een maatwerkvoorziening binnen de nieuwe Wmo, bedoeld voor GGZ-cliënten. Samen met centrumgemeente Eindhoven en 12 regiogemeenten zijn we al vanaf 2015 aan het afstemmen hoe we deze nieuwe Wmo-voorziening het beste kunnen vormgeven.</p>	<p>Via het regionaal ambtenarenoverleg en het regionaal bestuurlijk overleg hebben we (nieuwe) afspraken gemaakt over de maatwerkvoorziening beschermd wonen. Dit betreft de inkoop (producten en tarieven), beleidsontwikkeling, toegang/indicatiestelling en toeleiding naar zorg. De toegang/indicatiestelling voor beschermd wonen hebben we lokaal uitgevoerd. In de eerste helft van 2018 telde Heeze-Leende 6 cliënten beschermd wonen.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Eindhoven ontvangt de middelen voor de hele regio, de regiogemeenten voeren voor de eigen inwoners het hele voortraject uit tot en met de indicatiestelling.</p> <p>We geven in 2018 en volgende jaren invulling aan het in 2016 uitgebrachte advies over een toekomstbestendige aanpak en organisatie van beschermd wonen waarbij de nadruk ligt op de eigen regie van de cliënt en het lokaal organiseren van de benodigde ondersteuning. De verwachting is dat vanaf 2020 de middelen voor beschermd wonen rechtsreeks naar de gemeenten gaan. Er wordt tevens een koppeling gemaakt met maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en verslavingszorg waarvoor Eindhoven ook centrumgemeente is.</p>	<p>We hebben namens de A2 gemeenten een bijdrage geleverd aan een regionaal plan van aanpak voor beschermd wonen/maatschappelijke opvang voor de periode vanaf 2021 (de middelen gaan dan naar de regiogemeenten).</p>
<p><i>Laagdrempelige inloop voor kwetsbare burgers</i> Voor de laagdrempelige inloop voor ggz-cliënten in 't Perron zijn subsidieafspraken gemaakt met GGZ/de Boei. De inloop is twee dagdelen per week open. We zijn met de GGzE in gesprek om het aantal mensen dat hiervan gebruik maakt te vergroten. Daarnaast zijn er in Heeze-Leende op verschillende locaties en georganiseerd door verschillende organisaties, inloopmogelijkheden voor kwetsbare burgers. Dit betreffen zowel professionele organisaties als vrijwilligersorganisaties. We willen dit zoveel mogelijk bij deze organisaties laten liggen waarbij we, indien wenselijk, ambtelijke en/of financiële ondersteuning bieden. We vinden het van belang dat de doelgroep deze laagdrempelige voorzieningen goed weet te vinden en er ook daadwerkelijk gebruik van maakt.</p>	<p>Het aantal cliënten dat gebruik maakte van de inloop GGZ was wisselend. Dit heeft o.a. te maken met de aard van de problematiek van de cliënten. Per keer komen er zo'n 8 cliënten naar de inloop. De bezoekers waarderen deze laagdrempelige voorziening waar ze zonder indicatie kunnen binnen lopen, een spelletje doen, koffiedrinken, informatie uitwisselen, samen boodschappen doen en koken. Ook zien we dat cliënten buiten de inloop samen activiteiten ondernemen. Er is onvoldoende zicht op het aantal GGz-cliënten in Heeze-Leende dat gebaat zou zijn bij deze voorziening. Het streven blijft wel om het aantal bezoekers uit te breiden.</p> <p>Voorbeelden van nieuwe inloopmogelijkheden in 2018 waarbij ontmoeting centraal staat: een handwerkgroep in 't Perron, een bibliotheekpunt/inloop in Valentijn, Taalpunt bibliotheek in 't Perron, inloop KBO in de wijk De Engelse Tuin. Gemeente was zowel financieel als ambtelijk betrokken bij het realiseren van het Taalpunt.</p>
Het ondersteunen van de participatie en zelfredzaamheid van personen met een beperking of met chronische, psychische of psychosociale problemen, indien mogelijk in de eigen leefomgeving	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen bereiken dat mensen met een beperking kunnen (blijven) participeren in de samenleving en zelfstandig kunnen (blijven) wonen en functioneren in de eigen leefomgeving door het inzetten van eigen kracht, sociaal netwerk, algemene en voorliggende voorzieningen en individuele/maatwerk voorzieningen.</p>	<p>We hebben via ons sociaal team mensen met een beperking ondersteund bij het voeren van de eigen regie, en samen gezocht naar mogelijkheden vanuit het sociaal netwerk en gebruikmaking van algemene voorzieningen. Waar nodig hebben we maatwerkvoorzieningen geboden.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Integratie uitvoering sociaal domein Heeze-Leende</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Bij de transitie Wmo en Jeugd hebben de A2-gemeenten bewust gekozen voor het werken vanuit twee teams: Sociaal Team voor Wmo en CJG voor jeugd. Vanaf 1 januari 2017 zijn we gestart met het vormgeven van de integratie van de drie domeinen, Wmo, Jeugd en Participatiewet door werkwijze en aansturing op elkaar af te stemmen. In 2018 geven we verder invulling aan de doorontwikkeling en integratie van de drie domeinen. Intensivering van de samenwerking is belangrijk voor het realiseren van de 	<p>Eerste kwartaal 2018 is gezamenlijke huisvesting gerealiseerd voor de leden van Sociaal team en Centrum Jeugd en Gezin, inclusief klantmanagers Werk en Inkomen. Hierdoor is de afstemming en samenwerking rondom casuïstiek verbeterd en konden cliënten/gezinnen beter worden ondersteund.</p> <p>Kwaliteit en het bieden van goede ondersteuning is een belangrijk aandachtspunt, dit betekent dat met organisaties die 'zorg' verlenen vanuit het sociaal team, frequent overleg mee wordt gevoerd. Om te zorgen dat de juiste expertise en deskundigheid aanwezig is.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>doelstellingen op breed sociaal domein terrein, een integraal beeld van de klant draagt namelijk bij aan een juiste en effectieve aanpak van de hulpvraag.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met ingang van 1-1-2018 willen we gezamenlijke huisvesting gerealiseerd hebben, waarbij we de dienstverlening vanuit W&I lokaal willen regelen. • Een belangrijk aandachtspunt binnen de verdere ontwikkeling van sociaal team/CJG is borgen van kwaliteit. Mensen die aangewezen zijn op ondersteuning/hulp moeten erop kunnen rekenen dat die van goede kwaliteit is. In A2 verband wordt in kaart gebracht wat de bestaande kwaliteitsafspraken/eisen zijn en is de kwaliteitscyclus in beeld gebracht. • Het kwaliteitskader is ook bruikbaar voor het formuleren en doorontwikkeling van inkoop-criteria en voor prestatieafspraken met ketenpartners. Er loopt een traject om ook jeugd hierin mee te nemen. 	<p>Vanuit de fysieke overleg tafel (Wmo, maatwerkvoorziening begeleiding), is de Werkgroep Kwaliteit actief geweest. Er is een enquête uitgezet bij de huidige aanbieders, hieruit is gebleken dat het merendeel van de aanbieders een keurmerk heeft. In overleg met aanbieders (fysieke overlegtafel) is besloten om deze eis met een overgangperiode, op te nemen in de inkoopvoorwaarden (doorontwikkeling inkoopcriteria).</p> <p>In 2018 gestart met het project sociaal makelaar in Heeze.</p>
<p><i>Inkoop dagbesteding / individuele begeleiding/kortdurend verblijf</i></p> <p>De inkoop van begeleiding en kortdurend verblijf 18+ wordt in A2-verband via bestuurlijke aanbesteding uitgevoerd. Bestuurlijk aanbesteden is een continu proces waarbij 6x op jaarbasis aan tafel wordt gezeten (gemeenten en zorgaanbieders) om zaken te bespreken. Onderwerpen die aan bod (kunnen) komen zijn: prijsstelling, toegang, kwaliteit, communicatie, monitoring en verantwoording, social return en innovatie.</p>	<p>De fysieke overleg tafel (gemeenten en zorgaanbieders) heeft in 2018 4 keer plaatsgevonden. De werkgroepen kwamen tussentijds bijeen.</p> <p>In 2018 zijn 2 werkgroepen actief geweest. Een werkgroep heeft zich beziggehouden met zorgzwaarte en evaluatie van het toegangsdocument. Een andere werkgroep heeft zich gebogen over kwaliteit en toegevoegde waarde van een keurmerk als eis aan de voorkant.</p> <p>In het najaar is een start gemaakt met de evaluatie van de maatwerkvoorzieningen begeleiding. Hiertoe zijn aanbieders en consultants geraadpleegd en heeft overleg plaatsgevonden met de adviesraden. Deze evaluatie wordt in 2019 afgerond met een advies of een nieuwe aanbesteding gewenst is en of bestuurlijk aanbesteden passend is voor de zorgvragen van burgers en de beoogde innovatie.</p>
<p><i>Huishoudelijke hulp</i></p> <p>In 2017 is de huishoudelijke hulp in Heeze-Leende als maatwerkvoorziening ondergebracht onder de Wmo. Het is van belang om in 2018 goed zicht te krijgen op de uitwerking van het nieuwe beleid: hoeveel burgers doen een beroep op deze voorziening en wat zijn de ervaringen inzake kwaliteit en verleende zorg.</p>	<p>Aantal burgers wat beroep heeft gedaan op de maatwerkvoorziening huishoudelijke hulp is als volgt op de volgende peildata:</p> <p>01-01-2018; 201 personen 01-07-2018: 206 personen 31-12-2018: 221 personen.</p> <p>We zien een stijging van 7% (15 personen) in het tweede gedeelte van 2018. In 2019 volgen we de ontwikkelingen. Mogelijk gaan meer burgers zich melden door het feit dat de eigen bijdrage in 2019 verlaagd is.</p> <p>Met de aanbieders wordt 2 keer per jaar overleg gevoerd, waarbij eventuele knelpunten (onder andere het arbeidsmarktvragestuk in de sector wat o.a. geleid heeft tot een aanpassing van het inkooptarief) worden besproken. Het algemene beeld over de verleende zorg in 2018 is positief.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Eigen bijdrage / financiële tegemoetkomingen voor burgers (met een laag inkomen)</i></p> <p>De eigen bijdrage op de Wmo (maatwerk) voorzieningen, niet zijnde beschermd wonen of opvang, is vanaf 1 juni 2017 ten gunste voor burgers gewijzigd. Voor burgers met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum geldt dat de eigen bijdrage op nihil wordt gesteld. Ook voor het gebruik van dagbesteding geldt een (verlaagde) maximale eigen bijdrage, deze regeling is voor alle burgers van toepassing.</p> <p>Tevens zijn er nog andere maatregelen, zoals de collectieve ziektekostenverzekering; welke voor burgers af te sluiten is. Deze collectieve zorgverzekering is speciaal voor mensen met een laag inkomen en hoge medische kosten</p> <p>In 2018 worden de effecten van deze maatregel(en) in kaart gebracht, waarbij naast de financiële effecten voor de begroting voor 2019, ook onderzocht wordt of deze maatregelen voldoen aan de doelstelling, o.a. verlagen financiële drempel. Dit om te voorkomen dat geen gebruik wordt gemaakt van noodzakelijke zorg door een (te) hoge eigen bijdrage.</p>	<p>Medio 2018 heeft de overheid aangekondigd om maatregelen te nemen om de stapeling van kosten tegen te gaan. De eigen bijdrage voor de Wmo is vanaf 2019 maximaal € 17,50 per vier weken. De invoering van deze maatregel en het feit dat we geen eigen bijdrage heffen voor burgers tot 130% van het sociaal minimum, betekent het wegnemen van een eventuele financiële drempel met ingang van 2019.</p> <p>Door de wijziging van de landelijke overheidsbeleid is de relevantie om effecten/maatregelen van 2018 te evalueren achterhaald.</p> <p>Er is besloten om de effecten, eventuele verhoging van instroom (gebruik voorzieningen) in 2019 te monitoren en te analyseren. Hieruit zal dan ook moeten blijken wat de eventuele financiële effecten voor de langere termijn zijn.</p>
<p><i>Cliëntondersteuning</i></p> <p>Met MEE worden subsidieafspraken gemaakt over (professionele) cliëntondersteuning.</p> <p>Naast de professionele cliëntondersteuning wordt gewerkt met een team van vrijwillige cliëntondersteuners die vaak ook ouderenadviseur of dorpsondersteuner zijn. Op verzoek van de cliënt kunnen zij ondersteuning bieden tijdens het keukentafelgesprek.</p> <p>Clientondersteuners helpen de cliënt bij het formuleren van de hulpvraag en letten op dat mogelijke oplossingen goed aansluiten bij de wensen en mogelijkheden van de cliënt. Indien wenselijk volgt er een nazorg traject waarbij gekeken wordt of de cliënt voldoende geholpen is met de geboden ondersteuning.</p>	<p>In 2018 is het aanbod van onafhankelijke cliëntondersteuning door vrijwilligers gekoppeld aan het keukentafelgesprek gecontinueerd. Er is beperkt gebruik gemaakt van dit aanbod. Om de vrijwilligers te ondersteunen hebben we twee bijeenkomsten belegd.</p> <p>Eind 2018 is Heeze-Leende samen met 19 andere gemeenten verkozen tot landelijke koplopergemeente onafhankelijke cliëntondersteuning. Vanuit het ministerie zijn middelen beschikbaar gesteld voor de koplopergemeenten om de cliëntondersteuning verder uit te rollen, zowel lokaal als regionaal. We willen dit aangrijpen om te onderzoeken hoe we ons aanbod van onafhankelijke cliënt ondersteuning in Heeze-Leende kunnen verbeteren en beter kunnen aansluiten op de behoefte van cliënten. In 2019 wordt dit verder uitgewerkt.</p>
<p><i>Ontwikkelen algemene voorzieningen</i></p> <p>In het beleidsplan Wmo is opgenomen dat de A2 gemeenten de voorliggende voorzieningen krachtiger, meer toegankelijk en beter passend voor (kwetsbare) burgers maken. Dit sluit aan bij onze visie om eerst te kijken naar wat mensen nog zelf kunnen, vervolgens wat het informele netwerk kan bieden en of er gebruik kan worden gemaakt van voorliggende/algemene voorzieningen. Levert dit onvoldoende op, dan wordt gekeken of een maatwerkvoorziening kan worden ingezet. Dit zorgt voor meer regie en zelfredzaamheid bij inwoners. Ook betekent het dat de kosten (op termijn) lager zullen worden (minder maatwerkvoorzieningen).</p> <p>In Heeze-Leende zijn al veel algemene voorzieningen en burgerinitiatieven die gedeeltelijk door de gemeente worden gefaciliteerd (o.a. met subsidie). Deze voorzieningen moeten meer bekendheid krijgen, beter toegankelijk worden, en</p>	<p>In Heeze-Leende is een actief vrijwilligers en verenigingsleven. Tevens worden deze vrijwilligers- en professionele organisaties waar nodig ondersteund bij het ontwikkelen of uitbreiden van algemene voorzieningen, o.a. middels subsidies of kennisdeling.</p> <p>Ook de inzet van de sociaal makelaar draagt bij aan de ontwikkeling, en stimuleert de sociaal makelaar het gebruik van algemene voorzieningen voor ontmoeting door burgers wegwijs te maken. Ook ondersteunt ze burgerinitiatieven die gericht zijn op ontmoeting.</p> <p>Het idee van een ontmoet- en groetplein in 't Perron heeft in 2018 steeds meer gestalte gekregen door allerlei (nieuwe) ontmoetingsactiviteiten die er worden georganiseerd. (Bibliotheek, Cordaad, sociaal makelaar, eetpunt, inloop GGZ, biljartclub, handwerkgroep, taalpunt, etc.).</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>meer passend bij de wensen van (kwetsbare) burgers. Ook gaan we de samenwerking met het voorliggend veld (burgerinitiatieven, vrijwilligersorganisaties en sportverenigingen) versterken.</p> <p>Het ontwikkelen van algemene voorzieningen pakken we lokaal op, samen met de lokale partijen – professionals en vrijwilligers - die hier al een belangrijke bijdrage aan leveren. Al eerder is het idee ontstaan om in 't Perron een ontmoet en groet plein te ontwikkelen van waaruit allerlei activiteiten kunnen worden opgezet en waarbij aangehaakt kan worden bij al bestaande initiatieven voor (kwetsbare) burgers. Dit sluit goed aan bij de nieuwe bibliotheekvisie waarbij de bibliotheek veel meer een ontmoetingsplek wordt en waarbij wordt samengewerkt met allerlei organisaties die hieraan een bijdrage kunnen leveren. Een dergelijk ontmoet en groetplein kan een oplossing bieden voor kwetsbare inwoners waaronder (dementerende) ouderen en hun mantelzorgers die (nog) geen indicatie hebben voor dagbesteding. In 2018 zullen we dit idee en andere vormen van laagdrempelige dagopvang verder ontwikkelen.</p>	
<p><i>Langer thuis wonen</i></p> <p>Het rapport Volksgezondheid Toekomstverkenning Heeze-Leende 2016 van de GGD signaleert een toenemende vergrijzing en een toename van het aantal mensen met dementie in Heeze-Leende. Vanuit het sociaal team zetten we al in op preventie en signalering. In Leende, Sterksel en Leenderstrip zijn burgerinitiatieven zoals de zorgcoöperatie en zorgwerkgroepen van de dorpsraden actief, in Heeze komt dit nog onvoldoende van de grond.</p> <p>Om in te spelen op deze ontwikkelingen starten we 2018 een pilot onder de 'paraplu' langer thuis wonen. Een sociaal makelaar/kwartiermaker kan ouderen die thuis wonen ondersteunen, in hun eigen kracht zetten, en kan een vliegwiel zijn voor nieuwe burgerinitiatieven. Onderdeel van de pilot is het mede vorm geven aan dementievriendelijke gemeente en samenwerking zoeken met al bestaande (burger)initiatieven.</p> <p>In 2017 zijn we gestart met het aanbieden van een blijverslening voor inwoners van Heeze-Leende. Met behulp van de blijverslening kunnen mensen hun eigen woning aanpassen waardoor ze langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. In 2018 bekijken we aan de hand van een evaluatie hoe we hiermee verder gaan.</p>	<p>In november 2018 zijn we gestart met het 2-jarige project sociaal makelaar Heeze. De sociaal makelaar richt zich op een brede doelgroep, niet alleen ouderen. De sociaal makelaar heeft vooral een preventieve en signalerende rol en probeert zoveel mogelijk om oplossingen te zoeken in het informele circuit.</p> <p>Zorg coöperatie Leende kreeg eind 2018 subsidie voor een betaalde dorps zorgconsulent. Dit betreft voornamelijk een 1-jarig project.</p> <p>We hebben tijdens verschillende bijeenkomsten informatie gegeven over de mogelijkheden van de blijverslening. Ondanks dit is er in 2018 geen gebruik gemaakt van deze regeling. Dit is ook de reden dat er (nog) geen evaluatie heeft plaats gevonden. In 2019 onderzoeken we waarom er (nog) geen gebruik is gemaakt van de regeling.</p>
Senioren- en ouderenbeleid	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen bereiken dat de kennis en kunde van senioren wordt verzilverd, zodat de inzet van senioren als vrijwilligers ten goede komt aan de lokale organisaties. Veel senioren zijn vitaal en hebben veel werk- en levenservaring. Dat moet je niet overboord zetten als je 65 bent, maar juist inzetten.</p>	<p>Er wordt door senioren veel vrijwilligerswerk verricht: volgens de GGD-monitor 2016 is 44% van de 65-plussers vrijwilliger.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Continueren van bestaand beleid. Daarnaast is de vacaturebank van Vrijwilligerscentrale van Cordaad Welzijn voor het werven van vrijwilligers in 2017 vernieuwd. We zijn in gesprek met Cordaad over het werven en inzetten van vrijwillige senioren en hoe de verzilvering kan worden geoptimaliseerd.</p>	<p>Er is vooroverleg geweest met Cordaad over het in 2019 organiseren van een evenement rondom pensioen, met als onderdeel het verrichten van vrijwilligerswerk.</p>

3.2 Volksgezondheid

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Een goede gezondheid en/of gezondheidsbeleving draagt bij aan maatschappelijk welzijn, veiligheid en participatie. We willen bereiken dat burgers het vermogen hebben om zich, ook vanuit een kwetsbare gezondheidspositie, aan te passen en de eigen regie kunnen (blijven) voeren. Hierdoor kunnen mensen, ondanks een ziekte of beperking, toch gezond zijn.</p>	<p>De activiteiten die we samen met de GGD en ketenpartners hebben uitgevoerd hebben een bijdrage geleverd aan de gezondheid/gezondheidsbeleving van inwoners van Heeze-Leende.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Volgend uit de WPG hebben gemeenten de taak een GGD in stand te houden voor de uitvoering van taken op het gebied van de publieke gezondheid. De GGD Zuidoost-Brabant werkt voor 21 gemeenten via een gemeenschappelijke regeling. In 2018 voert de GGD zowel regionale als lokale taken uit voor Heeze-Leende. In 2018 wordt uitvoering gegeven aan de acties zoals genoemd in het Uitvoeringsplan Lokaal Gezondheidsbeleid 2017/2018. De thema's van het lokaal gezondheidsbeleid voor 2017/2018 zijn bewegen & voeding; eenzaamheid; psychisch welbevinden; sociaaleconomische gezondheidsverschillen; alcohol en drugs. De uitvoering gebeurt zoveel mogelijk samen met burgers en ketenpartners.</p>	<p>De GGD heeft de afgesproken regionale en lokale taken die voortvloeien uit de Wet Publieke Gezondheid uitgevoerd. Onze wethouder zit in het AB en vanaf medio 2018 namens de A2 gemeenten in het DB van de GGD.</p> <p>Samen met ketenpartners en burgers zijn de activiteiten uitgevoerd die opgenomen zijn in het Uitvoeringsplan Lokaal gezondheidsbeleid. Daarnaast zijn nieuwe activiteiten geïnitieerd die passen binnen de gekozen thema's zoals een wandelgroep voor mensen met een uitkering/statushouders, sportconsulent voor de kinderopvang, bijeenkomst valpreventie in Heeze en in Leende, project Leertuin Zorg & Veiligheid (aanpak verwarde personen), armoedeproject in samenwerking met het jongerenwerk, artikel opgenomen in de APV over preventie gehoorschade.</p>
<p>De stuurgroep lokaal gezondheidsbeleid blijft in 2018 het lokaal gezondheidsbeleid volgen/aansturen.</p>	<p>De stuurgroep is in 2018 2 keer bijeen geweest.</p>
<p>In 2018 onderzoeken we hoe we het lokaal gezondheidsbeleid kunnen integreren in het nieuwe Wmo/Jeugdbeleid 2019- 2022.</p>	<p>Medio 2018 heeft het college ingestemd met het voorstel om het lokaal gezondheidsbeleid nog 1 jaar te continueren en het gezondheidsbeleid te integreren in het nieuwe beleidsplan Sociaal Domein 2020-2023.</p>

3.3 Cultuur

Erfgoed	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen ons cultuurhistorisch erfgoed op peil houden en het onderdeel laten vormen van een aantrekkelijke gemeente waarin het voor iedereen aangenaam recreëren is.</p>	<p>Het gezamenlijke A2-Erfgoedbeleid heeft door eenduidigheid in regelgeving de samenwerking en beslisvaardigheid tussen de A2-gemeenten bevorderd.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Door invoering van de Erfgoedverordening is het van belang dat er een register wordt opgezet en bijgehouden waarin het aangewezen cultureel erfgoed wordt vermeld. Hierin komen gegevens over de aanwijzing en de identificatie van het erfgoed te staan.</p>	<p>Er is een geactualiseerde monumentenlijst opgezet van zowel rijks- als gemeentelijke gebouwde monumenten.</p>
<p>De website wordt voorzien van belangrijke actuele ontwikkelingen en regelgeving zodat monumenteneigenaren en geïnteresseerden zich kunnen laten informeren over het laatste aanpassingen en veranderingen die van belang zijn voor ons cultuurhistorisch erfgoed.</p>	<p>De eerste contacten tot actualisatie van de gemeentelijke website zijn gelegd</p>
<p>Monumentenbeleid ontwikkelt zich meer en meer van een object- naar een gebiedsgerichte aanpak. Het gaat niet zo zeer om het individuele pand, maar de samenstelling van het geheel is in toenemende mate bepalend voor de aanwijzing van het pand als een beschermd object. Het beleid is erop gericht om, naast monumentale panden, in de toekomst te komen tot een inventarisering van de beschermde dorpsgezichten die onze gemeente rijk is.</p>	<p>Een conceptlijst van beschermde dorpsgezichten is opgezet en aangeboden aan de A2-Erfgoedcommissie. Resultaat is dat het Strabrechtplein is opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan Kom Heeze-Leende.</p>
Bibliotheekwerk	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Heeze-Leende heeft een groot sociaal-cultureel hart dat kloppend wordt gehouden door een groot aantal verenigingen, organisaties en voorzieningen. Dit netwerk is van grote waarde voor de gemeenschap en gaat de komende jaren meer samenwerken en gezamenlijk acteren. De bibliotheek speelt een belangrijke rol in dit netwerk. Dat betekent dat de bibliotheek transformeert van een standalone organisatie naar een lokaal platform. Het accent ligt binnen dit platform op verbinding en ontmoeting. Het aanbieden van materialen voor uitlending blijft de komende jaren een van de functies van de bibliotheek maar neemt een minder centrale plaats in. De bibliotheek functioneert als podium en etalage van het dorp en is een levendige plek waar lezen, leren, informeren, maar ook kunst & cultuur en ontmoeting & debat centraal staan.</p>	<p>De bibliotheek Heeze-Leende is in 2018 verder gegroeid naar een organisatie waar de vraag centraal gesteld wordt, verbinding het uitgangspunt is en ontmoeting bevorderd wordt.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Nadat de Bibliotheek De Kempen medio 2017 besloot versneld te stoppen in Heeze-Leende, is de nieuwe bieb versneld van start gegaan. In 2018 zal de netwerkorganisatie het eerste volledige jaar draaien.</p>	<p>In 2018 is vanuit het bibliotheekwerk onder andere het volgende ondernomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herinrichting en heropening bibliotheekruimte in 't Perron. • Inrichting en opening bibliotheekpunt in dorpshuis Valentijn. • Opening taalpunt en aanstellen van een taalhuiscoördinator. • Uitbreiding boekencollectie. • Digitale vaardigheidscursussen zoals Klik en Tik zijn gestart. • Er is een burgerpanel-onderzoek gehouden om in beeld te krijgen hoe inwoners de bibliotheekvernieuwing ervaren. De resultaten zijn gepubliceerd op onze website en laten zien waar de komende jaren verbeteringen doorgevoerd kunnen worden.

Muziekonderwijs	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
We willen behouden, dat HaFa (Harmonie-Fanfare) muziekonderwijs beschikbaar blijft voor de jeugd tot 18 jaar en dat de jeugdleden van de drie fanfares in de drie dorpskernen kwalitatief goed opgeleid kunnen worden tot eventueel het D-niveau (het hoogste amateurniveau).	Ongeveer 85 leerlingen van de drie fanfares hebben gebruik gemaakt van gekwalificeerd en gesubsidieerd muziekonderwijs van RICK. Het aantal leerlingen neemt wel af.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
We subsidiëren RICK (Regionaal Instituut voor Cultuur en Kunst) uit Weert met een jaarlijkse subsidie voor het HaFa (Harmonie-Fanfare) muziekonderwijs.	We hebben de docentcontacturen bij RICK gesubsidieerd zodat de lessen tegen gesubsidieerd tarief kunnen worden aangeboden.

3.4 Combinatiefunctionaris sport en cultuur	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
We willen een rijke leeromgeving creëren, waarin kinderen de kans krijgen om hun talenten te ontplooien, sociale vaardigheden op te doen en plezier te hebben door het bieden van een samenhangend aanbod van onderwijs, sport en cultuur. Niet alleen activiteiten onder schooltijd, maar ook activiteiten bij de sportvereniging en de culturele instelling of in de wijken in samenwerking met deze partners.	Jeugdigen in Heeze-Leende hebben op een laagdrempelige manier, zowel binnen als buiten school, kennis gemaakt met een breed aanbod aan sport, spel en cultuur.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Inzetten van een combinatiefunctionaris voor de buitenschoolse opvang, in samenwerking en cofinanciering met de kinderopvangorganisaties.	In december 2017 is een sportconsulent buitenschoolse opvang gestart voor een pilotperiode van 2 jaar. Eind 2019 wordt samen met de betrokken kinderopvangorganisaties geëvalueerd of de inzet wordt gecontinueerd.
Het verder verkennen van mogelijkheden van deelname en cofinanciering van lokale organisaties en verenigingen (denk aan sportverenigingen en seniorenverenigingen) aan de Brede Impulsregeling om zo de inbedding van sport- en cultuur (educatie) binnen de gemeente verder uit te breiden.	De volledig beschikbare formatie voor de combinatiefunctionarissen is in 2018 ingezet. Daarom is er in 2018 geen verkenning geweest van extra mogelijkheden voor het inzetten van de combinatiefuncties.
Het stimuleren van een gezond verenigingsleven door waar nodig verenigingen te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun organisatie en het hierbij betrekken van hun leden. In samenhang hiermee het verbeteren van de ondersteuning voor vrijwilligers en organisaties.	We hebben in samenwerking met Cordaad gezorgd voor verenigingsondersteuning, zoals het ondersteunen bij het werven van vrijwilligers.
Structurele inbedding van sport- en cultuureducatie binnen het basisonderwijs, bijvoorbeeld door het begeleiden van docenten in het verzorgen van sport- en cultuurlessen en het begeleiden van schoolbesturen in het vormgeven van een meerjarig cultuurbeleidsplan.	De sportconsulenten hebben de leerkrachten op de basisscholen ondersteund bij het geven van gymlessen. Ook zijn er stagiaires ingezet. Daarnaast hebben de sportconsulenten de Koningssspelen georganiseerd voor een aantal basisscholen. De cultuurcoach heeft de basisscholen ondersteund bij het borgen van cultuureducatie in het curriculum. Daarnaast heeft zij vraaggericht vanuit de scholen verbindingen gelegd met het lokale culturele veld.
Het breder inzetten van de sportconsulenten binnen het onderwijs, omdat sport, bewegen en voeding verder gaat dan alleen begeleiding tijdens de gymles. Dit doen we in overleg met de basisscholen, waarbij we maatwerk bieden.	De sportconsulenten hebben op vraag van de scholen ondersteuning geboden bij projecten met betrekking tot sport, bewegen en gezonde voeding.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Inzetten van een structureel aanbod van sportieve en culturele activiteiten vanuit lokale en professionele instellingen.</p>	<p>Bij de uitvoering van het cultuurbeleid op scholen zijn daar waar mogelijk en nodig lokale culturele aanbieders betrokken geweest. Op het gebied van sport zijn er in de gymlessen op de scholen diverse clinics georganiseerd, zoals dansen, handboogschieten, tennis en korfbal.</p>

3.5 Subsidiebeleid	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen activiteiten van voldoende maatschappelijk belang effectief en doelmatig ondersteunen en stimuleren door het verlenen van subsidies.</p>	<p>We hebben vele organisaties ondersteund en gestimuleerd met een subsidie voor hun activiteiten.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>We verlenen jaarlijkse subsidies aan lokale organisaties voor hun subsidiabele activiteiten.</p>	<p>We hebben aan meer dan 90 lokale organisaties een subsidie verleend.</p>
<p>We verlenen eenmalige subsidies aan lokale organisaties voor eenmalige of nieuwe activiteiten.</p>	<p>Er zijn zes eenmalige subsidies verleend voor in totaal € 8.000, tweemaal is deze geweigerd en eenmaal is de subsidie vervallen (project niet uitgevoerd).</p>
<p>We voeren daar waar nodig en gewenst overleg met organisaties en inwoners over subsidiemogelijkheden en aanvragen.</p>	<p>Organisaties en inwoners zijn te woord gestaan en daar waar nodig of gewenst heeft overleg plaatsgevonden.</p>

3.6 Dorpshuizen	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Het doel is goed bezette, zoveel mogelijk zelfvoorzienende en financieel zelfstandige, dorpshuizen met een hoog sociaal rendement.</p>	<p>'t Perron is goed bezet, de Meent is gelijk gebleven en Valentijn laat een lichte daling zien.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Structureel overleg door portefeuillehouder met de besturen van de dorpshuizen.</p>	<p>In 2018 is er op afroep overleg gevoerd met de besturen.</p>
<p>Bij activiteiten wordt er op gestuurd, dat die –indien mogelijk– in de dorpshuizen plaatsvinden. Activiteiten van de gemeente vinden normaliter in de dorpshuizen plaats, een aantal rouleren tussen de dorpshuizen.</p>	<p>Bij vragen over het organiseren van (passende) activiteiten binnen de gemeentegrenzen wordt er actief op gestuurd dat die in de dorpshuizen plaatsvinden. De middelen om dat bij incidentele festiviteiten af te dwingen zijn beperkt. Het aantal (feest)zalen binnen de gemeentegrenzen is echter ook afgenomen, dus de alternatieven zijn beperkt.</p> <p>Vanwege de afstand tot het gemeentehuis worden de meeste gemeentelijke activiteiten in 't Perron gehouden. Afgelopen jaar zijn dat onder andere verschillende bijeenkomsten geweest m.b.t. projecten en organisatieontwikkeling.</p>
<p>Partnerorganisaties van de gemeente zijn in principe gehuisvest in een dorpshuis. Op die manier wordt bezoek gestimuleerd en de spreekwoordelijke drempel verlaagd.</p>	<p>In 2018 is een aantal ketenpartners uit het sociaal domein gevestigd in het gemeentehuis, Om redenen van synergie, efficiëntie en veiligheid is ervoor gekozen om de betrokken partijen niet meer in 't Perron te huisvesten.</p> <p>De bibliotheek is en blijft met haar hoofdvestiging in 't Perron. In 2018 is er geld beschikbaar gesteld voor het verbouwen van de ruimte boven de bibliotheek, zodat die ruimte beter benut</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
	kan worden. De bibliotheek heeft inmiddels ook een uitleenpunt in Valentijn.
In 2018 gaan we aan de slag met de uitkomsten van het onderzoek naar subsidiestromen van en naar de dorpshuizen.	De consequenties van de BTW-regelgeving zijn gecompliceerder en meer omvattend dan verwacht, dit onderzoek wordt voortgezet in 2019.

3.7 Sport

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
-------------------------	--------------------------------

<p>We willen bereiken dat de inwoners van onze gemeente (meer) gaan sporten, waardoor we een gezonde leefstijl bevorderen en mogelijkheden creëren tot participatie. Specifiek richten we ons op sportparticipatie voor jeugd, ouderen en mensen met een beperking. Daarnaast leggen we door middel van de inzet van combinatiefunctionarissen sport de koppeling tussen sport en tot onderwijs, welzijn en ruimtelijke ordening. Ingezet wordt op breedtesport, versterking van krimpssport kan daarbij noodzakelijk zijn.</p>	<p>Jeugdigen in Heeze-Leende hebben op een laagdrempelige manier, zowel binnen als buiten school, kennis gemaakt met een breed aanbod aan sport, spel en cultuur. Zie ook onderdeel 3.4 Combinatiefuncties sport en cultuur.</p> <p>In de GGD monitor 0-11 jaar (2017-2018) is een stijging te zien van kinderen die sporten bij een vereniging t.o.v. 2008. Ook sporten minstens 2 keer per week 45% van de 4-11 jarigen buiten school (t.o.v. 29% in 2005).</p> <p>Ouderen en mensen met een beperking hebben zowel binnen de gemeente Heeze-Leende als daarbuiten zich kunnen oriënteren op het sport- en beweegaanbod en van daaruit zijn ze gestart met sporten of bewegen.</p> <p>In de GGD Volwassenen- en Ouderenmonitor (2016 – 2017) is een stijging van 11% te zien in het aantal 65+'ers die lid zijn van een sportvereniging/club.</p>
---	---

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
------------------------------	--

In overleg blijven met de sportraad over het doen van de meest duurzame investeringen.	We hebben circa 6 reguliere overleggen met de sportraad gevoerd. Daarnaast is de sportraad betrokken bij zowel de evaluatie van de privatisering van de sportvelden als het opstellen van een visie voor sportpark Lambrek.
We stimuleren beweging door inzet van de combinatiefunctionarissen sport/sportconsulenten. Hierbij bereiken we via het primaire onderwijs de doelgroep tot en met 12 jaar en via de beweegcoach richten we ons op de senioren. Door deelname aan het Regionaal Sportloket aangepast sporten richten we ons op de doelgroep mensen met een beperking.	Doorzetten van het partnership met Fontys Sporthogeschool door eerste jaars sportstudenten op vrijwel alle basisscholen in te zetten. Ook geven we sportverenigingen de ruimte om clinics te geven op verschillende basisscholen en daarnaast laten we het sportaanbod promoten via onze sportnieuwsbrief die naar alle ouders wordt verstuurd. Ook zijn we gestart met een naschools aanbod op de BSO en met Were Di Kids en Junior Academy. Tevens bereiken we ouderen en mensen met een beperking via de eerste lijns zorg, via Uniek Sporten Zuid-Brabant en door de nationale diabetes challenge te gaan organiseren in 2019. Dit laatste kunnen we realiseren doordat we vanaf 2018 sportkunde studenten inzetten.
Uitgaande van de huidige sportvisie en de evaluatie hiervan zal sportbeleid en bewegingsstimulering verder worden geïntegreerd in het Wmo-, Jeugd- en Lokaal Gezondheidsbeleid.	Dit is tot op heden niet meer dan in de voorgaande jaren geïntegreerd.
Met het extra budget voor gymmaterialen wordt in overleg met de sportconsulenten ingezet op doelmatige vernieuwing van de aanwezige materialen	We hebben in Leenderstrip een groot log toestel door een sport- en spelpakket voor peuters en kleuters vervangen. Verder hebben we bij de andere gymzalen afgekeurde toestellen vervangen door doelmatige nieuwe exemplaren.

3.8 Accommodatiebeleid	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>In Heeze-Leende is ruimte voor initiatieven van zowel verenigingen als particulieren. Gemeentelijke bemoeienis op het gebied van sport en welzijn is op een aantal vlakken gewenst maar zeker niet bedoeld als volledige bemoeienis. De vlakken waar met name gemeentelijke bemoeienis is gewenst, liggen bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doelgroepen, zoals de jeugd, gehandicapten, minderbedeelden en ouderen. • Soorten activiteiten: alle activiteiten met een gemeenschapsbelang • Soorten accommodaties: accommodaties die niet (volledig) particulier geëxploiteerd kunnen worden. Als privatiseren efficiënt is en het volledig maatschappelijk draagvlak ervoor aanwezig is, dan dient dit zeker te gebeuren. 	<p>De meeste welzijnsaccommodaties in Heeze-Leende zijn in beheer bij de gebruikers of een afvaardiging daarvan. Daar waar dit niet of niet geheel mogelijk is, heeft de gemeente dit beheer in handen of het uitbesteed aan een derde.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>In 2017 is onderzoek gedaan naar de gymzalen Strabrecht en Spoorlaan. De uitkomsten van dit onderzoek worden in 2018 ten uitvoer gebracht.</p>	<p>In 2018 is de projectopdracht vastgesteld waarin als doelstelling opgenomen is om via een breed participatietraject te komen tot een nieuwe gymzaal voor het gymonderwijs van de Dirk Heziusschool en Kindcentrum de Parel.</p>
<p>In 2017 is de privatisering van de buitensportvelden geëvalueerd. Op basis van de daaruit voortkomende aanbevelingen volgt in 2018 besluitvorming over voortzetting van de privatisering en worden afspraken gemaakt met de verenigingen. Het traject wordt in nauwe samenwerking met de sportraad uitgevoerd.</p>	<p>De evaluatie is verder doorgevoerd en als noodzakelijke tussenstap zijn de meerjarenonderhoudsplannen herijkt. Besluitvorming volgt in de eerste helft van 2019.</p>
<p>In 2017 is een discussie gevoerd over de geldstromen rondom diverse accommodaties. De uitkomsten van de discussie worden in 2018 geïmplementeerd.</p>	<p>In 2018 is gestart met het in kaart brengen van de geldstromen rondom diverse accommodaties. In 2019 zal worden bezien in hoeverre er, mede gezien onder meer fiscale overwegingen, aanpassingen mogelijk zijn.</p>
3.9 Statushouders	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Invulling geven aan de door het Rijk opgelegde taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Daarnaast willen we bereiken dat statushouders in Heeze-Leende volwaardig meedoen en participeren in onze samenleving door te werken, naar school te gaan of op een andere manier een bijdrage te leveren aan onze samenleving.</p>	<p>We hebben invulling gegeven aan de taakstelling en hebben een bijdrage geleverd aan de participatie en integratie van statushouders in Heeze-Leende.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>De taakstelling voor 2018 in samenwerking met de woningcorporatie realiseren.</p>	<p>In 2018 behaalden we onze taakstelling m.b.t. het huisvesten van statushouders en zijn 22 nieuwe statushouders gehuisvest.</p>
<p>De participatie van statushouders pakken we integraal op, in afstemming met de afdeling Werk & inkomen (GRSA2), Cordaad, GGD, sociaal team/CJG, arbeidsmakelaar en beleidsadviseurs onderwijs, sport en lokaal gezondheidsbeleid.</p>	<p>Samen met de afdeling Werk & inkomen (W&I), GGD en Cordaad/ vluchtelingenwerk hebben we een Uitvoeringsplan Integratie statushouders 2018/2019 vastgesteld met aandacht voor arbeid, taal, onderwijs, gezondheid, sport en begeleiding van statushouders. In 2018 is een groot deel van de geplande activiteiten uitgevoerd.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Het participatieverklaringstraject geven we vorm met vrijwilligers en rolmodellen van mensen die reeds succesvol zijn geïntegreerd.</p>	<p>In 2018 is gewerkt aan een nieuwe opzet van het participatieverklaringstraject. Naast de kernwaarden zijn budgettering, gezondheidszorg en lokale bewegwijzering in de nieuwe opzet meegenomen. Statushouders die al goed zijn geïntegreerd worden als tolk ingezet en fungeren hierbij als rolmodel.</p>
<p>Alle statushouders krijgen maatschappelijke begeleiding vanuit het vluchtelingenwerk van Cordaad. Zij worden ondersteund bij praktische zaken op het gebied van wonen, welzijn, werk, gezondheid, studie en opvoeding, financieel en juridisch advies. Met als doel zelfstandig en volwaardig kunnen participeren in onze gemeente.</p>	<p>In 2018 hebben de vrijwilligers van het vluchtelingenwerk 51 statushouders begeleid (18 huishoudens). Eind 2018 waren dit nog 23 statushouders (12 huishoudens). Daarnaast was er nog contact met statushouders/gezinnen die al langer in Heeze-Leende wonen. Het vluchtelingenwerk organiseerde twee keer per week een spreekuur (405 hulpvragen) en 1 keer per week een taal café. 39 statushouders hadden een taalmaatje.</p>
<p>We kijken met statushouders welke mogelijkheden er zijn op het gebied van studeren en werk. Hierbij wordt maatwerk geleverd. Tijdens werktrajecten wordt er naast werkervaring ook ingezet op taalverwerving. We bieden statushouders de mogelijkheid om te studeren met behoud van uitkering. Als werk nog geen optie is, kunnen statushouders als vrijwilliger aan de slag.</p>	<p>Via de klantmanagers van W&I en onze arbeidsmakelaars zijn statushouders naar studie, (vrijwilligers)werk en/of werkervaringsplaatsen toe geleid. Taal heeft hierbij de eerste prioriteit.</p>

Grote projecten

Centrumplan Leende	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Een nieuwe multifunctionele accommodatie (Kindcentrum en Dorpshuis) (mfa) in het centrum van Leende conform bestemmingsplan 'Centrumplan Leende' d.d. 23 januari 2017.</p>	<p>Een onherroepelijk bestemmingsplan voor de mfa, een onherroepelijk bestemmingsplan voor de ontsluitingsweg op de Kerkstraat én de opdrachtverstrekking voor de sloopactiviteiten.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>De samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en woningcorporaties is ontbonden. Op 3 juli 2017 heeft de gemeenteraad besloten om gronden in het centrum aan te kopen en om zelf te investeren in de nieuwe mfa. Ter uitvoering van dit gemeenteraadsbesluit starten we begin 2018 – na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan en de omgevingsvergunningen - met de sloopactiviteiten en de realisatie van de nieuwe mfa conform vastgesteld bestemmingsplan 'Centrumplan Leende' d.d. 23 januari 2017.</p>	<p>De omgevingsvergunning en het bestemmingsplan zijn onherroepelijk geworden. Daaropvolgend is de aanbestedingsprocedure (meervoudig onderhands) opgestart voor de sloopwerkzaamheden. Na overdracht van de gronden van de corporaties aan de gemeente zijn de sloopwerkzaamheden gestart.</p> <p>In de eerste helft van 2018 is vooral tijd besteed aan het 'verduurzamen' van de mfa. Tekeningen en bestek zijn definitief gemaakt. In de zomer van 2018 is de aanbestedingsprocedure voor de realisatie van de mfa opgestart (Europese openbare aanbestedingsprocedure).</p>
<p>In 2018 wordt ook het nieuwe bestemmingsplan ter realisatie van de ontsluitingsweg op de Kerkstraat ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad.</p>	<p>Het bestemmingsplan is vastgesteld.</p>
Wat heeft het gekost?	
<p>Het totale krediet inclusief duurzaamheidsmaatregelen, bouwkostenstijging en activering van de aankoop van het ontwerpplan is op 2 juli 2018 vastgesteld op € 11.653.000. De exacte kosten zijn o.a. afhankelijk van het moment van start bouw en de aanbesteding.</p> <p>In 2018 zijn er voorbereidingskosten gemaakt die ten laste van de exploitatie zijn gebracht (€ 22.000).</p> <p>De kosten van de aankoop grond, sloop- en ontwerpkosten zijn ten laste van het krediet verantwoord (totaal € 867.000).</p>	

Verbonden partijen

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant-Zuidoost (GGD)	Publieke gezondheidszorg, jeugdgezondheidszorg en inspecteren kinderopvanglocaties.

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	
3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning					
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO:					
Hulp bij huishouden **	Aantal per 10.000 inwoners	127	89	169	600 (2 ^e halfjaar 2018)
Ondersteuning thuis (individueel) **	Aantal per 10.000 inwoners	67	40	67	
Verblijf en dagopvang **	Aantal per 10.000 inwoners	57	35	56	
Hulpmiddelen en diensten **	Aantal per 10.000 inwoners	170	170	192	
3.7 Sport					
% Niet-sporters	%	n.n.b. * (2016: 46,6%)	48%	n.n.b. *	48,7% (2016)

* N.n.b.: nog niet bekend. Actuele gegevens zijn nog niet beschikbaar.

** In voorgaand overzicht zijn de cliënten met een taxibus pasje niet meegenomen en ook alle cliënten die een vergoeding ontvangen vanuit de Wmo komen niet voor in het overzicht.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen - rekening
3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning	2.771	3.429	3.302	3.341	- 39
3.2 Volksgezondheid	277	284	301	291	10
3.3 Cultuur	501	508	515	481	34
3.4 Combinatiefunctionaris sport en cultuur	163	110	144	171	- 27
3.5 Subsidiebeleid	36	34	34	28	6
3.6 Dorpshuizen	382	490	465	497	- 32
3.7 Sport	942	823	889	903	- 14
3.8 Accommodatiebeleid	10	10	10	10	-
3.9 Statushouders	267	216	233	215	18
Totaal lasten	5.349	5.904	5.893	5.937	- 44
3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning	87	200	106	158	52
3.2 Volksgezondheid	-	-	-	-	-
3.3 Cultuur	2	5	5	1	- 4
3.4 Combinatiefunctionaris sport en cultuur	35	-	35	43	8
3.5 Subsidiebeleid	-	-	-	-	-
3.6 Dorpshuizen	26	27	26	27	1
3.7 Sport	116	127	127	121	- 6
3.8 Accommodatiebeleid	-	-	-	-	-
3.9 Statushouders	41	-	-	40	40
Totaal baten	307	359	299	390	91
Saldo baten en lasten programma 3	5.042	5.545	5.594	5.547	47
Toevoegingen aan reserves	7	7	7	7	0
Onttrekkingen aan reserves	- 99	- 202	- 1.122	- 1.059	- 63
Saldo mutatie reserves	- 92	- 195	- 1.115	- 1.052	- 63
Saldo na bestemming programma 3	4.950	5.350	4.479	4.495	- 16

Een toelichting op deze cijfers en de verschillen tussen de begroting (na wijzigingen) en de realisatie (rekening) treft u in de jaarrekening aan.

Programma 4: Wonen

Thema's

Het programma *Wonen* omvat de volgende thema's:

Thema
4.1 Volkshuisvesting
4.2 Omgevingsvergunning
4.3 Verkeer
4.4 Openbare ruimte

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

4.1 Volkshuisvesting	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
In de in 2013 vastgestelde woonvisie 'een top woonmilieu' zijn tien doelstellingen voor het woonbeleid voor de gemeente Heeze-Leende geformuleerd, zoals zorgen voor een voldoende passend woningaanbod voor jongeren, zorgen voor voldoende bereikbare huurwoningen voor huishoudens met een lager inkomen etc.	Door toevoeging van woningen aan de woningvoorraad werd het totale woningaanbod passender. Dit is echter een continu proces. Omdat de doelstellingen uit de huidige woonvisie niet meer aansluiten bij de huidige situatie is besloten om een nieuwe woonvisie op te stellen. Hiermee is begin 2019 gestart.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
De maatregelen genoemd in de woonvisie uitvoeren.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is gestart met het bouwrijp maken van de wijk De Bulders waardoor de eerste (starters)woningen in 2019 kunnen worden gebouwd. • Op Kloostervelden in Sterksel werden ca. 30 woningen, waaronder 12 starterswoningen aan de woningvoorraad toegevoegd. • Er werden 5 startersleningen verleend. • De taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders werd geheel gehaald. Dit betekent dat alle 22 toegewezen vergunninghouders werden gehuisvest.
Jaarafspraken maken met woCom en de bewonersorganisatie conform de herziene Woningwet.	Er zijn jaarafspraken gemaakt met WoCom en bewonersorganisatie De Pan.
Eind 2017 wordt er een Regionaal Woningmarktonderzoek gehouden in alle gemeenten van de Metropoolregio Eindhoven. De resultaten van dit onderzoek zullen in 2018 bekend worden.	De resultaten zijn bekend geworden. Er komen wel een aantal opvallende resultaten uit dit onderzoek zoals het tekort aan meergezinswoningen zowel in de huur- als de koopsector en de vraag naar huurwoningen van € 712 tot € 1.000. Deze sectoren zijn nu nog niet of nauwelijks opgenomen in de bestaande (harde) plancapaciteit. Ook wijken de percentages van de totale sociale sector behoorlijk af van de percentages welke in de in 2013 door de raad vastgestelde woonvisie zijn opgenomen. Met name de vraag naar sociale koopwoningen is groter. Mede naar aanleiding van deze resultaten is besloten om de huidige woonvisie uit 2013 te actualiseren.
Conform het uitvoeringsprogramma woningbouw zullen er naar verwachting ca. 27 woningen in totaal worden opgeleverd.	In 2018 zijn er 45 woningen gerealiseerd. Het grootste gedeelte hiervan is gebouwd in de Kloostervelden in Sterksel.

4.2 Omgevingsvergunning	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Het proces omgevingsvergunningen verbeteren en vereenvoudigen. Deze dienstverlening verder uitbreiden om de doorlooptijd van vergunningen te verminderen en het aanvragen van een omgevingsvergunning makkelijker maken.	Het proces van de omgevingsvergunning is aangepast waardoor de dienstverlening is verbeterd en er sneller een vergunning wordt verleend.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Het proces van vergunningen (zoals de onderdelen bouw en evenementen) zoveel mogelijk digitaal afwerken, waardoor het proces efficiënter en sneller kan worden doorlopen.	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 zijn stappen gezet om het proces nog meer te digitaliseren. De omgevingsvergunningen worden via de landelijke voorziening digitaal aangevraagd en via het interne zaakvolgsysteem (Squit XO) digitaal beoordeeld, verwerkt, toegestuurd en gearhiveerd. Het toezicht vindt digitaal plaats. We streven ernaar om een omgevingsvergunning binnen 8 weken te verlenen en niet te verdagen. Het proces van de evenementenvergunningen en –meldingen vindt zoveel mogelijk digitaal plaats.
Tevens komt de Omgevingswet eraan, met deze wet wil de overheid de regels vereenvoudigen en samenvoegen. Naar verwachting treedt de Omgevingswet in 2019 in werking. In 2017 zullen we ons hierop voorbereiden en waar mogelijk te anticiperen.	<ul style="list-style-type: none"> De Omgevingswet treedt naar verwachting in 2021 in werking. Deze wet heeft gevolgen voor de vergunningverlening en het toezicht. Medewerkers worden d.m.v. opleidingen en cultuurverandering voorbereid op deze veranderingen. De gemeenteraad heeft in januari 2019 de uitgangspunten voor het ontwikkelen van een omgevingsvisie vastgesteld. Deze visie komt tot stand door de samenleving erbij te betrekken.
Onderdeel van de omgevingsvergunningen zijn de gebruiksvergunningen (brandveiligheid). De papieren gebruiksvergunningen worden gedigitaliseerd en opgeslagen in het documentatiesysteem.	De gebruiksvergunningen en –meldingen zijn gedigitaliseerd. De veiligheidsregio heeft bij controles op de brandveiligheid digitaal toegang tot deze vergunningen waardoor er efficiënter toezicht kan plaatsvinden.
Door het toenemen van het aantal handhavingsverzoeken, bezwaren, klachten, meldingen en het sluiten van woningen i.v.m. hennepcultuur is extra inzet van juridische capaciteit nodig. Om de juridische procedures binnen de wettelijke termijnen te kunnen afhandelen is besloten bij de kadernota om één extra fte aan te stellen. Door de extra kracht kunnen we beter de wettelijke termijnen halen en de klantgerichtheid verbeteren. Daarnaast is er een aantal landelijke ontwikkelingen (Wet Kwaliteitsborging en Wet kwaliteitscriteria) die impact hebben op onze organisatie. Dit vraagt een andere manier van werken wat extra werkzaamheden met zich mee brengt.	<ul style="list-style-type: none"> In 2018 is er 1fte aan juridische handhaving ingehuurd, die medio juni in vaste dienst is gekomen. Hierdoor is er een betere invulling geven aan zowel de juridische als wettelijk vastgelegde beleidsmatige taken, zoals het neerzetten van een stevige basis met de vaststelling van het Uitvoerings- en Handhavingsbeleid VTH omgevingsrecht 2019-2022. In 2018 is een toezichthouder bouw ingehuurd om de achterstanden in de bouwcontroles weg te werken. Door ziekte en ontslag van de bestaande ambtenaar bouw- en woningtoezicht is het inlopen van de achterstand deels gelukt. In 2018 heeft het team Vergunningen en Handhaving te maken gehad met relatief veel uitval door ziekte en door ontslag van medewerkers. De werkzaamheden zijn uitgevoerd door inhuurkrachten. Deze medewerkers worden ingewerkt en begeleid door de bestaande medewerkers waardoor de werkdruk toeneemt.

4.3 Verkeer	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>We willen de verkeersveiligheid vergroten, de bereikbaarheid van de kernen verbeteren en de leefbaarheid verhogen.</p>	<p>Door het uitvoeren van diverse verkeersonderzoeken, verkeers(gedrags)projecten en stimuleren van andere vervoerswijzen is een bijdrage geleverd aan het vergroten van de verkeersveiligheid, de bereikbaarheid en de leefbaarheid in de kernen.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Project Samen mee naar de A2</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Realiseren van een definitieve en adequate ontsluiting van en naar Chijnsgoed. Uitvoeren van aanvullende maatregelen in de kernen, zodat vrachtverkeer extra gestimuleerd wordt om de nieuwe ontsluitingsroute te nemen. 	<p>In 2018 is definitief besloten waar de ontsluitingsweg tussen de A2 en Poort 43 komt te liggen.</p>
<p><i>Project Flankerende maatregelen randweg de Bulders in Heeze</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van onderzoeken om te komen tot een separaat inhoudelijke voorstel op welke wijze: <ul style="list-style-type: none"> De Muggenberg meer verkeer aan kan en veilig blijft. Het doorgaand (vracht)verkeer gestimuleerd wordt over de randweg te gaan rijden. De kern verkeersveiliger wordt. De maatregel die het meest prioriteit heeft binnen dit project is de aanpak van de Muggenberg. 	<ul style="list-style-type: none"> Er zijn ontwerpen gemaakt van mogelijke flankerende maatregelen. Deze ontwerpen moeten ervoor zorgen de Muggenberg meer verkeer aan kan en het doorgaand vrachtverkeer gestimuleerd wordt om over de randweg te gaan rijden. Om dit te kunnen uitvoeren zijn hiervoor ook kredieten opgesteld. Deze zijn vastgelegd in de begroting 2019. Voor de Muggenberg is een conceptontwerp opgesteld.
<p><i>Bereikbaarheidsagenda mobiliteit regio Zuidoost Brabant</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Het verder vormgeven van de financieringsstrategie, uitvoering en planning van de maatregelen die in het maatregelenpakket zijn opgenomen. Uitvoeren van Quick – Wins zoals: Samen mee naar de A2, Snelfietsverbinding Weert-Eindhoven, Verkeersmaatregelen weren sluipverkeer A2. 	<ul style="list-style-type: none"> Op 5 november 2018 is de gemeenteraad akkoord gegaan met de Samenwerkingsovereenkomst Bereikbaarheidsagenda Zuid-Oost Brabant. In de begroting is de medefinanciering van de regiobredeprojecten voor de komende 10 jaar opgenomen. De Quickwins Samen mee naar de A2 en verkeersmaatregelen weren sluipverkeer zijn in voorbereiding voor uitvoering. Voor snelfietsverbinding Weert-Eindhoven is een verkenning gemaakt.
<p><i>Haalbaarheidsstudie snelfietsverbinding Weert - Eindhoven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Haalbaarheidsonderzoek doen naar een snelfietsverbinding tussen Weert en Eindhoven. In samenwerking met de provincie Brabant en Limburg en de gemeenten Weert, Cranendonck, Valkenswaard en Eindhoven. 	<p>In samenwerking met Platform A2 (Weert, Nederweert, Cranendonck, Heeze-Leende, Valkenswaard) Eindhoven, Waalre en RA infra is een verkenning gedaan naar een snelfietsverbinding tussen Weert en Eindhoven. Hiervoor is een rapportage opgesteld en deze is afgerond.</p>
<p><i>Mobiliteitsplan buitenwegen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Aanpakken fietsroutes en 60km/uur gebied met bijbehorende verkeersmaatregelen op buitenwegen Leende en Leenderstrijp. 	<p>Wij hebbende fietsroutes aangepakt door middel van het instellen van 60km/uur gebied op de buitenwegen en bijbehorende maatregelen uitgevoerd zoals waarschuwingsmarkering en snelheidsremmende maatregelen (versmallingen met busvriendelijke drempels).</p>
<p><i>Mensgerichte maatregelen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> De gemeente draagt in preventieve zin aan bij door vergroting van kennis, beïnvloeding van houding, intentie en gedrag van verkeersdeelnemers. 	<ul style="list-style-type: none"> De gemeente draagt in preventieve zin aan bij door vergroting van kennis, beïnvloeding van houding, intentie en gedrag van verkeersdeelnemers door middel van het uitvoeren van mensgerichte maatregelen.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<ul style="list-style-type: none"> De acties organiseren we samen met Veilig Verkeer Heeze-Leende en in samenwerking met de basisscholen. De gemeente stimuleert alle basisscholen om het BVL te behouden (Brabant Veiligheids Label). De scholen krijgen hiervoor jaarlijks budget vanuit de provincie om zelf verkeersactiviteiten te organiseren. Repeterende acties: de scholen zijn weer begonnen, verkeersexamens, fietsverlichtingsacties, 30km/uur acties. In de gemeente gaat de mogelijkheden bekijken om verkeerseducatie ook te introduceren op kinderdagverblijven. Beginnend met een pilot op 2 kinderdagverblijven. 	<ul style="list-style-type: none"> De mensgerichte activiteiten worden uitgevoerd in samenwerking met onder andere Veilig Verkeer Nederland en de basisscholen. Daarnaast hebben alle basisscholen die wij ondersteunen het Brabants Veiligheids Label (BVL) behaald van de provincie. Repeterende acties zoals de scholen zijn weer begonnen, verkeersexamens, fietsverlichtingsacties, dode hoek, opfriscursus voor ouderen zijn uitgevoerd. Op 2 kinderdagverblijven is verkeerseducatie geïntroduceerd.
<i>Parkeervisie</i> Actualiseren parkeervisie.	De rapportage is in 2018 afgerond en ter besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad.

4.4 Openbare ruimte	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
De gemeente Heeze-Leende wil werken aan een goede, veilige en levendige gemeente waar men zich welkom voelt en het aangenaam wonen, werken en verblijven is.	Door het uitvoeren van beheer en onderhoud is de kwaliteit van de wegen, bruggen en openbare verlichting verbeterd wat bijdraagt aan een veiligere openbare ruimte.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Doelmatig beheer en onderhoud van de gehele openbare ruimte (dus gemeentelijke gebouwen, wegen, openbare verlichting, openbaar groen en bossen en natuurterreinen) en daar waar nodig en gewenst een kwaliteitsverbetering toepassen. <ul style="list-style-type: none"> Onderhoud wegen, civiele kunstwerken en verlichting aan de hand van de geactualiseerde plannen het onderhoud uitvoeren. Afhankelijk van de uitkomst van het beleidsplan Civiele kunstwerken moeten bruggen vervangen worden en onderhoud uitgevoerd worden. Over de benodigde maatregelen is nog geen duidelijkheid. In 2018 wordt gestart met de voorbereiding van het verbeteren van de kwaliteit van de Langstraat-Oostrikkerstraat, om vervolgens in 2019 het werk uit te voeren. We stellen een uitvoeringsplan op, om de probleemsituatie rondom bomen op te lossen. 	<ul style="list-style-type: none"> Beheer en onderhoud aan wegen, bruggen en openbare verlichting uitgevoerd aan de hand van vastgestelde beleidsplannen en inspectie gegevens. Onderdeel van het onderhoud in 2018 was o.a. het grondig aanpakken van de wegconstructie van de Burgemeester Vogelslaan, levensduur verlengende maatregelen op diverse wegen in het buitengebied, herstraten van rijbanen zowel binnen als buiten de bebouwde kom en uitvoering gegeven aan de kleine ergernissen. Kleine ergernissen geëvalueerd aan de raad. Beheer- en beleidsplan civiele kunstwerken 2018-2022 vastgesteld. Bruggen Strijperdijk en Oude dijk zijn vervangen. Onderhoud uitgevoerd aan diverse bruggen verspreid over de gemeente. Langstraat-Oostrikkerstraat: Samen met de dorpsraad Leende is een bewonersavond georganiseerd om te komen tot een ontwerp van de nieuwe inrichting van de straat. Voorbereiding ingezet met de benodigde vooronderzoeken. Het uitwerkingsplan bomen is in 2018 opgesteld en vastgesteld.

Grote projecten

De Bulders/Randweg	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Zowel De Bulders als de randweg voorzien in een grote behoefte. Met De Bulders wordt de volkshuisvestelijke taak van de gemeente ingevuld en na aanleg van de randweg kan een flinke reductie op het doorgaande (vracht) verkeer op de centrumwegen door Heeze bereikt worden.	Het eerste gedeelte van de randweg is aangelegd. Ook zijn de eerste twee deelgebieden bouwrijp gemaakt en is de vergunning verleend voor de ontwikkeling van 40 woningen.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
In 2017 zal het bestemmingsplan aan de raad worden aangeboden. Afhankelijk van bezwaar en beroep is de verwachting dat eind 2017 het bestemmingsplan een onherroepelijke status krijgt. Als dan ook de verwerving is afgerond kan de randweg, overeenkomstig de wens van de raad, worden aanbesteed en aangelegd.	Het bestemmingsplan is aangepast en onherroepelijk geworden. De verwerving van gronden is nog niet helemaal afgerond, waardoor de randweg nog niet in zijn geheel aangelegd kon worden.
Wat heeft het gekost?	
De verwerving, de aanleg van de randweg en het bouw en woonrijpmaken worden bekostigd uit de grondexploitatie van De Bulders.	

Centrale As	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Met de onsluitingsweg centraal door de gemeente Heeze-Leende, wordt een significante reductie bereikt van zowel Heeze, Leende als Sterksel.	Er is een nader onderzoek uitgevoerd naar de verkeersafwikkeling van de Poortmannen. Kempenhaeghe heeft een visie gepresenteerd waar de Centrale As onderdeel van uitmaakt. Dit heeft er toe geleid om dit verder te onderzoeken.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Afhankelijk van de besluitvorming worden de varianten voor verkeersafwikkeling De Poortmannen en Leenderweg – De Poortmannen verder uitgewerkt	Deze verbinding is afhankelijk van het type spoorwegovergang bij de Poortmannen. Er zijn enkele varianten onderzocht. Deze worden meegenomen bij de verdere studie naar de verbinding Leenderweg – Poortmannen.
Er worden flankerende maatregelen genomen om de randweg zo effectief mogelijk te gebruiken en centrumwegen van Heeze af te waardenen.	Er zijn ontwerpen gemaakt van mogelijke flankerende maatregelen. Hiervoor zijn ook kredieten opgesteld. Deze zijn vastgelegd in de begroting 2019.
Wat heeft het gekost?	
De gemeenteraad heeft jaarlijks een werkkrediet van € 50.000 beschikbaar gesteld ten laste van de bestemmingsreserve 'totaaloplossing verkeersproblematiek'. Hiervan wordt het haalbaarheidsonderzoek en het mogelijke vervolg gefinancierd. De totaalkosten van de Centrale As gaat de reikwijdte van de gemeente ver te boven. Medewerking en cofinanciering van provincie en Rijk zijn onontbeerlijk. Er is wel al een bestemmingsreserve 'totaaloplossing verkeersproblematiek' gevormd. Het is de wens van het college om deze reserve de komende jaren in omvang te laten toenemen.	

Lobby traject A2 & A67	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Een betere doorstroming van de snelwegen A2 en A67. Dit moet leiden tot een afname van de verkeersoverlast in de kernen en een betere toestroming naar de snelwegen.	A67: De Tweede Kamer heeft het voorkeurstracé vastgesteld. De aansluiting Heeze wordt verbeterd en de snelweg wordt van Heeze naar Eindhoven verbreed. A2 De A2 Weert – Eindhoven is opgenomen in het programma van SmartwayZ.NL.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
De A2 en A67 zijn onder andere door een actieve lobby opgenomen in het Programma SmartwayZ.NL. Voor de A67 wordt een MIRT-verkenning uitgevoerd. Dit moet op de lange termijn leiden tot een capaciteitsuitbreiding en het verbeteren van de in- en uitvoegstroken. Voor de A2 is een MIRT-onderzoek uitgevoerd. De Minister heeft besloten dat het zogenaamde No Regret Pakket verder wordt uitgewerkt en op korte termijn wordt uitgevoerd. Budget hiervoor wordt vrijgemaakt binnen het Programma SmartwayZ.NL. Het No Regret Pakket bevat een aantal redelijk gemakkelijk op de korte termijn te realiseren maatregelen die de problematiek van de doorstroming en de verkeersveiligheid op de A2 verbeteren en het sluiptraject rondom de A2 verminderen.	A67: MIRT-verkenning is uitgevoerd. A2: De uitwerking van het concept no-regret maatregelenpakket heeft plaats gevonden door een team van Platform A2, gevormd door verkeersambtenaren van de betrokken gemeenten en van Raadhuys Advies, met technische ondersteuning van het ingenieursbureau RAinfra. In de uitwerking zijn de twee onderdelen benoemd als 'no-regret maatregelen sluiptraject' en 'no-regret veilige fietsroutes'. Deze heeft plaats gevonden aan de hand van de volgende stappen: <ul style="list-style-type: none"> • Het bepalen van de aard van de maatregelen; • Het vooraf inbedden van de maatregelen in verkeerssferen en een maatregelen gebied; • Het vullen van de gereedschapskist met mogelijke vormen van maatregelen; • Het uitwerken van de maatregelenopties.
Daarnaast wordt in 2018 een gedragsveranderingstraject afgerond dat eind 2016 is opgestart. Om de problematiek van de A2 blijvend onder de aandacht te houden bij het Ministerie van I&M is er een actieve samenwerking met de gemeenten gelegen naast de A2. Dit heeft geleid tot de oprichting van een Platform A2 waarvoor een extern projectleider is benoemd.	Het gedragsveranderingstraject is afgerond. Door de oprichting van Platform A2 is de actieve samenwerking met de gemeenten gelegen naast de A2 en verschillende overheden versterkt. Hierdoor is de A2 tussen Weert en Eindhoven opgenomen in het programma van SmartwayZ.NL. Platform A2 wordt door projectleiders van Raadhuys Advies B.V. ondersteund.
Wat heeft het gekost?	
In deze fase van de onderzoeken is alleen nog sprake van interne ambtelijke uren.	

Verbonden partijen

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant (ODZOB)	Vergunningverlening, toezicht en handhaving van milieu- en aanverwante onderwerpen.

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	
4.1 Volkshuisvesting					
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	7,2	6,3	n.n.b. *	7,2 (2016)
Demografische druk **	%	78,2%	78,2%	78,1%	69,6% (2018)
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	x € 1.000	312	323	323	230 (2018)
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	755	734	734	649 (2018)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	984	869	869	721 (2018)
4.4 Openbare ruimte					
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	Deze indicatoren waren onderdeel van de volgens BBV verplichte set indicatoren maar zijn inmiddels vervallen.				
Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser					

* N.n.b.: nog niet bekend. Actuele gegevens zijn nog niet beschikbaar.

** De demografische druk is de uitkomst van de som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen - rekening
4.1 Volkshuisvesting	2.249	2.636	3.643	13.941	- 10.298
4.2 Omgevingsvergunning	-	-	-	-	-
4.3 Verkeer	- 5	21	14	14	-
4.4 Openbare ruimte	1.870	1.984	1.978	1.923	55
Totaal lasten	4.114	4.641	5.635	15.878	- 10.243
4.1 Volkshuisvesting	1.521	2.155	2.994	12.486	9.492
4.2 Omgevingsvergunning	421	563	563	426	- 137
4.3 Verkeer	-	5	-	-	-
4.4 Openbare ruimte	58	38	38	276	238
Totaal baten	2.000	2.756	3.595	13.188	9.593
Saldo baten en lasten programma 4	2.114	1.885	2.040	2.690	- 650
Toevoegingen aan reserves	728	-	580	655	- 75
Onttrekkingen aan reserves	- 322	- 132	- 131	- 765	634
Saldo mutatie reserves	406	- 132	449	- 110	559
Saldo na bestemming programma 4	2.520	1.753	2.489	2.580	- 91

Een toelichting op deze cijfers en de verschillen tussen de begroting (na wijzigingen) en de realisatie (rekening) treft u in de jaarrekening aan.

Programma 5: Werken

Thema's

Het programma *Werken* omvat de volgende thema's:

Thema
5.1 Economische zaken
5.2 Recreatie en toerisme
5.3 Participatie

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

5.1 Economische zaken	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>De gemeente Heeze-Leende wil haar economische vitaliteit behouden en waar mogelijk deze vitaliteit versterken in het kader van de Structuurvisie. Een gezond en actief ondernemersklimaat draagt bij aan de leefbaarheid en weerbaarheid van de gemeente en haar inwoners. Ondernemers zorgen hierbij zoveel mogelijk zelf en waar mogelijk met elkaar voor een sterke en dynamische lokale en regionale economie. De gemeente faciliteert en stimuleert ondernemers waar mogelijk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We hebben bijgedragen aan het behouden van een goed, attractief en divers voorzieningenaanbod voor eigen inwoners en bezoekers. • Positieve beïnvloeding van het detailhandelsklimaat in Heeze-Leende door actieve samenwerking in aanpak van leegstand en clustering van detailhandel. • Voorzien in de behoefte van lokale ondernemers door nieuwbouwmogelijkheden te bieden voor bedrijven op de bedrijventerreinen de Poortmannen en de Bredvennen.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Uitvoeringsplan Economische Zaken</i> Het intensief overleg met de ondernemers uit onze gemeente heeft geleid tot het gezamenlijk uitvoeringsplan Economische Zaken 2014-2018. Over doelstellingen, concrete activiteiten en projecten uit dit plan vindt structureel overleg plaats. Het uitvoeringsplan Economische Zaken beschrijft de periode 2014-2018 en vraagt om herziening. In 2018 vindt een actualisatie plaats, in afstemming met de ondernemersverenigingen.</p>	<p>Invulling geven aan het uitvoeringsplan Economische Zaken 2014-2018 en starten met actualisatie van het uitvoeringsplan Economische Zaken 2019-2023, in afstemming met de ondernemersverenigingen.</p>
<p><i>Inzetten op een robuust, toekomstbestendig kernwinkelgebied</i> Met de regionale en subregionale detailhandelsvisie zijn ontwikkelingen in kaart gebracht en is inzicht verkregen in mogelijkheden om het detailhandelsklimaat positief te beïnvloeden. Op lokaal niveau ligt bij gemeenten, pandeigenaren en ondernemers de taak om de levensvatbaarheid van hun winkelgebied te bewaken. Het terugdringen van leegstand maakt daar onderdeel van uit. Het is belangrijk dat winkelgebieden steeds meer de transitie maken naar een gebied waar de consument graag verblijft.</p>	<p>Er vindt clustering plaats van het aanbod detailhandel in de kernwinkelgebieden. Verdere verspreiding van winkelaanbod aan de randen en op perifere locaties wordt zo veel als mogelijk voorkomen. Er is ingezet op het behouden van het aanwezige voorzieningenaanbod in Leende en Sterksel. Er is samengewerkt met ondernemers en vastgoedeigenaren om leegstand te beperken.</p>
<p><i>Centrummanagement Heeze</i> Juist nu is het belangrijk om samen slagkracht te tonen en een concrete visie op het centrum te ontwikkelen. Verschillende partijen werken in Heeze in en aan een aantrekkelijk centrum. Onderzocht gaat worden of centrummanagement ingezet kan worden om de synergie tussen de diverse partijen die actief zijn in het centrum te</p>	<p>Ondernemers in het centrum van Heeze hebben, in samenwerking met de gemeente, de mogelijkheid tot invoering van centrummanagement onderzocht. Hiertoe is een werkgroep ingesteld. De uitkomsten van dit onderzoek (ambities, doelstellingen, projecten, organisatie en de wijze van financiering) zijn beschreven in een rapport. De bevindingen</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>vergroten. Het is een structureel samenwerkingsverband van publieke en private partijen dat, op basis van gelijkwaardigheid en met een gezamenlijke inzet van middelen, de aantrekkingskracht en daarmee het economisch functioneren van het centrum versterkt.</p>	<p>worden in 2019 voorgelegd aan de gemeenteraad en aan de ondernemers in het centrum van Heeze.</p>
<p><i>(sub)Regionale visie werklocaties</i> Vooral nu de economie aantrekt ontstaat wederom discussie over de verdeling van de bedrijvenlocaties per gemeente. De A2-gemeenten streven ernaar om bedrijvigheid en de daarmee samenhangende werkgelegenheid voor de (sub)regio en provincie te behouden. In Heeze-Leende zijn veel kleinschalige bedrijven gevestigd. Industrie is vooral geconcentreerd op bedrijventerrein De Poortmannen en op kleinere schaal op bedrijventerrein De Breedvennen. Om in de behoefte van de lokale ondernemers te voorzien bieden beide bedrijventerreinen nieuwbouwmogelijkheden voor bedrijven. De uitbreiding van het bedrijventerrein de Poortmannen in Heeze betreft drie hectare. Deze uitbreiding betreft een drietal kavels met bedrijfswoning op de Heivelden/de Kluis en een aantal kavels voor bedrijven aan de Geestackers te Heeze. Daarnaast is er ook een kavel met bedrijfswoning te koop op bedrijventerrein 'De Breedvennen' in Leende.</p>	<p>In de Metropool Regio Eindhoven (MRE) zijn in het kader van zorgvuldig ruimtegebruik afspraken gemaakt over bedrijventerreinen. De bedrijventerreinen de Poortmannen en de Breedvennen bieden nieuwbouw-mogelijkheden voor bedrijven. Er is bijna 10.000 m2 bedrijfsgrond verkocht aan ondernemers.</p>

5.2 Recreatie en toerisme	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Een sterke toeristisch recreatieve sector die aansluit bij het groene karakter van onze gemeente, draagt bij aan de lokale economie en het welzijn van de eigen inwoners. De sector leidt immers niet alleen tot werkgelegenheid en kansen voor ondernemers, maar het zorgt er ook voor dat de gemeente een bruisend palet aan activiteiten biedt voor de eigen inwoners en daarmee een aantrekkelijke woon- en werkplaats is.</p>	<p>2018 is, mede door de warme zomer, een goed jaar geweest voor toerisme en recreatie binnen onze gemeente. Als gemeente hebben we tal van activiteiten en projecten ondersteund en gefaciliteerd.</p>
<p>Daarnaast willen we gevarieerde en veilige speelvoorzieningen aanbieden met als doel dat kinderen en jeugd zich sociaal en fysiek kunnen ontwikkelen en ontspannen.</p>	<p>Instandhouding van gevarieerde en veilige speelvoorzieningen. Dit in samenspraak met de buurtbewoners.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Uitbouwen Natuurgrenspark De Grootte Heide</i> Naar aanleiding van een algemeen gebiedsprogramma in 2016, is in 2017 een start gemaakt met een eerste uitvoeringsprogramma. Dit programma zal in 2018 uitgebreid en aangevuld worden met nieuwe projecten. Belangrijke thema's binnen het programma zijn marketing en branding, toevoegen van kwaliteit en duurzame doorontwikkeling van de samenwerking. In 2017 is ook een start gemaakt met het mogelijk aanhaken van andere gemeenten bij De Grootte Heide. Dit zal in 2018 verder vorm moeten krijgen.</p>	<p>In 2018 is uitvoering gegeven aan het uitvoeringsprogramma gebiedspromotie. Naast de website, die 75.000 unieke bezoekers heeft opgeleverd in 2018, zijn er o.a. magazines gemaakt, zijn er onderborden bij komborden gerealiseerd en heeft er een groot wielerevenement plaatsgevonden waaraan de merknaam De Grootte Heide gekoppeld was.</p> <p>Daarnaast is in 2018 hard gewerkt aan een gebiedsvisie voor Natuurgrenspark De Grootte Heide, waarin ook het toevoegen van kwaliteit en de duurzame doorontwikkeling in zijn opgenomen. Deze visie en de bijbehorende budgetten en inzet van ambtelijk capaciteit, zijn in december 2018 goedgekeurd door het college.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Versteviging samenwerkingsverbanden</i> Heeze-Leende heeft een groot en kwalitatief hoogwaardig landelijk gebied. In samenwerking met de gebiedspartners zoals Streekcoöperatie Boven-Dommel, terreineigenaren, waterschap, ZLTO, Recreatief Heeze-Leende en Strabrechtse Heide-gemeentes, wordt gewerkt aan projecten. Enerzijds om het landelijk te versterken en anderzijds om het economische en recreatief beter uit te nutten.</p>	<p>Natuurgrenspark De Groote Heide is op dit moment het belangrijkste samenwerkingsverband. Naast vijf andere gemeenten werken we daarin samen met alle gebiedspartners. Deze samenwerking heeft geresulteerd in een gezamenlijk opgestelde en gedragen gebiedsvisie voor het gebied. Daarnaast hebben er in 2018, op bestuurlijk niveau, individuele gesprekken plaatsgevonden om kennis te nemen van de wederzijdse belangen en mogelijkheden tot samenwerking.</p>
<p><i>Marketing & promotie</i> Lokaal gezien zullen voor <u>Recreatief Heeze-Leende (RHL)</u> in 2018 de volgende thema's een belangrijke rol gaan spelen; Verregaande samenwerking van de VVV's in Groote Heide verband, dorpsverfraaiing (werken aan een aantrekkelijk centrum), marketing en promotie (vooral ook buiten de eigen regio).</p>	<p>Naast de gangbare projecten en activiteiten, zoals website, brochures, banieren en bloembakken, heeft Recreatief Heeze-Leende in 2018 vooral gewerkt aan professionalisering van de organisatie. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe profilering; 'Ruimte voor Meesterwerken'. Deze profilering zal uitgewerkt worden in nieuwe diensten en producten en zal in 2019 een uitrol krijgen.</p>
<p><i>Bruisend palet aan activiteiten</i> Gemeente Heeze-Leende spant zich samen met RHL en de ondernemers in, om te komen tot een bruisend palet aan activiteiten en evenementen. Deze worden gestimuleerd door het evenementenbeleid.</p>	<p>Ook in 2018 hebben er weer diverse succesvolle evenementen plaatsgevonden, die gefaciliteerd en ondersteund zijn door de gemeente. Naast De Brabantsedag was KunstSmullen ook weer een groot succes.</p>
<p><i>Kwaliteitsverbetering recreatieve routestructuren</i> De kwaliteit van de routestructuren is van essentieel belang voor het basis toeristisch-recreatief product van Heeze-Leende. Alleen met kwalitatief goede netwerken kunnen we dagrecreanten en toeristen binden aan de gemeente. Dit zal in 2018 mede in Groote Heide verband opgepakt gaan worden.</p>	<p>De recreatieve routestructuren zijn in Groote Heide verband opgenomen in de gebiedsvisie. Lokaal gezien zijn er een aantal kleine zaken opgepakt om de kwaliteit te verbeteren, zoals het plaatsen van een aantal nieuwe bankjes en nieuwe panelen voor het fiets- en wandelnetwerk. Daarnaast is er een nieuw fietspad gerealiseerd tussen De Plaetse en Kasteel Heeze, waarmee een kwalitatieve verbinding tussen natuur en kern is gerealiseerd. Tot slot is in 2018 het ruiter- en menroutenetwerk aangelegd.</p>
<p><i>Speelvoorzieningen</i> Op orde houden van de technische onderhoudskwaliteit en belevingswaarde van de speelterreinen en de speeltoestellen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Naast het twee keer per jaar inspecteren en daaruit voortvloeiend herstel of vervanging is verder gegaan met het herstel van de ondergronden. • In overleg met de Dorpsraad Leende zijn voor de te verplaatsen speeltoestellen op het Meentplein (terrein voormalige Triangelschool) deels alternatieve locaties bepaald. I.v.m. de Centrumplanontwikkeling kunnen deze toestellen niet blijven staan. De seniorentoestellen hebben een plaats gekregen op het Marijkeplein en de kabelbaan gaat naar het terrein van Jong Nederland. • Deken de Bruijnplein. In samenwerking met de buurt nieuwe toestellen geplaatst.

5.3 Participatie

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>De inwoners van Heeze-Leende vormen een vitale gemeenschap. Zij zorgen zelf voor de nodige middelen van bestaan en geven zelf invulling aan hun arbeidsparticipatie. Waar mogelijk betaald, waar nodig onbetaald. Wanneer dat niet zelfstandig lukt, kunnen zij terugvallen op de gemeente. Die biedt steun om naar vermogen te participeren op de arbeidsmarkt. Die biedt ook een individueel financieel</p>	<p>In 2018 waren er minder mensen in de bijstand dan verwacht. Het aantal mensen dat vanuit de uitkering naar betaald werk is uitgestroomd, is verhoogd ten opzichte van 2017. Inwoners met zicht op betaald werk zijn op maat bediend door de aanpak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • meteen aan het werk; • aan het werk via traject (scholing/training);

<p>vangnet. Mensen die in Nederland inburgeren, bieden we huisvesting. Ze dienen de Nederlandse taal te beheersen. Ook brengen we ze bij hoe onze samenleving in elkaar steekt, opdat zij zelfstandig hun weg kunnen vinden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • traject met ondersteuning van diverse regelingen (werkervaringsplaats, Banenafpraak, Beschut Werken, e.d.); • vrijwilligerswerk/mantelzorg. <p>De arbeidsmakelaar bemiddelt bij het vinden van werkervaringsplaats of betaalde baan. Het financiële vangnet wordt ingezet als dat nodig is. Specifiek voor de mensen die in Nederland inburgeren worden taalstages ingezet, vaak bij lokale werkgevers dat tevens bijdraagt in het leren kennen van onze samenleving en het vergroten van de zelfredzaamheid.</p>
<p>Wat zouden we daarvoor doen?</p>	<p>Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?</p>
<p><i>Samenwerking sociaal domein</i> In 2018 wordt de samenwerking met en tussen het sociaal team en het CJG geïntensiveerd om te komen tot een integrale klantbegeleiding. Op deze manier wordt de aansluiting bij lokale (beleids)keuzen geborgd en wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van de A2-schaalgrootte, o.a. op de onderdelen bedrijfsvoering.</p>	<p>Vanaf 2018 werkt er dagelijks een klantmanager van W&I in het gemeentehuis en is lid van het sociaal team. De gehele klantgroep Participatiewet wordt bediend door drie klantmanagers, die elkaar waar nodig vervangen en/of aanvullen. Het spreekuur voor statushouders is voortgezet (1 keer per 2 weken). Ook is W&I vaste deelnemer in management-, beleids- en projectoverleg.</p>
<p><i>Voortzetten inkomensverstrekking en actieve handhaving</i> We bieden bestaanszekerheid voor diegenen die daarvan afhankelijk zijn. Tegelijkertijd toetsen we aan de poort en onderweg scherp of het beroep op ondersteuning (nog steeds) terecht is. Ook in 2018 zetten we in op handhaving, hiermee geven we actief invulling aan de vangnetfunctie van de Participatiewet.</p>	<p>We hebben aan de poort getoetst of het financiële vangnet noodzakelijk was door een uitgebreide uitvraag. Bij twijfel is er uitgebreid onderzoek gedaan en een beroep gedaan op handhaving. Doel was, is en blijft om alleen diegenen een uitkering te verschaffen, die daarop ook recht hebben. Tussentijds wordt bezien of de ondersteuning terecht is door middel van een heronderzoek.</p>
<p><i>Analyse arbeidsmarktsituatie</i> Het Centraal Planbureau heeft haar prognose voor de komende jaren (economische groei en werkgelegenheidsontwikkeling) positief bijgesteld. Ondanks dit herstel verwacht het CBS in de komende jaren een verdere toename van het aantal bijstandsuitkeringen. Dit komt enerzijds doordat de huidige bijstandsgerechtigden een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben en anderzijds door de instroom vanuit de nieuwe doelgroepen (kwamen voorheen in WAO, Wajong en WSW terecht). Op het eerste gezicht ontwikkelt de regionale arbeidsmarkt zich gunstig. De omvang van de WW en het aantal werkzoekenden nemen sterker af dan landelijk. Dit duidt op een krachtig herstel van de regionale arbeidsmarkt. Echter, het aantal langlopende WW-uitkeringen en WW-uitkeringen aan personen ouder dan 50 jaar is fors hoger dan landelijk. Ook het aantal werkzoekenden dat ouder is dan 50 jaar is hoog. De afstand tot de arbeidsmarkt is groter voor deze personen waardoor zij moeilijker een baan vinden. Hiernaast is er een discrepantie tussen vraag (brains) en aanbod (handjes) in de regio.</p>	<p>In 2018 is het totaal aantal bijstandsuitkeringen afgenomen met 6,4% (-9). Het aantal bijstandsuitkeringen dat beëindigd werd door het verkrijgen van betaald werk is meer dan verdubbeld ten opzichte van 2017. Het bijstandsbestand kenmerkt zich door een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Deze groeit ook nog doordat de instroom in deze tijd van hoogconjunctuur ook een forse afstand tot de arbeidsmarkt kent. De mismatch op de arbeidsmarkt lijkt te verscherpen. Dit vraagt een grotere inspanning om klanten naar arbeid toe te leiden, dan voorheen. Tegelijkertijd stijgt het aantal moeilijk vervulbare vacatures in de arbeidsmarktregio en in onze gemeente. We zoeken hierover het gesprek met de werkgevers om te bezien of kandidaten met iets minder dan de gevraagde competenties op een aangepaste vacature plaatsbaar is.</p>
<p><i>Re-integratie</i> Om sturing te geven aan de keuzen voor inzet van beperkte middelen zijn de volgende uitgangspunten benoemd in het uitvoeringsprogramma Participatiewet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mensen doen mee naar vermogen. 	<p>De klanten worden ondersteund naar betaald werk middels een re-integratietraject bij het Participatiebedrijf of een andere trajectaanbieder. Het uitgangspunt is het leveren van maatwerk, zodat de klant zo goed en zo snel mogelijk naar betaald werk uitstroomt. Als dat niet direct haalbaar is wordt er</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<ul style="list-style-type: none"> • prioriteit ligt bij de ondersteuning van VSO-PrO leerlingen. • lage prioriteit bij niet-uitkeringsgerechtigden. • maatwerk staat voorop. • we zetten in op de kortste weg naar werk. • we kiezen voor de goedkoopste adequate voorziening. • motivatie is de sleutel tot succes. <p>Concreet richten we onze inzet in 2018 op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jongeren met een arbeidsbeperking (VSO-PrO) • realiseren Beschut Werken, Banenafpraak en loonkostensubsidie. • projecten en individuele trajecten dragen maximaal bij aan uitstroom naar werk. • statushouders zo snel mogelijk als verantwoord is naar arbeid begeleiden. • directe contacten met lokale en regionale werkgevers voor bemiddelingen en werkervaringsplaatsen. 	<p>ingezet op sociale activering of een werkervaringsplaats waarbij de afstand tot de arbeidsmarkt verkleind kan worden.</p> <p>De arbeidsmakelaar heeft nauw contact met lokale werkgevers waar zij regelmatig klanten plaatst voor betaald werk of werkervaringsplaats. Ook ondersteunt de arbeidsmakelaar statushouders bij het vinden van taalstages, die veelal bij lokale werkgevers plaatsvinden. We zien nog mogelijkheden om het bereik onder werkgevers verder uit te breiden.</p>
<p><i>Ondersteuning van VSO-PrO leerlingen</i> De jongeren die uitstromen vanuit het Voortgezet Speciaal-, Praktijk- en Entree onderwijs worden sinds 2017 actief gemonitord en begeleid met hun vervolgstap naar onderwijs, dagbesteding of arbeid. Dit wordt in 2018 voortgezet.</p>	<p>In 2018 is de monitoring van deze jongeren voortgezet, zodat zij in beeld zijn en ondersteund worden waar nodig. Dit geldt vooral voor jongeren die niet verder studeren, maar kiezen voor werk.</p>
<p><i>Beschut werk en Loonkostensubsidie</i> Sinds 1 januari 2017 heeft het Rijk aan gemeenten de verplichting opgelegd om Beschut werk uit te voeren. Het Rijk bepaalt jaarlijks het aantal te realiseren plekken per gemeente. In 2018 moeten we 2 personen plaatsen binnen Beschut werk. Met de andere GRWRE-gemeenten en met Ergon concretiseren we de implementatie van Beschut werk. Uitgangspunt is dat deze doelgroep geplaatst wordt door Ergon. We zetten extra in op loonkostensubsidie als instrument om mensen – naar vermogen- maximaal aan het werk te helpen. De uitvoering van deze regeling is regeltechnisch en arbeidsintensief en daarom regionaal ondergebracht bij de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorziening Regio Eindhoven (GRWRE).</p>	<p>In 2018 zijn de voorzieningen getroffen de personen te ondersteunen die in aanmerking komen voor Beschut Werk. Eind 2018 heeft het UWV 1 positief advies Beschut Werk afgegeven. Het traject om tot plaatsing te komen is momenteel nog gaande.</p> <p>Het instrument loonkostensubsidie in het kader van de regeling Banenafpraak is ingezet voor klanten met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt en/of arbeidsbeperking. In 2018 is dit bij 3 klanten ingezet. De administratie is uitgevoerd door de GRWRE.</p>
<p><i>Maximale bijdrage uitstroom naar werk</i> In het najaar van 2017 ronden we het onderzoek naar de uitkomsten van de resultaatgegevens over trajecten (individueel) en projecten (groep) af. Op grond daarvan bezien we kritisch de inzet van onze middelen. Hierdoor worden de beperkte middelen in 2018 effectief ingezet en wordt maximale slagkracht gerealiseerd in de re-integratie aanpak.</p>	<p>Het onderzoek is eind 2017 afgerond en had als conclusies:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 87% van de geplaatsten was na 6 maanden nog aan het werk; • na 12 maanden was dit 71%; • de duurzaamheid van plaatsingen was gemiddeld 14.2 maanden; • het bereiken van het gestelde doel per re-integratietraject was 53%. <p>Op basis van deze uitkomsten is en wordt het inkopen van re-integratiediensten aangepast.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Statushouders</i></p> <p>De afgelopen jaren hebben in het teken gestaan van oplossingen om statushouders te kunnen huisvesten vanwege de verhoogde instroom. In 2018 ligt de nadruk op integratie door een sluitende aanpak, ingebed in de lokale situatie. Dit betekent het gelijktijdig inzetten op taal, (vrijwilligers)werk, voorlichting, zorg en daar waar nodig een extra intensieve aanpak. Het participatieverklaringstraject wordt uitgebreid met een module gezondheid(szorg). De participatieverklaring is per 1 oktober 2017 onderdeel van het inburgeringsexamen en wordt aangeboden aan een grotere groep. Het geldt nl. ook voor migranten die komen in verband met gezinsvorming of gezinshereniging. Dit vergt meer registratie en regie ten behoeve van DUO, de organisatie die monitort en handhaaft. Een training Toekomstperspectief zorgt ervoor dat statushouders (in eerste instantie Eritreeërs) een beter beeld krijgen van hun capaciteiten. Het verbetert hun positie op de arbeidsmarkt. Daarnaast komt er een project Taal op de Werkvloer. Dit traject bestaat uit een combinatie van werk en taal met intensieve begeleiding op de werkvloer. De arbeidsmakelaar blijft actief in het bemiddelen tussen statushouders en lokale ondernemers. Er komt een folder zodat helder is bij wie men waarvoor terecht kan.</p>	<p>Het participatieverklaringstraject is in de nieuwe vorm gestart. In de tussenliggende periode zijn er een aantal PVT trajecten op maat ingezet zodat de termijnen gehandhaafd werden. De training toekomstperspectief heeft een positieve bijdrage geleverd aan de inbedding in de lokale maatschappij. Tevens is er een brug geslagen tussen de twee culturen. Dit spraken ook de vrijwilligers uit die dit project begeleid hebben. Onderdeel van dit project was ook een bedrijfsbezoek. Een aantal deelnemers is aan de slag gegaan in een stage of op een werkplek. Dit succes is toe te schrijven aan de inzet van de arbeidsmakelaar.</p>
<p><i>Participatiebedrijf</i></p> <p>In 2016 is het Participatiebedrijf opgericht. Dit is als projectorganisatie ondergebracht bij de GRWRE. In 2017 is het bodembesluit genomen dat het Participatiebedrijf re-integratieactiviteiten gaat opzetten voor uitkeringsgerechtigden. De deelnemende GRWRE-gemeenten maken gebruik van deze dienstverlening en sluiten een overeenkomst per gemeente met de GRWRE over het aantal af te nemen diensten. In de tweede helft van 2017 werken we dit verder uit.</p>	<p>In 2018 is de samenwerking met het Participatiebedrijf voortgezet. We hebben meer tijd nodig gehad dan voorzien voor verdere afstemming en het komen van gezamenlijke afspraken. Hierin blijken niet alle deelnemende gemeenten dezelfde situatie te kennen. Ons regiemodel, waarin de klantmanager integraal aanspreekpunt is voor de klant en de afstemming in het sociaal team verzorgt, wijkt af van de andere gemeenten. Deze afstemming is inmiddels afgerond en vertaald in een dienstverleningsovereenkomst. Gedurende deze ontwikkeling is al wel samen gewerkt aan de re-integratie van bijstandsklanten.</p>
<p><i>Regionaal Werk Bedrijf Zuid Oost Brabant (04Werkt)</i></p> <p>04Werkt is vormgegeven als netwerkorganisatie. Hierdoor voorkomen we de vorming van nóg een organisatie naast de bestaande organisaties voor arbeidsbemiddeling. Tegelijkertijd is zowel het bestuur, als het collegiaal managementteam erop gericht om de werkgeversbenadering steeds verder te stroomlijnen.</p>	<p>In 2018 is de werkwijze van 04 Werkt tegen het licht gehouden. Landelijke discussiepunten als branche- of gebiedsgericht werken, netwerk- of vaste organisatie, wijze van aansturing e.d. doen zich ook hier voor. Er is een beleidsteam ingericht om de ondersteuning van het portefeuillehoudersoverleg en het bestuur te versterken. De link naar 04-Werkt verloopt via de arbeidsmakelaar. Verder draagt onze gemeente bestuurlijk (portefeuillehoudersoverleg), manageriaal (collegiaal managementteam) en beleidsmatig (beleidsoverleg) bij aan de netwerkorganisatie 04 Werkt.</p>
<p><i>Minimabeleid</i></p> <p>We zetten ons beleid m.b.t. het ondersteunen van minima met kracht voort. Dat doen we ook via de samenwerking in het sociaal domein. We zetten in op het verhogen van het gebruik van de gemeentelijke collectiviteit om goede zorg toegankelijk te maken voor kwetsbare groepen. De ambitie en budget is daarin wel bijgesteld op basis van ervaringen van afgelopen jaren. Er is een plan van aanpak</p>	<p>In 2018 hebben 132 inwoners gebruik gemaakt van de collectieve ziektekostenverzekering. We hebben via Leergeld en Jeugdfonds sport en cultuur Brabant 95 kinderen in beeld. Kinderen konden meedoen aan sport, onderwijs- en culturele activiteiten. Hier is door 30 kinderen gebruik van gemaakt. Er is sinds 2018 een tegemoetkoming voor laptops VO. Zwemlessen worden vergoed tot diploma A. Verder hebben 70 kinderen een fashioncheque ontvangen. Ook hebben er veel kinderen een</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
armoedebestrijding kinderen in de maak dat in 2018 wordt uitgevoerd.	leuke dag weg bij de Efteling gehad (op initiatief van en in samenwerking met de Efteling).
<p><i>Uitvoeren schuldhulpverlening</i></p> <p>In 2018 gaat het nieuwe beleidsplan schuldhulpverlening in. Vroegsignalering en nazorg (preventie recidive) zijn hierin belangrijk. In 2018 zal schuldhulpverlening, in het kader van integrale aanpak, nauwer verbonden zijn aan het sociaal team. Het convenant met Wocom zal er voor zorgen dat huurschulden tijdig gesignaleerd worden en dat er tijdig ingegrepen wordt. De pilots 'uitval' en 'vroegsignalering' worden begin 2018 geëvalueerd. Wij verwachten dat er een structurele aanpak 'vroegsignalering' komt met meerdere zorgverzekeraars</p>	<p>De schuldhulpverleners werken samen met de partners in het sociaal team. Naar aanleiding van het nieuwe beleidsplan is er gekozen voor een nieuwe samenwerkingspartner voor fase 2 schuldhulpverlening. De aanbesteding hiervoor is gestart. In de voorwaarden zijn nabijheid van de schuldregelaar, alternatieven voor bewindvoering, samenwerking en een meer sturende rol van gemeente opgenomen. Budgettering wordt ook als nazorg ingezet. Er is besloten een training stress-sensitieve dienstverlening in te zetten voor klantmanagers schuldhulpverlening. Uit de pilots 'vroegsignalering' bleek dat de informatie die de zorgverzekeraar doorgaf, verouderd was. Dit was niet werkbaar. Hierdoor is in 2018 een pas op de plaats gemaakt. Begin 2019 wordt dit weer opnieuw opgepakt.</p>

Bijdrage verbonden partijen

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Gemeenschappelijke regeling Samenwerking A2-gemeenten (GRSA2)	Werk en inkomen: uitvoering Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG).
Ergon - Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (uitvoeringsorgaan van de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven)	Wet sociale werkvoorziening (WSW) en loonkostensubsidies. Regionaal Werkbedrijf en 04-Werkt (participatiebedrijf).

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	
5.1 Economische zaken					
Funciemenging *	%	47,9%	49%	48%	52,8% (2018)
Bruto Gemeentelijk Product	Deze indicator was onderdeel van de volgens BBV verplichte set indicatoren maar is inmiddels vervallen.				
Vestigingen (van bedrijven)	Per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	144,2	169,5	147,6	125 (2017)
5.3 Participatie					
Banen	Per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	519,8	630	524	663 (2018)
Netto arbeidsparticipatie	% werkzame beroepsbevolking t.o.v. beroepsbevolking	67,4%	68%	68,5%	67,8% (2018)
Bijstandsuitkeringen	Per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	14,1	13	13,8 (1° halfjaar 2018)	40,1 (1° halfjaar 2018)
Lopende re-integratievoorzieningen	Per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	4,1	5,9	5,9 (1° halfjaar 2018)	26,1 (1° halfjaar 2018)

* De funciemengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
5.1 Economische zaken			
Totaal aantal banen in Heeze-Leende	6.130	6.180	6.200
Aantal arbeidsplaatsen in sectoren:			
- recreatie en toerisme	472	505	515
- zorg	1.624	1.568	1.580
- innovatie	68	80	82
Aantal leegstaande bedrijfspanden:			
- bedrijventerreinen (bedrijfs- en kantoorpanden)	8	8	10
- kernwinkelgebied	4	5	5
5.2 Recreatie en toerisme			
Aantal overnachtingen verblijfsrecreanten	ca. 185.000	182.000	n.n.b.
Aantal bovenlokale evenementen	10	10	?
5.3 Participatie			
Aantal BUIG-klanten per 1 januari	119	140	131
Aantal participatietrajecten	46	110	155
Handhaving (aantal onderzoeken)	7	7	2
Minimabeleid (aantal toegekende aanvragen bijzondere bijstand)	168	110	93
Minimabeleid (aantal deelnemers kinderpaticipatie)		30	30 *
Minimabeleid (aantal deelnemers tegemoetkoming ziektekosten)	130	150	168
Schuldhelpverlening (aantal trajecten)	7	9	4

* Daarnaast hebben 70 kinderen een fashioncheque ontvangen.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen - rekening
5.1 Economische zaken	778	573	746	1.554	- 808
5.2 Recreatie en toerisme	992	986	1.107	1.032	75
5.3 Participatie	4.018	3.815	4.262	3.958	304
Totaal lasten	5.788	5.374	6.115	6.544	- 429
5.1 Economische zaken	717	515	731	2.336	1.605
5.2 Recreatie en toerisme	208	209	210	205	- 5
5.3 Participatie	1.800	1.777	2.156	2.038	- 118
Totaal baten	2.725	2.501	3.097	4.579	1.482
Saldo baten en lasten programma 5	3.063	2.873	3.018	1.965	1.053
Toevoegingen aan reserves	31	25	55	799	- 744
Onttrekkingen aan reserves	- 402	-	- 250	- 139	- 111
Saldo mutatie reserves	- 371	25	- 195	660	- 855
Saldo na bestemming programma 5	2.692	2.898	2.823	2.625	198

Een toelichting op deze cijfers en de verschillen tussen de begroting (na wijzigingen) en de realisatie (rekening) treft u in de jaarrekening aan.

Programma 6: Duurzaamheid

Thema's

Het programma *Duurzaamheid* omvat de volgende thema's:

Thema
6.1 Milieu
6.2 Afval
6.3 Maatschappelijk verantwoord ondernemen
6.4 Water
6.5 Ruimtelijke ordening

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

6.1 Milieu	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>In het coalitieakkoord 2014 -2018 'Koersvast in sterk veranderende tijden' is het kenmerk 'Gedreven' opgenomen: 'Gedreven om Heeze-Leende een groene, leefbare en aantrekkelijke gemeente te laten blijven met een dorps en eigen karakter dat gekoesterd moet worden'. Een groen en leefbaar Heeze-Leende betekent dat inwoners en niet inwoners in een zo goed mogelijk woon- en leefklimaat moeten kunnen wonen, werken en recreëren. Inwoners en niet inwoners moeten nu maar ook in de toekomst in goede gezondheid kunnen wonen, werken en recreëren in de gemeente Heeze-Leende.</p>	<p>Om te zorgen dat inwoners en niet inwoners nu en in de toekomst in goede gezondheid kunnen wonen, werken en recreëren in de gemeente Heeze-Leende moeten er keuzes worden gemaakt hoe dit wordt gerealiseerd. De keuzes moeten worden vastgelegd in het duurzaamheidsbeleid. In 2018 is het proces opgestart om te komen tot een duurzaamheidsbeleid.</p>
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Duurzaamheidsbeleid</i></p> <p>In 2014 heeft een QuickScan Duurzaamheid plaatsgevonden naar welke stappen de gemeente Heeze-Leende nog moet zetten om bij te dragen aan de Europese 20-20-20 doelstellingen. In 2015 is een start gemaakt met uitwerken van de aanbevelingen van de QuickScan. Het uitwerken heeft geleid tot de conclusie dat een duurzaamheidsbeleid pas zinvol is als er geld beschikbaar wordt gesteld om doelen te halen. Bij de behandeling van de Kadernota 2018 is de wens uitgesproken om te komen tot een duurzaamheidsbeleid en de uitvoering daarvan waarbij de rol van de gemeente voor de verschillende onderdelen verschillend kan zijn (uitvoerend, faciliterend of regisserend).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uiterlijk de 1ste raadsvergadering in 2018 duurzaamheidsbeleid ter besluitvorming voorgeleggen aan de gemeenteraad. • Opzet van het duurzaamheidsbeleid: onder het onderwerp duurzaamheid diverse thema's hangen. Per thema aparte doelstelling formuleren. Thema's worden gefaseerd onder het onderwerp duurzaamheid gehangen. • Aan de hand van de doelstelling bepalen welke projecten nodig zijn om de doelstelling te halen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begin 2018 heeft gemeenteraad ingestemd met de opzet van het duurzaamheidsbeleid. • In 2018 is het landelijk klimaatakkoord verder uitgewerkt. Vanuit de klimaatakkoord is de regio verplicht om een Regionale Energiestrategie (RES) op te stellen. De RES gaat invloed hebben op het gemeentelijk beleid. Het proces voor het opstellen van het duurzaamheidsbeleid is hierdoor gewijzigd. De prioriteit ligt nu bij het tot stand komen van het algemene gedeelte van het duurzaamheidsbeleid en de invulling van het hoofdstuk 'Energietransitie'. • Voor het formuleren van het algemene gedeelte en het hoofdstuk 'Energietransitie' is besloten om dit proces te laten begeleiden door een extern bureau. De opdracht hiervoor is in december 2018 verstrekt. • Eind 2018 vond een verkennend overleg plaats met diverse lokale belangengroeperingen om te kijken hoe invulling kan worden gegeven aan het hoofdstuk 'Biodiversiteit'. De eerste ideeën zijn ontstaan en worden verder bekeken. • De gemeente heeft de verplichting om een klimaatstresstest te doen. Eind 2018 is opdracht verleend aan een extern bureau om de test uit te gaan voeren. Uitvoering vindt plaats in 2019. De uitkomst van de klimaatstresstest is de basis voor de invulling van het

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<ul style="list-style-type: none"> Gefaseerd uitvoeren van de projecten. 	hoofdstuk 'Klimaatadaptie'. Dit hoofdstuk is toegevoegd aan de andere 4 hoofdstukken van het duurzaamheidsbeleid (materialentransitie, mobiliteit, biodiversiteit en energietransitie). Dit hoofdstuk heeft veel raakvlakken met het hoofdstuk 'Biodiversiteit'.

6.2 Afval	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Met het ondertekenen van het manifest 'naar een 'afvalloze regio' is de doelstelling van maximaal 5% restafval in 2020 geformuleerd. Daarnaast streven we naar een zo laag mogelijke afvalstoffenheffing, waarbij het uitgangspunt is dat de vervuiler betaalt. De landelijke doelstelling is 100 kg per inwoner in 2020. Wij zitten op 55,8 kg per inwoner via inzameling restafvalcontainer. Daarbovenop komt nog een gedeelte restafval via de milieustraten.	Via de restafvalcontainers is in 2018 55.0 kg (55,8) restafval per inwoner ingezameld. GFT is toegenomen tot 113,8 kg per inwoner (103). PMD, glas en papier is nog niet exact bekend tot en met november geeft dit het volgende beeld: PMD 31,0 kg (27,5) glas 26,7kg (35) en papier 62,3 (66). Van het ingeleverde afval op de milieustraten zijn nog geen cijfers bekend. Het aandeel restafval wat aan huis wordt opgehaald neemt nog steeds af. Daartegenover staat dat het aandeel (grof) restafval wat op de milieustraat wordt ingeleverd de laatste 2 jaren weer toeneemt. Op basis van de gegevens tot nu toe is de verwachting dat deze hoeveelheid in 2018 wederom is toegenomen. In 2017 was het percentage restafval 19%. De inschatting is dat dat in 2018 hetzelfde percentage is.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
In regionale afspraken staat dat de gemeenten in 2030 nog maar 5% restafval inzamelen. De laatste gezette stap is het tegelijkertijd ophalen van PMD (Plastic, Metaal en Drankkartons) waardoor binnen de gemeente Heeze-Leende de volgende gescheiden afvalstromen zijn: papier, GFT, glas, PMD, luiers/incontinentiemateriaal en restafval.	De eerste stappen om te komen tot een verdergaande scheiding zijn gezet. We zijn er nog niet en merken dat, zoals meestal, de laatste stappen het moeilijkst zijn. In Blink*-verband en regionaal verband wordt nagedacht hoe we deze laatste stappen kunnen zetten waarbij het gemak voor de burger gelijk blijft. * Blink: Gemeenschappelijke Regeling Reiniging Blink
Al jarenlang is de afvalstoffenheffing in onze gemeente één van de laagste van Nederland. Door een vergaande scheiding van afval blijft er steeds minder restafval over. Het GFT-afval wordt gecomposteerd. Het overige afval wordt vermarkt en levert geld op. Door afval te scheiden worden grondstoffen bovendien weer nuttig hergebruikt. Het verbranden van afval levert alleen energie op. Composteren levert uiteraard compost op. De tendens is om meer GFT-afval te vergisten wat gas oplevert. Bij de kadernota 2018 zijn we overeengekomen dat de kosten van afvalinzameling- en verwerking voor 100% worden doorberekend in tarieven. Het tarief van afval stijgt met 1% waardoor we nagenoeg kostendekkend zijn.	De afvalstoffenheffing is in 2018 licht gestegen ten opzichte van 2017 (zie tevens de toelichting in de paragraaf lokale heffingen). Zoals in de bestuursrapportage 2018 is gemeld, zijn de kosten gestegen. De hogere verwerkingskosten, vermarktungskosten en de toename van de kosten van de zijn daar debet aan. Ook werd duidelijk dat de kosten voor de milieustraten flink hoger zouden worden als gevolg van de toegenomen verwerkingskosten en het flink toegenomen aanbod. Deze stijging van de kosten is in 2018 niet doorberekend aan onze inwoners.
Per 1 augustus 2017 zijn we aangesloten bij de Gemeenschappelijke Regeling Blink. Blink zamelt het afval in Heeze-Leende in (Restafval, GFT, PMD, papier en glas). Uitgangspunt is dat de huidige wijze en servicegraad van inzamelen gehandhaafd moet blijven en dat de kosten vergelijkbaar blijven.	De inzamelkosten, de transportkosten, de vermarktungskosten en de verwerkingskosten zijn allen gestegen. Daar waar mogelijk zijn en worden maatregelen getroffen om de kostenstijging te beperken.

6.3 Maatschappelijk verantwoord ondernemen	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Het doel dat we willen bereiken is dat maatschappelijk verantwoord ondernemen een gemeengoed wordt binnen de gemeentelijke organisatie waardoor de geleverde producten aan inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven waarde creëert op economisch (Profit), ecologisch (Planet) en sociaal (People) gebied. De gemeente Heeze-Leende wil een voorbeeld zijn met betrekking tot maatschappelijk verantwoord ondernemen voor bedrijven en instellingen.	In 2018 is het nog niet gelukt om maatschappelijk verantwoord ondernemen een gemeengoed te laten worden binnen de gemeentelijke organisatie.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Maatschappelijk verantwoordelijk ondernemen en duurzaamheid hebben vele overeenkomsten. In 2018 maatschappelijk verantwoord ondernemen als onderwerp hangen aan het duurzaamheidsbeleid.	Het onderwerp maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt meegenomen in het nog op te stellen duurzaamheidsbeleid.
Een plan van aanpak opstellen om tot uitvoering te komen met betrekking tot maatschappelijk verantwoord ondernemen.	
6.4 Water	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Het doelmatig en efficiënt beheren van het riolsysteem voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater, zorgen voor inzameling en verwerking van hemelwater en ervoor zorgen dat het grondwater de bestemming van een gebied niet structureel belemmert.	In 2018 is een deel van data geïnventariseerd en (deels) verwerkt in het beheerpakket. Kennisdeling en enkele onderzoeken worden in regionaal verband binnen het Waterportaal gezamenlijk opgepakt.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Alle gemeentelijke watertaken zijn beschreven in het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) 2016-2021. Dit VGRP is vastgesteld op 7 september 2015. In dit VGRP staan voor 2018 naast de reguliere onderhoudswerkzaamheden rioolvervangingsplanning in de Spoorlaan/Schoolstraat gepland. Voor 2018 zijn er middelen gereserveerd om eventueel geconstateerde gebreken uit de riolinspectie 2017 te herstellen. Mede gelet op de veranderende klimatologische omstandigheden kunnen er toe leiden dat er verschuivingen plaatsvinden in de uitvoer van maatregelen.	<ul style="list-style-type: none"> • Naast de reguliere onderhoudswerkzaamheden is het project rioolvervangingsplanning Spoorlaan/Schoolstraat van start gegaan. • Er heeft een aanbesteding plaatsgevonden voor het herstellen van de gebreken uit de riolinspecties van 2015, 2016 en 2017. • Een deel van de (drukriool) gemalen zijn gerenoveerd. • De riolering van de wijk Weibossen, Kapelstraat en Rulselaan is geheel gereinigd en geïnspecteerd op kwaliteit en eventuele gebreken. • De riolering in Kanhoeve is aangepast, waardoor wateroverlast wordt voorkomen. • De kwaliteit van het riool Oostrikkerstraat-Langstraat is onderzocht en slecht gebleken. Het besluit is genomen om samen met herinrichting van deze straten het riool te vervangen en het hemelwater af te koppelen. • In 2018 is de Klimaatstresstest verplicht gesteld en is ook opgestart.
Om aan de eisen te gaan voldoen van de Europese Kader Richtlijn Water (KRW) wordt er in de samenwerking Waterportaal Zuidoost Brabant een gezamenlijk pakket maatregelen genomen onder de naam Kallisto. Vanaf 2018 gaat de 2 ^e fase van de maatregelen van start.	In 2018 is de eerste fase afgerond en gestart met de 2 ^e fase van de maatregelen in het kader van het Kallisto-project.

6.5 Ruimtelijke ordening	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Door het opstellen van bestemmingsplannen voert de gemeente haar wettelijke taak uit op gebied van de ruimtelijke ordening. Bij het opstellen van de bestemmingsplannen vindt afstemming plaats met onder andere de structuurvisie, de detailhandelvisie, de Verordening Ruimte van de provincie Noord-Brabant, ontwikkelingen binnen de gemeente zoals ontwikkeling van De Bulders etc. Binnen de gemeente vinden geen grote ontwikkelingen meer plaats met uitzondering Van De Bulders en het centrumplan Leende. Om deze reden zijn de bestemmingsplannen hoofdzakelijk conserverend van aard. Verder wordt in 2018 een begin gemaakt met de voorbereidingen voor de Omgevingswet.	Een actueel planologisch juridisch kader. We hebben actuele bestemmingsplannen voor de kernen en het buitengebied.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
In 2017 is de procedure gestart om de bestemmingsplannen 'Buitengebied Heeze-Leende 2014' gedeeltelijk en 'Kom Heeze 2015' te herzien. In 2018 wordt naar verwachting het bestemmingsplan 'Kom Sterksel' geactualiseerd en begonnen met de voorbereidingen op de Omgevingswet.	<ul style="list-style-type: none"> • De bestemmingsplannen 'Buitengebied Heeze-Leende 2017' en '1ste partiële herziening, Kom Heeze 2015' zijn vastgesteld. • Gelet op het vervallen van de actualisatieplicht is het bestemmingsplan 'Kom Sterksel' niet geactualiseerd. • De projectopdracht invoering Omgevingswet is vastgesteld en de projectgroep invoering Omgevingswet is gestart met haar werkzaamheden.

Grote projecten

Centrumontwikkeling Heeze	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
Een bruisend dorpshart in Heeze dat publiek naar het dorp blijft trekken.	In het coalitieakkoord is de ambitie opgenomen om voor Heeze een centrumvisie op te stellen die breed aangevlogen wordt met verschillende thema's (o.a. horecaplein en toerisme). Het project dat invulling geeft aan deze ambitie heeft de naam 'Centrumontwikkeling Heeze' gekregen.
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
Eerder is de centrumvisie Heeze 2025 voor kennisgeving aangenomen en is besloten dat deze visie als leidraad gehanteerd dient te worden bij toekomstige ontwikkelingen in het centrumgebied. Bij de diverse projecten in het centrumgebied wordt hier invulling aan gegeven. In de loop van 2017 is een raads werkgroep opgericht die zorgt dat er actief met de centrumvisie wordt gewerkt.	Eind 2017 en begin 2018 heeft een raads werkgroep zich verdiept in het centrum van Heeze. Zij kwam o.a. tot de conclusie dat eerst bepaald moet worden welke doelstellingen de gemeente in het centrum wil bereiken. Daarna kan pas bepaald worden met welke acties dit doel bereikt moet worden. In 2018 zijn deze doelstelling opgesteld; het 10-puntenplan. Dit 10-puntenplan wordt in 2019 ter besluitvorming aangeboden.
Wat heeft het gekost?	
Werkzaamheden voor de centrumvisie worden in eigen beheer uitgevoerd. Eventuele financiering van de projecten in het centrumgebied loopt via de projecten.	

Bijdrage verbonden partijen

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Gemeenschappelijke Regeling Blink	Inzameling afval (restafval, GFT, PMD, papier en glas).

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018	
6.1 Milieu					
Hernieuwbare elektriciteit	%	8,3%	9,0%	n.n.b. *	13,5% (2018)
6.2 Afval					
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	60	61,9	n.n.b. *	174 (2017)

* N.n.b.: nog niet bekend. Actuele gegevens zijn nog niet beschikbaar.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Vershil begroting na wijzigingen - rekening
6.1	Milieu	439	179	229	449	- 220
6.2	Afval	931	1.059	1.362	1.247	115
6.3	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	-	-	-	-	-
6.4	Water	1.413	1.529	1.519	1.474	45
6.5	Ruimtelijke ordening	204	325	316	290	26
Totaal lasten		2.987	3.092	3.426	3.460	- 34
6.1	Milieu	252	24	24	226	202
6.2	Afval	1.174	1.331	1.331	1.151	- 180
6.3	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	-	-	-	-	-
6.4	Water	1.904	1.946	1.946	1.969	23
6.5	Ruimtelijke ordening	79	39	39	61	22
Totaal baten		3.409	3.340	3.340	3.407	67
Saldo baten en lasten programma 6		422	- 249	86	53	33
Toevoegingen aan reserves		100	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves		- 135	- 31	- 65	- 30	- 35
Saldo mutatie reserves		- 35	- 31	- 65	- 30	- 35
Saldo na bestemming programma 6		457	- 279	21	23	- 2

Een toelichting op deze cijfers en de verschillen tussen de begroting (na wijzigingen) en de realisatie (rekening) treft u in de jaarrekening aan.

Programma 7: Financiën

Thema's

Het programma *Financiën* omvat de volgende thema's:

Thema
7.1 Algemene dekkingsmiddelen
7.2 Overhead
7.3 Vennootschapsbelasting
7.4 Onvoorzien

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

7.1 Algemene dekkingsmiddelen	
Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p><i>Lokale heffingen</i> Een aanvaardbare belastingdruk in de gemeente Heeze-Leende, waarbij we onze burgers een goed voorzieningenniveau kunnen bieden.</p>	De gemiddelde belastingdruk voor de inwoners van onze gemeente is in 2018 licht gedaald ten opzichte van 2017.
<p><i>Algemene uitkering</i> Het zo goed mogelijk prognosticeren en beheren van de Algemene Uitkering Gemeentefonds (de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente) om een betrouwbaar financieel perspectief te bieden.</p>	We hebben de algemene uitkering zo goed als mogelijk geprognosticeerd en hiermee bijgedragen aan een zo betrouwbaar mogelijk financieel perspectief.
<p><i>Treasury</i> De treasury functie voert financiering, cashmanagement en renterisicobeheer uit met als doel te voorzien in de behoefte aan vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en om de renterisico's zo veel als mogelijk te beperken.</p>	Het was, mede als gevolg van het adequaat uitvoeren van de treasury functie, niet nodig om in 2018 aanvullende leningen aan te trekken. De netto schuldquote blijft daardoor binnen de veilige zones (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).
Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Algemene uitkering gemeentefonds</i> Voor het ramen en analyseren van de algemene uitkering gemeentefonds is het van groot belang om de beleidsontwikkelingen op rijksniveau te volgen. Deze hebben in grote mate invloed op de hoogte van de algemene uitkering vanwege het adagium 'samen de trap op en samen de trap af'. De middelen in de algemene uitkering gemeentefonds zijn in principe vrij besteedbare middelen. Toch kan het voorkomen dat, vanwege bestuurlijk belang, bepaalde volumes in de algemene uitkering geormerkt worden. Per beleidsveld wordt dit bekeken.</p>	De door het rijk uitgebrachte circulaire algemene uitkering gemeentefonds worden beoordeeld. De gevolgen van deze circulaire op de financiële begroting van de begroting zijn middels de P&C-producten (of een addendum bij deze producten) in beeld gebracht.
<p><i>Lokale heffingen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> In het coalitieakkoord is opgenomen dat voor de opbrengsten van de onroerende-zaakbelasting (OZB) van woningen rekening wordt gehouden met een maximale inflatiestijging. Voor 2018 betreft dit 1%. De tarieven voor afvalstoffenheffing en reinigingsrechten zijn conform de uitgangspunten van de begroting kostendekkend. 	De in de begroting 2018 vastgelegde uitgangspunten voor de bepaling van de belastingtarieven zijn in 2018 gehanteerd bij de bepaling van de tarieven. Omdat de kosten van afvalinzameling en -verwerking in 2018 zijn gestegen, is over 2018 geen sprake van kostendekkende tarieven. In de bestuursrapportage 2018 is dit gemeld.

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p><i>Treasury</i></p> <p>Het financieringsbeleid maakt maximaal gebruik van de financieringsmiddelen met een korte looptijd. Het rentetarief op kortlopende leningen (geldmarkt) is bijna altijd lager dan bij langlopende geldleningen (kapitaalmarkt). Dit alles gebeurt binnen de wettelijke kaders voor renterisico beheer (kasgeldlimiet en renterisiconorm).</p>	<p>De treasury functie is uitgevoerd overeenkomstig de gestelde (beleids)regels.</p>

7.2 Overhead

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Naast het voldoen aan regelgeving volgens het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV willen we inzicht in en overzicht van alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan producten die gericht zijn op de externe klant, waarbij de overhead centraal wordt begroot en verantwoord. Meer specifiek betreft het hierbij de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces.</p>	<p>De overhead wordt, conform de verslaggevingsrichtlijnen (BBV), afzonderlijk geregistreerd (thema 7.2 Overhead). Een specificatie van de overhead is als onderdeel van deze verantwoording opgenomen.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Het berekenen van de 'tarieven' zal extracomptabel geschieden, waarbij de overhead op consistente wijze aan de producten zal worden toegerekend.</p>	<p>Toerekening van de overhead ten behoeve van de bepaling van (uur)tarieven heeft in 2018 plaatsgevonden conform de in de financiële verordening van de gemeente Heeze-Leende opgenomen richtlijnen.</p>

7.3 Vennootschapsbelasting (Vpb)

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Naast het vanzelfsprekend voldoen aan wet- en regelgeving heeft een juiste inrichting van de gemeentelijke administratie hoge prioriteit, zodat op betrekkelijk eenvoudige wijze de aangiften kunnen worden gedaan.</p>	<p>De aangifte vennootschapsbelasting over 2016 is ingediend. De belastingplicht voor de gemeente Heeze-Leende blijft op basis van die aangifte beperkt tot de grondexploitaties. De ingediende aangifte en de daarbij gehanteerde uitgangspunten zijn nog niet beoordeeld door de Belastingdienst en daardoor nog niet definitief.</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>In 2018 geven we uitvoering aan de Vpb –plicht (indienen aangifte Vpb).</p>	<p>De aangifte vennootschapsbelasting over 2016 is tijdig ingediend (rekening houdend met verleend uitstel). De voorbereidingen voor het indienen van de aangifte over 2017 (deadline 1 juni 2019) zijn getroffen.</p>

7.4 Onvoorzien

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt in 2018?
<p>Een stabiele en sluitende meerjarenbegroting met voldoende 'financiële' ruimte om onvoorziene uitgaven te kunnen opvangen.</p>	<p>De programmabegroting 2018 was structureel sluitend. Ook de eind 2018 door de raad vastgestelde programmabegroting 2019 was structureel sluitend. Het weerstandsvermogen van de gemeente is voldoende (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).</p>

Wat zouden we daarvoor doen?	Wat hebben we daarvoor gedaan in 2018?
<p>Conform bestendige gedragslijn jaarlijks een bedrag voor onvoorziene uitgaven opnemen in de begroting. Voor 2018 betreft dit € 30.000.</p>	<p>In de begroting 2018 en 2019 is € 30.000 opgenomen voor de post onvoorzien.</p> <p>De ontwikkeling van het weerstandsvermogen en de overige financiële kengetallen wordt gedurende het jaar gevolgd.</p>

Bijdrage verbonden partijen

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Gemeenschappelijke regeling Samenwerking A2-gemeenten (GRSA2)	Bedrijfsvoering (administratie, financiën, informatiemanagement, facilitaire zaken, personeel en organisatie, inkoop, communicatie, juridische zaken en bestuurs- en managementondersteuning).

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende		
		Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
7.2 Overhead				
Formatie	Fte per 1.000 inwoners *	4,1	4,4	4,4
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners *	3,5	4,0	4,1
Apparaatskosten	Kosten per inwoner in Euro's	652	709	657
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom	18%	21%	22%
Overhead	% van totale lasten	18%	15%	12%

* Fte: fulltime-equivalent (voltijd werknemer)

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen - rekening
7.1 Algemene dekkingsmiddelen	- 95	1.972	2.213	127	2.086
7.2 Overhead	5.644	5.919	5.811	5.524	287
7.3 Vennootschapsbelasting	12	-	-	15	- 15
7.4 Onvoorzien	-	30	30	-	30
Totaal lasten	5.561	7.921	8.054	5.666	2.388
7.1 Algemene dekkingsmiddelen	21.358	23.714	24.371	22.327	- 2.044
7.2 Overhead	86	198	198	20	- 178
7.3 Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-
7.4 Onvoorzien	-	-	15	-	- 15
Totaal baten	21.444	23.912	24.584	22.347	- 2.237
Saldo baten en lasten programma 7	- 15.883	- 15.991	- 16.530	- 16.681	151
Toevoegingen aan reserves	47	-	282	327	- 45
Onttrekkingen aan reserves	- 841	-	- 995	- 1.089	94
Saldo mutatie reserves	- 794	-	- 713	- 762	49
Saldo na bestemming programma 7	- 16.677	- 15.991	- 17.243	- 17.443	200

Een toelichting op deze cijfers en de verschillen tussen de begroting (na wijzigingen) en de realisatie (rekening) treft u in de jaarrekening aan.

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen (per saldo een bate) zijn in het volgende overzicht gespecificeerd.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Vershil begroting na wijzigingen - rekening
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	3.522	3.480	3.500	3.543	43
Algemene uitkering	17.725	18.240	18.839	18.605	- 234
Dividend	16	10	10	25	15
Saldo financieringsfunctie	190	12	- 191	27	218
Overige algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-
Saldo algemene dekkingsmiddelen (bate)	21.453	21.742	22.158	22.200	42

Overhead

Met ingang van 2017 worden de (indirecte) kosten, als gevolg van de invoering van de vernieuwing BBV, niet meer verdeeld over de programma's en thema's en dient de overhead afzonderlijk te worden verantwoord. Hierdoor wordt direct zichtbaar wat de overhead van de gemeente is. Onder de overhead worden o.a. de salariskosten van indirect personeel, de kosten informatievoorziening en automatisering en overige bedrijfsvoeringkosten opgenomen. Het betreft de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van primaire processen.

In het volgende overzicht is de opbouw van de overhead opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Vershil begroting na wijzigingen - rekening
Kosten GRSA2	3.399	3.317	3.384	3.346	38
Salarissen	929	997	893	980	- 87
Personeel van derden	273	204	204	196	8
Overige personeelskosten	205	279	266	271	- 5
Huisvestingskosten	380	463	408	371	37
Projecten in A2-verband	263	116	131	151	- 20
Facilitaire kosten	150	143	130	147	- 17
Financieel beheer	71	42	39	59	- 20
Buitendienst materieel en werf	244	296	294	253	41
Voorlichtingskosten	22	47	47	27	20
Ondersteuning bestuur	0	15	15	1	14
Toerekening aan grondexploitatie	- 292	0	0	- 278	278
Totaal lasten	5.644	5.919	5.811	5.524	287
Vergoeding eigen personeel	- 72	- 174	- 174	- 7	- 167
Inkomsten huisvesting	- 8	- 7	- 7	- 8	1
Opbrengsten facilitaire zaken	- 6	- 17	- 17	- 5	- 12
Totaal baten	- 86	- 198	- 198	- 20	- 178
Saldo overhead	5.558	5.721	5.613	5.504	109

In de paragraaf *Bedrijfsvoering* lichten we de belangrijkste ontwikkelingen toe.

Vennootschapsbelasting

De gemeenten zijn met ingang van het begrotingsjaar 2016 verplicht om vennootschapsbelasting (Vpb) te betalen over de (fiscale) winst die wordt behaald op activiteiten waarbij de gemeente wordt aangemerkt als overheidsonderneming. Onze gemeente is op basis van de eerste aangifte vennootschapsbelasting over 2016 alleen overheidsonderneming op het gebied van de grondexploitatie. De over 2016 te betalen vennootschapsbelasting bedraagt op basis van de aangifte over 2016 € 12.000. Deze last is in de jaarrekening 2017 verwerkt. De aangifte over 2016 is nog niet door de Belastingdienst gecontroleerd en

geaccordeerd. De voorlopige aanslag vennootschapsbelasting over 2018 bedroeg € 15.689 en is als last in 2018 verantwoord.

Onvoorzien

Voor onvoorziene uitgaven wordt jaarlijks een bedrag van € 30.000 in onze begroting opgenomen. Om een beroep te kunnen doen op de post onvoorziene uitgaven moet aan een aantal criteria worden voldaan, te weten:

- *Onvoorzienbaar* ten tijde van de samenstelling van de kadernota en/of meerjarenbegroting;
- *Onontkoombaar* op basis van wetgeving, contract of overeenkomst of een zwaarwegende politieke toezegging of belang;
- *Onuitstelbaar* tot een volgend begrotingsjaar.

Inzet van de post onvoorzien kan slechts via afzonderlijke besluitvorming. In 2018 is vanuit de post onvoorzien € 15.000 beschikbaar gesteld voor het opstellen van een masterplan voor Sportpark Lambrek.

Paragrafen

Paragraaf lokale heffingen

Algemeen

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente. We gaan in deze paragraaf in op de gerealiseerde inkomsten uit lokale heffingen.

Er wordt bij de lokale heffingen onderscheid gemaakt tussen zuivere belastingen, heffingen en retributies:

- De zuivere belastingen behoren tot de algemene dekkingsmiddelen en dienen ter uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening, maar ook individuele vormen van dienstverlening zonder een duidelijke relatie tussen dienstverlening en belasting.
- De heffingen dienen ter dekking van de kosten ten behoeve van de uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening. Dat houdt in dat de burger ook moet betalen als hij de dienst niet wenst. Voorbeelden van heffingen zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De opbrengst van de heffingen mag niet meer bedragen dan de kosten die de gemeente hiervoor maakt.
- De retributies zijn vergoedingen voor individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. Voorbeelden hiervan zijn de leges voor paspoort en rijbewijs.

Opbrengsten belastingen en heffingen

In het volgende overzicht zijn de belastingopbrengsten en heffingen weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Gemeentelijke belasting/heffing	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018	Verschil begroting - rekening
Onroerendezaakbelastingen (OZB)	3.539	3.518	3.550	32
Afvalstoffenheffing	1.174	1.331	1.254	- 77
Rioolheffing	1.890	1.947	1.955	8
Leges	842	933	837	- 96
Lijkbezorgingsrechten	3	2	4	2
Toeristenbelasting	177	180	166	- 14
Totaal	7.625	7.911	7.766	- 145

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Onroerendezaakbelastingen worden geheven van eigenaren van onroerende woningen en niet-woningen en van gebruikers van onroerende niet-woningen. De eigenaar/gebruiker op 1 januari van enig jaar is belastingplichtig voor het gehele jaar. Grondslag is de waarde van de onroerende zaak die is vastgesteld met een WOZ-beschikking (WOZ: waardering onroerende zaken). Voor het belastingjaar 2018 geldt de waarde van de onroerende zaak per 1 januari 2017.

In de volgende tabel zijn de bij de heffing van de onroerendezaakbelastingen gehanteerde tarieven voor de verschillende categorieën opgenomen.

Tarief	2017	2018
Woningen eigenaren	0,1183%	0,1131%
Niet-woningen gebruikers	0,1460%	0,1547%
Niet-woningen eigenaren	0,1725%	0,1692%

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

De afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijk afval. De reinigingsrechten worden in rekening gebracht voor het ophalen en verwerken van bedrijfsafval dat naar aard, omvang en samenstelling gelijk is te stellen aan huishoudelijke afvalstoffen. Uitgangspunt bij de bepaling van de

tarieven is een kostendekkendheid van 100%. De opbrengsten mogen op begrotingsbasis niet hoger zijn dan de kosten. In de volgende opstelling wordt de begrote kostendekkendheid vergeleken met de gerealiseerde kostendekkendheid.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing	Begroting 2018	Rekening 2018
Kosten taakveld	1.058	1.350
Inkomsten taakveld (excl. heffingen)	-	-
Netto kosten taakveld	1.058	1.350
Aanvullend toe te rekenen kosten:		
Overhead	92	94
BTW exploitatie	192	253
BTW investeringen	-	-
Totale kosten	1.342	1.697
Opbrengst heffing	1.331	1.254
Dekking	99%	74%

De gerealiseerde kostendekkendheid is als gevolg van de toename van de werkelijke kosten lager dan begroot.

Bij de berekening van de tarieven voor deze heffing is gekozen voor tariefdifferentiatie (diftar). Degene die meer afval laat ophalen, moet ook meer betalen. Het tarief is opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel, het vastrecht, is voor iedereen gelijk. Het tweede deel is variabel. In de volgende tabel zijn de tarieven vermeld die zijn gehanteerd.

Tarief	2017	2018
Vastrecht per maand	€ 6,25	€ 6,33
Container van 40 liter restafval per lediging	€ 4,00	€ 4,05
Container van 140 liter restafval per lediging	€ 10,00	€ 10,10
Container van 240 liter restafval per lediging	€ 18,00	€ 18,20
Container van 25 liter gft-afval per lediging	€ 1,50	€ 1,50
Container van 140 liter gft-afval per lediging	€ 1,50	€ 1,50
Container van 240 liter gft-afval per lediging	€ 2,50	€ 2,55

Rioolheffing

Eigenaren van eigendommen die direct of indirect zijn aangesloten op de gemeentelijke riolering dragen bij in de kosten daarvan. Hiermee betalen we de kosten van inzameling en het transport van afvalwater en hemelwater en de zuivering daarvan. Uitgangspunt bij de bepaling van de rioolheffing is een 100% kostendekkend tarief.

Kosten die direct of indirect te maken hebben met de riolering kunnen via de rioolheffing worden verhaald. De kosten bestaan uit kapitaallasten, de directe en indirecte exploitatiekosten zoals reiniging, inspecties en reparaties. Ook toekomstige uitgaven zoals vervangingen worden bij de bepaling van de te dekken kosten betrokken.

In het Verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (VGRP) 2016-2021 (opgesteld in 2015) is een doorrekening van de kosten opgenomen. Hierbij is rekening gehouden met de ontwikkelingen zoals het aanleggen van een gescheiden stelsel bij renovatieprojecten, het verplicht afkoppelen van verhard oppervlak en overstort meters en voorzieningen die gemaakt moeten worden als gevolg van de steeds heviger regenvuilen. Uitgangspunt in het VGRP bij vervangingen is de kwaliteit en functie van het riool en niet de leeftijd. Verder worden nieuwere reparatie- en renovatietechnieken toegepast. Daardoor kunnen investeringen worden uitgesmeerd over toekomstige jaren en nemen de jaarlijkse investeringen af.

Voor de rioolheffing betekent het voorgaande dat in de planperiode (2016-2021) het tarief volgens het kostendekkingsplan niet alleen stijgt met het inflatiepercentage (vastgesteld op 1%) maar ook met de gevolgen van de vervangingsinvesteringen. In de volgende tabel zijn de gehanteerde tarieven vermeld.

Tarief	2017	2018
Tarief bij een waterverbruik van minder 100 m3 per jaar	€ 232,20	€ 234,00
Tarief bij een waterverbruik van 100 m3 tot 500 m3 per jaar *	€ 308,88	€ 312,00

* Indien in een belastingtijdvak meer dan 500 m3 wordt afgevoerd, is boven het in de tabel genoemde verschuldigde bedrag bij een waterverbruik tot 500 m3 in 2018 een recht verschuldigd van € 26,00 per maand van het belastingtijdvak, voor elke hoeveelheid van 500 m3 of gedeelte daarvan waarmee de hoeveelheid van 500 m3 wordt overschreden.

In de volgende opstelling wordt de begrote kostendekkendheid vergeleken met de gerealiseerde kostendekkendheid.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid rioolheffing	Begroting 2018	Rekening 2018
Kosten taakveld	1.529	1.473
Inkomsten taakveld (excl. heffingen)	-	- 15
Netto kosten taakveld	1.529	1.458
Aanvullend toe te rekenen kosten:		
Overhead	196	196
BTW exploitatie	110	95
BTW investeringen	112	49
Totale kosten	1.947	1.798
Opbrengst heffing	1.947	1.955
Dekking	100%	109%

De aanwending van de voorziening riolering was in 2018 lager dan geraamd. Hierdoor zijn er minder kosten gemaakt en is de gerealiseerde kostendekking hoger dan 100%.

Leges

Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het leveren van een dienst worden leges geheven. De legestarieven zijn vastgelegd in de tarieventabel behorende bij de legesverordening. De tarieventabel is in de volgende titels verdeeld:

1. Algemene dienstverlening (hierbij moeten worden gedacht aan huwelijken, rijbewijzen, uittreksels burgerlijke stand etc.).
2. Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning.
3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn (onder meer tarieven voor aanvragen met betrekking tot horeca, organiseren evenementen of markten en kinderopvang).

Per titel mogen de gezamenlijke baten uit de te heffen leges niet hoger zijn dan de geraamde lasten van alle onder de betreffende titel benoemde activiteiten. Bij de in 2018 gehanteerde tarieven is rekening gehouden met dit uitgangspunt.

Lijkbezorgingsrechten

Voor het begraven en/of het plaatsen van een urn of asbus op de algemene gemeentelijke begraafplaats worden lijkbezorgingsrechten geheven. De tarieven zijn vastgelegd in de tarieventabel behorende bij de verordening lijkbezorgingsrechten.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting is een algemene belasting waarvan de opbrengsten ten gunste komen aan de algemene middelen van de gemeente. De inkomsten uit deze belasting mag de gemeente dus naar eigen inzicht aanwenden. De toeristenbelasting wordt geheven voor het houden van verblijf met overnachten tegen een vergoeding in welke vorm dan ook, van personen die niet als ingezetene in de gemeentelijke basisadministratie van de gemeente Heeze-Leende zijn ingeschreven.

Het betreft dus niet alleen toeristen, maar ook personen die o.a. voor hun werk tijdelijk verblijven binnen de gemeente Heeze-Leende. Belastingplichtige is degene die gelegenheid tot verblijf biedt. Deze verhaalt de belasting op degene die verblijf houdt.

De tarieven zijn in 2018 niet gewijzigd ten opzichte van 2017. Het tarief voor onderkomens bedroeg in 2018 € 0,95 per overnachting. In afwijking hiervan gold voor hotels en conferentiecentra een tarief van € 1,25 per overnachting en voor campings € 0,75 per overnachting.

Overzicht lastendruk

De in 2018 gehanteerde tarieven leiden tot de volgende belastingdruk. In deze berekening zijn alleen die belastingen betrokken die nagenoeg voor iedereen van toepassing zijn (onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing). De heffingen die een specifieke belastingplicht hebben zijn uitgesloten.

Lokale lastendruk	2017	2018
Afvalstoffenheffing	€ 132,50	€ 126,26
Rioolheffing (bij een waterverbruik van 100-500 m3)	€ 308,88	€ 312,00
Onroerendezaakbelasting eigenaar woning	€ 363,18	€ 352,87
Totaal lastendruk huishouden zonder eigen woning	€ 441,38	€ 438,26
Totaal lastendruk huishouden met eigen woning	€ 804,56	€ 791,13

Toegepaste uitgangspunten bij berekening lokale belastingdruk:

- Afvalstoffenheffingen is in 2018 gebaseerd op gemiddeld 6,6 ledigingen van de GFT-container (140 liter) per jaar en 4,0 keer restafval (140 liter). Voor 2017 werd uitgegaan van 4,7 ledigingen restafval en 7,0 ledigingen van de GFT-container.
- De rioolheffing is op basis van een waterverbruik van 100 tot 500 m3 per jaar.
- De gemiddelde waarde van een woning in Heeze-Leende bedroeg in het jaar 2018 € 312.000 (waardepeildatum 1 januari 2017). De gemiddelde waarde van een woning bedroeg in 2017 € 307.000.
- Aan gegevens in deze tabel kunnen geen rechten worden ontleend.

De lastendruk van een 'gemiddeld huishouden' is in 2018 circa 1% lager dan in 2017. Dat wordt vooral veroorzaakt door de daling van het OZB-tarief en de daling van het gemiddeld aantal ledigingen van de containers.

Kwijtschelding

Inwoners met een laag inkomen kunnen in aanmerking komen voor kwijtschelding van de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Bij de invordering van de overige gemeentelijke heffingen wordt geen kwijtschelding verleend.

De gemeente hanteert het uitgangspunt van inwoners met een inkomen van 100% van de bijstandsnorm in aanmerking moeten kunnen komen voor kwijtschelding, tenzij sprake is van een vermogen dat groter is dan het wettelijke normbedrag.

De totale kwijtscheldingen bedroegen over 2018 € 25.061 (2017: € 17.400).

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Het gaat hierbij om tegenvallers van enige omvang, tegenvallers die, als er geen weerstandsvermogen zou zijn, de continuïteit in de uitvoering van taken in gevaar kunnen brengen. In hoeverre de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen hangt af van:

- de risico's die de gemeente loopt: deze bepalen het benodigde weerstandsvermogen;
- de middelen die de gemeente vrij kan maken om risico's op te vangen: deze bepalen de beschikbare weerstandscapaciteit.

In deze paragraaf worden de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit in beeld gebracht en wordt het weerstandsvermogen van de gemeente bepaald.

Risico's

Om de minimale omvang van het weerstandsvermogen te kunnen bepalen is het nodig om in beeld te brengen welke risico's de gemeente loopt. Voor het voorkomen of verminderen van de gevolgen van risico's worden veelal beheersmaatregelen getroffen of zijn middelen geraamd of gereserveerd. Bij de inventarisatie van risico's gaat het dan ook om risico's die resteren: risico's die niet zijn afgedekt in de exploitatie, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen en waarvoor we geen bestemmingsreserves hebben gevormd.

Ten behoeve van de jaarrekening 2018 zijn de risico's geactualiseerd. Hierbij ligt de nadruk op de belangrijkste risico's. Voor elk risico is een inschatting gemaakt van de kans van optreden van het risico en het financiële gevolg als het risico zich daadwerkelijk zou voordoen. Dit resulteert in een risicobedrag.

Risico's met een geringe impact zijn niet afzonderlijk benoemd. Voor het opvangen van de kleinere risico's wordt, evenals in voorgaande jaren, een risicobedrag van € 200.000 aangehouden. Risico's die opgevangen worden door bijvoorbeeld afgesloten verzekeringen, projectbudgetten, voorzieningen of bestemmingsreserves worden niet in deze paragraaf opgenomen.

Overzicht van geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's

Bedragen x € 1.000

Nr.	Risico	Risico-bedrag begroting 2018	Risico-bedrag rekening 2018
1	Vervanging wegen	300	300
2	Leegstand maatschappelijk vastgoed	20	20
3	Grondexploitatie	-	85
4	Bodemverontreiniging	30	30
5	Garantstelling en verstrekte leningen	140	2.075
6	Centrumplan Leende	300	300
7	Planschadeclaims	15	15
8	Rampenbestrijding bij grote rampen	50	50
9	Contracten en contractbeheer	25	20
10	Vennootschapsbelasting	50	50
11	Sociaal domein	-	650
12	Personeel	-	100
13	Algemene uitkering	-	115
14	BTW Sport	-	90
	Totaal grootste risico's	930	3.900
13	Overige risico's	200	200
	Totaal risico's	1.130	4.100
	Correctie voor het tegelijkertijd optreden van risico's	90%	90%
	Totaal op te vangen risico's	1.017	3.690

We gaan er van uit dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. Om hiervoor te corrigeren wordt een percentage van 90% berekend over het totaal berekende risicobedrag.

Toelichting op de geïnventariseerde risico's

1. *Vervanging wegen*

De gemeente Heeze-Leende heeft ruim 1,3 miljoen m² verharding in beheer. Het areaal kenmerkt zich door veel wegverhardingen die in jaren '60 en '70 zijn aangelegd (ongeveer 850.000 m²). Na een periode variërend tussen de 50 en 70 jaar (afhankelijk van ondergrond en verkeersbelasting) komt de weg aan het einde van zijn technische levensduur en dient de verharding te worden vervangen (rehabilitatie). Er is, gezien de aanlegjaren, in de periode 2020-2030 een piek te verwachten bij de vervangingskosten van de wegverharding. Er is geen budget beschikbaar voor deze vervangingskosten (rehabilitaties en reconstructies). Binnen het vastgestelde wegenbeheerplan is het onderhoud op niveau gebracht. Als gevolg van de gewijzigde verslaggevingsrichtlijnen zijn we verplicht een investering maatschappelijk nut te activeren. Voor de (vervangings-)investeringen vragen we daarom separaat kredieten aan en dienen we de kapitaalslasten te dekken uit de structurele begrotingsruimte of daartoe specifiek ingestelde bestemmingsreserves. Risico is dat de gemeente, als beheerder van de wegen, niet kan voldoen aan haar taak om ervoor te zorgen dat de weg veilig blijft. Zoals vastgelegd in de financiële verordening schrijven we de investeringen in wegen af in 50 jaar. In het beheerplan is aangegeven dat de totale vervangingswaarde wordt geschat op € 80 miljoen. Een deel van de investering zal zich mogelijk tegelijkertijd voordoen waardoor we nu rekening houden met een risico van € 300.000 aan kapitaallasten.

2. *Maatschappelijk vastgoed*

Bij maatschappelijk vastgoed loopt de gemeente een leegstandsrisico. Dat risico geldt voor de scholen, die gehuurd worden en voor accommodaties, die in eigendom zijn of waarvoor de gemeente garant staat voor de huur. De kans dat meerdere panden tegelijkertijd langdurig leegstaan is gering. Het risicobedrag blijft identiek, door de jaren heen lopen we meer risico door de vergrijzing, maar verkleinen we dat juist door een gerichte aanpak van leegstand en invulling die het financiële risico juist weer beperkt.

3. *Grondexploitatie*

In februari 2019 zijn de lopende grondexploitaties geactualiseerd. De calculaties van de verwachte eindwaarde van de grondexploitaties zijn met enige voorzichtigheid berekend, maar toch blijven risico's altijd bestaan. Voor de grondexploitaties zijn daarom de risico's gezien en vertaald in een worst case scenario waarin rekening is gehouden met het voordoen van deze risico's. Bij twee grondexploitaties is sprake van een beperkt nadelig resultaat (in totaal € 85.000). In de paragraaf *Grondbeleid* is dit nader toegelicht.

Voor de grondexploitaties geldt dat het grootste risico is dat de grondverkoppen niet volgens de opgestelde plannen zullen verlopen. Het is belangrijk om dit te blijven monitoren.

4. *Bodemverontreiniging*

De gemeente beschikt over een aantal woonwagens in Leende. De ondergrond ter plaatse is verontreinigd. In 2017 is de wal en 1 standplaats (acute probleem) gesaneerd. Echter er is nog steeds sprake van bodemvervuiling onder het overige deel van het terrein (4 standplaatsen). Het risico blijft aanwezig dat ook hier sanering plaats zal moeten vinden.

5. *Garantstellingen en verstrekte leningen*

Garantstelling Bulders woningbouw C.V

De gemeente Heeze-Leende staat door middel van het verstrekken van een akte van borgtocht 100% garant voor de leningen die De Bulders Woningbouw C.V. heeft aangetrokken ten behoeve van de aankoop van de gronden van de gemeente. Hier tegenover heeft de gemeente hypothecaire zekerheid op de gronden ontvangen. Aanvullend heeft BNG Gebiedsontwikkeling B.V. een bereidstellingsverklaring afgegeven tegenover de gemeente Heeze-Leende die onderdeel uitmaakt van de allonge. In deze bereidstellingsverklaring verklaart BNG Gebiedsontwikkeling onder beschreven voorwaarde voor 50% mee te delen in het verlies als aanspraak wordt gemaakt op de door de gemeente Heeze-Leende afgegeven borgstelling.

De gemeente Heeze-Leende brengt voor de garantstelling een marktconforme vergoeding van 0,55% in rekening bij De Bulders Woningbouw C.V. De hoogte van de premie is mede bepaald door de hieraan te stellen eisen rondom staatssteun. De gemeente Heeze-Leende heeft zich hierbij laten adviseren door een externe deskundige. Over de aangesproken kredietfaciliteit inclusief aangegane leningen zal de financier rente bij De Bulders Woningbouw C.V. in rekening brengen. Om aan bovenstaande uitvoering te kunnen geven dient de directie van de Bulders Woningbouw C.V. deze rentenota's steeds terstond aan de gemeente Heeze-Leende beschikbaar te stellen.

De gemeente Heeze-Leende loopt het risico dat de garantstelling door de bank wordt ingeroepen bij de gemeente. Het gaat in totaal om een garantstelling van maximaal € 16 miljoen kredietfaciliteit. Er is een afnameplicht voor 108 woningen vastgelegd waarmee een redelijke mate van zekerheid van inkomsten is gegarandeerd. Daarnaast is op basis van de residuele benadering de waarde van de gronden gezien en deze ligt in lijn met de financieringsbehoefte.

Hierdoor is sprake van een redelijke mate van zekerheid. Het is belangrijk de match te blijven monitoren tussen gronduitgifte en opbrengsten en de omvang/aflossing van de lening zodat het risico voor de gemeenten niet vergroot, maar verkleind in de komende jaren. De grondexploitatie is op dit moment behoorlijk positief. Het is belangrijk om de afzet te blijven monitoren maar vooralsnog is er een kleine kans dat de garantstelling daadwerkelijk ingeroepen zal worden. We achten een kans van 10% reëel, zodat het risico van het daadwerkelijk voordoen ligt op € 1.600.000. Daarbij in de kans benadering rekening houdend met de zekerheden die zijn gesteld.

Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel

De gemeente Heeze-Leende staat nog garant voor een viertal leningen van het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel waarvan de schuldrest eind 2018 nog € 803.000 bedroeg. Er worden al enige jaren geen nieuwe borgstellingen verstrekt. Er zijn aan deze borgstelling beperkte risico's verbonden, aangezien er een redelijk verschil bestaat tussen de werkelijke waarde van het onroerend goed en de aangegane borgstelling.

Overige garantstellingen en verstrekte leningen

Onze gemeente heeft diverse garantstellingen afgegeven en leningen verstrekt om maatschappelijke doeleinden mogelijk te maken. Het risico bestaat dat deze garantstellingen worden aangesproken op het moment dat de organisatie of vereniging/stichting waarvoor de garantstelling is afgegeven niet aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. Ook loopt onze gemeente het risico dat de door haar verstrekte leningen niet kunnen worden terug betaald. De grootste leningen zijn aan Wocom en stichting HSL-net verstrekt.

Het risico bij de aan Wocom verstrekte leningen (boekwaarde per eind 2018 ruim € 1,9 miljoen) is minimaal omdat het door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) gewaarborgde leningen betreft. WSW neemt de betaalverplichtingen voor een lening over wanneer de corporatie (ondanks de voordelige financieringsvoorwaarden) de rente en aflossing op een door WSW geborgde lening niet meer kan betalen. Alleen als WSW deze betaalverplichting niet uit de overige buffers in de zekerheidsstructuur kan voldoen, moeten rijk en gemeenten bijspringen. WSW is nog nooit aangesproken op de borg en schat het risico van de gemeenten en het Rijk in als zeer klein, of zelfs theoretisch. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) behartigt de belangen van de gemeenten richting WSW.

In het kader van de financiering van de aanleg van een glasvezelnetwerk is in 2016 een lening van € 5,2 miljoen verstrekt aan de Stichting HSL-net. De lening bedraagt eind 2018 nog € 4.745.000. De gemeente heeft volledige zeggenschap in de Stichting en 1 van de 3 bestuursleden is (statutair) een wethouder van de gemeente Heeze-Leende. Het beheer en onderhoud en een deel van de exploitatie van het netwerk is ondergebracht bij Simac Techniek uit Veldhoven. Simac Techniek staat (gedurende een periode van 8 jaar) garant voor aflossing en rente tot een restschuld van € 2,5 miljoen.

Ten behoeve van de aanleg van glasvezel in het buitengebied zal een lening worden verstrekt van maximaal € 1,35 miljoen. Na uitvoerig overleg en correspondentie is duidelijk dat Simac Techniek geen garanties voor aflossing en rente afgeeft voor deze extra lening. Daarom zijn aanvullende voorwaarden gesteld bij het verstrekken van de extra lening. Zo wordt het totale glasvezelnetwerk als zekerheid gesteld en staat Simac Techniek gedurende de aanleg van glasvezel in het buitengebied garant voor rente en aflossing. Deze garantstelling eindigt op het moment dat het gehele netwerk operationeel is.

Ondanks de hiervoor benoemde garantstellingen en andere getroffen beheersmaatregelen zijn risico's niet uit te sluiten. De risico's zijn echter beperkt. De exploitatie van het glasvezelnetwerk is behoudend van opzet en laat de komende 20 jaar voldoende ruimte voor aflossing van de lening en betaling van de rente. De exploitatie draait nu sinds 1,5 jaar probleemloos en er zijn geen signalen dat dit op korte termijn wijzigt.

De omvang van het risico wordt daarom berekend op 10% (€ 475.000) van de omvang van de leningen per eind 2018 (in totaal € 4.745.000).

6. Centrumplan Leende

In 2017 is de anterieure overeenkomst ontbonden en besloten tot het zelf bouwen van de multifunctionele accommodatie (MFA) in Leende. In de oude situatie hebben we de risico's uitgebreid beschreven. Het merendeel van deze risico's blijft ook overeind bij zelf bouwen. Dan kunnen we denken aan bodemverontreiniging, archeologische vondsten, tegenvallers bij aanbesteding, inrichtingskosten en planschade. Voorheen lagen bepaalde risico's voor 25% bij de gemeente. In het geval de gemeente de MFA zelf gaat realiseren, komen de risico's voor 100% voor rekening van de gemeente. In de actuele projectkostenbegroting is reeds rekening gehouden met een post onvoorzien van ruim € 650.000. Vanwege de omvang van het project en het feit dat de aanbesteding momenteel nog niet heeft plaatsgevonden, gaan we uit van een totaal risico van 10% van de investeringskosten. Op basis van de in het in 2018 beschikbaar gestelde krediet opgenomen investeringskosten van afgerond € 9,5 miljoen betekent dit een risico van € 950.000. Na eliminatie van de post onvoorzien van € 650.000 resteert derhalve aan risico van € 300.000.

7. *Planschadeclaims*

Planschadeclaims komen voor rekening van de gemeente als het gemeentelijke plannen betreft of wanneer een particulier/projectontwikkelaar de gesloten planschadeovereenkomst niet kan nakomen. Claims zijn in te dienen tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van de planologische wijziging. Het is moeilijk een inschatting te maken van de hoeveelheid planschadeclaims die er worden ingediend en toegewezen en hoe hoog het uit te keren bedrag is. Momenteel lopen we dit risico bij de volgende bestemmingsplannen: kom Heeze 2015, kom Leende-Leenderstrijp 2x, Buitengebied 2x en de Poortmannen 2x en de Bulders. Omdat de omvang van het risico zeer moeilijk in te schatten is, handhaven we vooralsnog het risicobedrag van € 15.000.

8. *Rampenbestrijding bij grote rampen*

Een incident of ramp is moeilijk te voorspellen. Wat we wel weten is dat een heide- of bosbrand regelmatig voorkomt. In 2010 heeft er een grote heidebrand plaatsgevonden op de Strabrechtse Heide. Een deel van de kosten van de inzet van de brandweer wordt afgewenteld op de gemeente en is niet te verhalen. Deze kosten kunnen aanzienlijk zijn als zich zo'n ramp voordoet (kan oplopen tot € 500.000). De kans hierop is echter gering (10%). We schatten dit risico daarom op € 50.000.

9. *Contracten opstellen en contractbeheer*

Bij het aangaan en opstellen van contracten lopen we het risico dat onvoldoende kennis en ervaring met uitonderhandelen, uitvoeren en beheren van contracten resulteert in onvolkomenheden in contracten. Voor grote contracten wordt het inkoopbureau Bizob ingeschakeld, waardoor de kans op onvolkomenheden beduidend wordt verminderd. Het onvoldoende beheren van contracten leidt mogelijk tot verlengingen van ongewenste contractvoorwaarden. Vanwege de verdere samenwerking binnen de A2-gemeenten en de daarmee gepaard gaande verdere professionalisering verwachten we dat het risico de komende jaren afneemt.

10. *Vennootschapsbelasting*

Met ingang van 2016 is de gemeente vennootschapsbelastingplichtig. De gemeenten betaalt vennootschapsbelasting te betalen over de (fiscale) winst dat wordt behaald op activiteiten waarbij de gemeente wordt aangemerkt als overheidsonderneming. Overheidsonderneming is onze gemeente op het gebied van de grondexploitatie, sport en het beheer van delen van het maatschappelijk vastgoed. De omvang van de te betalen vennootschapsbelasting kan op dit moment nog niet worden bepaald omdat er nog geen definitieve aangifte is ingediend en nog niet bekend is of de door de gemeente toegepaste uitgangspunten ook door de Belastingdienst worden gedeeld. De omvang van dit risico houden we gelijk aan de eerdere inschatting.

11. *Sociaal domein*

De afgelopen jaren zien we een ontwikkeling waarbij zowel de uitgaven voor jeugdzorg als de uitgaven voortkomende uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) toenemen. Bij de jeugdzorg signaleren we een toename van het aantal jeugdigen dat zorg nodig heeft en bij de Wmo zijn de effecten van de vergrijzing zichtbaar. De gemeente heeft slechts beperkt invloed op deze ontwikkeling, maar wordt wel geconfronteerd met de hieruit voortkomende lasten. Ook het voornemen van het Rijk om met ingang van 2019 een vast abonnementstarief in te voeren, heeft mogelijk een effect op de omvang van zorgvragen van onze inwoners. Immers wordt de eigen bijdrage niet langer afhankelijk van gebruik, inkomen, vermogen en huishoudsamenstelling en verdwijnt daarmee mogelijk een drempel om bij de gemeente aan te kloppen voor hulp en ondersteuning.

We zien dat de van het Rijk ontvangen middelen voor jeugdzorg, Wmo en participatie slechts beperkt 'meebewegen' met de ontwikkeling van de uitgaven in het sociaal domein. Over 2018 bedroeg de omvang van deze rijksbijdragen samen € 6,5 miljoen*. In de begroting 2019 zijn de uitgaven voor jeugd, Wmo en participatie geactualiseerd op basis van de (verwachte) ontwikkeling van het aantal jeugdigen met zorg e.d. Desalniettemin blijft er sprake van een risico dat de opgenomen budgetten niet toereikend zullen zijn. De omvang van dat risico is moeilijk te bepalen. Uitgaande van 10% van de rijksbijdragen van € 6,5 miljoen wordt het risico geschat op € 650.000.

* Omdat de integratie-uitkeringen met ingang van 2019 zijn geïntegreerd in de 'reguliere' algemene uitkering, is het niet meer mogelijk om te bepalen wat de omvang van de rijksbijdragen voor het sociaal domein met ingang 2019 is. Daarom vermelden we het bedrag in 2018.

12. *Personeel*

De relatief kleine omvang van de gemeente Heeze-Leende heeft als gevolg dat er binnen de ambtelijke organisatie weinig ruimte is om nieuwe, tijdelijke en/of incidentele werkzaamheden, opzeggingen en ziektegevallen tijdelijk binnen de aanwezige formatie op te vangen. Met het opvangen binnen de aanwezige formatie is er ook minder tijd beschikbaar bij de betreffende medewerkers voor de uitvoering van hun eigen taken. In de praktijk betekent dit dat inhuur van tijdelijk personeel noodzakelijk is. In de begroting hebben wij hiervoor weliswaar budgetten opgenomen, maar het risico blijft aanwezig dat die budgetten niet toereikend zijn. Daarom nemen we met ingang van het jaar

2019 in de risicoparagraaf een risico op. De omvang van dit risico wordt ingeschat op € 100.000). Over 2018 bedroeg de overschrijding van het budget inhuur derden € 126.000.

13. Algemene uitkering

Tot en met 2018 was de ruimte onder het BCF-plafond onderdeel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Met ingang van 2019 wordt in het begrotingsjaar geen rekening meer gehouden met bevoorschotting via de algemene uitkering en wordt de ruimte jaarlijks achteraf bepaald en afgerekend. In de begroting 2019 hebben we een raming opgenomen van de verwachte verhoging van de algemene uitkering als gevolg van de ruimte onder het landelijke BCF-plafond. De berekening van deze raming heeft plaatsgevonden conform de voorschriften van de provincie Noord-Brabant en leidt tot een verhoging van de algemene uitkering van € 115.000. Omdat de ontwikkeling van de ruimte onder het BCF-plafond onzeker is, nemen wij dit bedrag op in het overzicht met risico's.

14. BTW Sport

De BTW-sportvrijstellingen worden met ingang van 2019 uitgebreid. Door deze wetswijziging vervalt bij de gemeenten het recht op aftrek van BTW over uitgaven ten behoeve van sportaccommodaties. Op dit moment is ten aanzien van onze sportaccommodaties sprake van een kostprijsverhogende BTW die circa 8,8% bedraagt. Met ingang van 2019 is de volledige BTW (21%) kostprijsverhogend. Het Rijk zal de hierdoor veroorzaakte stijging van onze kosten via de algemene uitkering compenseren. De gemeente heeft daar een aanvraag voor ingediend. Of de omvang van die compensatie voldoende zal zijn om de hogere kosten te dekken, is op dit moment nog niet bekend. De stijging van de kosten wordt geraamd op bijna € 90.000. Voorzichtigheidshalve nemen we dit bedrag op als risico.

15. Overige risico's

Naast bovengenoemde grote risico's heeft onze gemeente te maken met kleinere risico's, zoals illegaal dumpen van giftige afvalstoffen, wijzigingen in wetgeving met mogelijk financiële gevolgen, onvoorziene tegenvallers bij verbonden partijen en dergelijke. Deze worden niet afzonderlijk benoemd en gekwantificeerd, maar hiervoor wordt een jaarlijks gelijkblijvend risicobedrag aangehouden van € 200.000.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit van de gemeente Heeze-Leende is als volgt opgebouwd:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Algemene reserve	3.194	2.977	2.507
Bestemmingsreserves (vrij besteedbaar)	4.971	4.480	4.185
Post onvoorzien	0	30	15
Rekeningresultaat/begrotingsruimte (positief saldo)	523	138	114
Stille reserves	0	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit	1.824	1.911	1.855
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	10.512	9.536	8.676

Toelichting op de weerstandscapaciteit

Algemene reserve

De algemene reserve is bestemd voor het afdekken van financiële tegenvallers. De reserve bedraagt eind 2018 € 2.507.000. De algemene reserve is vrij aanwendbaar voor het afdekken van risico's.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves worden door de raad gevormd en hebben een specifieke bestemming gekregen. Indien de raad nog vrij kan besluiten over de bestemming van de reserve, dan kan dit deel worden ingezet voor de beschikbare weerstandscapaciteit.

Een aantal bestemmingsreserves zijn specifiek bedoeld om de kapitaallasten van aangegane investeringen af te dekken. De investering loopt en daarmee zijn de middelen niet meer vrij inzetbaar en her te overwegen.

De ontwikkelingen op 'samen mee naar de A2' en 'Centrumplan Leende' zijn niet meer omkeerbaar. Deze geclaimde middelen nemen we daarom eveneens niet mee bij het bepalen van de her te overwegen en inzetbare middelen.

Van de bestemmingsreserves resteert eind 2018 een bedrag ad € 4.185.000 dat kan worden gerekend tot de beschikbare weerstandscapaciteit.

Post onvoorzien

De post onvoorzien is een buffer voor onvoorziene uitgaven in een jaar. In de exploitatie neemt onze gemeente hiervoor jaarlijks € 30.000 op. In 2018 is vanuit de post onvoorzien € 15.000 beschikbaar gesteld voor het opstellen van een masterplan voor Sportpark Lambrek.

Rekeningresultaat/begrotingsruimte

Het rekeningresultaat is vrij inzetbaar voor de raad.

Als de begroting sluit met een positief saldo dan is sprake van begrotingsruimte. In onze begroting wordt deze begrotingsruimte verwerkt op de post begrotingsresultaat. Deze kan ingezet worden voor financiële tegenvallers.

Stille reserves

Als activa zijn gewaardeerd onder de opbrengstwaarde dan is sprake van een stille reserve. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit is het van belang dat de activa, waarin een stille reserve besloten ligt, direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze activa ontstaan winsten die eenmalig vrij inzetbaar zijn. Gedacht kan worden aan woonhuizen die verhuurd worden, reststroken en bossen. Niet direct verkoopbare activa blijven bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing. In onze gemeente is geen actueel overzicht beschikbaar van alle aanwezige stille reserves. Het afdekken van risico's door het inzetten van stille reserves brengt mogelijk ongewenste situaties met zich mee. We tellen deze daarom niet mee in de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

Als minimumbedrag voor een maatschappelijk aanvaardbare hoogte van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt het zogenaamde redelijke peil gehanteerd.

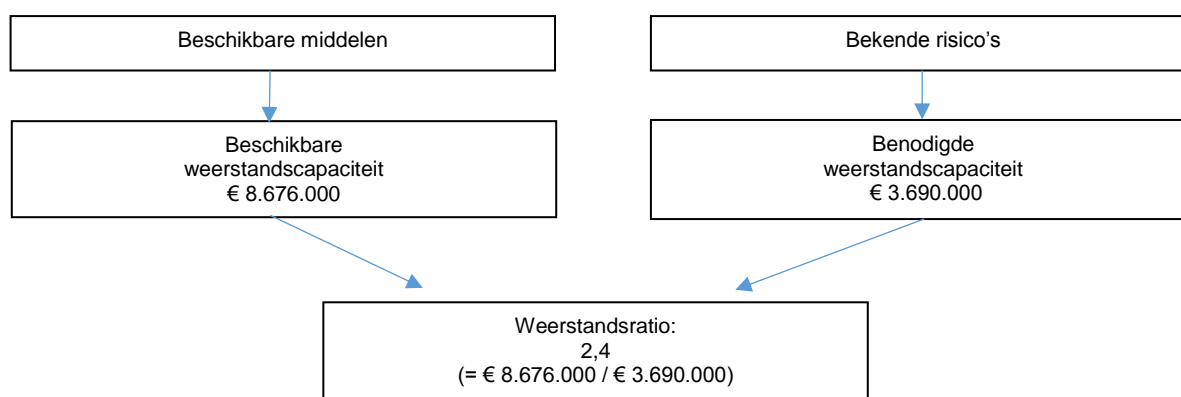
De gemeente kan haar belastingcapaciteit verhogen om financiële tegenvallers op te vangen. Bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit wordt uitgegaan van de opbrengsten die gehaald zouden kunnen worden indien de tarieven zouden worden gebaseerd op het in de Financiële verhoudingswet (artikel 12) genoemde redelijke peil. Het bedrag dat de gemeente minder ontvangt dan bij toepassing van het redelijk peil, wordt aangemerkt als de onbenutte belastingcapaciteit. Een vergelijking van de in 2018 gerealiseerde belastingopbrengsten met de maximale inkomsten bij toepassing van het redelijk peil levert het volgende resultaat:

Bedragen x € 1.000

Belastingsoort	Inkomsten 2018	Maximale inkomsten	Onbenutte capaciteit
Onroerendezaakbelastingen	3.550	5.405	1.855
Afvalstoffenheffing	1.254	1.254	0
Rioolheffing	1.955	1.955	0
Totaal	6.759	8.614	1.855

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit (de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen. Die ratio geeft de verhouding weer tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de financiële verordening van de gemeente is voor de ratio weerstandsvermogen geen norm opgenomen. Ook door onze toezichthouder (de provincie Noord-Brabant) en het Rijk zijn geen normen met betrekking tot het weerstandsvermogen vastgesteld.

Bij het vaststellen van de begroting 2019 heeft uw raad de norm voor de ratio weerstandsvermogen vastgesteld op minimaal 1,5. Dit staat voor een weerstandsvermogen dat ruim voldoende is en wil zeggen dat de weerstandscapaciteit 1,5 keer zo groot is dan de risico's. Hierbij wordt de normeringssystematiek voor weerstandsvermogen gehanteerd, die ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de universiteit Twente. Zij hanteren de volgende waarderingstabel ratio weerstandsvermogen.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	$x > 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < X < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De ratio weerstandsvermogen van de gemeente Heeze-Leende is 2,4. Conclusie is dat de weerstandscapaciteit uitstekend is.

Financiële kengetallen

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat op basis van nieuwe verantwoordingsregels vanaf de begroting 2017 vijf financiële kengetallen. De berekenwijze van de kengetallen is vastgelegd in een ministeriële regeling. Mede op basis van deze kengetallen dient de paragraaf een analyse te geven van de financiële positie van de gemeente. Er zijn geen landelijke normen voor de kengetallen omdat deze erg afhangen van de lokale situatie.

Kengetal	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018	Veilige zone	Onveilige zone
1a Netto schuldquote	74%	95%	36%	< 130%	> 130%
1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	45%	46%	17%	< 130%	> 130%
2 Solvabiliteitsratio	25%	21%	23%	> 20%	< 20%
3 Grondexploitatie	47%	12%	10%	< 10%	> 10%
4 Structurele exploitatieruimte	2%	3%	- 1%	> 0%	< 0%
5 Belastingcapaciteit	112%	113%	110%	< 100%	> 100%

1. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, is bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier is duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen zijn opgenomen.

Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren voor de netto schuldquote en daarboven de schuld af te bouwen.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. Onder de woonlasten die de belastingdruk vormen, wordt verstaan de onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert ieder jaar deze lasten in de 'Atlas van de lokale lasten'. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Beoordeling kengetallen

De indicatoren en normen zijn een grofmazig instrument om een uitspraak te kunnen doen over de financiële positie van een gemeente. Als een indicator onvoldoende scoort of meerdere jaren op rij verslechtert, kan dit aanleiding zijn om bij te sturen.

Van de bovenstaande indicatoren bevindt de indicator met betrekking tot de belastingcapaciteit zich buiten de 'veilige zone'. Dit betekent dat de ruimte om meer inkomsten uit belastingen te generen beperkt is. De indicator 'structurele exploitatieruimte' ligt net buiten de veilige zone. In 2018 zijn de lasten voortkomende uit structurele activiteiten groter dan de baten. In de begroting 2019 en de meerjarenraming is sprake van een structureel begrotingsoverschot. De overige indicatoren verhouden zich zeer goed tot de normen. Daarnaast voldoet de gemeente ook aan de wettelijke renterisiconorm en kasgeldlimiet voor de financiering (zie paragraaf *Financiering*).

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Onze gemeente heeft veel openbare ruimte in beheer. In die openbare ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats. Voor al die activiteiten bestaat de openbare ruimte uit de volgende kapitaalgoederen:

- Infrastructuur (wegen, riolering, civieltechnische kunstwerken);
- Voorzieningen (openbaar groen, verlichting, sportfaciliteiten e.d.);
- Gebouwen.

In deze paragraaf gaan we in op de realisatie van het vastgestelde beleid ten aanzien van de verschillende kapitaalgoederen.

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte en gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en is maatschappelijk gezien van groot belang. Voor het goed functioneren van de samenleving is het noodzakelijk dat de gemeente haar eigendommen (kapitaalgoederen) in goede staat onderhoudt. De kapitaalgoederen worden onderhouden op een basisniveau. In samenwerking met betrokken partijen streven wij naar een aantrekkelijke, duurzame en groene woonomgeving.

De kapitaalgoederen worden beheerd op basis van beheerplannen. In deze beheerplannen staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten wij verrichten.

Wegen

Doelstelling van het wegbeheer is het beheren en onderhouden van onze wegen op het gewenste kwaliteitsniveau binnen de financiële kaders.

Binnen Heeze-Leende is ruim 1,3 miljoen m² aan verharde wegen in beheer. De gemeente wil deze wegen op het afgesproken kwaliteitsniveau tegen zo laag mogelijke kosten onderhouden. Hierbij is het uitgangspunt dat kapitaalvernietiging en onveilige situaties worden voorkomen.

Beleidskader

Beheer en beleidsplan wegen 2017-2021.

Initiatiefvoorstel over klein onderhoud wegen, fietspaden en trottoirs.

Activiteiten 2018

Om de kwaliteit van het huidige wegennet te bepalen zijn visuele weginspecties uitgevoerd. Dit is samen met aanvullende (asfalt)onderzoeken de basis geweest van het onderhoudsprogramma 2018. Ook is in gezamenlijkheid met de belangengroepen de lijst met kleine ergernissen opgesteld.

Onderdeel van het onderhoud in 2018 was o.a. het grondig aanpakken van de wegconstructie van de Burgemeester Vogelslaan, levensduur verlengende maatregelen op diverse wegen in het buitengebied, het herstraten van rijbanen zowel binnen als buiten de bebouwde kom en is uitvoering gegeven aan de kleine ergernissen.

Financiering en kosten

Het onderhoudsprogramma voor wegen en het oplossen van de kleine ergernissen is uitgevoerd binnen de daarvoor gestelde financiële kaders. Voor het onderhoud van wegen is een voorziening onderhoud wegen aanwezig. Vanaf 2017 is het budget voor onderhoud wegen structureel verhoogd om het kwaliteitsniveau te kunnen handhaven. De jaarlijkse kosten voor gewoon onderhoud willen nogal eens fluctueren. Hiervoor is een egalisatievoorziening gevormd en heeft als doel om de kosten over de diverse begrotingsjaren heen te egaliseren.

Civiele kunstwerken

De gemeente Heeze-Leende heeft 33 civiele kunstwerken in beheer. De gemeente heeft de wettelijke taak om de openbare ruimte in een veilige en bruikbare staat te houden. Civiele kunstwerken zijn belangrijke onderdelen van de openbare ruimte. Zij maken het mogelijk dat barrières zoals watergangen, treinsporen en drukke wegen veilig en eenvoudig gepasseerd kunnen worden. We willen het areaal van de infrastructurele kunstwerken in goede en veilige staat terugbrengen en/of behouden.

Beleidskader

Beheer en beleidsplan civiele kunstwerken.

Activiteiten 2018

Het nieuwe beheer- en beleidsplan civiele kunstwerken 2018-2020 is vastgesteld, waarin de gewenste kwaliteit is vastgelegd met de bijbehorende financiële middelen als basis voor het uitgevoerde onderhoud aan de bestaande civiele kunstwerken (bruggen). De Bruggen aan Strijperdijk en Oude dijk zijn vervangen en is onderhoud uitgevoerd aan diverse bruggen verspreid over de gemeente.

Financiering en kosten

Het onderhoudsprogramma voor civiele kunstwerken is uitgevoerd binnen de daarvoor gestelde financiële kaders.

Verlichting

In de gemeente staan ruim 4.300 lichtmasten met armaturen. De gemeente wil haar openbare verlichting op een duurzame en maatschappelijk verantwoorde wijze beheren en onderhouden. We verlichten alleen daar waar het moet zonder dat de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid in gevaar komt.

Beleidskader

Beleidsplan Openbaar verlichting 2017-2021.

Activiteiten 2018

Het college heeft het uitvoeringsprogramma voor 2018 vastgesteld op basis van het geactualiseerde Beleidsplan Openbare verlichting. Dit programma is in 2018 uitgevoerd. De volgorde van werken is bepaald door de ouderdom van de lichtmasten en armaturen.

Financiering en kosten

Voor de openbare verlichting is geen reserve of voorziening aanwezig. De kosten zijn geactiveerd.

Riolering

De kapitaalgoederen die onder riolering vallen hebben alle tot doel een bijdrage te leveren aan een doelmatige inzameling en transport van afvalwater dat geproduceerd is binnen de gemeente. Ook dient het riool zo min mogelijk overlast voor de omgeving te veroorzaken en ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem en grondwater zoveel mogelijk voorkomen.

Beleidskader

Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan (VGRP) 2016-2021.

Het VGRP is een beleidsplan waarin de gemeente invulling geeft aan haar zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Een VGRP komt tot stand in nauw overleg met de Provincie en het Waterschap de Dommel. Behalve beleidskaders geeft het VGRP ook zicht op nieuwe aanleg, onderhoud, renovatie- en vervangingsinvesteringen.

Activiteiten 2018

In de planperiode van het VGRP, en dus ook in 2018, is – onder de noemer ‘Beheer op Orde’ – een inhaalslag gemaakt op het gebied van databeheer.

In 2018 zijn reguliere onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd en is het vervangen van de riolering van de Spoorlaan/Schoolstraat (tot spoor) in een gescheiden rioolstelsel van start gegaan.

Financiering en kosten

De werkzaamheden aan het rioleringsstelsel vinden budgetneutraal plaats. Dit betekent, dat de kosten van de riolering via een riooltarief aan de burgers in rekening worden gebracht. Deze berekening vindt in het VGRP plaats.

Openbaar groen

Aan de hand van een beeldbestek laten we de gewenste kwaliteit van het groenonderhoud uitvoeren. We werken aan het behouden, versterken en optimaliseren van de gemeentelijke boomstructuren.

Beleidskaders

Groenstructuurplan 2003-2013.
Bomenvisie 2017-2030.

Activiteiten 2018

Ergonbedrijven en de eigen buitendienst hebben het openbaar groen onderhouden aan de hand van een beeldbestek (waarin de gewenste kwaliteit is omschreven). Doorlopend voldeed het beeld aan de gestelde kwaliteit. Steekproefsgewijs is hierop gecontroleerd en, waar nodig bleek, is er ingegrepen. Aan de hand van de in 2017 opgestelde bomenvisie is een actieplan bomen opgesteld en vastgesteld om richting te kunnen geven aan het toekomstig boombeheer.

Financiering en kosten

De kosten voor dit onderhoudsprogramma zijn opgenomen in reguliere posten van de begroting.

Bos en natuurterreinen

De Bosnota geeft uiting aan geïntegreerd bosbeheer, waarbij de functies natuur, recreatie en houtproductie moeten leiden tot een gevarieerder beeld. Geïntegreerd bosbeheer gaat zo veel mogelijk uit van natuurlijke processen, waarbij bijvoorbeeld grootschalige ingrepen zoals kaalkap en herplant worden vermeden.

Beleidskader

Bosnota 2003-2013.
Aanbevelingen en functieaccenten Beheerperiode 2015-2025.

Activiteiten 2018

Aan de hand van het op te stellen werkplan 2018 zijn de nodige beheer- en onderhoudsmaatregelen uitgevoerd. In 2017 is subsidie aangevraagd ten behoeve van de subsidieregeling Natuur Noord-Brabant § 2 Natura 2000/PAS voor het project 'Herstelmaatregelen Natura 2000-gebied Het Meerven' te Heeze. De Uitvoeringsperiode van dit project is 2017-2020. Dit jaar betrof het bekalking van het heidegebied en begrazing door schapen.

Financiering en kosten

Een deel van de kosten van onderhoud van bos en natuurterreinen zijn opgenomen reguliere posten van de begroting. En verder zijn de kostendeckende beheerkosten betaald van de jaarlijkse SNL subsidie (Subsidiestelsel Natuur en Landschap) en het inzetten van mogelijke inkomsten uit de houtopbrengsten. De herstelmaatregelen zijn betaald uit een beschikbaar gesteld provinciale PAS subsidie (Programma Aanpak Stikstof). De subsidieregeling Natuur Noord-Brabant § 2 Natura 2000/PAS subsidieert de herstelmaatregelen uit het projectplan 'Herstelmaatregelen Natura2000-gebied het Meerven'.

Speelsterreinen

Wij willen veilige speelplekken creëren en behouden, in samenspraak met buurtbewoners.

Beleidskader

Nota Spelen in Heeze-Leende.

Activiteiten 2018

Naast het twee keer per jaar inspecteren en daaruit voortvloeiend herstel of vervanging wordt verder gegaan met het herstel van de ondergronden, waarbij het gaat om het reinigen en/of aanvullen van het zand. Renovatie en onderhoud van speelplekken pakken we steeds vaker in overleg met omwonenden op. Het betrekken van burgers bij zaken die spelen in hun directe leefomgeving is een ontwikkeling die omarmd wordt.

Financiering en kosten

De onderhoudskosten van de speelplekken zijn opgenomen in reguliere posten van de begroting.

Gemeentelijke gebouwen

We bezitten en beheren gemeentelijke gebouwen voor een aantal verschillende functies. Het gemeentehuis en de gemeentewerf zijn echte werklocaties. De Pompenmaker en de gymzalen zijn er voor bewegingsonderwijs en de breedtesport. De dorpshuizen faciliteren ontmoeting in de breedste zin.

Wij willen deze gemeentelijke panden en objecten in de vastgestelde staat van onderhoud brengen en houden, binnen de financiële kaders.

Beleidskader

Meerjarige onderhoudsplannen en bijbehorende investeringschema.

Activiteiten 2018

In 2018 is grootschalig schilderwerk uitgevoerd aan de buitenzijde van de Pompenmaker. Daarnaast is er een hele reeks aan herstelonderhoud uitgevoerd aan de Pompenmaker, gymzaal Strabrecht, Spoorlaan, de gymzaal van Valentijn en 't Bruukse. Bij de gymzalen Spoorlaan en Strabrecht betrof het hoogstnoodzakelijke onderhoud om de zalen open te houden totdat de nieuwe gymzaal gereed is. Bij de andere zalen zijn de sportvloeren vervangen door fris gekleurde vloeren die op doelmatige wijze weer voldoen aan alle eisen en optisch er weer fris uitzien.

Bij Valentijn is er in goed overleg met het bestuur en de nodige zelfwerkzaamheid een keur aan kleine en grote reparaties uitgevoerd. Deze samenwerking is geëvolueerd en loopt goed, dit experiment is dan ook geslaagd.

Financiën

Voor de financiering van het onderhoud is de 'voorziening gemeentelijke accommodaties' ingericht. Het doel van de voorziening is om de fluctuerende kosten door de jaren heen te egaliseren en een vaste storting in de begroting op te nemen. Voor klein- en contractonderhoud zijn bedragen in de exploitatiebegroting opgenomen.

Paragraaf financiering

Algemeen

In deze paragraaf geven we inzicht in het gevoerde financieringsbeleid. De belangrijkste taak van de treasuryfunctie is zorgen voor voldoende financiële middelen om de gemeentelijke taken naar behoren uit te kunnen oefenen. Daarbij worden de kosten zo laag mogelijk gehouden en risico's gemeden (beperkt). De treasuryfunctie is onderhevig aan de regelgeving zoals die is vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Het wettelijk kader is verder uitgewerkt in het treasurystatuut van de gemeente Heeze-Leende. Hierin staan de doelstellingen, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de administratieve organisatie rond het beheer van de liquiditeiten van de gemeente op korte en lange termijn.

Rente- en financieringsbeleid

De rentetarieven zijn nog steeds historisch laag. De ontwikkelingen rond het rentebeleid houden we scherp in de gaten omdat de hoogte van de rente bepaalt of we kortlopend of langlopend geld aantrekken indien het aantrekken van geld noodzakelijk is. Kortlopend geld aantrekken is goedkoper dan een langlopende financiering. Om renterisico's te beperken zijn de kasgeldlimiet en de renterisiconorm ingevoerd. In deze paragraaf gaan we nader in op deze normen.

Naast deze normen wordt er ook gekeken naar de omvang van de rentedruk van de schulden van de gemeente door dit uit te drukken in de netto schuldquote: de netto schuld als aandeel van de exploitatie. Conform BBV is een toelichting op deze netto schuldquote opgenomen in de paragraaf *Weerstandsvormogen en risicobeheersing*.

Kasgeldlimiet

Ter beperking van renterisico's op de korte schuld dienen gemeenten te voldoen aan de kasgeldlimiet. Dit betekent dat de korte schuld voor gemeenten maximaal 8,5% van het begrotingstotaal mag bedragen. De korte schuld bestaat uit de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rente typische looptijd korter dan één jaar en de schuld in rekening-courant. De contante gelden in kas, tegoeden in rekening-courant en overige uitstaande gelden met een rente typische looptijd korter dan één jaar worden in mindering gebracht. Uitgaande van een begrotingstotaal (totaal lasten 2018 excl. dotaties aan reserves) van € 33.743.000 bedroeg de kasgeldlimiet in 2018 € 2.868.000.

De kasgeldlimiet is, zoals blijkt uit het volgende overzicht, in 2018 niet overschreden.

Bedragen x € 1.000

	1 ^e kwartaal 2018	2 ^e kwartaal 2018	3 ^e kwartaal 2018	4 ^e kwartaal 2018
Gemiddelde vlottende middelen	14.714	17.565	17.018	16.715
Gemiddelde vlottende schulden	-	-	-	-
<i>Gemiddelde netto vlottende schuld (-) of gemiddeld overschot vlottende middelen (+)</i>	<i>14.714</i>	<i>17.565</i>	<i>17.018</i>	<i>16.715</i>
<i>Toegestane kasgeldlimiet</i>	<i>2.868</i>	<i>2.868</i>	<i>2.868</i>	<i>2.868</i>
Ruimte (+) / overschrijding (-)	17.582	20.433	19.886	19.583

Renterisiconorm

Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten. De leningenportefeuille moet gelijkmatig over de jaren vervallen.

De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

In de volgende tabel wordt de ontwikkeling van de renterisiconorm weergegeven.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Renteherzieningen	0	0	0	0	0
Aflossingen	1.700	1.770	1.774	2.000	2.005
Renterisico	1.700	1.770	1.774	2.000	2.005
Begrotingstotaal (totaal lasten)	33.829	33.743	35.458	35.168	35.482
Percentage regeling	20%	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	6.766	6.749	7.092	7.034	7.096
Ruimte onder renterisiconorm	5.066	4.979	5.318	5.034	5.091
Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0	0

De renterisiconorm wordt door de gemeente niet overschreden.

Renteberekening

In het volgende overzicht geven wij inzicht in de rentelasten over 2018 en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden (exploitatie) is toegerekend.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2018
Externe rentelasten over de korte en lange financiering	732
Externe rentebaten	- 156
Totaal door te berekenen externe rente	576
Rente toe te rekenen aan grondexploitaties	- 90
Rente projectfinanciering toe te rekenen aan betreffende taakveld	- 320
Rentebaten van doorverstrekte leningen indien daar projectfinanciering voor is aangetrokken	+ 145
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	311
Rente over eigen vermogen	+ 0
Rente over voorzieningen	+ 0
Aan taakvelden toe te rekenen rente (1,54%)	311
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag: 1,5%)	- 301
Renteresultaat op het taakveld treasury	10

We berekenen over de reserves en voorzieningen geen rente. Er is projectfinanciering aangetrokken voor:

- Leningen die zijn doorverstrekt aan Wocom (woningbouw);
- Leningen die zijn doorverstrekt aan Stichting HSL-net (glasvezelnetwerk);
- het Centrumplan Leende.

De renteomslag was bij begroting 2018 berekend op 1,5% op basis van de destijds berekende boekwaarden per 1 januari 2018. Bij de nacalculatie bij de jaarrekening 2018 blijkt de rente-omslag op 1,54% uit te komen. Het schema laat zien dat de afwijking tussen de werkelijke rentelasten en de toegerekende rentelasten € 10.000 bedraagt. Deze afwijking bedraagt 3% van de werkelijke rentelasten. Dit maakt een nacalculatie niet verplicht ¹.

Schatkistbankieren

Per 1 januari 2014 is het schatkistbankieren ingevoerd. Schatkistbankieren houdt concreet in dat tegoeden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor zal de Nederlandse staat minder geld hoeven te lenen op de financiële markten en zal de staatsschuld dalen. Voor iedere gemeente is een drempelbedrag ingesteld, voor onze gemeente bedroeg dit in 2018 € 253.000 (0,75% van het begrotingstotaal). In het jaar 2018 is het drempelbedrag niet overschreden.

EMU-saldo

Binnen de Europese Unie is het EMU-saldo een belangrijke indicator voor de gezondheid van de overheidsfinanciën. Het EMU-saldo is het verschil van inkomsten en uitgaven van de overheid. De EMU-systematiek werkt op een andere

¹ Ten behoeve van de getrouwe weergave van de rentelasten op de taakvelden is een correctie verplicht gesteld indien de afwijking groter is dan 25% van de werkelijk aan taakvelden door te belasten rentelasten.

manier dan het stelsel van baten en lasten dat decentrale overheden hanteren. Investerings en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomst bij toepassing van het stelsel van baten en lasten, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Gemeenten moeten in hun begroting een berekening opnemen van het EMU-saldo.

Bedragen x € 1.000

		Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-	1.769	1.396
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	1.078	1.793
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	1.537	1.528
Investerings in (im-)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	1.742	1.738
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht	+	0	0
Baten uit desinvesteringen in (im-)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	+	0	0
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-	0	0
Baten bouwgrondexploitaties, voor zover niet op exploitatie verantwoord	+	0	0
Lasten op balanspost voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-	1.541	1.369
Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	0	0
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten	-	0	0
Berekend EMU-saldo		- 2.437	- 1.182

Het EMU-saldo voor de gemeente Heeze-Leende is over 2018 negatief. Dit betekent dat (in EMU-termen) de uitgaven hoger zijn dan de inkomsten. Ook in de begroting werd uitgegaan van een negatief EMU-saldo.

Paragraaf bedrijfsvoering

Algemeen

In deze paragraaf geven we inzicht in de ontwikkelingen van de gemeentelijke organisatie. Veranderingen in het primaire proces vragen om aanpassingen in de bedrijfsvoering. We passen de bedrijfsvoering continu aan om onze dienstverlening beter te laten aansluiten op de wensen van onze inwoners.

Organisatieontwikkeling ('Operatie Nieuwe Jas')

De gemeente Heeze-Leende werkt aan een goede, veilige en levendige gemeente waar men zich welkom voelt en het aangenaam wonen, werken en verblijven is. Waar een goed basisonderwijs aanwezig is, de welzijnsvoorzieningen voldoen aan de eisen van deze tijd en waar de ondernemers mogelijkheden wordt geboden en de lokale overheid het volste vertrouwen van haar inwoners verdient en geniet.

De gemeentelijke organisatie moet een goede, betaalbare en betrouwbare partner zijn voor haar inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven. Wij willen actief stimuleren het werkelijk mogelijk maken en daar ook daadwerkelijk op toezien, dat onze gemeentelijke organisatie meer productgericht, resultaatgericht, klantgericht, integraal en kostenbewust gaat werken.

We zien echter ook dat veranderingen steeds sneller op de gemeentelijke organisatie afkomen. De samenleving verandert, wordt steeds digitaler en steeds meer taken die voorheen door Rijk of Provincie werden gedaan, worden naar gemeenten gedecentraliseerd, soms gepaard gaand met financiële kortingen. We moeten snel kunnen inspelen op de bewegende omgeving en gaan op zoek naar nieuwe, innoverende manieren van werken om deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.

Bovendien is de verwachting is dat komende jaren meer duidelijkheid over de toekomst van de gemeente, in relatie tot de A2 samenwerking. Tot die tijd een afwachtende houding aannemen is geen optie. Onder de naam 'Operatie Nieuwe Jas' is de gemeente Heeze-Leende daarom in 2017 gestart met de doorontwikkeling van de organisatie, waarbij de volgende doelstellingen zijn benoemd:

- We zijn voorbereid op de toekomst waarbij we mee gaan met de ontwikkelingen in de samenleving;
- In onze dienstverlening maken we minimaal waar wat de klant van ons verwacht. Daar waar mogelijk zetten we net dat stapje extra;
- Een professionele en wederzijdse samenwerkingsrelatie, waarin de GRSA2 de gemeente optimaal ondersteunt in de bedrijfsvoeringsprocessen;
- We benutten en versterken onze slagvaardigheid en zijn een aantrekkelijke partner;
- We dragen bij aan een ondernemende en pro-actieve gemeenschap waarin burgers eigenaarschap tonen, door als verbinder op te treden en te stimuleren dat burgers hun eigen krachten inzetten.

Nadat in 2017 de structuur is aangepast, zijn in 2018 een aantal projecten en werkgroepen van start gegaan waarin 'Operatie Nieuwe Jas' verder vorm en inhoud krijgt. In september 2018 is de gemeenteraad bijgepraat over de doelstellingen, de deelprojecten en de vraagstukken die dat voor een kleine organisatie als Heeze-Leende oplevert.

Bedrijfsvoering via GRSA2

De bedrijfsvoeringstaakgebieden van de gemeente zijn per 1 januari 2017 ondergebracht in de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking A2 gemeenten (GRSA2) van de gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende en Valkenswaard. De dienstverlening van de GRSA2 heeft tot doel om de deelnemende gemeenten optimaal te faciliteren bij het realiseren van hun ambities. Dit door de uitvoering van de ondersteunende taken op het gebied van financiën, communicatie, personeel en organisatie, informatiemanagement, juridische zaken, inkoop, facilitaire zaken en bestuurs- en management ondersteuning. Daarnaast verzorgt de GRSA2 de uitvoerende werkzaamheden op het gebied van werk en inkomen voor de deelnemende gemeenten.

De takenbundeling op bedrijfsvoering moet voor de gemeente leiden tot meer kwaliteit, borging van de continuïteit, verminderde kwetsbaarheid, een versterking van de dienstverlening én het behalen van efficiencyvoordelen op de bedrijfsvoeringstaken in de periode 2017-2022, uitgaande van het takenpakket zoals dat is overgegaan naar de GRSA2.

De GRSA2 is voor de gemeente Heeze-Leende een bekende en betrouwbare samenwerkingspartner, die in nabijheid van de gemeente functioneert en de werkwijzen en gewoonten van de gemeente van binnenuit kent. De zelfstandigheid en beleidsautonomie van de gemeente Heeze-Leende blijft daarbij onaangetaast.

De GRSA2 houdt rekening met de gezamenlijke inhoudelijke ontwikkelingen voor de bedrijfsvoering van de A2 gemeenten. Net als in de overige A2 gemeenten zijn overheidsparticipatie, de ontwikkeling van de organisatie als moderne overheid en hun medewerkers naar 'de moderne ambtenaar', die als ambassadeur en regisseur opereert en plaats- en tijdonafhankelijk werkt voor de gemeente Heeze-Leende belangrijke thema's.

Voortgang aandachtsgebieden GRSA2 in 2018

Aandachtsgebieden 2018	Voortgang in 2018 (stand van zaken)
<p>Algemeen</p> <p>Voor de te bereiken doelstellingen van de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering is het rand voorwaardelijk dat de bedrijfsvoering processen, ondersteuning en beleid waar mogelijk en zinvol geharmoniseerd of gestandaardiseerd worden.</p>	<p>Bij de uitvoering van de bedrijfsvoeringtaken wordt door de A2 samenwerking voortdurend rekening gehouden met de mogelijkheden om te harmoniseren of te standaardiseren. In 2019 en de daarop volgende jaren wordt dit nog nadrukkelijker aangepakt onder de leiding van een programmamanager harmonisatie.</p> <p>In 2019 is inmiddels een project 'Harmonisatie financieel beleid, planning & control en management informatie' gestart.</p>
<p>Tijd- en plaats onafhankelijk werken</p>	
<p>Voor het tijd- en plaats onafhankelijk (samen)werken en het terugbrengen van de papieren stukkenstroom wordt in 2018 extra aandacht gegeven aan de verdere digitalisering van de bedrijfsvoering. Ook harmonisatie van de ICT systemen en applicaties en zoveel mogelijk eenmalig gebruik van gegevens zijn hierbij en belangrijk uitgangspunt.</p>	<p>Voor het tijd- en plaats onafhankelijk (samen)werken en het terugbrengen van de papieren stukkenstroom is in 2018 extra aandacht gegeven aan de verdere digitalisering van de bedrijfsvoering. Ook harmonisatie van de ICT systemen en applicaties en zoveel mogelijk eenmalig gebruik van gegevens. Er zijn inhaalslagen gemaakt, om papieren dossiers zoveel mogelijk digitaal beschikbaar te stellen. Vraagstukken als digitale correspondentie, het digitaal samenwerken aan stukken, een digitaal proces van besluitvorming en digitale ondertekening staan hoog op onze digitaliseringsagenda.</p>
<p>Ook wordt in 2018 extra aandacht besteed aan de inzet mogelijkheden van digitaal- en papierloos vergaderen voor de organisatie. Het in gebruik zijnde systeem voor ondersteuning digitale agenda's en verslagen wordt in 2018 geëvalueerd en de inzet waar mogelijk uitgebreid.</p>	<p>In 2018 is extra aandacht besteed aan de inzet mogelijkheden van digitaal- en papierloos vergaderen voor de organisatie. Het in gebruik zijnde systeem voor ondersteuning digitale agenda's en verslagen is geharmoniseerd en de inzet verder uitgebreid.</p>
<p>Voor het locatie onafhankelijk vergaderen zullen in 2018 acties worden ondernomen om de efficiency en effectiviteit van de interne overleggen te verbeteren.</p>	<p>Voor het locatie onafhankelijk vergaderen zijn in 2018 voorbereidende acties ondernomen om de efficiency en effectiviteit van de interne overleggen te verbeteren. In 2019 zullen deze geïmplementeerd worden.</p>
<p>Het gebruik van het gezamenlijke social intranet 'Knooppunt' wordt verder gestimuleerd en geprofessionaliseerd als platform voor samenwerken, kennisdeling en interne communicatie.</p>	<p>Het gebruik van het gezamenlijke social intranet 'Knooppunt' is verder gestimuleerd en geprofessionaliseerd als platform voor samenwerken, kennisdeling en interne communicatie.</p>

Aandachtsgebieden 2018	Voortgang in 2018 (stand van zaken)
Zaakgericht werken Burgers en bedrijven hebben keuzevrijheid, maar kiezen steeds meer voor de digitale aanvraag van producten en diensten. In 2018 worden naar verwachting grote stappen gezet in de implementatie van het digitaal zaakgericht werken binnen de gemeente Heeze-Leende. In 2018 gaan dan ook onze burgers en bedrijven dit ervaren: de dienstverlenende processen (de primaire processen) zijn/worden hiervoor zoveel als mogelijk geharmoniseerd en digitaal ingericht. Waarvoor bedrijfsvoering de benodigde ICT systemen levert en beheert.	In 2018 zijn grote stappen gezet in de implementatie van het digitaal zaakgericht werken binnen de gemeente Heeze-Leende. In 2018 hebben onze burgers en bedrijven dit ervaren: een aantal dienstverlenende processen zijn, zoveel als mogelijk geharmoniseerd, digitaal ingericht en beschikbaar gesteld. De A2 samenwerking levert en beheert de hiervoor benodigde ICT systemen. In 2019 en volgende jaren worden steeds meer processen in het nieuwe zaakstelsel ondergebracht waardoor de dienstverlening verder digitaliseert.

Informatieveiligheid en privacy

Informatiebeveiligingsbeleid, doelstellingen en afspraken

In het beleid zijn een aantal doelstellingen vastgesteld. De belangrijkste zijn:

- Zorgvuldig en veilig omgaan met data en informatie;
- Betrouwbare en continue dienstverlening;
- Voldoen aan wet- en regelgeving (o.a. privacy);
- Beheersen van risico's (Governance, Risk en Compliance).

Daarnaast zijn er twee specifieke doelstellingen:

- De ambities om te voldoen aan de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten) als basisnormenkader voor de informatiebeveiligingsmaatregelen;
- Het verantwoorden over de informatiebeveiliging door middel van ENSIA (de verplichte generieke auditmethode voor gemeenten).

Algemeen beeld en resultaten afgelopen periode

In 2018 heeft de gemeente, naar aanleiding van de zelfevaluatie ENSIA, veel verbeteringen doorgevoerd op het gebied van informatiebeveiliging. Daarnaast zijn maatregelen genomen om te voldoen aan de eisen van de nieuwe privacywetgeving, de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming), onder andere het opstellen van privacybeleid en een privacyreglement, het op de website plaatsen van een verwerkingsregister en het afsluiten van verwerkersovereenkomsten met leveranciers en ketenpartners die in opdracht van de gemeente persoonsgegevens verwerken. Omdat het grootste deel van de noodzakelijke maatregelen onderdeel is van de bedrijfsvoering, is ENSIA opgepakt door een werkgroep bestaande uit medewerkers van de Samenwerking A2-gemeenten. De coördinator ENSIA is de CISO (coördinator informatieveiligheid). Voor wat betreft ENSIA is zowel de verticale als horizontale verantwoording afgerond. De zelfevaluatie voor de nieuwe ENSIA-cyclus is tijdig ingediend.

'Disclaimer'

100% informatieveiligheid bestaat niet, want dat maakt de organisatie gesloten; het voldoende weerbaar zijn houdt de organisatie open en verbonden. Risico's moeten voldoende beheerst worden, wat betekent dat een risico gestuurde aanpak essentieel is. Daarom staat risicomanagement ook centraal binnen informatieveiligheid en privacy.

Door (technologische) ontwikkelingen ontstaan dagelijks nieuwe kwetsbaarheden in de informatievoorziening, die misbruikt kunnen worden. Daarbij ontwikkelen kwaadwillenden hun vaardigheden en tools om misbruik te maken van deze kwetsbaarheden. Daarom wordt gewerkt met een plan-do-check-act-cyclus en zelfregulering waarin continu (nieuwe) dreigingen, kwetsbaarheden en risico's in beeld worden gebracht en voorstellen worden gedaan om voldoende weerbaar te blijven.

Beheersmaatregelen informatiebeveiliging

De belangrijkste maatregelen die in 2018 zijn uitgevoerd en direct bijdragen aan het realiseren van de informatieveiligheidsdoelstellingen zijn:

- Bevorderen bewustwording door bezoeken aan team- en werkoverleggen en in te spelen op incidenten;
- Organisatorische en technische maatregelen;
- Inrichten formele en informele overlegstructuren met stakeholders.

Realisatie doelstelling informatiebeveiligingsbeleid (effectiviteit beheersmaatregelen en risico's)

Door de bovenstaande beheersmaatregelen wordt binnen de gemeente bewuster omgegaan met gevoelige informatie en persoonsgegevens. Ook worden incidenten en datalekken beter gemeld. De resultaten van de ENSIA zelfevaluatie laat op nagenoeg alle gebieden nog betere resultaten zien.

Collegeverklaring ENSIA inzake informatiebeveiliging DigiD en Suwinet

Ten behoeve van de verticale verantwoording ENSIA is in april een collegeverklaring opgesteld met bijlagen voor DigiD en Suwinet. Hiermee is voldaan aan de verantwoording naar de landelijke toezichthouders.

Incidenten

Op het gebied van de informatieveiligheid en privacy hebben in 2018 geen grote incidenten plaatsgevonden. In 2018 hebben bij de gemeente Heeze-Leende drie datalekken plaatsgevonden, waarvan één datalek is gemeld aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

Personeel

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht opgenomen van de salarissen en de inhuur van tijdelijke personeel (excl. vergoeding voor raadsleden). Tevens is aangegeven hoe de personeelslasten zijn verdeeld over de programma's.

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018	Vershil begroting - rekening
Salarissen		4.932	5.160	4.916	244
Inhuur		900	1.163	1.104	59
Uitkeringen via UWV		-66	0	85	- 85
Totaal		5.766	6.323	6.105	218
<i>Verdeling naar programma:</i>					
1	Fundament	1.115	1.115	1.081	34
2	Opgroeien	376	376	356	20
3	Meedoen	1.253	1.253	1.124	129
4	Wonen	1.166	1.166	1.124	42
5	Werken	692	692	648	44
6	Duurzaamheid	625	625	596	29
7	Financiën	1.016	1.096	1.176	- 80
Totaal		5.766	6.323	6.105	218

Salarissen (loonkosten eigen personeel)

De gerealiseerde salarissen en sociale lasten blijven bijna 5% achter ten opzichte van de begrote salarissen en sociale lasten. Evenals in voorgaande jaren kon een behoorlijk aantal vacatures in 2018 niet altijd op korte termijn worden ingevuld. Dit geldt ook voor de formatie-uitbreiding voor het sociaal en ruimtelijk domein waartoe in januari 2018 door de raad werd besloten. Naast een aantal moeilijk te in te vullen vacatures vanwege de krapte op de arbeidsmarkt heeft de gemeente Heeze-Leende in 2018 ook te kampen gehad met een aantal gevallen van langdurig ziekteverzuim. Om de continuïteit van de activiteiten te waarborgen zijn deze functies in veel gevallen ingevuld middels tijdelijk personeel en inhuur.

Inhuur tijdelijk personeel

De stijgende behoefte aan specifieke kennis en een aantal nieuwe opzeggingen en ziektegevallen (met name in het eerste half jaar 2018) hebben in 2018 geleid tot een hogere inhuur van tijdelijk personeel dan oorspronkelijk begroot. Het inhuurbudget is middels begrotingswijzigingen verhoogd van € 900.000 tot € 1.163.000 (stijging € 263.000). Ultimo 2018 is dit bedrag niet geheel besteed.

In de loop van 2018 zijn diverse functies welke tijdelijk ingevuld werden door inhuurkrachten ingevuld door vast personeel, zodat de verwachting is dat voor 2019 het benodigde inhuurbudget lager zal zijn. Dit kan echter snel veranderen bij nieuwe ziektegevallen of opzeggingen op moeilijk invulbare posities. Daarnaast is het voor specifieke kennis soms niet rendabel om een medewerker in vaste dienst te nemen, gezien de geringe omvang van de activiteiten van de gemeente Heeze-Leende.

Uitkeringen via UWV

De gemeente draagt de lasten van werkloosheidsuitkeringen van voormalig werknemers die via het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen) worden verstrekt. De gemeente is eigenrisicodragend. Van de in 2018 aan het UWV betaalde bedragen is een deel (€ 66.568) ten laste van de reserve kwaliteitsimpuls personeel gebracht.

Paragraaf verbonden partijen

Algemeen

De gemeente Heeze-Leende heeft bestuurlijke en financiële belangen in een aantal verbonden partijen, die beleid ontwikkelen en of beleid uitvoeren voor de gemeente. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft.

Een verbonden partij is één van de drie mogelijkheden waarmee de gemeente haar taken uitvoert (of laat uitvoeren) om haar doelstellingen te realiseren: door een eigen dienst, door een commerciële partij of door een verbonden partij.

Een verbonden partij kan onder andere zijn een deelneming in een vennootschap, een gemeenschappelijke regeling, een stichting, een vereniging of een PPS (Publieke Private Samenwerking).

Gemeenschappelijke regelingen

Samenwerkingsverband A2 gemeenten					
<i>Visie/doel</i>	Doelstelling van de samenwerking is het verbeteren van de kwaliteit, het verminderen van de kwetsbaarheid, het borgen van de continuïteit en vermindering van de kosten.				
<i>Taken</i>	De Samenwerking A2 gemeenten behartigt de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnemers op de gebieden van werk en inkomen en bedrijfsvoering.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Heeze-Leende, Cranendonck en Valkenswaard.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het college is lid van het bestuur.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Valkenswaard				
<i>Financieel belang</i>	23,7%				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2017		2018		
	€ 3.734		€ 3.797		
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>Er liggen drie majeure ontwikkelingen aan de basis van de strategische doorontwikkeling van de GRSA2 om nu en in de toekomst de gemeenten kwalitatief te kunnen ondersteunen bij het leveren van de diensten en producten aan bedrijven en burgers. Het gaat dan om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • professionele zelfwerkzaamheid van de moderne ambtenaar. • digitaliseren waar mogelijk in te zetten en inzetten op het harmoniseren en standaardiseren van systemen, werkwijzen en processen. • invoeren werkplekconcept het 'nieuwe werken' (en de bijbehorende cultuurverandering). <p>In 2018 heeft Berenschot een onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de doelstellingen, naar de uitgangspunten en naar de ontwikkelingen die van invloed zijn (geweest) op de gemeenten en op de GRSA2. Het onderzoek is in december opgeleverd. De algemene conclusie van Berenschot was dat de GRSA2 goed op weg is.</p> <p>Eind 2018 is de GRSA2 gestart met een traject om invulling te geven aan de eigen identiteit waarbij herkenbaarheid, versterking en doorleving kernwaarden en versterking van het beeld/imago van de GRSA2 in de arbeidsmarkt belangrijke aandachtspunten vormen.</p> <p>Naast de standaard dienstverlening is in 2018 een aantal harmonisatieprojecten afgerond en de verdere organisatieontwikkeling ingezet.</p>				
<i>Risico's</i>	Taakstelling € 1.100.000 (in de periode 2017-2022).				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 99 (positief)	€ 312	€ 148	€ 7.476	€ 7.025

Metropoolregio Eindhoven (MRE)					
<i>Visie/doel</i>	De gemeenten in de Regio Eindhoven zetten zich op bepaalde terreinen van economie, energietransitie, transitie landelijk gebied en mobiliteit gezamenlijk in voor hun inwoners. Doel is het handhaven en uitbouwen van ons uniek economisch profiel.				
<i>Taken</i>					
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De vertegenwoordiging in de diverse werkgroepen in het nieuwe MRE-model is geregeld vanuit de A2 samenwerking.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	Het MRE rekent met een bijdrage voor Brainport Development, het SRE Stimuleringsfonds en het Regionaal Historisch Centrum (RHCE).				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2017		2018		
	€ 231		€ 231		
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>In 2018 is het Werkprogramma 2018 gerealiseerd. Daarmee heeft de Metropoolregio Eindhoven een duidelijke bijdrage geleverd aan de stevige ambitie die de regio heeft en is de positie als regionale wereldspeler verder verstevigd. De ambitie is om een complete regio te zijn waarin werken, wonen en leven op een hoog niveau aanwezig zijn, een regio die zich nationaal en internationaal onderscheidt en hierdoor talent en middelen aantrekt. Het Werkprogramma 2018 Metropoolregio Eindhoven betrof het laatste werkprogramma in de cyclus van de Regionale Agenda 2014-2018. In 2018 zijn een zevental hoofdpogaven opgepakt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • versterken economische samenwerkingsstructuur; • versterken bedrijfslocaties en detailhandel; • versterken arbeidsmarkt; • versterken kwaliteit van woon-, werk- en leefomgeving; • versterken (inter)nationale bereikbaarheid; • versterken aantrekkelijk woonaanbod en woonomgeving; • versterken energietransitie. <p>In 2018 is gestart met de 'Update Metropoolregio Eindhoven'. Een verbetering van de bestuurlijke samenwerking van 21 gemeenten. Met de conclusies uit de evaluatie van de samenwerking (uit 2017) werken de 21 gemeenten samen om te komen tot een nieuw gedragen samenwerkingsakkoord.</p>				
<i>Risico's</i>	Het algemeen bestuur heeft in juli 2018 de nota 'risicomangement en weerstandsvermogen Metropoolregio Eindhoven' vastgesteld. De risico's bij de jaarrekening zijn in beeld gebracht, geclassificeerd en financieel inzichtelijk gemaakt. Geconcludeerd kan worden dat de benodigde weerstandscapaciteit aanwezig is om de risico's af te dekken. De risico's bedragen in totaal € 1.135.000 terwijl het weerstandsvermogen is berekend op € 1.181.000.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 1.005 (positief)	€ 4.038	€ 4.280	€ 20.345	€ 17.413

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)					
<i>Visie/doel</i>	De verplichte uitvoering van het landelijk basistakenpakket dient binnen een regionale uitvoeringsdienst plaats te vinden. De omgevingsdienst is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht en daarmee als uitvoeringsdienst van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan het realiseren en borgen van de door de verantwoordelijke overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De gemeenschappelijke regeling heeft tot doel de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van milieu- en aanverwante onderwerpen te verbeteren en efficiënter te maken.				
<i>Taken</i>	Het landelijk basistakenpakket (verplicht gestelde taken) heeft betrekking op milieuvergunningen en toezicht op bepaalde milieu-inrichtingen. Daarnaast kunnen de deelnemers verzoektaken aan ODZOB overdragen op het gebied van welstand, archeologisch onderzoek en externe veiligheid.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven, Waalre en de provincie Noord-Brabant.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het openbaar lichaam heeft een algemeen bestuur (AB). Gedeputeerde Staten en de colleges wijzen uit hun midden ieder één lid van het AB aan. Het dagelijks bestuur bestaat uit minimaal drie en maximaal zes leden, onder wie de voorzitter en wordt door en uit het AB gekozen. Een wethouder van Heeze-Leende is op dit moment lid van het dagelijks bestuur.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	0,7%				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2017		2018		
	€ 247		€ 283		

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)	
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>In de begroting 2018 zijn voor de ODZOB relevante ontwikkelingen geschetst en daarop afgestemde speerpunten geformuleerd. Onderstaand is de realisatie hiervan weergegeven.</p> <p><i>Omgevingswet</i> Met betrekking tot de Omgevingswet stond in 2016 de voorbereiding in het teken van bewustwording en de bevordering van kennis. In 2017 lag het accent op verdieping en het aangaan van samenwerking, alsmede van 'learning by doing' door het verder uitwerken en uitvoeren van leertrajecten en pilots. Dit heeft in 2018 een vervolg gekregen, waarbij ook begonnen is met training en opleiding en het verder verstevigen van onze samenwerking met deelnemers en ketenpartners. De voorbereiding op de Omgevingswet is vanaf het voorjaar ter hand genomen langs vier programmalijnen: bestuur & samenwerking, product & dienstverlening, proces & informatievoorziening en mens & organisatie. Bestuur en samenwerking Met de GGD, Veiligheidsregio en Metropoolregio zijn gezamenlijke stappen gezet om onze rol als gemeenschappelijke regelingen in dienst te stellen van de voorbereiding op de Omgevingswet van onze deelnemers.</p> <p><i>Regionaal Uitvoeringsbeleid conform BOR</i> Het Regionaal Operationeel Kader (ROK) Milieutoezicht is het gezamenlijk kader voor alle 21 gemeenten op basis waarvan in alle gemeenten op uniforme wijze het milieutoezicht en de handhaving van bedrijven zal worden uitgevoerd. Het biedt de gemeenten in onze regio een risicogerichte aanpak voor het opstellen, uitvoeren en steeds verder ontwikkelen van een kwalitatief hoogwaardig en professioneel regionaal uitvoeringsprogramma dat door de ODZOB wordt uitgevoerd op basis van 5 concrete uitgangspunten: slimmer, efficiënter, effectiever, doelgerichter en eerlijker. In 2018 is overeenstemming bereikt over de financiële onderbouwing voor de uitvoering van het ROK Milieutoezicht vanaf 2020.</p> <p><i>Asbestdaken</i> In 2018 is de toezichtslast inzake de verwijdering van asbestdaken sterk toegenomen. Het asbestteam van de ODZOB is mede daarom in 2018 uitgebreid. Brabant breed zijn van 1 januari 2016 tot 1 juli 2018 (laatste peildatum) legaal 7,6 miljoen vierkante meters asbestdaken verwijderd. De nu uitgeputte subsidie van 75 miljoen ter versnelling van de saneringsoperatie is, gedurende dezelfde periode, voor 29% naar Brabant gegaan. In Brabant wordt in relatieve en absolute zin het meeste gesaneerd en verloopt de asbestdaken-saneringsoperatie het meest voorspoedig.</p> <p><i>Zorgvuldige veehouderij en volksgezondheid</i> In 2020 is het streven dat provincie Noord-Brabant tot de meest innovatieve, duurzame en slimme agrofoodregio's van Europa behoort. Randvoorwaarden om dit te realiseren zijn respect voor de leefomgeving (natuur en milieu én voor gezondheid) en welzijn van dieren. In de regio brengen we de werkzaamheden enerzijds onder in het Werkprogramma Agrofood en Leefomgeving en anderzijds worden projectwerkzaamheden uitgevoerd voor het Bestuurlijk Platform Omgevingsrecht.</p> <p><i>Klimaat en energie</i> Naar aanleiding van recente ontwikkelingen met betrekking tot de Klimaatwet en het Klimaatakkoord heeft duurzaamheid in de kadernota 2020 ODZOB een belangrijkere plek gekregen. De ODZOB neemt deel aan de ambtelijke werkgroep Regionale Energie Strategie (RES). Bij controles in de metaalsector, kunststof- en rubberindustrie en de intensieve veehouderij heeft de ODZOB het energieverbruik van bedrijven geregistreerd, en waar van toepassing aan de hand van de erkende maatregellijst gecontroleerd in hoeverre bedrijven de energiebesparende maatregelen treffen die zich binnen 5 jaar terugverdienen. We hebben geanalyseerd wat toezicht op energie vanuit de subsidies van VNG en het ministerie van I&M heeft opgeleverd. We hebben energie audits van bedrijven in het kader van de EED beoordeeld. Met gemeente Eindhoven hebben we werkafspraken gemaakt voor energietoezicht in het kader van de Green Deal zorg.</p>
<i>Risico's</i>	<p>In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van een negatief resultaat het volgende bepaald: 'Het AB kan besluiten de blijkens de jaarrekening behaalde negatieve resultaten geheel of ten dele:</p> <ol style="list-style-type: none"> Af te boeken van reserves, voor zover aanwezig; Ten laste te brengen van de deelnemers naar rato van ieders afname (=omzet) in het jaar waarop de jaarrekening betrekking heeft.' <p>Dit betekent dat elke deelnemer naar proportie van zijn omzet deelneemt in bovengenoemde risico's. In beginsel hoeft de ODZOB niet zelf te beschikken over een buffer om financiële risico's op te vangen. Er kan immers een beroep gedaan worden op de deelnemers. Dit is evenwel vanuit praktisch oogpunt niet gewenst. Een negatief exploitatieresultaat zou steeds bij de deelnemers tot begrotingsoverschrijding dan wel begrotingswijziging met alle vertraging en verstoring van dien leiden. Om adequaat en effectief te kunnen reageren op de financiële risico's zal de ODZOB moeten beschikken</p>

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)					
	<p>over een financiële buffer die dienst doet als een 'egaliseringsreserve'. Hierdoor is de ODZOB in staat om risico's (binnen de door de deelnemers vooraf gestelde kaders) zelf op te vangen zonder dat dit leidt tot verstoring bij de deelnemers. Daarom is gekozen voor het instellen van een algemene reserve.</p> <p>Op basis van een risico-inventarisatie bij ODZOB is het risico bepaald op € 1.958.000 dat wordt deels afgedekt door de algemene reserve die eind 2018 € 1.200.000 bedraagt. De deelnemers moeten daarom, elk voor hun deel, rekening te houden met het onafgedekte risico van € 758.000. Voor Heeze-Leende betekent dit een bedrag van € 11.000. Bij de waardering van dit risico kan rekening gehouden worden met het feit dat dit risico door de deelnemers zelf beïnvloed kan worden door elkaar aan te spreken op een ieders verantwoordelijkheid én met het feit dat de ODZOB dit risico mogelijk af kan wenden door in te krimpen met de flexibele schil.</p>				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2018	Eigen vermogen per 31-12-2017	Eigen vermogen per 31-12-2018	Vreemd vermogen per 31-12-2017	Vreemd vermogen per 31-12-2018
	€ 0	€ 1.577	€ 1.515	€ 5.055	€ 4.254

Gemeenschappelijke Regeling Reiniging Blink					
Visie/doel	Duurzame publiek-private co-creatie leidt tot het realiseren van hogere concrete ambitieuze maatschappelijke en circulaire doelen.				
Taken	Blink is belast met taken op het terrein van de inzameling, sortering, vermarkting en (eind-)verwerking van (grondstoffen in) grof en fijn huishoudelijk afval, gladheidsbestrijding en reiniging van de openbare ruimte die bij wet aan de gemeenten zijn opgedragen, dan wel voortvloeien uit de aan de gemeenten op grond van de Gemeentewet toevertrouwde zorg voor de eigen huishouding op het terrein van het milieu, zoals benoemd in de Wet milieubeheer.				
Deelnemende partijen	De gemeenten Helmond, Deurne, Nuenen, Gemert-Bakel, Someren Asten, Laarbeek en Heeze-Leende en de private partij Suez.				
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit één lid per deelnemende gemeente. De leden worden door de raden van de deelnemende gemeenten uit hun midden, de voorzitter van de raad inbegrepen, op aanbeveling van burgemeester en wethouders aangewezen.				
Vestigingsplaats	Helmond				
Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)	2017		2018		
	€ 478		€ 584		
Ontwikkelingen	<p>Het jaar 2018 is beeldbepalend voor de toekomst en ontwikkeling van Blink geweest. Begin 2018 heeft het Algemeen Bestuur van Blink het Strategisch Meerjarenplan (SMP) 2018-2021 vastgesteld. Daarmee is de koers voor de verdere ontwikkeling van Blink geformuleerd en is het kader gecreëerd waarbinnen die ontwikkeling in de komende jaren plaats dient te vinden.</p> <p>De vaststelling van het SMP heeft tot een uitbreiding van taken en opdrachten geleid die Blink daarvoor als uitvoeringsorganisatie niet had, zoals beleidsadvies, fungeren als kennisplatform, initiator van projecten, communicator etc.</p> <p>Ook de uitvoeringsorganisatie heeft een doorontwikkeling gekend. Zo was er sprake van een groei als gevolg van substantiële toename van de te verwerken afval- en grondstofstromen, intensivering van onkruidbestrijding en reinigingsactiviteiten etc.</p> <p>Na de installatie van het nieuwe Algemeen Bestuur in de zomer van 2018 is een start gemaakt met de projecten die leiden tot het invullen van de doelstellingen zoals geformuleerd in het SMP. Zo is het project 'versnellen en uniformeren' ter hand genomen. Dit project onderzoekt de mogelijkheden om versneld te kunnen komen tot verbeterde scheidingsresultaten van het afval. Vanwege de rol van de milieustraten is hieraan een onderzoek toegevoegd dat moet leiden tot een Masterplan Milieustraten.</p>				
Risico's	Blink beschikt zelf niet over een eigen vermogen om niet begrote en onvoorziene kosten te dekken. De opzet van Blink als gemeenschappelijke regeling, is dat risico's opgevangen worden door de deelnemende gemeenten in de jaarlijkse reguliere exploitatie en niet door Blink zelf.				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2018	Eigen vermogen per 31-12-2017	Eigen vermogen per 31-12-2018	Vreemd vermogen per 31-12-2017	Vreemd vermogen per 31-12-2018
	€ 0	Niet van toepassing, risico's worden opgevangen door deelnemende gemeenten.		€ 4.245	€ 4.155

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant-Zuidoost (GGD)					
<i>Visie/doel</i>	De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg en de ambulancezorg.				
<i>Taken</i>	De dienstverlening van de GGD betreft gezondheid, preventie en snelle interventie. Taken die hieronder vallen zijn: - Infectieziektebestrijding (incl. TBC bestrijding, SOA-bestrijding, reizigerszorg en hygiënezorg); - Medische milieukunde; - Toezichhoudende taken (o.a. kinderopvang, WMO); - Jeugdgezondheidszorg 4–18 jaar; - Onderzoek en beleidsadvisering; - Gezondheidsbevordering; - Ambulancezorg.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	In het dagelijks en algemeen bestuur van de GGD zijn de deelnemende gemeenten vertegenwoordigd. Het algemeen bestuur stelt de hoofdlijnen van het GGD beleid vast alsmede de begroting en de jaarrekening. Het dagelijks bestuur ziet toe op de dagelijkse gang van zaken, bereidt samen met de directeur de vergaderingen van het algemeen bestuur voor en draagt zorg voor het uitvoeren van de besluiten van het algemeen bestuur. Zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur vergaderen circa 6 keer per jaar.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	De bijdrage aan de GGD bestaat uit een reguliere bijdrage op basis van een tarief per inwoner en een marktconforme tarieven voor de plustaken.				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	<i>2017</i>		<i>2018</i>		
	€ 247		€ 265		
<i>Ontwikkelingen</i>	De ontwikkelingen waarmee de GGD te maken heeft zijn beschreven in de kadernota en het meerjarenbeleidsplan van de GGD. De belangrijkste ontwikkelingen zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Implementatie van een nieuw paraatheid- en spreidingsplan ambulancezorg. • Het borgen van publieke gezondheid in de omgevingsvisie en omgevingsplannen van gemeenten. • Programmatische aanpak voor preventie van suïcide- en depressie. • Extra inzet en aandacht voor de gezondheid van vluchtelingen en arbeidsmigranten. • Optimaal inzetten van Jeugdgezondheidszorg als collectieve basisvoorziening in de jeugdzorgketen en in het sociale domein. • Ondersteunen van meten en weten in het kader van de WMO (via toezicht en maatwerkonderzoek). • Komen tot een Brabants Onderzoekscentrum Publieke gezondheid; vaststellen en uitvoeren van een meerjaren agenda voor onderzoek en innovatie. • Tekorten op de arbeidsmarkt van verpleegkundigen en artsen. • Implementatie van het Lean gedachtengoed (continu verbeteren) binnen de GGD. • Uitvoeren van de bestuursopdracht die aan de GGD is gegeven. 				
<i>Risico's</i>	De risico-inventarisatie resulteert in een benodigde weerstandscapaciteit van in totaal circa € 4 miljoen. Het bestuur heeft vastgesteld dat de algemene reserve niet tot dat bedrag hoeft te worden aangevuld. Er wordt een totale bandbreedte van minimaal € 1,2 miljoen en maximaal € 2,4 miljoen gehanteerd. De totale algemene reserve van de GGD bedraagt inclusief het resultaat 2018 circa € 1,7 miljoen. Voor een bedrag van € 2,3 miljoen (verschil totaal risico's en totaal algemene reserve) lopen de gemeenten dus een risico. Op basis van de verdeelsleutel 'aantal inwoners' bedraagt het aandeel van de gemeente Heeze-Leende in dit risico circa € 47.000.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	- € 17 (negatief)	€ 2.555	€ 2.830	€ 12.195	€ 12.663

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)	
<i>Visie/doel</i>	Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een organisatie waarin brandweer, GHOR (bureau Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen) en RAV (Regionale Ambulancevoorziening) samenwerken om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden. VRBZO is de bindende partij voor alle partners in het omvangrijke speelveld van de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Met als missie: zorg voor veiligheid. VRBZO werkt aan een veilige leefomgeving voor mensen die in Zuidoost-Brabant wonen of verblijven. En als het noodzakelijk is, biedt de veiligheidsregio professionele hulp.

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)					
<i>Taken</i>	In de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost zijn ondergebracht: <ul style="list-style-type: none"> - de multidisciplinaire crisisbeheersing; - de regionale brandweer; - het bureau Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR); - de regionale ambulancevoorziening (RAV); - de gemeenschappelijke meldkamer (GMK). 				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De burgemeester is lid van het algemeen bestuur.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	2,00%				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2017		2018		
	€ 776		€ 792		
<i>Ontwikkelingen</i>	VRBZO realiseerde in 2018 de samenvoeging van de meldkamers in de Gemeenschappelijke Meldkamer Oost-Brabant (MKOB). Hiermee loopt VRBZO voor op de planning van het landelijk traject Landelijke Meldkamer Organisatie (LMO).				
<i>Risico's</i>	De algemene reserve is bestemd voor het opvangen van financiële risico's en van schommelingen in de exploitatiesfeer. In de vergadering van het algemeen bestuur in 2015 is het risicoprofiel vastgesteld. Op basis daarvan is de omvang van het weerstandsvermogen bepaald op € 2.000.000. Op basis van het jaarlijks op te stellen continuïteitsplan worden de risico's gemonitord. Daarbij kunnen ook risico's worden toegevoegd dan wel komen te vervallen. Elke 4 jaar zal op basis van de dan bekende risico's een evaluatie plaats vinden op basis waarvan de omvang van de algemene reserve kan worden aangepast. Indien de algemene reserve door onttrekkingen in enig jaar onder het hierboven vastgestelde bedrag uitkomt zal bij vaststelling van de jaarrekening van het betreffende jaar een besluit moeten worden genomen voor aanvulling van de algemene reserve. Daarbij kan in overweging worden genomen de omvang van de algemene reserve aan te passen aan het dan geldende risicoprofiel. Is aanvulling dan nog noodzakelijk dan kan dit uit een eventueel batig exploitatiesaldo van het lopende en/of komende jaar of door een extra bijdrage van de deelnemende gemeenten. De algemene reserve bedraagt per eind 2018 € 1.938.000.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 767 (positief)	€ 7.561	€ 7.385	€ 44.767	€ 42.797

Ergon – Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven					
<i>Visie/doel</i>	Ergonbedrijven is het uitvoeringsorgaan van de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (GRWRE). Binnen de gemeenschappelijke regeling zijn de volgende rechtspersonen aanwezig: <ul style="list-style-type: none"> - Stichting Bevordering Werkgelegenheid Sociale Werkvoorziening (BWSW) te Eindhoven; - EB Holding BV te Eindhoven met deelnemingen in: <ul style="list-style-type: none"> o Kringloopbedrijf Het Goed Regio Eindhoven BV voor 49%; o Hoveniersbedrijf Groenhoven BV Eindhoven voor 100% (geen operationele activiteiten); - EB Support BV te Eindhoven voor 100% (geen operationele activiteiten). 				
<i>Taken</i>	Ergon verzorgt voor de gemeente Heeze-Leende de taken voortkomende uit de Wet sociale werkvoorziening (WSW). Sinds 1 januari 2015 is de instroom in de WSW gestopt. Het aantal SW'ers neemt met zo'n 5% per jaar af. Om de infrastructuur, kennis en kunde van Ergon niet verloren te laten gaan, voert de GRWRE ook een aantal taken van de Participatiewet uit. Deze activiteiten hebben betrekking op de poortaanpak, trajecten met loonkostensubsidie en re-integratietrajecten (zoals het Clean Team). Dit gebeurt vanuit de projectorganisatie Participatiebedrijf, die is ondergebracht bij de GRWRE. Zowel ambtelijk als bestuurlijk is de gemeente hier nauw bij betrokken.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Eindhoven, Heeze-Leende, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre. De gemeente Geldrop-Mierlo heeft een inkooprelatie (geen deelnemer).				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het college is met de wethouder Werk & Inkomen vertegenwoordigd in het algemeen bestuur en Ergon.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	De middelen die de gemeente Heeze-Leende van het rijk ontvangt voor de uitvoering van WSW-taken worden doorbetaald naar Ergon.				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2017		2018		
	€ 1.148		€ 1.075		

Ergon – Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven					
<i>Ontwikkelingen</i>	<p>Ergon is verantwoordelijk voor de SW* populatie in de regio. Hiervoor hebben de deelnemende gemeenten besloten het WSW budget integraal beschikbaar te stellen aan Ergon. Met de nieuwe Participatiewet is vanaf 2015 de instroom in de WSW gestopt en gaat men landelijk uit van een uitstroom van gemiddeld 4%. Op basis van deze uitstroom is gerekend met een gemiddelde bezetting van 1.656 voor 2018. Per 31 december 2018 zijn er 1.614 fte SW medewerkers bij Ergon.</p> <p>Voor de nieuwe doelgroep loonkostensubsidie (inclusief beschut werken) was de taakstelling voor 2018 360 fte. Per 31 december 2018 zijn er 331 fte PW** medewerkers geplaatst bij Ergon. Hiervan zijn 200 fte in dienst bij Ergon en 131 fte bij een externe werkgever.</p> <p>Plaatsingsbeleid Door Ergon zijn dit jaar 442 personen geplaatst. Dit kan bij een externe werkgever zijn of binnen Ergon. Uitgangspunt in het plaatsingsbeleid is om mensen zo hoog mogelijk op de werkladder te plaatsen, waarbij 70-75 % op een externe werkplek en 25 – 30% op een interne werkplek geplaatst wordt. Van de externe werkplekken is het doel om 30% in dienst te laten treden bij een reguliere werkgever.</p>				
	<p>Re-integratie trajecten In 2018 zijn 2.175 mensen doorgeleid vanuit de gemeenten naar het PB. Voor 1.281 werkzoekenden is een intake en diagnose uitgevoerd. Met 1.253 mensen is een traject gestart. 1.020 trajecten zijn in 2018 afgesloten. In 485 gevallen is het traject afgesloten in verband met doorstroom naar werk.</p> <p>Het (financiële) optimalisatieplan is in 2018 verder afgerond. Het doel van dit plan is om enerzijds bezuinigingen en anderzijds extra opbrengsten te genereren zodat de GRWRE toekomstbestendig is als partner in de uitvoering van gesubsidieerde arbeid. De GRWRE moet op deze manier de landelijke subsidiekortingen op de WSW opvangen die over de periode tot en met 2020 zich aandienen. Toekomstbestendigheid betekent ook dat de GRWRE een gezonde financiële en personele uitgangspositie creëert voor de groei van plaatsingen en doorstroom van mensen in het kader van de Participatiewet, waarbij krappere financiële kaders dan in het WSW-domein gelden.</p> <p>* SW: sociale werkvoorziening ** PW: participatiewet</p>				
<i>Risico's</i>	<p>De directie van Ergon heeft begin 2017 het risicoprofiel van de GRWRE opgesteld en dit extern laten toetsen. In 2018 is in opdracht van het bestuur een her-evaluatie van het reservebeleid uitgevoerd. Op basis van deze her-evaluatie heeft het bestuur vastgesteld dat een reëel weerstandsvermogen van Ergon tussen de € 13,8 en 16,3 miljoen ligt.</p> <p>De algemene reserve van Ergon bedraagt voor resultaatbestemming per 31 december 2018 € 8,8 miljoen. Deze reserve dient als weerstandsvermogen om risico's financieel op te vangen. Op basis van het vastgestelde risicobeleid zijn de organisatie brede risico's in 2018 geïnventariseerd en gekwalificeerd. Het risicobeleid bestaat uit de stappen: identificeren & classificeren, kwalificeren en sturen & beheersen. Op basis van de gekwalificeerde risico's wordt het weerstandsvermogen berekend.</p>				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 371 (positief)	€ 10.335	€ 10.247	€ 6.197	€ 6.769

Volledigheidshalve nog de volgende opmerking over een verbonden partij uit het verleden waar de gemeente inmiddels geen belang meer in heeft, maar waar de financiële afwikkeling nog van voortduurt:

Gemeenschappelijke Regeling Hypotheekfonds Noord-Brabantse Gemeenten (HNG)

Gedurende 25 jaar (1996 tot en met 2020) ontvangt de gemeente jaarlijkse termijnen voortvloeiend uit de verkoop aandelen HNG. De jaarlijkse termijn, de zogenaamde aflossing zero coupon leningen, bedraagt € 59.660 (waarvan € 2.285 vanaf de herindeling via de gemeente Cranendonck wordt ontvangen). De deelnemende gemeenten hebben ingestemd met de opheffing van HNG. De langlopende vordering is verantwoord onder de financiële vaste activa (overige uitzettingen met een looptijd van één jaar of langer).

Vennootschappen en coöperaties

Heeze De Bulders B.V.					
<i>Visie/doel</i>	De activiteiten omvatten het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van en adviseren aan, evenals het (doen) financieren van andere ondernemingen, in welke vorm dan ook.				
<i>Taken</i>	Via Heeze De Bulders B.V. heeft de gemeente Heeze-Leende een 50% belang genomen in De Bulders Woningbouw B.V. Heeze. De Bulders B.V. heeft hiervoor € 9.000, zijnde 50% van het geplaatst aandelenkapitaal gestort. Daarnaast heeft Heeze De Bulders B.V. een belang van 50% in De Bulders Woningbouw C.V. en wel voor 49,5% direct en de resterende 0,5% via haar belang in De Bulders Woningbouw B.V. Zij treedt op als één van de twee stille vennoten. Heeze De Bulders B.V. brengt op afroep van De Bulders Woningbouw C.V. 50% van het commanditair kapitaal in.				
<i>Deelnemende partijen</i>	Gemeente Heeze-Leende				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente Heeze-Leende is enig aandeelhouder.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze				
<i>Financieel belang</i>	100%				
<i>Ontwikkelingen</i>	-				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 0	€ 18	€ 18	€ 1.000	€ 1.000

De Bulders Woningbouw B.V.					
<i>Visie/doel</i>	De vennootschap heeft als doel het als beherend venoot deelnemen in en het besturen van De Bulders Woningbouw C.V.				
<i>Taken</i>	Het voorzien in de financieringsbehoefte van De Bulders Woningbouw C.V., het beheren van en beschikken over alle soorten goederen en het stellen van zekerheden. Het sluiten van overeenkomsten en zich voor De Bulders Woningbouw C.V. verbinden.				
<i>Deelnemende partijen</i>	BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en Heeze De Bulders B.V.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De regio manager en de wethouder vertegenwoordigen BNG GO respectievelijk de gemeente Heeze-Leende als aandeelhouder in De Bulders Woningbouw B.V.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze				
<i>Financieel belang</i>	50% via Heeze De Bulders B.V. Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 90.000. Hiervan is € 18.000 geplaatst. Dit is door de aandeelhouders volgestort (ieder € 9.000).				
<i>Ontwikkelingen</i>	-				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 16 (positief)	€ 84	€ 100	€ 31	€ 30

De Bulders Woningbouw C.V.	
<i>Visie/doel en taken</i>	De Bulders Woningbouw C.V. heeft ten doel de integrale voorbereiding, ontwikkeling en het (doen) realiseren van de aanleg van de Randweg, en de realisatie van woningbouw in drie fasen gelegen in plangebied 'De Bulders'.
<i>Deelnemende partijen</i>	De Bulders Woningbouw B.V. als enig beherend venoot. BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en Heeze De Bulders B.V. als commanditaire vennoten.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De C.V. wordt bestuurd door De Bulders Woningbouw B.V. In de raad van vennoten wordt deelgenomen door de directeur van BNG GO en de burgemeester van de gemeente Heeze-Leende. Elke venoot heeft één stem. Besluiten worden unaniem genomen.
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze
<i>Financieel belang</i>	50% via Heeze De Bulders B.V. (49,5% direct en 0,5% via De Bulders Woningbouw B.V.). In De Bulders Woningbouw C.V. wordt deelgenomen door De Bulders Woningbouw B.V. voor € 20.000 en BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en Heeze De Bulders B.V., ieder voor € 1.000.000. De commanditaire vennoten maken genoemde bedragen naar behoefte van de C.V. op eerste afroep over. Per 31 december 2017 is door ieder € 1.000.000 overgemaakt.

De Bulders Woningbouw C.V.					
<i>Ontwikkelingen</i>	Het jaar 2018 was het jaar waarin voor het eerst echt zichtbare activiteiten hebben plaatsgevonden. Er is gestart met het bouwrijpmaken van deelgebied 1 en 3 en met de aanleg van het eerste deel van de randweg. In 2018 hebben zich ook minder zichtbare activiteiten voorgedaan. Zo heeft de gemeenteraad op 5 maart 2018 een herstelbesluit genomen. Dit naar aanleiding van de tussenuitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 20 december 2017. Op 18 juli 2018 heeft de Raad van State uitgesproken dat het bestemmingsplan onherroepelijk is geworden. Deze datum is belangrijk want die markeert de planning van de uitgifte van de clusters. Verder hebben er zittingen plaatsgevonden tegen de omgevingsvergunning, de onteigening, de pacht discussie en een aangevraagde voorlopige voorziening. De Bulders heeft in 2018 haar eerste clusterkavels verkocht.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 185 (positief)	€ 1.979	€ 2.164	€ 913	€ 9.536

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten					
<i>Visie/doel en taken</i>	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. De deelneming kan dan ook als een duurzame belegging worden beschouwd.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De publieke sector in Nederland, zoals gemeenten, provincies en de Staat der Nederlanden.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders is de wethouder Financiën.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Den Haag				
<i>Financieel belang</i>	De gemeente heeft 10.020 aandelen à € 2,50 BNG in haar bezit die voor de verkrijgingsprijs van € 22.734 onder financiële vaste activa staan gewaardeerd. Hiermee bezit de gemeente Heeze-Leende 0,01799% van de stemmen en bedraagt het aandeel in het vermogen en het dividend tevens 0,01799%.				
<i>Financiële informatie</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 337 miljoen (positief)	€ 4.953 miljoen	€ 4.991 miljoen	€ 135.072 miljoen	€ 132.518 miljoen

Brabant Water N.V.					
<i>Visie/doel en taken</i>	Brabant Water N.V. is het waterleidingbedrijf voor vrijwel geheel Noord-Brabant. De aandelen zijn in handen van de provincie Noord-Brabant en het overgrote deel van de gemeenten in het voorzieningsgebied.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De aandelen zijn in handen van de provincie Noord-Brabant en het overgrote deel van de gemeenten in het voorzieningsgebied.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders is de wethouder Financiën.				
<i>Vestigingsplaats</i>	's-Hertogenbosch				
<i>Financieel belang</i>	De gemeente heeft in haar bezit 14.074 aandelen tegen de nominale waarde van € 0,10 per aandeel. Dit bezit staat op de balans onder financiële vaste activa opgenomen tegen de verkrijgingsprijs van € 1.407.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	N.n.b.	€ 609 miljoen	N.n.b.	€ 439 miljoen	N.n.b.

Stichtingen en verenigingen

Stichting Bureau Inkoop & Aanbestedingen Zuidoost Brabant					
<i>Visie/doel en taken</i>	<p>Het streven binnen de inkooptrajecten naar maximale waarde voor de gemeente of publieke organisatie door het toepassen van maatschappelijk verantwoord inkopen binnen de inkooptrajecten. Dit bestaat uit het toepassen van Social return en Duurzaamheidscriteria en de toegang voor (regionaal) MKB tot overheidsopdrachten.</p> <p>Het streven binnen de gemeenten en haar gelieerde organisaties naar efficiency binnen de inkoopprocessen.</p>				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Gemert-Bakel, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	<p>Het algemeen bestuur van de stichting bestaat uit een tweetal leden per deelnemende gemeente. Uit de leden van het algemeen bestuur is een dagelijks bestuur samengesteld. Dit bestaat uit een voorzitter, een secretaris, een penningmeester en twee leden.</p> <p>De stichting kent een algemeen directeur.</p>				
<i>Vestigingsplaats</i>	Oirschot				
<i>Financieel belang</i>	De entreegelden die als goodwill zijn betaald door gemeenten die later zijn aangesloten, worden tot het eigen vermogen van de stichting gerekend. Deze worden niet eerder dan bij liquidatie van de stichting aan de gemeenten terugbetaald. Het entreegeld voor de gemeente Heeze-Leende bedroeg € 10.833.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2018</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2018</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2018</i>
	€ 382 (positief)	€ 666	€ 786	€ 634	€ 575

Stichting HSLnet	
<i>Visie/doel en taken</i>	Aanleg en in stand houden van een glasvezelnetwerk als nutsvoorziening voor de kernen en het buitengebied van Heeze-Leende.
<i>Deelnemende partijen</i>	Het juridische eigendom van het open glasvezelnetwerk is in handen van de Stichting HSLnet en het economische eigendom is in handen van Coöperatie HSLnet u.a., die is opgericht specifiek voor het beheer en de exploitatie van het netwerk.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente heeft volledige zeggenschap in de Stichting en 1 van de 3 bestuursleden is (statutair) een wethouder van de gemeente Heeze-Leende.
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze-Leende
<i>Financieel belang</i>	<p>In het kader van de financiering van de aanleg van een glasvezelnetwerk is in 2016 een lening van € 5,2 miljoen verstrekt aan de Stichting HSL-net. De lening bedraagt eind 2018 nog € 4.745.000.</p> <p>Ten behoeve van de aanleg van glasvezel in het buitengebied wordt in de komende jaren een lening verstrekt van maximaal € 1,6 miljoen.</p>

Paragraaf grondbeleid

Algemeen

Het gemeentelijk grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken. Die doelstellingen liggen op het terrein van de in programma 2 *Wonen, bedrijven en recreëren* opgenomen onderwerpen huisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, infrastructuur, recreatie en natuur.

In deze paragraaf nemen wij u mee in de uitgangspunten met betrekking tot het grondbeleid. We laten zien welke grondexploitaties lopen en geven inzicht in de risico's die we lopen.

Uitgangspunten/parameters voor bouwgrondexploitaties in eigen beheer

Door het tijdig opstellen en actualiseren van de grondexploitaties in eigen beheer worden kosten opbrengsten in relatie met elkaar gebracht en ontstaat inzicht in de mogelijke financiële risico's. De grondexploitaties worden tweemaal per jaar geactualiseerd (ten behoeve van de begroting en ten behoeve van de jaarrekening).

Bij de actualisatie van de grondexploitaties ten behoeve van deze jaarrekening zijn de volgende uitgangspunten/parameters zijn gehanteerd:

Uitgangspunten/parameters	Begroting 2018	Rekening 2018
Parameter rente	2% over de boekwaarde per 1 januari	1,5% over de boekwaarde per 1 januari
Parameter kostenstijging	1%	3%
Parameter opbrengstenstijging	0%	<ul style="list-style-type: none"> 0% voor bestaande overeenkomsten de grondprijzen per 1 januari 2019 voor nieuwe grondverkopen
Percentage voorbereiding en toezicht/algemene kosten	15%	15%
Looptijd van grondexploitaties	maximaal 10 jaar	maximaal 10 jaar

Ten opzichte van de uitgangspunten/parameters zoals genoemd in de begroting 2018 zijn deze gewijzigd.

Het rentepercentage wordt, indien geen sprake is van projectfinanciering, conform BBV gebaseerd op het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille van de gemeente naar verhouding van het vreemd vermogen ten opzichte van het totale vermogen. Dit resulteert nu in een te hanteren rentepercentage van 1,5%.

De aangetrokken woningbouw heeft ervoor gezorgd dat ook de kosten voor grond, weg en waterbouw stijgen. Op de lange termijn gaan we nu uit van een kostenstijging van 3% (conform het rapport 'Outlook grondexploitaties 2019' van Metafoor).

De opbrengsten bestaan bij alle grondexploitaties enkel uit de opbrengsten van grondverkopen. De afgelopen jaren is sprake van een landelijke grondwaardestijging voor woningbouw. Deze ontwikkeling heeft aanleiding gegeven om de grondprijzen te actualiseren. Met ingang van 2019 zijn gewijzigde grondprijzen van toepassing (zie de hierna volgende toelichting op de grondprijzen). Omdat bij de meeste grondexploitaties de opbrengsten (incl. de grondprijzen) echter al vastliggen in overeenkomsten of opties heeft de wijziging van de grondprijzen slechts beperkt effect op de lopende grondexploitaties (0% opbrengstenstijging). Bij de grondverkopen die nog niet vastliggen, is in de actualisatie uitgegaan van de nieuwe grondprijzen per 1 januari 2019.

Bij de kosten voor voorbereiding en toezicht en de algemene kosten gaan we uit van een gemiddeld jaarlijks percentage van 15%. De werkelijke kosten kunnen in een jaar afwijken van dit gemiddelde, maar over de totale looptijd van de grondexploitaties verwachten we een percentage van 15%.

Grondprijzen

In 2018 zijn de volgende, bij de begroting 2018 vastgestelde, grondprijzen gehanteerd.

Omschrijving	Prijs per m2 in 2018 (exclusief btw)
Kavels t.b.v. sociale woningbouw:	
- voor de eerste 110 m2	€ 189,00
- voor het meerdere	€ 323,00
Kavels t.b.v. overige woningen	€ 323,00
Kavels t.b.v. niet grondgebonden woningen	De grondprijs wordt per locatie marktconform vastgesteld waarbij als uitgangspunt ca. 20% incl. btw van de vrij op naam prijs zal worden gehanteerd.
Bedrijfsgrond	€ 152,00
Grond voor bijzondere bebouwing	€ 152,00

Bij het vaststellen van de begroting 2019 zijn de grondprijzen gewijzigd. De volgende per 1 januari 2019 gewijzigde grondprijzen zijn bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerd voor nog te realiseren grondverkoop.

Eventuele nieuwe projecten/kavels

Bij eventuele nieuwe projecten/kavels laten we een taxatie verrichten door een onafhankelijk beëdigd taxateur om goed te kunnen aansluiten bij de marktwaarde. Deze taxateur houdt hierbij rekening met alle factoren die van invloed kunnen zijn op de prijs van bouwgrond en gebruikt voor zijn taxatie in principe tenminste twee methoden van waardeberekening, te weten de residuele benadering en de comparatieve methode. Dit ter meerdere zekerheid. Hierbij wordt een bandbreedte gehanteerd van € 300 tot € 450 per m2.

Bestaande kavels

Voor de kavels waarop een optie is verleend, handhaven we de bestaande grondprijzen.

Voor de nu nog in de verkoop zijnde bouwkaavel(s) in de Steenakker in Leende indexeren we de bestaande grondprijzen van € 323 per m2 per 1 januari 2019 met de CPI voor alle huishoudens (consumentenprijsindex). Met toepassing van deze indexatie bedraagt de grondprijs per 1 januari 2019 € 328 per m2.

Voor de 12 kavels in Domein is een taxatie verricht en vanwege de te hanteren bandbreedte wordt vanaf 1 januari 2019 de ondergrens van deze bandbreedte namelijk € 300 per m2 voor deze kavels gehanteerd.

Sociale huurwoningen

Voor wat betreft de sociale huurwoningen variëren de prijzen in de regio enorm. De negen gemeenten van het Stedelijk Gebied Eindhoven hebben begin 2016 besloten om voor sociale huurwoningen een bandbreedte te hanteren van € 275 tot € 350 per m2. Deze bandbreedte is gebaseerd op de residuele berekeningsmethode.

Hoewel de gemeente op dit moment geen grond voor sociale huurwoningen in de verkoop heeft, zoeken we bij deze categorie aansluiting bij de ondergrens in het stedelijk gebied en hanteren we een grondprijs van € 275 per m2.

Sociale koopwoningen

Op grond van de enige tijd geleden vastgestelde Regionale Begrippenlijst voor 2018 is een sociale koopwoning een koopwoning met een maximale prijsgrens van € 200.000. In veel regiogemeenten wordt geen lagere grondprijs voor sociale koopwoningen gehanteerd omdat men van mening is dat 'subsidiëring' van grondprijzen voor sociale koopwoningen ongewenst marktverstoring werkt. Zodra de sociale koopwoning wordt verkocht is deze immers vanwege de prijs vaak geen sociale koopwoning meer en betekent dit dat slechts eenmalig aan de eerste koper is gesubsidieerd.

Om kwalitatief goede huizen ook voor mensen met een smalle beurs bereikbaar te houden is het effectiever om andere middelen in te zetten. Bijvoorbeeld via de starterslening kan de doelgroep effectiever worden bereikt. De gemeente heeft zelf op dit moment geen kavels voor sociale koopwoningen in de verkoop.

In voorkomende gevallen voor sociale koopwoningen hanteren we geen vaste lagere grondprijs maar laten we een taxatie verrichten door een onafhankelijk beëdigd taxateur.

Bedrijfsgrond

Vergeleken met andere gemeenten in de regio en gezien de huidige markt is onze bedrijfsgrondprijs aan de lage kant. Op basis van de expertise van de makelaar die nu onze bedrijfskavels in de verkoop heeft, zou een grondprijs van € 162 per m2 realistisch zijn.

Voor een bedrijfswoning wordt nu voor de eerste 500 m2 van het totale kavel de normale grondprijs voor woningbouw gehanteerd. Deze systematiek blijft gelijk.

Bouwgrondexploitaties in eigen beheer

De actualisatie van de grondexploitaties leidt tot de volgende prognose per einde van de exploitaties:

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Boekwaarde per 31 december 2018 *	Verwacht resultaat	Verwacht resultaat vorige actualisatie (juli 2018 t.b.v. begroting 2019)	Verskil verwacht resultaat	Jaar van afsluiting
De Poortmannen, Heeze	1.154	1.140 V	971 V	169 V	2025
De Breedvennen, Leende	1.429	142 V	251 V	109 N	2021
Domein, Sterksel	1.056	24 V	146 V	122 N	2023
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	2	43 V	37 V	6 V	2020
Gymzaal Marijkeplein, Leende	31	17 V	19 V	2 N	2020

* Betreft boekwaarde vóór de tussentijdse winstneming.

De actualisatie van de exploitaties leidt tot een bijstelling van de verwachte resultaten. De afwijkingen voor de grondexploitaties van De Poortmannen, De Breedvennen en Domein worden hierna kort toegelicht. De afwijkingen van de overige 2 grondexploitaties zijn minimaal.

De Poortmannen, Heeze

De grond is sneller verkocht dan bij de vorige actualisatie werd verwacht waardoor de rentekosten lager zijn. Tevens is de grondprijs verhoogd van € 152 naar € 162 waardoor de opbrengsten hoger zijn.

De Breedvennen, Leende

Het verschil heeft met name te maken met de hogere kosten voor het bouw- en woonrijp maken van het exploitatiegebied. Deze kosten zijn hoger door de verlenging van Biesven, extra bomen en door prijsstijgingen.

Domein, Sterksel

De grondprijs is verlaagd naar € 300 per m² waardoor het resultaat lager uitvalt.

Grondexploitatie op basis van samenwerking

De Bulders, Heeze

Deze wijk wordt ontwikkeld in samenwerking met de BNG GO. In deze samenwerking zijn de kwalitatieve en kwantitatieve uitgangspunten, waaronder de wijk ontwikkeld gaat worden, vastgelegd in een contract. Dit contract is medio 2012 door beide partijen ondertekend. Er worden zo'n 350 woningen gerealiseerd.

De gronden van de gemeente en de nog door de gemeente te verwerven gronden worden inclusief vergoeding voor rentebijdraving en bijkomende kosten naar rato van afzet van de gronden (grondverkoop aan ontwikkelaars, bouwers, particulieren) ingebracht in De Bulders Woningbouw CV. De eind 2017 in de grondbank opgenomen gronden zijn in 2018 ingebracht in De Bulders Woningbouw CV. Er zijn in 2018 enkele gronden overgenomen van grondeigenaren. Er dient met één grondeigenaar nog tot overeenstemming te worden gekomen. Deze gronden zullen eveneens worden ingebracht in De Bulders Woningbouw CV.

Het door de gemeente ingebracht kapitaal in de BV/CV bedraagt per 31 december 2018 € 1 miljoen.

Woningbouwprojecten niet in eigen beheer

Naast een actieve grondexploitatie kan de gemeente in voorkomende gevallen kiezen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij sprake kan zijn van kostenverhaal. Faciliterend grondbeleid houdt in dat de gemeente het particulieren mogelijk maakt grond te exploiteren. Gemeentelijke kosten verbonden aan het desbetreffende exploitatiegebied kunnen op de particuliere exploitant worden verhaald. De gemeente koopt dus zelf geen grond aan; ze beperkt zich tot de wettelijke publieke taak. Deze taak bestaat vooral uit inspraakprocedures en het vaststellen van het bestemmingsplan.

De gemeente kent nog één woningbouwproject welke niet in eigen beheer wordt ontwikkeld. Dit betreft Kloostervelden in Sterksel. Hierbij is sprake van een langer lopende gebiedsontwikkeling waarbij geldt dat we op basis van de anterieure overeenkomst een afkoopsom voor de totale kosten (exclusief leges) hebben ontvangen.

Overige bouwgronden (normaal vermogensbeheer)

Dit betreft de gronden aan de Halfeindschestraat welke we via een ruil hebben verkregen. Deze gronden worden verkocht in de verkregen staat.

Risico's grondexploitatie

Het is van belang om te bezien met welke risico's we rekening dienen te houden bij het bepalen van het noodzakelijk weerstandsvermogen van de gemeente (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing). De resultaten van de grondexploitaties vormen een onderdeel van het resultaat van de gemeente Heeze-Leende.

Risico's bij grondexploitaties in eigen beheer

De risico's zijn per grondexploitatie bezien. Binnen de grondexploitaties kan sprake zijn van marktontwikkelingen (vertraging van de afzet als gevolg van gewijzigde woon- en werkbehoeften en conjunctuurontwikkelingen) en specifieke projectrisico's (bestemmingsplan, milieu, flora en fauna, archeologie).

De calculaties van de verwachte eindwaarde van de grondexploitaties zijn met enige voorzichtigheid berekend, maar toch blijven risico's altijd bestaan. Voor de grondexploitaties zijn daarom de risico's bezien en vertaald in een worst case scenario waarin rekening is gehouden met het voordoen van deze risico's. Onderstaand overzicht toont aan dat er bij twee grondexploitaties sprake is van een beperkt nadelig resultaat bij toepassing van het worst case scenario. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen zijn deze nadelige resultaten als risico meegenomen (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Verwacht resultaat	Verwacht resultaat worst case
De Poortmannen, Heeze	1.140 V	1.117 V
De Breedvennen, Leende	142 V	100 V
Domein, Sterksel	24 V	71 N
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	43 V	15 V
Gymzaal Marijkeplein, Leende	16 V	14 N

De Poortmannen, Heeze

Het risico op vertraging in de uitgifte is beperkt. Behalve het resterende kavel in de Breedvennen in Leende, is De Poortmannen de enige locatie met beschikbare bedrijfsgrond. Het laatste jaar is duidelijk sprake van een aantrekkende markt. Het bestemmingsplan is op 22 juni 2016 onherroepelijk geworden. Archeologisch vooronderzoek op de aangekochte grond heeft uitgewezen dat nader onderzoek niet is vereist. De praktijk heeft echter geleerd dat er wel rekening moet worden gehouden met tegenvallers in dit gebied waardoor wel sprake is van een risico. Op basis van onderzoek kan worden gesteld dat er geen sprake is van verontreiniging grond en het huidige gebruik landbouwgrond geeft niet de verwachting dat bijzondere en/of bedreigde flora- en fauna voorkomt.

De Breedvennen, Leende

De meeste gronden in de Breedvennen zijn inmiddels verkocht. Er resteert nog een klein gedeelte aan Biesven voor een bedrijf met bedrijfswoning. Het is de vraag of dit kavel volgens de opgestelde planning verkocht zullen worden. Het bestemmingsplan is inmiddels vastgesteld en onherroepelijk. Er zijn geen verontreinigingen te verwachten daar altijd sprake is geweest van landbouwgrond. Om die reden bestaat ook niet de verwachting dat bedreigde flora- en of fauna voorkomt. Daarmee is er sprake van een klein risico.

Domein, Sterksel

Hoewel sprake is van een aantrekkende markt voorzien we nog steeds een groot risico op de afzet conform de opgestelde planning. Dit heeft mede te maken met de concurrerende kavels in de Kloostervelden in Sterksel. Het bestemmingsplan is onherroepelijk en daarmee is er geen risico. Bodem- en archeologisch onderzoek is uitgevoerd. Het bodemonderzoek dient geactualiseerd te worden maar verontreinigingen worden niet verwacht. Er is geen verwachting dat sprake is van bijzondere flora en fauna omdat het huidig gebruik landbouwgrond betreft.

Centrumplan/Schoolstraat, Leende

De nog uit te geven gronden zijn gelegen in het bestemmingsplan Centrumplan Leende. Dit bestemmingsplan is vastgesteld en onherroepelijk waardoor er sprake is van een klein risico. Er hebben op een groot gedeelte van het terrein al afgravingen plaatsgevonden onder archeologisch begeleiding. Het is echter nog steeds mogelijk dat er

archeologische vondsten gedaan worden. Het risico is klein tot middelgroot. Er heeft een verkennend bodemonderzoek plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat er ter plaatse geen verontreinigingen en geen asbest zijn aangetroffen. Ook heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar flora en fauna in dit gebied. De mogelijkheid bestaat dat er door uitvoering van dit plan, verzoeken tot planschade worden ingediend. Het risico daarop is groot. Vanwege dit grote risico is er in het base case scenario al rekening mee gehouden.

Gymzaal Marijkeplein, Leende

De nog uit te geven grond is gelegen in het bestemmingsplan Kom Leende. Deze grond heeft nu nog een maatschappelijke bestemming en moet dus nog worden gewijzigd naar een woonbestemming en daarmee is er dus sprake van een groot risico. Er heeft nog geen archeologisch of bodemonderzoek plaatsgevonden waardoor er sprake is van een middelgroot risico. Bij sloop van de gymzaal bestaat tevens de mogelijkheid dat er asbestsanering moet plaatsvinden. Gelet hierop is er in het base case scenario al rekening gehouden met een bedrag voor asbestsanering. Ook bestaat het risico dat er verzoeken tot planschade worden ingediend. Ook hiermee is in het base case scenario al rekening mee gehouden.

Het is nu ook een bebouwd stuk grond. In redelijkheid is daarom niet te verwachten dat er bijzondere en bedreigde flora en/of fauna voorkomt.

Risico's bij grondexploitaties op basis van samenwerking

De Bulders

De Bulders BV/CV is als aparte entiteit verantwoordelijk voor haar eigen risico's. Daarom heeft zij binnen haar eigen grondexploitatie een risicobuffer opgenomen. Omdat de eind 2017 in de grondbank aanwezige gronden inmiddels zijn geleverd aan de Bulders, is het risico dat de gronden moeten worden afgewaardeerd beperkt tot de gronden die in 2018 zijn verworven en nog moeten worden overgedragen aan de Bulders.

Met de levering van de gronden van de gemeente aan de Bulders is een ander risico voor de gemeente ontstaan. De Bulders heeft vreemd vermogen aan moeten trekken voor het kunnen aankopen van de gronden en het starten met bouwrijp maken van de gronden. De gemeente staat 100% garant voor deze lening. Dit risico is benoemd en verwerkt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Overige bouwgronden (materieel vast actief)

Dit betreft de gronden aan de Halfeindschestraat in Leende welke we via een ruil hebben verkregen. Het afzetrisico voor de 3 resterende bouwkvavels ligt bij de gemeente. Gezien de te verwachten opbrengsten (€ 323 per m² excl. btw) en het feit dat er nog nauwelijks kosten (slechts kosten van verkoop) zijn omdat het gebied al bouw- en woonrijp is, is het risico minimaal.

Reserve bovenwijkse voorzieningen

De stand van de reserve bovenwijkse voorzieningen bedraagt per 31 december 2018 € 929.000. Tot 2013 werd een bedrag van € 22 per verkochte m² in de grondexploitaties gereserveerd. Vanwege gewijzigde regelgeving was dit niet meer mogelijk. Daarom heeft de raad in 2016 besloten om bij afsluiting van de grondexploitaties met een eventueel positief eindresultaat dit bedrag per m² alsnog aan deze reserve toe te voegen. In 2018 hebben geen mutaties op deze reserve plaatsgevonden.

Winstneming

De gemeente Heeze-Leende heeft in het verleden geen tussentijdse winsten genomen. Winsten werden pas genomen nadat een grondexploitatie volledig was afgewikkeld.

Inmiddels zijn de richtlijnen met betrekking tot tussentijdse winstneming bij grondexploitaties aangescherpt en is tussentijdse winstneming het uitgangspunt. Het verantwoorden van tussentijdse winst is geen keuze maar een verplichting die voortkomt uit het realisatiebeginsel. De wijze waarop rekening moeten worden gehouden met tussentijdse winstneming bij positieve grondexploitaties is in maart 2018 door de commissie BBV nader uitgelegd.

Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het uiteraard noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. In de nadere uitleg door de commissie BBV is de wijze waarop de tussentijds te nemen winst moet worden berekend, vastgelegd. Voor het bepalen van de tussentijdse winst is aansluiting gezocht bij een algemeen aanvaardbare methodiek (percentage of completion), waarbij rekening is gehouden met de bijzondere kenmerken van gemeentelijke grondexploitaties. De doelstelling van het gemeentelijk grondbeleid is immers niet primair gericht op het behalen van financieel rendement, maar op het bereiken van het gewenste voorzieningenniveau voor inwoners

en bedrijven. De percentage of completion (Poc) methode houdt rekening met de fase waarin de grondexploitatie, zowel wat betreft de opbrengsten als de kosten, verkeert. Daarnaast is deze methode eenvoudig toepasbaar en kan eenduidig worden gehanteerd voor alle positieve grondexploitaties die door de gemeente worden uitgevoerd.

Bij toepassing van de Poc-methode wordt voor wat betreft de berekeningsmethodiek en de planinhoudelijke uitgangspunten niet afgeweken van de grondexploitatie of herziening zoals deze tot en met het verslagjaar door het college en/of de raad zijn vastgesteld. De tussentijdse winst wordt berekend naar de mate waarin kosten en opbrengsten zijn gerealiseerd per individuele grondexploitatie. Indien nog geen gronden zijn verkocht is er dus nog geen sprake van gerealiseerde winst. Maatgevend is de realisatie tot en met het lopende jaar ten opzichte van het totaal van de kosten en opbrengsten van de grondexploitatie. Bij de berekening van de tussentijdse winst volgens Poc-methode worden de volgende formules gehanteerd:

% kostenrealisatie x % opbrengstrealisatie = % Poc
% Poc x verwachte winst = tussentijdse winstneming

Op de verwachte winst worden de project specifieke risico's becijferd en in mindering gebracht. Bij de gemeente Heeze-Leende hanteren we daarom bij de berekening van de tussentijdse winstneming het verwachte resultaat volgens het worst case scenario.

Vanwege de eenduidigheid en eenvoud worden geen uitzonderingen gemaakt voor het toepassen van de Poc-methode. Dit betekent dat de Poc-methode moet worden gehanteerd voor het bepalen van de tussentijdse winstneming.

Toepassing van de Poc-methode op onze grondexploitaties leidt tot de volgende berekening van de in deze jaarrekening verwerkte tussentijdse winstneming:

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	% kosten-realisatie	% opbrengsten-realisatie	% Poc (A)	Verwacht resultaat worst case (B)	Tussentijdse winstneming 2018 (= A x B)
De Poortmannen, Heeze	93,3 %	70,9 %	66,1 %	1.117 V	739
De Breedvennen, Leende	91,5 %	75,3 %	68,8 %	100 V	69
Domein, Sterksel				71 N	n.v.t., verlies
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	0,4 %	0,0 %	0,0 %	15 V	-
Gymzaal Marijkeplein, Leende				14 N	n.v.t., verlies
Totaal					808

De tussentijdse winstneming in 2018 leidt tot een resultaat van € 808.000. Tot nu toe werd er pas winst genomen bij de afronding van een project. Het voorzichtigheidsbeginsel werd toegepast. Het tussentijds winstnemen leidt tot een toename van het resultaat vóór bestemming maar betekent ook dat het risico met betrekking tot de grondexploitaties toeneemt. Immers worden winsten al genomen voordat het project helemaal is afgerond en de werkelijke winst definitief is. Om deze risico's te beperken, heeft uw raad bij het vaststellen van de begroting 2019 besloten om de tussentijdse winstneming te storten in een nieuw te vormen reserve grondexploitaties. De toename van de risico's als gevolg van tussentijdse winstneming worden dan gedekt door deze reserve en het resultaat na bestemming wordt niet beïnvloed door de tussentijdse winstnemingen.

Jaarrekening

Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Programma		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Vershil begroting na wijzigingen - rekening
Lasten						
1	Fundament	2.838	2.810	2.919	2.903	16
2	Opgroeien	4.191	4.001	5.333	5.717	- 384
3	Meedoen	5.349	5.904	5.893	5.937	- 44
4	Wonen	4.114	4.641	5.635	15.878	- 10.243
5	Werken	5.788	5.374	6.115	6.544	- 429
6	Duurzaamheid	2.987	3.092	3.426	3.460	- 34
7	Financiën	5.561	7.921	8.054	5.666	2.388
Totaal lasten		30.828	33.743	37.375	46.105	- 8.730
Baten						
1	Fundament	518	359	379	404	25
2	Opgroeien	245	265	312	262	- 50
3	Meedoen	307	359	299	390	91
4	Wonen	2.000	2.756	3.595	13.188	9.593
5	Werken	2.725	2.501	3.097	4.579	1.482
6	Duurzaamheid	3.409	3.340	3.340	3.407	67
7	Financiën	21.444	23.912	24.584	22.347	- 2.237
Totaal baten		30.648	33.492	35.606	44.577	8.971
Saldo van baten en lasten		180	251	1.769	1.528	241
Toevoegingen aan reserves						
1	Fundament	65	58	94	101	- 7
2	Opgroeien	237	-	-	-	-
3	Meedoen	7	7	7	7	-
4	Wonen	728	-	580	655	- 75
5	Werken	31	25	55	799	- 744
6	Duurzaamheid	100	-	-	-	-
7	Financiën	47	-	282	327	- 45
Totaal toevoegingen aan reserves		1.215	90	1.018	1.889	- 871
Onttrekkingen aan reserves						
1	Fundament	- 118	- 73	- 462	- 436	- 26
2	Opgroeien	-	-	- 13	- 13	-
3	Meedoen	- 99	- 202	- 1.122	- 1.059	- 63
4	Wonen	- 322	- 132	- 131	- 765	634
5	Werken	- 402	-	- 250	- 139	- 111
6	Duurzaamheid	- 135	- 31	- 65	- 30	- 35
7	Financiën	- 841	-	- 995	- 1.089	94
Totaal onttrekkingen aan reserves		- 1.917	- 438	- 3.038	- 3.531	493
Saldo mutatie reserves		- 702	- 348	- 2.020	- 1.642	- 378
Saldo na bestemming (resultaat)		- 522	- 97	- 251	- 114	- 137

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Analyse van de afwijkingen per programma

In de volgende analyse op programmaniveau worden de belangrijkste financiële afwijkingen (groter dan € 10.000) ten opzichte van de begroting toegelicht.

Programma 1: Fundament

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen – rekening
1.1 Bestuur	1.045	969	982	1.042	- 60
1.2 Samenwerking	147	192	192	196	- 4
1.3 Openbare orde en veiligheid	1.109	1.099	1.179	1.150	29
1.4 Dienstverlening	-	-	-	-	-
1.5 Burgerzaken	552	521	537	528	9
1.6 Burgerparticipatie	-	-	-	-	-
1.7 Dorpsraden	4	4	4	4	-
1.8 Algemene zaken	- 19	25	25	- 17	42
Totaal lasten	2.838	2.810	2.919	2.903	16
1.1 Bestuur	113	-	-	-	-
1.2 Samenwerking	-	-	-	-	-
1.3 Openbare orde en veiligheid	47	44	64	59	- 5
1.4 Dienstverlening	-	-	-	-	-
1.5 Burgerzaken	358	316	316	345	29
1.6 Burgerparticipatie	-	-	-	-	-
1.7 Dorpsraden	-	-	-	-	-
1.8 Algemene zaken	-	- 1	- 1	-	1
Totaal baten	518	359	379	404	25
Saldo baten en lasten programma 1	2.320	2.451	2.540	2.499	41
Toevoegingen aan reserves	65	58	94	101	- 7
Onttrekkingen aan reserves	- 118	- 73	- 462	- 436	- 26
Saldo mutatie reserves	- 53	- 15	- 368	- 335	- 33
Saldo na bestemming programma 1	2.267	2.436	2.172	2.164	8

Bedragen x € 1.000

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
1.1 Bestuur					
<i>Vergoeding raadsleden</i> De vergoeding voor raadsleden is met terugwerkende kracht tot het aantreden van de nieuwe raad eind maart 2018 verhoogd. De gemeenten worden hiervoor middels een verhoging van de algemene uitkering uit het gemeentefonds (verantwoord onder programma 7 Financiën) gecompenseerd.	I	- 64	-	-	- 64
<i>Rekenkamercommissie</i> In 2018 heeft de rekenkamercommissie ontslag genomen. In 2018 zijn er hierdoor geen onderzoeken meer geweest.	I	11	-	-	11
Overige verschillen	I	- 7	-	-	- 7
Totaal afwijkingen thema 1.1 Bestuur		- 60	-	-	- 60
1.2 Samenwerking					
Overige verschillen	I	- 4	-	-	- 4
Totaal afwijkingen thema 1.2 Samenwerking		- 4	-	-	- 4

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
1.3 Openbare orde en veiligheid					
<i>Ambulancepost Leende</i> Het voor 2018 beschikbare gestelde budget voor de voorbereiding van de bouw van een ambulancepost in Leende was niet noodzakelijk omdat de voorbereidingskosten al ten laste van het door de raad beschikbaar gestelde krediet kunnen worden gebracht.	I	15	- 15	-	-
<i>Huur brandweerkazerne</i> De werkelijke huurverhoging voor de brandweerkazerne was hoger dan de indexering waar in de begroting rekening mee is gehouden.	I	-	10	-	10
<i>Brandkranen en brandputten</i> De voorgenomen investeringen in brandkranen en brandputten hebben in 2018 niet plaatsgevonden.	I	12	-	-	12
Overige verschillen	I	2	-	-	2
Totaal afwijkingen thema 1.3 Openbare orde en veiligheid		29	- 5	-	24
1.5 Burgerzaken					
<i>Personeelslasten</i> Lagere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	50	-	-	50
<i>Verkiezingen</i> Ten behoeve van de verkiezingen in maart 2018 zijn nieuwe promotiemiddelen zoals banners en flexframes aangeschaft.	I	- 25	-	-	- 25
<i>Huwelijken</i> Het aantal huwelijksvoltrekkingen is hoger dan ingeschat.	I	-	12	-	12
<i>Rijbewijzen en reisdocumenten</i> De verwachte daling van het aantal rijbewijzen en reisdocumenten heeft zich in 2018 voor wat betreft de paspoorten (18+) en de rijbewijzen niet voorgedaan. Hierdoor was ook sprake van hogere rijksleges.	I	- 12	20	-	8
Overige verschillen		- 4	- 3		- 7
Totaal afwijkingen thema 1.5 Burgerzaken		9	29	-	38
1.8 Algemene zaken					
<i>Voorziening dubieuze debiteuren</i> De verbetering van het debiteurenbeheer is in 2018 verder uitgebreid. Hierdoor kon de voorziening voor dubieuze debiteuren worden verlaagd.	I	17	-	-	17
<i>Reserve klein materieel openbare werken</i> Lagere onttrekking aan de reserve klein materieel openbare werken omdat er minder investeringen in klein materieel zijn verricht.	I	-	-	- 26	- 26
Overige verschillen	I	25	1	- 7	19
Totaal afwijkingen thema 1.8 Algemene zaken		42	1	- 33	10
Totaal structurele afwijkingen	S	-	-	-	-
Totaal incidentele afwijkingen	I	16	25	- 33	8
Totaal afwijkingen programma 1		16	25	- 33	8

* S: Structureel, I: Incidenteel

Programma 2: Opgroeien

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen – rekening
2.1	Jeugdbeleid	2.746	2.262	2.687	2.981	- 294
2.2	Centrum voor jeugd en gezin	176	211	265	345	- 80
2.3	Kinderopvang en peuterwerk	154	183	184	151	33
2.4	Voor- en vroegschoolse educatie	40	60	60	61	- 1
2.5	Onderwijs	1.075	1.285	2.137	2.179	- 42
Totaal lasten		4.191	4.001	5.333	5.717	- 384
2.1	Jeugdbeleid	11	-	12	20	8
2.2	Centrum voor jeugd en gezin	-	-	-	-	-
2.3	Kinderopvang en peuterwerk	90	120	120	82	- 38
2.4	Voor- en vroegschoolse educatie	34	19	54	53	- 1
2.5	Onderwijs	110	126	126	107	- 19
Totaal baten		245	265	312	262	- 50
Saldo baten en lasten programma 2		3.946	3.736	5.021	5.455	- 434
Toevoegingen aan reserves		237	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves		-	-	- 13	- 13	-
Saldo mutatie reserves		237	-	- 13	- 13	-
Saldo na bestemming programma 2		4.183	3.736	5.008	5.442	- 434

Bedragen x € 1.000

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
2.1 Jeugdbeleid					
<i>Personeelslasten</i>					
Lagere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	125	-	-	125
<i>Preventieve en 0^e/1^e lijns jeugdzorg</i>					
Om de omvang van individueel maatwerk te beperken is meer ingezet op preventie en de 0e- en 1e lijns jeugdzorg en capaciteit van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Het aantal zorgvragen dat bij het CJG is binnengekomen is ten opzichte van 2017 met 9% gestegen. Het CJG is beter vindbaar.	S	- 29	-	-	- 29
<i>Maatwerkvoorzieningen jeugd</i>					
Hogere uitgaven voor individuele voorzieningen als gevolg van de toename van het aantal jeugdigen met (specialistische) jeugdzorg en duurdere zorg per klant. In 2017 hadden we 325 unieke jeugdigen en in 2018 357 unieke jeugdigen. Daarnaast zijn we in 2018 geconfronteerd met dure zorg zoals een gesloten JeugdzorgPlus plaatsing. Uit een analyse van de kosten blijkt dat de kosten per unieke jeugdcliënt zijn toegenomen van € 5.058 in 2017 naar € 5.269 in 2018.	S	- 274	-	-	- 274
<i>Landelijke jeugdzorg</i>					
Hogere uitgaven voor landelijk ingekochte zeer specialistische jeugdzorg als gevolg van een toename van het aantal jeugdigen met deze dure vormen van jeugdzorg.	I	- 113	-	-	- 113
Overige verschillen		- 3	8	-	5
Totaal afwijkingen thema 2.1 Jeugdbeleid					
		- 294	8	-	- 286
2.2 Centrum voor jeugd en gezin					
<i>Personeelslasten</i>					
Hogere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	- 62	-	-	- 62
<i>Jeugdgezondheidszorg</i>					
Het werkelijk aantal kinderen waarvoor door de gemeente een subsidie wordt verstrekt in het kader van het Basis Aanbod Preventie (maatwerk jeugdgezondheidszorg) was in 2018 hoger dan vooraf verwacht. Daarom is de subsidie hoger uitgevallen.	I	- 18	-	-	- 18
Totaal afwijkingen thema 2.2 Centrum voor jeugd en gezin					
		- 80	-	-	- 80

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
2.3 Kinderopvang en peuterwerk					
<i>Verhuur Educatief Centrum</i> Een deel van het middendeel van het Educatief Centrum de Nieuwe Hoeven is in 2018 niet verhuurd waardoor er minder huur is ontvangen.	I	-	- 36	-	- 36
<i>Huur Educatief Centrum</i> Lagere huur voor het middendeel van het Educatief Centrum de Nieuwe Hoeven als gevolg van een lagere indexering van de huur.	I	11	-	-	11
<i>Voorschoolse voorziening peuters</i> Het aantal peuters dat gebruikt maakt van de beleidsregel peuterprogramma (subsidie voor ouders die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag) is op voorhand niet te voorspellen. In 2018 hebben er minder kinderen gebruik gemaakt van deze peutersubsidie dan waarvoor budget beschikbaar was.	I	18	-	-	18
Overige verschillen	I	4	- 2	-	2
Totaal afwijkingen thema 2.3 Kinderopvang en peuterwerk		33	- 38	-	- 5
2.4 Voor- en vroegschoolse opvang					
Overige verschillen	I	- 1	- 1	-	- 2
Totaal afwijkingen thema 2.4 Voor- en vroegschoolse opvang		- 1	- 1	-	- 2
2.4 Onderwijs					
<i>Verhuur De Triangel</i> De in de begroting opgenomen huuropbrengst met betrekking tot basisschool De Triangel wordt niet gerealiseerd.	S	-	- 12	-	- 12
<i>Huur Educatief Centrum</i> Lagere huur voor het middendeel van het Educatief Centrum de Nieuwe Hoeven als gevolg van een lagere indexering van de huur.	S	11	-	-	11
<i>Tijdelijke huisvesting De Berkenschutse</i> Bij de verdeling van het beschikbaar gestelde budget voor de huur van units voor de tijdelijke uitbreiding van de huisvesting van De Berkenschutse is geen rekening gehouden met de plaatsingskosten die in 2018 zijn betaald.	I	- 50	-	-	- 50
<i>Huurvergoeding De Berkenschutse</i> In de begroting was geen rekening gehouden met de huurvergoeding voor De Berkenschutse in verband met huur van lokalen in 't Perron.	S	13	-	-	13
<i>Leerlingenvervoer</i> Meer gebruik van leerlingenvervoer leidt tot hogere kosten. Daarnaast zijn er in 2018 een aantal ritten taxivervoer naar scholen bijgekomen waar we voorheen niet naar vervoerden omdat daar toen geen leerlingen naar toe gingen.	I	- 12	-	-	- 12
Overige verschillen	I	- 4	- 7	-	- 11
Totaal afwijkingen thema 2.4 Onderwijs		- 42	- 19	-	- 61
Totaal structurele afwijkingen	S	- 257	- 12	-	- 269
Totaal incidentele afwijkingen	I	- 23	- 38	-	- 61
Totaal afwijkingen programma 2		- 280	- 50	-	- 330

* S: Structureel, I: Incidenteel

De als structureel gemarkeerde afwijkingen zijn reeds verwerkt in de begroting 2019 of worden verwerkt in de begroting 2020.

Programma 3: Meedoen

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Vershil begroting na wijzigingen – rekening
3.1	Wet maatschappelijke ondersteuning	2.771	3.429	3.302	3.341	- 39
3.2	Volksgezondheid	277	284	301	291	10
3.3	Cultuur	501	508	515	481	34
3.4	Combinatiefunctionaris sport en cultuur	163	110	144	171	- 27
3.5	Subsidiebeleid	36	34	34	28	6
3.6	Dorpshuizen	382	490	465	497	- 32
3.7	Sport	942	823	889	903	- 14
3.8	Accommodatiebeleid	10	10	10	10	-
3.9	Statushouders	267	216	233	215	18
Totaal lasten		5.349	5.904	5.893	5.937	- 44
3.1	Wet maatschappelijke ondersteuning	87	200	106	158	52
3.2	Volksgezondheid	-	-	-	-	-
3.3	Cultuur	2	5	5	1	- 4
3.4	Combinatiefunctionaris sport en cultuur	35	-	35	43	8
3.5	Subsidiebeleid	-	-	-	-	-
3.6	Dorpshuizen	26	27	26	27	1
3.7	Sport	116	127	127	121	- 6
3.8	Accommodatiebeleid	-	-	-	-	-
3.9	Statushouders	41	-	-	40	40
Totaal baten		307	359	299	390	91
Saldo baten en lasten programma 3		5.042	5.545	5.594	5.547	47
Toevoegingen aan reserves		7	7	7	7	0
Onttrekkingen aan reserves		- 99	- 202	- 1.122	- 1.059	- 63
Saldo mutatie reserves		- 92	- 195	- 1.115	- 1.052	- 63
Saldo na bestemming programma 3		4.950	5.350	4.479	4.495	- 16

Bedragen x € 1.000

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning					
<i>Personeelslasten</i>					
Lagere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	122	-	-	122
<i>Collectief vervoer (bijdragen)</i>					
In de begroting waren de lasten inzake collectief vervoer netto begroot. Dit wil zeggen dat de bijdrage van klanten aan de kosten van het collectief vervoer niet afzonderlijk waren geraamd. In de realisatie zijn deze baten wel afzonderlijk zichtbaar.	S	-	24	-	24
<i>Collectief vervoer</i>					
De overschrijding wordt grotendeels verklaard door een aantal nagekomen facturen over het boekjaar 2017 (€ 28.953).	S	- 55	-	-	- 55
<i>Inkoop en administratie</i>					
In 2018 was ten behoeve van de administratieve en financiële processen binnen het sociaal domein aanvullende ondersteuning nodig die werd geleverd door de GRSA2. Ook voor de inkoop werd een beroep gedaan onder aanvullende ondersteuning.	I	- 63	-	-	- 63
<i>Woningaanpassingen</i>					
In 2018 zijn er een 3-tal dure woningaanpassingen noodzakelijk geweest, (kosten circa € 85.000). Dit in combinatie met meer aanvragen (42 aanpassingen in 2018) verklaart de overschrijding.	S	- 103	-	-	- 103
<i>Hulpmiddelen</i>					
De uitgaven voor hulpmiddelen zijn gestegen als gevolg een toename van het aantal klanten dat gebruik gemaakt van hulpmiddelen (185 uitstaande hulpmiddelen in 2018, 144 in 2017).	S	- 22	-	-	- 22

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
<i>Vervoer naar begeleiding</i> Vervoerskosten zijn hoger dan begroot, in 2019 zullen deze vervoersvergoedingen nader geanalyseerd gaan worden.	S	- 20	-	-	- 20
<i>Huishoudelijke hulp</i> Ten tijde van de bestuursrapportage 2018 werd een toename van de uitgaven voor huishoudelijke verwacht als gevolg van een cao-wijziging en de invoering van een marktconform tarief. Daarbij werd uitgegaan van een toename van het tarief per 1 april 2018. Het hogere tarief is echter pas later (begin oktober) geëffectueerd. Verder was bij het verhogen van het budget per abuis geen rekening gehouden met het in het budget voor PGB's opgenomen deel voor huishoudelijke hulp.	S	53	-	-	53
<i>Mantelzorg</i> In 2018 is er extra budget voor ondersteuning voor mantelzorg. Extra mantelzorgondersteuning heeft echter geen beslag gekregen in 2018, maar in 2019.	I	11	-	-	11
<i>Innovatie en vernieuwing</i> Beschikbaar budget voor innovatie en vernieuwingen is in 2018 niet volledig benut.	I	54	-	-	54
<i>Eigen bijdragen</i> Door de wijziging van landelijk beleid in 2018 (eigen bijdrage) en besluit om voor een bepaalde groep inwoners geen eigen bijdrage te heffen voor maatwerkvoorzieningen is er een aanname gedaan inzake deze 'baten'. De bijdrage was in 2018 nog afhankelijk van het inkomen.	I	-	17	-	17
Overige verschillen	I	- 16	11	-	- 5
Totaal afwijkingen thema 3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning		- 39	52	-	13
3.2 Volksgezondheid					
Overige verschillen	I	10	-	-	10
Totaal afwijkingen thema 3.2 Volksgezondheid		10	-	-	10
3.3 Cultuur					
<i>Personeelslasten</i> Lagere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	15	-	-	15
<i>Archief</i> De bewerking van de archieven is arbeidsintensiever dan verwacht en was daarom duurder dan vooraf geraamd.	I	- 18	-	-	- 18
<i>Voorziening frictiekosten Rick</i> De voorziening frictiekosten Rick is in 2018 opgeheven hetgeen leidt tot een vrijval ten gunste van de exploitatie.	I	20	-	-	20
Overige verschillen	I	17	- 4	- 2	11
Totaal afwijkingen thema 3.3 Cultuur		34	- 4	- 2	28
3.4 Combinatiefunctionaris sport en cultuur					
De van het Rijk ontvangen bijdrage voor de combinatiefunctionarissen is conform de verslaggevingsrichtlijnen verwerkt onder programma 7. Financiën.	S	- 27	8	-	- 19
Totaal afwijkingen thema 3.4 Combinatiefunctionaris sport en cultuur		- 27	8	-	- 19
3.5 Subsidiebeleid					
Overige verschillen	I	6	-	-	6
Totaal afwijkingen thema 3.5 Subsidiebeleid		6	-	-	6
3.6 Dorpshuizen					
<i>Centrumplan Leende (mfa)</i> De voorbereidingskosten voor de multifunctionele accommodatie (mfa) in Leende die niet kunnen worden geactiveerd ten laste van het krediet waren niet geraamd (betrof onder meer kosten informatiebijeenkomsten en advieskosten met betrekking doorrekening financiële planning).	I	- 22	-	-	- 22
Overige verschillen	I	- 10	1	- 3	- 12
Totaal afwijkingen thema 3.6 Dorpshuizen		- 32	1	- 3	- 34
3.7 Sport					
<i>Vervanging materialen en toestellen</i> In 2018 zijn de schrobmachine (15 jaar oud) en een aantal afgekeurde gymtoestellen vervangen. Hier was in de begroting geen rekening mee gehouden.	I	- 18	-	-	- 18

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
<i>Masterplan sportpark Lambrek</i> Het masterplan sportpark Lambrek zal pas in 2019 worden opgeleverd en betaald.	I	15	-	-	15
Overige verschillen	I	- 11	- 6	-	- 17
Totaal afwijkingen thema 3.7 Sport		- 14	- 6	-	- 20
3.9 Statushouders					
<i>Opvang asielzoekers</i> De uitgaven voor de opvang van asielzoekers worden gedekt door de hiervoor in voorgaande jaren ontvangen rijksbijdrage.	I	- 40	40	-	-
<i>Statushouders</i> In 2018 zijn we, later dan gepland, gestart met specifieke trainingen en opleidingen van statushouders waarbij met name het wegwerken van de taalachterstand een belangrijk aandachtspunt vormt. In 2019 lopen deze activiteiten verder door. Deze uitgaven worden gedekt middels een onttrekking aan de reserve sociaal domein.	I	58	-	-58	-
Totaal afwijkingen thema 3.9 Statushouders		18	40	- 58	-
Totaal structurele afwijkingen	S	- 154	32	-	- 122
Totaal incidentele afwijkingen	I	138	59	- 63	134
Totaal afwijkingen programma 3		- 16	91	- 63	12

* S: Structureel, I: Incidenteel

De als structureel gemarkeerde afwijkingen zijn reeds verwerkt in de begroting 2019 of worden verwerkt in de begroting 2020.

Programma 4: Wonen

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Vershil begroting na wijzigingen – rekening
4.1	Volkshuisvesting	2.249	2.636	3.643	13.941	- 10.298
4.2	Omgevingsvergunning	-	-	-	-	-
4.3	Verkeer	- 5	21	14	14	-
4.4	Openbare ruimte	1.870	1.984	1.978	1.923	55
Totaal lasten		4.114	4.641	5.635	15.878	- 10.243
4.1	Volkshuisvesting	1.521	2.155	2.994	12.486	9.492
4.2	Omgevingsvergunning	421	563	563	426	- 137
4.3	Verkeer	-	5	-	-	-
4.4	Openbare ruimte	58	38	38	276	238
Totaal baten		2.000	2.756	3.595	13.188	9.593
Saldo baten en lasten programma 4		2.114	1.885	2.040	2.690	- 650
Toevoegingen aan reserves		728	-	580	655	- 75
Onttrekkingen aan reserves		- 322	- 132	- 131	- 765	634
Saldo mutatie reserves		406	- 132	449	- 110	559
Saldo na bestemming programma 4		2.520	1.753	2.489	2.580	- 91

Bedragen x € 1.000

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
4.1 Volkshuisvesting					
<i>Personeelslasten</i>					
Lagere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	45	-	-	45
<i>Afwaardering panden</i>					
De panden legen aan de Nieuwendijk 9 en Ginderover 58 zijn gesloopt en daarom afgewaardeerd. De dekking van deze lasten heeft plaatsgevonden door de inzet van de reserves die waren gevormd ter dekking van de afschrijvingslasten van deze panden.	I	- 695	-	686	- 9
<i>Providentia, Sterksel</i>					
De werkzaamheden van de gemeente die ten behoeve van het project Providentia in Sterksel worden gemaakt, worden aan de projectontwikkelaar doorberekend.	I	- 20	18	-	- 2
<i>Tussentijdse winstneming grondexploitaties</i>					
Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie De Breedvennen worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. Omdat de winst nog niet definitief is, wordt deze tussentijdse winstneming gestort in een reserve. In de paragraaf <i>Grondbeleid</i> is dit nader toegelicht.	I	-	69	- 69	-
<i>Grondexploitaties</i>					
De baten en lasten met betrekking tot de grondexploitaties, die jaarlijks fluctueren, worden jaarlijks afgewikkeld ten laste resp. ten gunste van de balans (verwerkt als onderhanden werk). Dit geldt ook voor de aan de grondexploitaties toegerekende overhead. Die toerekening (over 2018 € 277.642) moet echter op basis van de verslaggevingsrichtlijnen (BBV) als negatieve last op het thema Overhead (programma 7. Financiën) worden verwerkt. Hierdoor ontstaat op de post grondexploitaties administratief een negatief resultaat. Een nadere toelichting op de grondexploitaties is opgenomen in de paragraaf <i>Grondbeleid</i> .	I	- 9.643	9.406	-	- 237
<i>Digitalisering bouwvergunningen</i>					
De digitalisering van de bouwvergunningen wordt vanwege de noodzakelijke voorbereiding van de papieren dossiers gefaseerd doorgevoerd. Hierdoor is het beschikbare budget nog niet volledig ingezet.	I	34	-	-	- 34

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
<i>Inzet omgevingsdienst</i> De toename van het aantal vergunningaanvragen en meldingen leidt tot hogere kosten van de omgevingsdienst (Odzob). De omgevingsdienst verzorgt voor de gemeente onder meer de controles en de welstandsadvisering.	I	- 19	-	-	- 19
<i>Omgevingswet</i> Het voor de implementatie van de nieuwe Omgevingswet beschikbare budget voor externe kosten was in 2018 nog niet nodig. De voorbereidende werkzaamheden (opstellen projectopdracht, instellen projectgroep, voorbereidende werkzaamheden omgevingsvisie) werden tot nu toe door eigen personeel uitgevoerd.	I	13	-	-	13
Overige verschillen	I	- 13	- 1	-	
Totaal afwijkingen thema 4.1 Volkshuisvesting		- 10.298	9.492	617	- 189
4.2 Omgevingsvergunning					
<i>Omgevingsvergunningen</i> De bouw is in 2018 aangetrokken, maar doordat de grote projecten (bijvoorbeeld De Bulders) nog achterblijven zijn de geraamde opbrengsten niet behaald.	I	-	- 138	-	- 138
Overige verschillen	I	-	1	-	1
Totaal afwijkingen thema 4.2 Omgevingsvergunning		-	- 137	-	- 137
4.4 Openbare ruimte					
<i>Verkeersonderzoeken</i> In de begroting was rekening gehouden met in totaal € 100.000 voor verkeersonderzoeken (mede in verband met start flankerende maatregelen randweg e.d.). In 2018 hebben er vrijwel geen verkeersonderzoeken plaatsgevonden. Hierdoor vervalt eveneens de dekking vanuit de reserve totaaloplossing verkeersproblematiek.	I	98	-	- 50	48
<i>Samen mee naar de A2</i> De in 2018 verrichte uitgaven ten behoeve van het project 'Samen mee naar de A2' waren niet geraamd. Dekking van deze uitgaven vindt plaats uit de hiervoor ontvangen provinciale subsidie.	I	- 83	82	-	- 1
<i>Vergoeding nutsbedrijven</i> Het afgelopen jaar zijn de nutsbedrijven druk bezig geweest met het vervangen van kabels en leidingen. Ook de uitbreiding in De Bulders heeft plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot hogere inkomsten voor vergunningen en bijdragen in de degeneratiekosten.	I	-	111	-	111
<i>Incidentele onkruidbestrijding</i> De warmte in 2018 heeft geleid tot minder incidentele opdrachten voor onkruidbestrijding.	I	10	-	-	10
<i>Openbare verlichting</i> De verduurzaming van de openbare verlichting door vervanging met led-armaturen leidt tot een daling van het elektriciteitsverbruik.	S	24	-	-	24
<i>Mensgerichte verkeersmaatregelen</i> De in 2018 ontvangen subsidie voor het uitvoeren van mensgerichte maatregelen was niet geraamd.	I	-	16	-	16
Overige verschillen	I	6	29	- 8	27
Totaal afwijkingen thema 4.4 Openbare ruimte		55	238	- 58	235
Totaal structurele afwijkingen	S	24	-	-	24
Totaal incidentele afwijkingen	I	- 10.267	9.593	559	- 115
Totaal afwijkingen programma 4		- 10.243	9 593	559	- 91

* S: Structureel, I: Incidenteel

De als structureel gemarkeerde afwijkingen zijn reeds verwerkt in de begroting 2019 of worden verwerkt in de begroting 2020.

Programma 5: Werken

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen – rekening
5.1	Economische zaken	778	573	746	1.554	- 808
5.2	Recreatie en toerisme	992	986	1.107	1.032	75
5.3	Participatie	4.018	3.815	4.262	3.958	304
Totaal lasten		5.788	5.374	6.115	6.544	- 429
5.1	Economische zaken	717	515	731	2.336	1.605
5.2	Recreatie en toerisme	208	209	210	205	- 5
5.3	Participatie	1.800	1.777	2.156	2.038	- 118
Totaal baten		2.725	2.501	3.097	4.579	1.482
Saldo baten en lasten programma 5		3.063	2.873	3.018	1.965	1.053
Toevoegingen aan reserves		31	25	55	799	- 744
Onttrekkingen aan reserves		- 402	-	- 250	- 139	- 111
Saldo mutatie reserves		- 371	25	- 195	660	- 855
Saldo na bestemming programma 5		2.692	2.898	2.823	2.625	198

Bedragen x € 1.000

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
5.1 Economische zaken					
<i>Stimulering aanleg glasvezel buitengebied</i>					
Voor de stimulering van de aanleg van glasvezel in het buitengebied was vanuit de reserve HSLnet een bedrag van € 250.000 beschikbaar. In 2018 is ten behoeve van de stimulering slechts € 112.500 uitgegeven. Die uitgave is overigens verantwoord onder programma 7. Financiën, thema Algemene dekkingsmiddelen (conform verslaggevingsrichtlijnen BBV).	I	-	-	- 137	- 137
<i>Tussentijdse winstneming grondexploitaties</i>					
Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie De Poortmannen worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. Omdat de winst nog niet definitief is, wordt deze tussentijdse winstneming gestort in een reserve. In de paragraaf <i>Grondbeleid</i> is dit nader toegelicht.	I	-	739	- 739	-
<i>Grondexploitaties</i>					
De baten en lasten met betrekking tot de grondexploitaties, die jaarlijks fluctueren, worden jaarlijks afgewikkeld ten laste resp. ten gunste van de balans (verwerkt als onderhanden werk). Dit geldt ook voor de aan de grondexploitaties toegerekende overhead. Die toerekening (over 2018 € 277.642) moet echter op basis van de verslaggevingsrichtlijnen (BBV) als negatieve last op het thema Overhead (programma 7. Financiën) worden verwerkt. Hierdoor ontstaat op de post grondexploitaties administratief een negatief resultaat. Een nadere toelichting op de grondexploitaties is opgenomen in de paragraaf <i>Grondbeleid</i> .	I	- 795	754	-	- 41
<i>Textielinzameling</i>					
De inkomsten uit de textielinzameling komen tot en met 2018 ten goede van de reserve goede doelen. In 2018 waren de inkomsten uit de textielinzameling hoger dan geraamd. Ten laste van de reserve goede doelen is in 2018 € 26.214 aan goede doelen beschikbaar gesteld.	I	- 26	5	21	-
<i>Boekwinst verkoop grond</i>					
De verkoop van grond aan de Halfeindschestraat heeft geleid tot een boekwinst.	I	-	110	-	110
<i>Overige grondaankopen</i>					
Er zijn minder gronden aangekocht dan was geraamd.	I	27	-	-	27
<i>Overige verschillen</i>					
	I	- 14	- 3	-	- 17
Totaal afwijkingen thema 5.1 Economische zaken					
		- 808	1.605	- 855	- 58
5.2 Recreatie en toerisme					
<i>Personeelslasten</i>					
Lagere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	50	-	-	50

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
<i>Onderhoud evenementenkasten</i> Lokale installatiebedrijven waren door drukte in de bouwsector niet in staat om de opdracht met betrekking tot (achterstallig) onderhoud aan de evenementenkasten uit te voeren in 2018. We hebben er voor gekozen om veiligheidsinspecties van elektrische installaties (NEN3140) van alle gebouwen voorrang te geven boven groot onderhoud evenementenkasten.	I	20	-	-	20
<i>Toeristenbelasting</i> Er was in 2018 sprake van minder overnachtingen dan vooraf verwacht. Hierdoor zijn de inkomsten uit toeristenbelasting lager dan geraamd.	I	-	- 14	-	- 14
Overige verschillen	I	5	9	-	14
Totaal afwijkingen thema 5.2 Recreatie en toerisme		75	- 5	-	70
5.3 Participatie					
<i>Voorzieningen dubieuze vorderingen</i> Er was in 2018 een hogere dotatie aan de voorziening voor dubieuze vorderingen voortkomende uit de bijstandsverlening nodig.	I	- 12	-	-	- 12
<i>Loonkostensubsidies</i> Het aantal loonkostensubsidies dat door het Participatiebedrijf in 2018 is verstrekt is lager dan verwacht. Vooral hierdoor is sprake van lagere lasten op de BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten). Daarnaast was sprake van een hogere rijksbijdrage (BUIG).	I	71	23	-	94
<i>Bijstandsverlening zelfstandigen</i> De lasten in verband met de bijstandsverlening aan zelfstandigen worden nagenoeg volledig vergoed door het Rijk. Als de aflossingen op leningen afwijken van de door het Rijk gestelde norm, is het verschil voor rekening van de gemeente. In 2018 zijn de aflossingen lager dan de gestelde norm hetgeen in 2018 per saldo een nadeel oplevert. In 2017 was nog sprake van een voordeel.	I	126	- 144	-	- 18
<i>Bijzondere bijstand</i> Vanaf 2017 ontvangen gemeenten extra middelen voor armoedebestrijding middelen. Onze gemeente kende al de regeling kinderp participatie. Beide budgetten hebben hetzelfde doel. Hierdoor zijn niet alle beschikbare middelen besteed.	I	32	-	-	32
<i>Wet sociale werkvoorziening (WSW)</i> De van het Rijk ontvangen middelen voor de uitvoering van de WSW worden doorgezet naar de Ergon die voor de gemeente de uitvoering van de WSW verzorgt. De rijksbijdrage WSW (verantwoord onder programma 7. Financiën) is lager dan geraamd waardoor er minder is doorbetaald aan Ergon.	I	62	-	-	62
<i>Re-integratie</i> In de afgelopen jaren zijn minder inwoners door het Participatiebedrijf bemiddeld naar een baan met loonkostensubsidie. De begeleidingskosten hiervoor (€ 5.050 per persoon) zijn daardoor lager.	I	27	-	-	27
Overige verschillen	I	- 2	3	-	1
Totaal afwijkingen thema 5.3 Participatie		304	- 118	-	186
Totaal structurele afwijkingen	S	-	-	-	-
Totaal incidentele afwijkingen	I	- 429	1.482	- 855	198
Totaal afwijkingen programma 5		- 429	1.482	- 855	198

* S: Structureel, I: Incidenteel

Programma 6: Duurzaamheid

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Vershil begroting na wijzigingen – rekening
6.1	Milieu	439	179	229	449	- 220
6.2	Afval	931	1.059	1.362	1.247	115
6.3	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	-	-	-	-	-
6.4	Water	1.413	1.529	1.519	1.474	45
6.5	Ruimtelijke ordening	204	325	316	290	26
Totaal lasten		2.987	3.092	3.426	3.460	- 34
6.1	Milieu	252	24	24	226	202
6.2	Afval	1.174	1.331	1.331	1.151	- 180
6.3	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	-	-	-	-	-
6.4	Water	1.904	1.946	1.946	1.969	23
6.5	Ruimtelijke ordening	79	39	39	61	22
Totaal baten		3.409	3.340	3.340	3.407	67
Saldo baten en lasten programma 6		422	- 249	86	53	33
Toevoegingen aan reserves		100	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves		- 135	- 31	- 65	- 30	- 35
Saldo mutatie reserves		- 35	- 31	- 65	- 30	- 35
Saldo na bestemming programma 6		457	- 279	21	23	- 2

Bedragen x € 1.000

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
6.1 Milieu					
<i>Duurzaamheidsbeleid</i>					
In 2018 is gestart met het opstellen van het duurzaamheidsbeleid en de (voorbereiding van de) uitvoering van diverse projecten in het kader van duurzaamheid. Deze werkzaamheden lopen door in 2019. De kosten worden gedekt middels een onttrekking aan de reserve projecten duurzaamheid. De lagere kosten in 2018 leiden tot een lagere onttrekking aan de reserve.	I	17	-	-17	-
<i>Herstel natuur</i>					
De uitgaven voor herstelmaatregelen in het gebied Het Meerven worden gedekt uit de provinciale subsidie. Zowel de uitgaven als de dekking uit de subsidie waren niet geraamd.	I	- 65	65	-	-
<i>Bossen</i>					
Onder meer de eindafrekening voor het project Uitwerkingsplan bomen en de inzet van een trekker en watertank in de zomer hebben geleid tot hogere lasten.	I	- 17	-	-	- 17
<i>Geluidssanering</i>					
De uitgaven voor geluidsaneringsprojecten zijn niet geraamd en worden gedekt uit de van het Rijk ontvangen voorbereidingssubsidies.	I	- 138	138	-	-
<i>Eikenprocessierups</i>					
In 2018 veroorzaakt de eikenprocessierups veel overlast. De bestrijding van de eikenprocessierups heeft geleid tot hogere lasten.	I	- 11	-	-	- 11
Overige verschillen	I	- 6	- 1	-	- 7
Totaal afwijkingen thema 6.1 Milieu		- 220	202	- 17	- 35
6.2 Afval					
<i>Afvalstoffenheffing</i>					
De inkomsten uit de afvalstoffenheffing zijn hoger dan geraamd hetgeen met name veroorzaakt wordt door een groter aantal ledigingen van de afvalcontainers.	I	-	51	-	51
<i>Verkoop afval</i>					
De opbrengsten voortkomende uit de verkoop van ingezameld afval (papier, glas en plastic) zijn lager dan begroot wat vooral te maken heeft met de dalende prijzen.	I	103	- 231	-	- 128
Overige verschillen	I	12	-	-	12
Totaal afwijkingen thema 6.2 Afval		115	- 180	-	- 65

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
6.4 Water					
<i>Personeelslasten</i> Lagere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	26	-	-	26
<i>Pompen en gemalen</i> In 2018 is verder gegaan met monitoring van de pompen en gemalen waardoor deze minder lang onnodig lang blijven pompen en de kosten ondanks een hogere elektriciteitsprijs zijn gedaald.	I	27	-	-	27
<i>Reparatie riolering</i> Er zijn in 2018 extra kosten gemaakt als gevolg van een persleidingbreuk in Heezenbosch en het herstellen van door wortelgroei beschadigde huis- en kolkaansluitingen.	I	- 20	-	-	- 20
<i>Vervanging (besturing) pompen</i> De vervanging van een aantal pompen heeft plaatsgevonden in het kader van het uitgebreide renovatieprogramma in 2018. De lasten zijn daardoor ten laste van het krediet verantwoord.	I	14	-	-	14
Overige verschillen	I	- 2	23	-	21
Totaal afwijkingen thema 6.4 Water		45	23	-	68
6.5 Ruimtelijke ordening					
<i>Streekhuis</i> De Coöperatie Streekontwikkeling Boven-Dommel is per 1 januari 2019 opgeheven. Omdat de coöperatie nog voldoende geld in kas had, is door de algemene ledenvergadering besloten om de contributie 2018 niet te innen. De dekking uit de reserve streekontwikkeling vervalt daardoor eveneens.	S	18	-	- 18	-
<i>Planologische werkzaamheden</i> In 2018 zijn minder onderzoeken en werkzaamheden verricht die voor rekening van de gemeente zelf kwamen.	I	14	-	-	14
Overige verschillen	I	- 6	22	-	16
Totaal afwijkingen thema 6.5 Ruimtelijke ordening		26	22	- 18	30
Totaal structurele afwijkingen	S	18	-	- 18	-
Totaal incidentele afwijkingen	I	- 52	67	- 17	- 2
Totaal afwijkingen programma 6		- 34	67	- 35	- 2

* S: Structureel, I: Incidenteel

De als structureel gemarkeerde afwijkingen zijn reeds verwerkt in de begroting 2019 of worden verwerkt in de begroting 2020.

Programma 7: Financiën

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Verschil begroting na wijzigingen – rekening
7.1	Algemene dekkingsmiddelen	- 95	1.972	2.213	127	2.086
7.2	Overhead	5.644	5.919	5.811	5.524	287
7.3	Vennootschapsbelasting	12	-	-	15	- 15
7.4	Onvoorzien	-	30	30	-	30
Totaal lasten		5.561	7.921	8.054	5.666	2.388
7.1	Algemene dekkingsmiddelen	21.358	23.714	24.371	22.327	- 2.044
7.2	Overhead	86	198	198	20	- 178
7.3	Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-
7.4	Onvoorzien	-	-	15	-	- 15
Totaal baten		21.444	23.912	24.584	22.347	- 2.237
Saldo baten en lasten programma 7		- 15.883	- 15.991	- 16.530	- 16.681	151
Toevoegingen aan reserves		47	-	282	327	- 45
Onttrekkingen aan reserves		- 841	-	- 995	- 1.089	94
Saldo mutatie reserves		- 794	-	- 713	- 762	49
Saldo na bestemming programma 7		- 16.677	- 15.991	- 17.243	- 17.443	200

Bedragen x € 1.000

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
7.1 Algemene dekkingsmiddelen					
<i>Stimulering aanleg glasvezel buitengebied</i>					
Ter stimulering van de aanleg van glasvezel in het buitengebied is in totaal € 250.000 beschikbaar gesteld. In 2018 is een deel van dit budget in de vorm van een subsidie verstrekt aan HSLnet.	I	134	-	-	134
<i>Kapitaallasten</i>					
De kapitaallasten zijn via de onder de algemene dekkingsmiddelen opgenomen kostenplaats kapitaallasten doorberekend aan de programma's en thema's. Een deel van de rentelasten is toegerekend aan de grondexploitaties (€ 90.000). Zie tevens de renteberekening in de paragraaf <i>Financiering</i> .	I	1.960	- 1.870	-	90
<i>Dividend BNG</i>					
De dividenduitkering van de BNG over 2017 was hoger dan geraamd.	I	-	15	-	15
<i>Onroerendezaakbelasting</i>					
De opbrengsten uit de opgelegde onroerendezaakbelastingen zijn iets hoger dan geraamd. Het aantal bezwaarschriften was lager dan verwacht.	I	-	33	-	33
<i>Algemene uitkering gemeentefonds</i>					
Zowel de september- als decembercirculaire gemeentefonds 2018 hadden een negatief effect op de omvang van de algemene uitkering over 2018. Die verlaging wordt naast een daling van de rijksbijdrage WSW onder meer veroorzaakt door een landelijke korting als gevolg van hogere btw-declaraties.	I	-	- 240	-	- 240
Overige verschillen	I	- 8	18	-	10
Totaal afwijkingen thema 7.1 Algemene dekkingsmiddelen		2.086	- 2.044	-	42
7.2 Overhead					
<i>Personeelslasten</i>					
Hogere toerekening personeelslasten. Een toelichting op de personeelslasten is in de paragraaf <i>Bedrijfsvoering</i> opgenomen.	I	- 83	-	-	- 83
<i>Doorberekening personeelskosten</i>					
De doorberekening van werkzaamheden van eigen personeel voor De Bulders Woningbouw C.V. wordt verrekend met de toerekening van de betreffende uren aan de grondbank De Bulders (opgenomen onder de voorraad). De tussentijds aan De Bulders Woningbouw C.V. gefactureerde inzet van eigen personeel is wel gerealiseerd, maar daardoor niet meer zichtbaar in de exploitatie.	I	-	- 168	-	- 168

Thema/omschrijving	S/I *	Afwijking lasten	Afwijking baten	Afwijking reserves	Saldo afwijkingen
<i>Overhead grondexploitaties</i> De aan de grondexploitaties toegerekend overhead dient volgens de verslaggevingsrichtlijnen te worden verantwoord als negatieve last onder het thema Overhead. Zie tevens de toelichting op de grondexploitaties bij programma's 4. Wonen (thema Volkshuisvesting) en 5. Werken (thema Economische zaken).	I	278	-	-	278
<i>Communicatie en bestuurszaken</i> De budgetten voor communicatie en bestuurszaken (advies) worden al een aantal jaren slechts beperkt ingezet en zijn in de begroting 2019 bijgesteld.	S	28	-	-	28
<i>Arbeidsongeschiktheidsverzekering</i> De gemeente heeft met ingang van 2018 een arbeidsongeschiktheidsverzekering afgesloten. Daarmee wordt het risico van kosten van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van (ex-)werknemers beperkt. In de begroting was met deze post nog geen rekening gehouden.	S	- 21	-	-	- 21
<i>Reis- en verblijfkosten</i> Het gebruik van het openbaar vervoer (gemeentelijke OV-chipkaart) en de fiets wordt gestimuleerd waardoor er minder medewerkers gebruik maken van de auto voor dienstreizen.	S	26	-	-	26
<i>Energiekosten gemeentehuis</i> De zachte winter heeft geleid tot een lager gasverbruik. De zomer van 2018 had veel zonuren waardoor de zonnepanelen relatief veel elektriciteit hebben opgewekt. Daarnaast zijn er in 2018 maatregelen getroffen om te zorgen dat er minder gas en elektriciteit wordt verbruikt (onder meer door aanpassingen aan het klimaatsysteem).	I	27	-	-	27
<i>Digitale dienstverlening</i> In 2018 is fors ingezet op een verbetering van de digitale dienstverlening hetgeen ook tot hogere kosten heeft geleid.	I	- 60	-	-	- 60
<i>Bedrijfsvoering GRSA2</i> De afrekening en afwikkeling van kosten over voorgaande jaren (o.a. frictiekosten en verlofsaldi) met de GRSA2 leidt in 2018 tot een voordeel.	I	39	-	-	39
<i>Vennootschapsbelasting</i> De afwikkeling van de eerste aangifte vennootschapsbelasting van de gemeente (over het jaar 2016) heeft in 2018 geleid tot hogere lasten.	I	- 19	-	-	- 19
<i>Reserve kwaliteitsimpuls personeel</i> De reserve kwaliteitsimpuls personeel is, naast de inzet ten behoeve van de organisatieontwikkeling (Operatie Nieuwe Jas), conform de uitgangspunten bij de vorming van de reserve ook ingezet als dekkingsmiddel voor de lasten van werkloosheidsuitkeringen die via het UWV worden betaald. Zowel de lasten voortkomende uit de uitkeringen (verwerkt onder de personeelslasten) als de dekking uit de reserve waren vanwege het onvoorspelbare karakter niet begroot.	I	-	-	67	67
<i>Vervanging machines en materialen</i> Machines en materialen worden pas vervangen als deze niet meer goed functioneren. In 2018 werd het voor vervanging beschikbare budget niet gebruikt.	I	38	-	- 18	20
Overige verschillen	I	34	- 10	-	24
Totaal afwijkingen thema 7.2 Overhead		287	- 178	49	158
7.3 Vennootschapsbelasting					
In 2018 is de voorlopige aanslag vennootschapsbelasting 2018 betaald.	I	- 15	-	-	- 15
Totaal afwijkingen thema 7.3 Vennootschapsbelasting		- 15	-	-	- 15
7.4 Onvoorzien					
Van de post onvoorzien (totaal €30.000) is in 2018 € 15.000 ingezet ten behoeve van het opstellen van een masterplan voor Sportpark Lambrek.	I	30	- 15	-	15
Totaal afwijkingen thema 7.4 Onvoorzien		30	- 15	-	15
Totaal structurele afwijkingen	S	33	-	-	33
Totaal incidentele afwijkingen	I	2.355	- 2.237	49	167
Totaal afwijkingen programma 7		2.388	- 2.237	49	200

* S: Structureel, I: Incidenteel

De als structureel gemarkeerde afwijkingen zijn reeds verwerkt in de begroting 2019 of worden verwerkt in de begroting 2020.

Analyse kredieten

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbaar krediet	Realisatie t/m 2018	Ruimte	Handhaven of afsluiten?	Toelichting
Woning Nieuwendijk 9, Heeze	350	353	-3	afsluiten	Pand is gesloopt in 2018.
Pand Ginderover 58, Heeze	350	357	-7	afsluiten	Pand is gesloopt in 2018.
Vorbereiding toekomstige grondexploitatie Ginderover 58 e.o.	60	1	59	handhaven	Project in uitvoering.
Strategische grond Halfeindschestraat, Leende	0	-15	15	handhaven	In 2019 zijn nog verkopen mogelijk.
Verbouwing bestuursvleugel	125	110	15	afsluiten	Project is afgerond.
Gemeentehuis investeringen	164	110	54	handhaven	Start project in 2019.
Actiewagen binnen de bebouwde kom	12	12	0	afsluiten	Aangeschaft in 2018.
Actiewagen buiten de bebouwde kom	16	16	0	afsluiten	Aangeschaft in 2018.
Volkswagen	48	41	7	handhaven	Aanschaf voorzien in 2019.
Ambulancepost Leende	1.440	12	1.428	handhaven	Start project in 2019.
Camera's ten behoeve van toezicht	93	97	-4	afsluiten	Project is afgerond.
Verbreding Strijperpad, Leende	43	52	-9	afsluiten	Project is afgerond.
Civieltechnische kunstwerken (t.i.v. voorziening onderhoud bruggen)	47	7	40	afsluiten	Onderhoud bruggen Oude Dijk/Strijperdijk is niet nodig als gevolg van vervanging van beide bruggen.
Vervanging bruggen Oude Dijk en Strijperdijk, Leende	150	195	-45	afsluiten	Werkzaamheden gereed. Overschrijding in verband met onvoorziene eis van het Waterschap om de bruggen hoger te leggen.
Verbeteren Albertlaan, Sterksel	288	287	1	afsluiten	Werkzaamheden zijn afgerond.
Asfalt- en onderhoudsprogramma 2017 (t.i.v. voorziening onderhoud wegen)	395	379	16	afsluiten	Onderhoudsprogramma is gereed.
Asfalt- en onderhoudsprogramma 2018 (t.i.v. voorziening onderhoud wegen)	474	467	7	afsluiten	Onderhoudsprogramma is gereed.
Fietspad de Plaetse en Boschlaan, Heeze	95	83	12	afsluiten	
Civiele kunstwerken 2018 (t.i.v. voorziening onderhoud bruggen)	24	21	3	handhaven	Onderhoud dient nog gedeeltelijk te worden uitgevoerd in 2019.
Bouwplaatsen wagenbouwers	70	87	-17	afsluiten	Project is afgerond.
Langstraat/Oostrikkerstraat, Leende	650	-	650	handhaven	De voorbereidingen zijn gestart, uitvoering voorzien in 2019/2020.
Rioolvervanging en reconstructie Langstraat-Oostrikkerstraat, Leende (t.i.v. voorziening riolering)	880	17	863	handhaven	De voorbereidingen zijn gestart, uitvoering voorzien in 2019/2020.
Kleine ergernissen 2018 (t.i.v. voorziening onderhoud wegen)	100	91	9	handhaven	In 2019 moeten nog maatregelen worden uitgevoerd.
Bruggen 2018	26	-	26	handhaven	Start project in 2019.
Vervanging masten 2017	46	42	4	afsluiten	Project is afgerond.
Vervanging armaturen 2017	34	32	2	afsluiten	Project is afgerond.
Vervanging masten 2018	46	-	46	handhaven	Werk is in uitvoering.
Vervanging armaturen 2018	34	-	34	handhaven	Werk is in uitvoering.
Mobiliteitsplan wegen	66	17	49	handhaven	Controle en markeringen dienen nog plaats te vinden.
Toeristische start- en informatiepunten	36	7	29	handhaven	Project loopt nog.
Pompenmaker investering 2018	28	-	28	handhaven	Start project voorzien in 2019.
Centrumplan Leende	8.873	543	8.330	handhaven	Werk is in uitvoering.
Rioolvervanging Spoorlaan/Schoolstraat, Heeze (t.i.v. voorziening riolering)	965	85	880	handhaven	Werk is in uitvoering.
Openbaar groen Spoorlaan-Schoolstraat, Heeze	30	-	30	handhaven	Werk is in uitvoering, aanplant voorzien in najaar 2019.

Omschrijving	Beschikbaar krediet	Realisatie t/m 2018	Ruimte	Handhaven of afsluiten?	Toelichting
Herinrichting Spoorlaan-Schoolstraat, Heeze	230	-	230	handhaven	Werk is in uitvoering.
Groot onderhoud pompen en gemalen (t.l.v. voorziening riolering)	200	165	35	handhaven	Project loopt nog door.
Rioolrenovatie Emmerikstraat/Oude Stationstraat, Heeze (t.l.v. voorziening riolering)	722	626	96	handhaven	2e gedeelte volgt.
Groot onderhoud vrijerval riolering (t.l.v. voorziening riolering)	382	-	382	handhaven	Project is inmiddels opgestart.
Totaal kredieten	17.592	4.297	13.295		
Totaal af te sluiten kredieten	2.588	2.576	12		
Totaal te handhaven kredieten	15.004	1.721	13.283		

Overzicht incidentele baten en lasten

Op grond van het BBV dient een overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen te worden. Baten en lasten voortkomende uit éénmalige activiteiten en projecten, afwikkelingsverschillen, onvoorzien inkomsten en uitgaven alsmede (eenmalige) toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidentele baten en lasten beschouwd. Daarnaast worden lasten en baten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen als incidenteel aangemerkt.

De in de jaarrekening opgenomen belangrijkste incidentele baten en lasten (groter dan € 10.000) treft u in het volgende overzicht aan.

Bedragen x € 1.000

Programma	Thema	Omschrijving	Rekening 2018	
1	Fundament	Algemene zaken	Dotatie reserve sociaal domein	36
2	Opgroeien	Onderwijs	Huurlasten De Breedvennen (incl. huurverhoging)	1.154
		Onderwijs	Huur tijdelijke huisvesting De Berkenschutse (mobiele units)	50
3	Meedoen	Dorpshuizen	Kosten voorbereiding e.d. multifunctionele accommodatie Leende	22
		Statushouders	Extra middelen statushouders	23
4	Wonen	Volkshuisvesting	Afwaardering panden Nieuwendijk 9 en Ginderover 58 (sloop)	698
		Volkshuisvesting	Vorming reserve kapitaallasten Ginderover	350
		Volkshuisvesting	Dotatie reserve grondexploitatie De Breedvennen	69
		Openbare ruimte	Vorming reserve kapitaallasten Schoolstraat-Spoorlaan	230
5	Werken	Economische zaken	Dotatie reserve goede doelen	31
		Economische zaken	Dotatie reserve grondexploitatie De Poortmannen	739
		Economische zaken	Uitgaven goede doelen (ten laste van reserve goede doelen)	26
		Recreatie en toerisme	Vorming reserve kapitaallasten openbaar groen Schoolstraat-Spoorlaan	30
6	Duurzaamheid	Milieu	Vorbereidingskosten geluidssanering	138
		Ruimtelijke ordening	Uitgaven groen/blauwe diensten	12
7	Financiën	Algemene dekkingsmiddelen	Stimuleringsmiddelen glasvezel buitengebied (HSLnet)	113
		Overhead	Correctie bijdrage frictiekosten GRSA2	-78
		Overhead	Dotatie reserve kwaliteitsimpuls personeel	225
		Overhead	Dotatie reserve garantstelling De Bulders	54
Totaal incidentele lasten			3.922	
1	Fundament	Algemene zaken	Onttrekking reserve sociaal domein	388
2	Opgroeien	Onderwijs	Onttrekking reserve renovatie/nieuwbouw onderwijs	13
3	Meedoen	Dorpshuizen	Onttrekking reserve Centrumplan Leende	1.031
		Statushouders	Onttrekking reserve sociaal domein	23
4	Wonen	Volkshuisvesting	Onttrekking reserve kapitaallasten Ginderover	350
		Volkshuisvesting	Onttrekking reserve kapitaallasten Nieuwendijk	350
		Volkshuisvesting	Onttrekking reserve HNG gelden	60
		Volkshuisvesting	Tussentijdse winstneming grondexploitatie De Breedvennen	69
5	Werken	Economische zaken	Onttrekking reserve HSL buffer	113
		Economische zaken	Onttrekking reserve goede doelen	26
		Economische zaken	Tussentijdse winstneming grondexploitatie De Poortmannen	739
		Economische zaken	Boekwinst grondverkoop Halfeindschestraat	110
6	Duurzaamheid	Milieu	Onttrekking reserve projecten duurzaamheid	17
		Milieu	Rijksbijdrage voorbereidingskosten geluidssanering	138
		Ruimtelijke ordening	Onttrekking reserve groen/blauwe diensten	12
7	Financiën	Overhead	Onttrekking algemene reserve	935
		Overhead	Onttrekking reserve kwaliteitsimpuls personeel	128
Totaal incidentele baten			4.502	
Saldo incidentele baten en lasten			- 580	

Overzicht structurele mutaties reserves

Op grond van het BBV dient een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves opgenomen te worden. Dit betreft mutaties waarbij jaarlijkse een bepaald bedrag ten gunste of ten laste van de exploitaties komt. Deze mutaties worden niet als incidenteel aangemerkt. De in de jaarrekening opgenomen structurele mutaties in de reserves treft u in het volgende overzicht aan.

Bedragen x € 1.000

Programma		Omschrijving	Rekening 2018
1	Fundament	Reserve klein materieel openbare werken	65
3	Meedoen	Reserve gemeentelijke monumenten	7
<i>Totaal structurele stortingen in reserves</i>			<i>72</i>
1	Fundament	Reserve klein materieel openbare werken	26
3	Meedoen	Reserve gemeentelijke monumenten	6
4	Wonen	Reserve totaaloplossing verkeersproblematiek	3
		Reserve kapitaallasten Oude Dijk/Strijperdijk	1
		Reserve Strijperpad	1
<i>Totaal structurele onttrekkingen aan reserves</i>			<i>37</i>
Saldo structurele mutaties reserves			35

Een overzicht van alle mutaties in de reserves treft u aan in de toelichting op de balans.

Balans

Bedragen x € 1.000

Activa	31-12-2018	31-12-2017
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Bijdragen aan activa van derden	8	9
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	0	0
<i>Totaal immateriële vaste activa</i>	8	9
<i>Materiële vaste activa</i>		
Investerings met een economisch nut	13.221	13.524
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	1.685	1.913
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	3.296	3.063
<i>Totaal materiële vaste activa</i>	18.202	18.500
<i>Financiële vaste activa</i>		
Kapitaalverstrekkingen deelnemingen	42	42
Leningen aan woningbouwcoöperaties	1.952	2.056
Leningen aan deelnemingen	1.000	1.000
Overige langlopende leningen	5.700	5.846
Overige uitzettingen met een looptijd van één jaar of langer	119	179
<i>Totaal financiële vaste activa</i>	8.813	9.123
Totaal vaste activa	27.023	27.632
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	6.971	14.428
Gereed product en handelsgoederen	1	2
<i>Totaal voorraden</i>	6.972	14.430
<i>Uitzettingen</i>		
Vorderingen op openbare lichamen	2.684	2.411
Rekening-courantverhouding met het Rijk	15.000	8.375
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	456	11
Overige vorderingen	1.131	2.065
<i>Totaal uitzettingen</i>	19.271	12.862
<i>Liquide middelen</i>	563	28
<i>Overlopende activa</i>		
Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	0	1
Nog te ontvangen bijdragen van overige Nederlandse overheden	32	0
Overige overlopende vlottende activa	1.505	1.411
<i>Totaal overlopende activa</i>	1.537	1.412
Totaal vlottende activa	28.343	28.732
Totaal activa	55.366	56.364

Bedragen x € 1.000

Passiva	31-12-2018	31-12-2017
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		
Algemene reserve	2.507	3.295
Bestemmingsreserves	9.976	10.307
Resultaat na bestemming	114	523
<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>12.597</i>	<i>14.125</i>
<i>Voorzieningen</i>	<i>5.146</i>	<i>5.007</i>
<i>Vaste schulden</i>		
Onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen	24.992	26.657
Onderhandse leningen openbare lichamen (artikel 1a Wet Fido)	1.300	1.300
Door derden belegde gelden	1.952	2.056
Waarborgsommen	1	1
<i>Totaal vaste schulden</i>	<i>28.245</i>	<i>30.014</i>
Totaal vaste passiva	45.988	49.146
Vlottende passiva		
<i>Vlottende schulden</i>		
Overige vlottende schulden	6.739	4.456
<i>Totaal vlottende schulden</i>	<i>6.739</i>	<i>4.456</i>
<i>Overlopende passiva</i>		
Vooruit ontvangen bedragen van het Rijk	2.580	2.592
Vooruit ontvangen bedragen van overige Nederlandse overheden	25	122
Overige overlopende vlottende passiva	34	48
<i>Totaal overlopende passiva</i>	<i>2.639</i>	<i>2.762</i>
Totaal vlottende passiva	9.378	7.218
Totaal passiva	55.366	56.364
Gewaarborgde geldleningen	27.952	28.056

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Financiële verordening gemeente Heeze-Leende 2017, waarin door de gemeenteraad op 13 maart 2017 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Toelichting op de balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Het BBV kent de volgende drie soorten immateriële vaste activa:

- De kosten die zijn verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio.
- De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief.
- De bijdragen aan activa in eigendom van derden.

In Heeze-Leende is alleen sprake van de laatste categorie.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd indien aan de volgende vereisten is voldaan:

- Er is sprake van een investering door een derde.
- De investering draagt bij aan de publieke taak.
- De derde heeft zich verplicht tot het daadwerkelijk investeren op een wijze zoals is overeengekomen.
- De bijdrage kan door de gemeente worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven, waarbij de afschrijvingsduur maximaal gelijk is aan de verwachte gebruiksduur van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt.

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2018:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2017	Vermeerderingen	Verminderings	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31-12-2018
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	9	0	0	1	8
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	0	0
Totaal	9	0	0	1	8

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- investeringen met een economisch nut.
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investeringen met een economisch nut worden geactiveerd.

Vanaf 1 januari 2017 is de keuzemogelijkheid ten aanzien van het wel of niet activeren van investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut vervallen. Vanaf 1 januari 2017 dienen alle investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut geactiveerd te worden en over de gebruiksduur te worden afgeschreven. Tevens is het vanaf deze datum niet langer toegestaan om reserves direct op deze activa in mindering te brengen en/of versneld af te schrijven.

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in de financiële verordening 2017. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode. Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Op gronden wordt niet afgeschreven, tenzij de grond deel uitmaakt van een investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt. Eventuele boekverliezen zijn als incidentele last verwerkt.

Onderstaande overzichten geven het verloop weer van de vaste activa gedurende 2018.

Investerings met een economisch nut

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31-12-2018
Gronden en terreinen	980	466	15	10	1.421
Woonruimten *	331	379	0	710	0
Bedrijfsgebouwen	11.716	143	0	521	11.338
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	164	0	0	39	125
Vervoermiddelen	55	68	0	18	105
Machines, apparaten en installaties	246	12	0	50	208
Overige materiële vaste activa	32	0	0	8	24
Totaal	13.524	1.068	15	1.356	13.221

* De onder de woonruimten opgenomen panden Ginderover 58 en Nieuwendijk 9 zijn in 2018 gesloopt en daarom in 2018 volledig afgewaardeerd.

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31-12-2018
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.669	0	0	147	1.522
Overige materiële vaste activa	244	0	0	81	163
Totaal	1.913	0	0	228	1.685

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	Afschrijvingen	Boekwaarde per 31-12-2018
Gronden en terreinen	22	0	0	3	19
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.041	464	24	204	3.277
Totaal	3.063	464	24	207	3.296

Erfpacht

In erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de marktwaarde van de aandelen daalt tot onder de verkrijgingsprijs, vindt afwaardering naar deze lagere marktwaarde plaats.

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	Afschrijvingen	Aflossingen	Boekwaarde per 31-12-2018
Kapitaalverstrekking deelnemingen	42	0	0	0	0	42
Leningen aan woningbouwcoöperaties	2.056	0	0	0	104	1.952
Leningen aan deelnemingen	1.000	0	0	0	0	1.000
Overige langlopende leningen	5.846	180	0	2	324	5.700
Overige uitzettingen met een looptijd van één jaar of langer	179	0	0	0	60	119
Totaal	9.123	180	0	2	488	8.813

De overige langlopende leningen bestaan uit de verstrekte leningen aan de Stichting HSLnet, leningen aan sportverenigingen en leningen SVN (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting inzake starters- en blijversleningen).

De overige uitzettingen met een looptijd van één jaar of langer hebben betrekking op de depotbelegging voortkomende uit de verkoop van de aandelen Hypotheekfonds Noord-Brabantse Gemeenten (HNG).

Vlottende activa

Voorraden

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Bedragen x € 1.000

Activa	31-12-2018	31-12-2017
Grondbank De Bulders	2.491	8.447
Bouwgronden in exploitatie	4.480	5.981
Totaal	6.971	14.428

Grondbank De Bulders

Het verloop van de grondbank De Bulders gedurende het jaar 2018 wordt in het volgende overzicht weergegeven:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31-12-2018
Grondbank De Bulders	8.447	4.998	10.954	2.491
Totaal	8.447	4.998	10.954	2.491

Bouwgronden in exploitatie

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst zoals opgenomen artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening), welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen en is de werkelijk over vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.

De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is voor alle gemeenten gelijkgesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone (met ingang van 2016 is dit percentage 2%).

De risico's alsmede de algemene uitgangspunten zijn nader toegelicht in de paragraaf *Grondbeleid*. De risico's zijn eveneens nader toegelicht in de paragraaf *Weerstandsvermogen*.

Voor het tussentijds verantwoorden van winst is het noodzakelijk dat voldoende zekerheid bestaat over het (verwachte) resultaat van de grondexploitatie, ofwel het resultaat moet op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Overeenkomstig de betreffende notitie van de commissie BBV wordt de methode 'percentage of completion' gehanteerd. Rekening wordt gehouden met de mate waarin kosten en opbrengsten zijn gerealiseerd per individuele grondexploitatie ten opzichte van de geraamde totale kosten en opbrengsten en eventuele risico's.

In 2018 is een voorlopig resultaat genomen. Het totaal aan voorlopige winstneming bedraagt € 808.000 en is toegevoegd aan de hiervoor gevormde reserves grondexploitatie De Poortmannen en grondexploitatie De Breedvennen.

Het verloop van de bouwgronden in exploitatie gedurende het jaar 2018 wordt in het volgende overzicht weergegeven:

Bedragen x € 1.000

Complex	Boekwaarde per 31-12-2017	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31-12-2018 vóór winstneming/voorziening	Afsluiting/winstneming/voorziening	Boekwaarde per 31-12-2018
De Poortmannen, Heeze	2.612	124	1.307	1.429	739	2.168
De Breedvennen, Leende	2.343	134	1.323	1.154	69	1.223
Domein, Sterksel	1.026	30	0	1.056	0	1.056
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	0	2	0	2	0	2
Gymzaal Marijkeplein, Leende	0	31	0	31	0	31
Totaal	5.981	321	2.630	3.672	808	4.480

De in totaliteit geraamde nog te maken kosten, geraamde nog te ontvangen opbrengsten en het geraamde eindresultaat bedragen:

Bedragen x € 1.000

Complex	Boekwaarde per 31-12-2018 vóór winstneming/voorziening	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat nominaal	Geraamd resultaat contante waarde (disconto 2%)
De Poortmannen, Heeze	1.429	663	3.232	1.140	973
De Breedvennen, Leende	1.154	698	1.994	142	133
Domein, Sterksel	1.056	249	1.329	24	21
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	2	604	649	43	41
Gymzaal Marijkeplein, Leende	31	114	161	16	16
Totaal	3.672	2.328	7.365	1.365	1.184

Gereed product en handelsgoederen

De voorraad eigen verklaringen is gewaardeerd tegen de laatst bekende verrekenprijzen van de leverancier. De overige voorraden worden gewaardeerd tegen historische kostprijs. Indien de marktwaarde lager is, dan wordt tegen marktwaarde gewaardeerd.

Uitzettingen (met een rentetypische looptijd korter dan één jaar)

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden.

Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. De drempel is nooit lager dan € 250.000. De benutting van het drempelbedrag wordt berekend als gemiddelde over alle dagen in het kwartaal. Gemiddeld mag een decentrale overheid dus maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist hebben gehouden. In het besluit begroting en verantwoording (BBV) is opgenomen dat in de toelichting bij de balans gerapporteerd moet worden over het drempelbedrag en het gebruik daarvan in elk kwartaal. Voor 2018 bedraagt ons drempelbedrag € 253.000.

Bedragen x € 1.000

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren					
(1)	Drempelbedrag	253			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	201	117	101	174
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	52	136	152	79
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	33.743			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	33.743			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van € 250.000	Drempelbedrag	253			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	18.103	10.664	9.304	16.010
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) – (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	201	117	101	174

Het drempelbedrag is in 2018 niet overschreden.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

De in de balans opgenomen te ontvangen voorschotbedragen van het Rijk en overige Nederlandse overheden voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000

	Saldo 31-12-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2018
Rijk:				
Subsidie voorbereiding geluidssanering Dorpstraat Leende	1	0	1	0
Totaal Rijk:	1	0	1	0
Overige Nederlandse overheden:				
Provinciale subsidie Natura 2000	0	13	0	13
Provinciale subsidie Natuur en Landschap (SNL) 2018	0	19	0	19
Totaal overige Nederlandse overheden	0	32	0	32

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, bestemmingsreserves en het nog te bestemmen resultaat. In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de gemeenteraad. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve.

Het verloop van de reserves in 2018 wordt in het volgende overzicht per reserve weergegeven.

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 1-1-2018	Toe- voegingen	Onttrek- kingen	Aanwending ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
Algemene reserve	3.295	147	3.442	-	935	-	2.507
Bestemmingsreserves:							
Bovenwijkse voorzieningen	929	-	929	-	-	-	929
Mobiliteitsplan	111	-	111	5	-	-	116
Totaaloplossing verkeersproblematiek	3.407	75	3.482	-	-	-	3.482
Verharding en verlichting Kloostervelden	100	-	100	-	-	-	100
Onderzoeken oplossingen verkeersproblematiek	50	-	50	-	3	-	47
Streekontwikkeling	225	- 8	217	-	-	-	217
Kapitaallasten Strijperpad	25	8	33	-	1	-	32
Gemeentelijke monumenten	139	-	139	7	6	-	140
Nieuwbouw/renovatie onderwijs	220	-	220	-	13	-	207
Centrumplan Leende	2.259	-	2.259	-	1.031	-	1.228
Digitalisering milieu- en bouwvergunningen	60	-	60	-	-	-	60
Dorpshuis Heeze	338	-	338	-	-	-	338
Projecten duurzaamheid	34	-	34	-	17	-	17
Groen/blauwe diensten	13	-	13	-	12	-	1
Abdk project wegen	7	-	7	-	-	-	7
HSL buffer	273	-	273	-	113	-	160
Klein materieel openbare werken	366	-	366	65	-	26	405

	Boekwaarde 31-12-2017	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde 1-1-2018	Toe- voegingen	Ontrek- kingen	Aanwending ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2018
Goede doelen	39	-	39	31	26	-	44
Sociaal domein	530	301	831	36	411	-	456
Onderhoud sportvelden	125	-	125	-	-	-	125
Kwaliteitsimpuls personeel	282	-	282	225	128	-	379
HNG	180	-	180	-	60	-	120
Garantstelling De Bulders	-	-	-	54	-	-	54
De Poortmannen tussentijdse winstneming	-	-	-	739	-	-	739
De Breedvennen tussentijdse winstneming	-	-	-	69	-	-	69
Kapitaallasten pand Nieuwendijk 9 te Heeze	350	-	350	-	-	350	-
Kapitaallasten pand Ginderover 59 te Heeze	-	-	-	350	-	350	-
Kapitaallasten vervangen bruggen Oude Dijk/Strijperdijk	150	-	150	-	-	1	149
Kapitaallasten fietspad de Plaetse-Boschlaan	95	-	95	-	-	-	95
Kapitaallasten Schoolstraat- Spoorlaan	-	-	-	230	-	-	230
Kapitaallasten openbaar groen Schoolstraat-Spoorlaan	-	-	-	30	-	-	30
Totaal bestemmingsreserves	10.307	376	10.683	1.841	1.821	727	9.976
Nog te bestemmen resultaat	523	- 523	-				
Totaal	14.125	-	14.125	1.841	2.756	727	12.483

Nadere toelichting op de reserves

Algemene reserve	
Doel	De algemene reserve dient als buffer van rekeningtekorten en als algemeen weerstandsvermogen.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 hebben de volgende onttrekkingen aan de algemene reserve plaatsgevonden: <ul style="list-style-type: none"> • € 350.000 voor de vorming van de reserve kapitaallasten Ginderover 59 te Heeze; • € 260.000 voor de vorming van de reserve kapitaallasten Schoolstraat-Spoorlaan; • € 225.000 voor een storting in de reserve kwaliteitsimpuls personeel; • € 100.000 voor de verhoging van het inhuurbudget.

Reserve bovenwijkse voorzieningen	
Doel	De reserve is bedoeld voor het realiseren van bovenwijkse voorzieningen. Dit zijn voorzieningen die een zodanig karakter hebben dat meerdere wijken hiervan nut hebben.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 hebben geen mutaties op deze reserve plaatsgevonden.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve mobiliteitsplan	
Doel	Doel van deze reserve is om fietsroutes aan te pakken en het instellen 60 km/uur gebieden op de buitenwegen van Leende en Leenderstrijp.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is er € 5.645 meer subsidie ontvangen dan er aan kosten zijn gemaakt.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve totaaloplossing verkeersproblematiek	
Doel	Oplossen verkeersproblematiek in de kernen.
Toelichting mutaties 2018	Vanuit de resultaatbestemming 2017 is € 75.000 toegevoegd aan de reserve. Op 12 december 2016 heeft de raad besloten om gedurende 25 jaar jaarlijks maximaal € 51.240 te besteden voor Samen naar de A2. In totaal € 1.281.0000. Tot op heden zijn hiervoor geen kosten gemaakt welke uit de reserve gedekt dienden te worden. Vanuit deze reserve wordt jaarlijks een budget van € 50.000 beschikbaar gesteld voor verkeersonderzoeken. In 2018 zijn ten laste van dat budget geen verkeeronderzoeken verricht.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve verharding en verlichting Kloostervelden	
Doel	Verharding en verlichting langzaam verkeer route Kloostervelden via de Ten Brakeweg.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 zijn er nog geen kosten gemaakt. Het plan is wel in voorbereiding. De verwachting is dat we in 2019 na besluitvorming met de uitvoering kunnen starten.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve onderzoeken oplossingen verkeersproblematiek	
Doel	Onderzoeken betreffende oplossingen van verkeersproblematiek.
Toelichting mutaties 2018	€ 3.355 kosten in 2018 ten behoeve van verkeersonderzoek inzake de flankerende maatregelen.
Handhaven of opheffen?	Opheffen en saldo toevoegen aan de reserve totaaloplossing verkeersproblematiek.

Reserve streekontwikkeling (voorheen reconstructie buitengebied)	
Doel	Bekostiging van plannen in het buitengebied.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 hebben geen mutaties op deze reserve plaatsgevonden.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve kapitaallasten Strijperpad	
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten inzake de verbreding van het Strijperpad gedurende 50 jaar.
Toelichting mutaties 2018	De afschrijvingslasten 2018 ad € 870 zijn in 2018 ten laste van deze reserve gebracht.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve gemeentelijke monumenten	
Doel	Voorheen was het een voorziening, maar omdat er geen meerjarig onderhoudsplan aan ten grondslag ligt dient het een reserve te zijn.
Toelichting mutaties 2018	Er is € 7.344 gestort in de reserve. Er is € 6.000 onttrokken aan de reserve en beschikbaar gesteld aan particulieren.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve nieuwbouw/renovatie onderwijs	
Doel	In 2014 is de voorziening onderhoud schoolgebouwen vrijgevallen. Als onderdeel van de bestemming van het rekeningresultaat 2014 is vervolgens besloten tot het oprichten van deze reserve De gemeente Heeze-Leende blijft wettelijk nog verantwoordelijk voor een aantal zaken in het primair onderwijs, (nieuw)bouw en verzekeringen.
Toelichting mutaties 2018	Er is € 12.500 onttrokken ten behoeve van advisering over huisvesting De Berkenschutse.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve centrumplan Leende	
Doel	Deze reserve is in 2006 gevormd om samen met Wooninc., Wocom en Wonen Weert de herontwikkeling centrum Leende en bouw schoolwoningen te realiseren. Per 1 juli 2015 is de nieuwe Woningwet in werking getreden waarin geregeld is dat corporaties terug moeten keren naar hun kerntaak: het bouwen, verhuren en beheren van sociale huurwoningen. De samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en woningcorporaties is ontbonden. Op 3 juli 2017 heeft de gemeenteraad besloten om gronden in het centrum aan te kopen en om zelf te investeren in de nieuwe mfa. Een te betalen bedrag aan schadeloosstelling en het exploitatieresultaat incl. lasten van de investering zuiveren we de eerste jaren aan vanuit de reserve.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 € 1.030.918 onttrokken waarvan het merendeel betrekking heeft op de dekking van de hogere huurlasten van de school in De Bredevennen.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve digitalisering milieu- en bouwvergunningen	
Doel	Deze reserve heeft als doel inhuur met betrekking tot de digitalisering te bekostigen.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is een begin gemaakt met het scannen van de vergunningen. De stukken zullen via het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE) digitaal toegankelijk worden. In 2018 hebben geen mutaties op de reserve plaatsgevonden.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve dorps huis Heeze	
Doel	Op 1 december 2006 is d'n Toversnest te Heeze aan Stichting Wooninc. verkocht voor een bedrag van € 5.300.900. Uit de verkoopprijs onder aftrek van gemaakte verkoop- en overige kosten en minus inhaalafschrijvingen in verband met desinvestering is deze reserve gevormd. De raad heeft immers besloten om op basis van inschrijving d'n Toversnest te verkopen om hiermee middelen te genereren voor de realisatie van een nieuw dorps huis te Heeze.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is besloten om in 2019 € 107.000 te onttrekken ten behoeve van een kleine verbouwing in 't Perron. In 2018 hebben geen mutaties op de reserve plaatsgevonden.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve projecten duurzaamheid	
Doel	Betreft een reservering voor duurzaamheid en alternatieve energiebronnen. Op 6 november heeft de raad een amendement aangenomen waarin ze besluit de reserve duurzaamheid en alternatieve energiebronnen om te zetten naar een begrotingspost met omschrijving 'projecten duurzaamheid' Tevens is het besluit genomen dat het bedrag dat overblijft van de € 50.000 die in de exploitatie is opgenomen terugvalt in deze reserve.
Toelichting mutaties 2018	De kosten voor het opstellen van duurzaamheidsbeleid bedroegen in 2018 €16.795 en zijn ten laste van de reserve gebracht.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve groen/blauwe diensten	
Doel	In 2014 is deze reserve voor € 50.000 ten laste van reserve streekontwikkeling gevormd.
Toelichting mutaties 2018	De bijdrage aan de provincie inzake het gebiedscontract Boven Dommel Groen Blauw Stimuleringskader Noord-Brabant bedroeg in 2018 € 12.283. deze bijdrage is ten laste van de reserve gebracht.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve Adbk project wegen	
Doel	Reserve is vanuit de reserve Zivest ad € 36.267 in 2014 gevormd. Reserve dient in stand te worden gehouden voor projecten in 2018.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 hebben geen mutaties op de reserve plaatsgevonden.
Handhaven of opheffen?	Opheffen en saldo toevoegen aan de algemene reserve.

Reserve HSL buffer	
Doel	<p>HSLnet heeft leningsfaciliteiten aangetrokken met garantstelling door de gemeente Heeze-Leende.</p> <p>Bij raadsbesluit 11 april 2011 is besloten de premie-inkomsten garantstelling te bestemmen voor verglazing van het buitengebied. Als nadere uitwerking komen de premie-inkomsten pas vrij voor aanleg buitengebied op het moment dat de risicobuffer van voldoende niveau is. Met de risicobuffer moet twee jaar aflossing van de gegarandeerde leningen opgevangen kunnen worden. Op grond hiervan zou er een risicobuffer van € 475.000 moeten worden opgebouwd, vooraleer bedragen beschikbaar worden gesteld.</p> <p>De tot nu toe gefactureerde premies zijn aan de reserve toegevoegd. In december 2016 is besloten tot revitalisering van het HSLnet. Dit heeft geleid tot een herfinanciering. In de besluitvorming is de reserve HSL niet voor een ander doel bestemd. Deze reserve blijft daarmee tot op heden beschikbaar voor de verglazing van het buitengebied. In 2018 wordt er aanspraak op deze reserve gedaan voor aansluitingen in het buitengebied.</p>
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is er € 112.500 aan de reserve onttrokken ten behoeve van een subsidie aan HSLnet voor de aanleg van glasvezel in het buitengebied. De subsidie bedraagt maximaal € 250.000. In 2019 is de uitbetaling van het tweede deel van de subsidie voorzien.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve klein materieel openbare werken	
Doel	<p>Via de exploitatiebegroting wordt jaarlijks op basis van het vervangingsschema een bedrag aan deze reserve toegevoegd.</p> <p>Volgens de verordening worden activa van minder dan € 10.000 niet geactiveerd. Uitgaven betreffende de vervanging van materieel van openbare werken beneden dit bedrag worden gedekt uit deze reserve.</p>
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is conform de begroting € 65.000 gestort in de reserve. De onttrekkingen bedroegen in 2018 in totaal € 26.459. In 2018 zijn onder meer een tractor, een VW crafter, zoutstrooiers en een grasveegmachine aangeschaft.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve goede doelen	
Doel	Het doel van deze reserve is de opbrengst van textielinzameling in de jaren 2016-2018 beschikbaar te stellen aan goede doelen.
Toelichting mutaties 2018	<p>De inkomsten voortkomende uit de textielinzameling ad € 30.838 zijn gestort in de reserve.</p> <p>In de 2018 zijn, na overleg in de werkgroep 'goede doelen', de volgende goede doelen gesteund:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Autotankspuit (brandweerauto) voor Roemenië (€ 22.114); • Bijdrage De Lindse Blaas voor 'Durpskwis Leende' (€ 850); • Bijdrage aan Stichting Dorpsquiz Heeze (€ 1.250); • Bijdrage Stichting Helping Other People Especially in South (€ 1.000); • Bijdrage Stichting Kindervakantiewerk Sterksel (€ 1.000). <p>In totaal is er voor € 26.214 onttrokken aan de reserve.</p>
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve sociaal domein	
Doel	<p>De reserve is gevormd vanwege het gemis aan ervaring met de nieuwe taken voortkomende uit de decentralisaties en de complexiteit van de decentralisaties in het sociaal domein. De reserve dient ter dekking van onvoorziene hogere uitgaven in het sociaal domein.</p> <p>Bij de vaststelling van de jaarrekening 2017 is besloten om een deel van de reserve, € 221.000, te 'oormerken' ten behoeve van statushouders. Het mandaat voor het inzetten van deze 'geoormerkte' middelen is door de raad bij het college neergelegd.</p>
Toelichting mutaties 2018	<p>Bij de bestuursrapportage 2018 is besloten het verwachte voordelig resultaat op Wmo (€ 35.862) te storten in de reserve en de verwachte tekorten op participatie (€ 66.629) en jeugd (€ 321.831) te onttrekken aan de reserve.</p> <p>De uitgaven voor statushouders bedroegen in 2018 € 22.568 en zijn eveneens ten laste van de reserve gebracht.</p> <p>Van de totale reserve eind 2018 is, gezien de besluitvorming bij de jaarrekening 2018, nog € 198.432 bestemd voor statushouders.</p>
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve onderhoud sportvelden	
Doel	Op 26 januari 2018 heeft de raad besloten om de privatisering van de buitensportvelden te verlengen. Derhalve dient deze reserve in stand te worden houden voor de eventuele gevolgen van herijking en om nieuwe wensen te kunnen faciliteren.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 hebben geen mutaties op de reserve plaatsgevonden.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve kwaliteitsimpuls personeel	
Doel	Reserve gevormd voor organisatieontwikkeling en daarmee begeleiden en ontwikkelen van personeel en voor het oplossen van eventuele fricties.
Toelichting mutaties 2018	Vanuit de algemene reserve is in 2018 € 225.000 toegevoegd aan de reserve. In 2018 is in totaal € 127.519 onttrokken aan de reserve. Hiervan had € 66.568 betrekking op werkloosheidsuitkeringen van voornamelijk medewerkers en € 60.952 op kosten gemaakt ten behoeve van de organisatieontwikkeling (Operatie Nieuwe Jas).
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve HNB	
Doel	De jaarlijkse annuïteit ontvangst uit de depotbelegging uit hoofde van de verkoop aandelen HNG werd als dividenduitkering via de exploitatie verantwoord. In 2014 heeft de accountant voorgeschreven dat voor de resterende periode deze depotbelegging als vordering onder de financiële vaste activa moest worden gepresenteerd. Bij de bestemming van het rekeningresultaat 2014 is besloten om met dit eenmalig administratief voordeel een bestemmingsreserve te vormen. De reserve wordt jaarlijks voor +/- € 60.000 aangewend, zodat de gehele operatie resultaat neutraal is.
Toelichting mutaties 2018	De onttrekking in 2018 bedroeg € 59.661.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve garantstelling De Bulders	
Doel	De reserve is gevormd naar aanleiding van de garantstelling door de gemeente voor de leningen die De Bulders woningbouw C.V. heeft aangetrokken ten behoeve van de aankoop van de gronden van de gemeente. De gemeente Heeze-Leende brengt voor de garantstelling een marktconforme vergoeding van 0,55% in rekening bij De Bulders Woningbouw C.V. De in rekening gebracht premie wordt gestort in de reserve garantstelling De Bulders.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is de ontvangen premie ad € 53.790 aan de reserve toegevoegd.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve De Poortmannen, tussentijdse winstneming	
Doel	Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie De Poortmannen worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. Omdat de winst nog niet definitief is, wordt deze tussentijdse winstneming gestort in een reserve. In de paragraaf <i>Grondbeleid</i> is dit nader toegelicht.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is de tussentijdse winstneming van € 738.598 toegevoegd aan de reserve.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve De Breedvennen, tussentijdse winstneming	
Doel	Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen moet bij de grondexploitatie De Breedvennen worden overgegaan tot tussentijdse winstneming. Omdat de winst nog niet definitief is, wordt deze tussentijdse winstneming gestort in een reserve. In de paragraaf <i>Grondbeleid</i> is dit nader toegelicht.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is de tussentijdse winstneming van € 68.917 toegevoegd aan de reserve.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve kapitaallasten pand Nieuwendijk 9 te Heeze	
Doel	Opvangen kapitaallasten pand Nieuwendijk 9 te Heeze.
Toelichting mutaties 2018	Het pand is in 2018 gesloopt en derhalve volledig afgewaardeerd. De reserve is in 2018 volledig ingezet ter dekking van deze afwaardering.
Handhaven of opheffen?	Opheffen

Reserve kapitaallasten pand Ginderover 59 te Heeze	
Doel	Opvangen kapitaallasten pand Ginderover 59 te Heeze.
Toelichting mutaties 2018	Het pand is in 2018 gesloopt en derhalve volledig afgewaardeerd. De reserve is in 2018 volledig ingezet ter dekking van deze afwaardering.
Handhaven of opheffen?	Opheffen

Reserve kapitaallasten vervangen bruggen Oude Dijk/Strijperdijk	
Doel	Opvangen van de jaarlijkse afschrijving voortkomende uit de investering inzake vervanging van de bruggen Oude Dijk/Strijperdijk.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 zijn de afschrijvingslasten van € 987 ten laste van de reserve gebracht.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve kapitaallasten fietspad de Plaetse-Boschlaan	
Doel	Opvangen van de jaarlijkse afschrijving voortkomende uit de investering inzake de aanleg van fietspad de Plaetse-Boschlaan.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 hebben geen mutaties op de reserve plaatsgevonden.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve kapitaallasten Schoolstraat-Spoorlaan	
Doel	Opvangen van de jaarlijkse afschrijving voortkomende uit de investering Schoolstraat-Spoorlaan.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is vanuit de algemene reserve € 230.000 toegevoegd aan deze reserve. In 2018 was nog geen sprake van afschrijvingslasten.
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Reserve kapitaallasten openbaar groen Schoolstraat-Spoorlaan	
Doel	Opvangen van de jaarlijkse afschrijving voortkomende uit de investering openbaar groen Schoolstraat-Spoorlaan.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is vanuit de algemene reserve € 30.000 toegevoegd aan deze reserve. In 2018 was nog geen sprake van afschrijvingslasten
Handhaven of opheffen?	Handhaven

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de gemeente. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde of het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd indien er sprake is van:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.
- Middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Het verloop van de voorzieningen wordt in het volgende overzicht weergegeven:

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2017	Toevoegingen	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2018
Riolering	2.232	706	-	237	2.701
Onderhoud wegen	305	530	-	643	192
Onderhoud bruggen	10	43	-	21	32
Parkeerfonds	1	-	-	-	1
Gemeentelijke accommodaties	1.525	157	-	311	1.371
Afwikkeling schade hagelstorm	240	-	-	138	102
Renovatie hockeyvelden	108	33	-	-	141
Molen St. Viktor	50	4	-	-	54
AED's	14	-	-	-	14
Friciekosten Rick	20	-	20	-	-
Pensioen wethouders	483	26	-	-	509
Wachtgeld wethouders	19	29	-	19	29
Totaal	5.007	1.528	20	1.369	5.146

Nadere toelichting op de voorzieningen

Voorziening riolering	
Doel	In de raadsvergadering van 7-9-2015 is het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) vastgesteld. In dit plan wordt de invulling voor de zorgtaken rondom afval-, hemel- en grondwater genoemd. Deze voorziening dient ter egalisatie van de kosten van onderhoud e.d. m.b.t. riolering.
Toelichting mutaties 2018	De storting in de voorziening bedroeg conform de begroting € 705.767. De onttrekking in 2018, in totaal € 236.765, heeft betrekking op de in 2018 uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden.

Voorziening onderhoud wegen	
Doel	De voorziening dient om de kosten van onderhoud wegen te egaliseren. De jaarlijkse dotatie en de per jaar uit te voeren werkzaamheden liggen vast in het Beheer en beleidsplan wegen 2017-2021.
Toelichting mutaties 2018	De storting in de voorziening bedroeg conform de begroting € 530.037. De onttrekking in 2018, in totaal € 642.796, heeft betrekking op de in 2018 uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden.

Voorziening onderhoud bruggen	
Doel	De voorziening dient om de kosten van onderhoud bruggen te egaliseren. De jaarlijkse dotatie en de per jaar uit te voeren werkzaamheden liggen vast in het Beheer en beleidsplan civiele kunstwerken 2018-2022.
Toelichting mutaties 2018	De storting in de voorziening bedroeg conform de begroting € 42.622. De onttrekking in 2018, in totaal € 20.925, heeft betrekking op de in 2018 uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden.

Voorziening parkeerfonds	
Doel	Op grond van de bouwverordening dient een ontwikkelaar voldoende openbare parkeervoorzieningen op eigen terrein te realiseren. Omdat hier niet volledig in kan worden voorzien is in 2008 een parkeerovereenkomst met de gemeente gesloten. De gemeente verplicht zich tegen ontvangst van een overeengekomen bedrag binnen tien jaar een parkeerplaats te realiseren. Voldoet de gemeente hier niet aan is de ontwikkelaar gerechtigd een vooraf vastgesteld gedeelte van dit bedrag van de gemeente terug te vorderen. De gemeente heeft in 2009 een parkeervisie laten opstellen.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 hebben geen mutaties op de voorziening plaatsgevonden.

Voorziening gemeentelijke accommodaties	
Doel	Het betreft hier een voorziening voor groot onderhoud aan de gemeentelijke accommodaties en gebouwen. Via de exploitatiebegroting vinden ten laste van de betreffende accommodaties/gebouwen jaarlijks stortingen in de voorziening plaats. De uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste van de voorziening gebracht. De jaarlijkse dotatie en de per jaar uit te voeren werkzaamheden liggen vast in de Meerjarige onderhoudsplannen en bijbehorende investeringsschema.
Toelichting mutaties 2018	De storting in de voorziening bedroeg conform de begroting € 157.000. De onttrekking in 2018, in totaal € 310.571, heeft betrekking op de in 2018 uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden.

Voorziening afwikkeling schade hagelstorm	
Doel	In verband met de ontstane hagelschade door de storm in 2016 hebben we in 2017 een uitkering van de verzekering ontvangen. Logischerwijs zijn nog niet alle herstelwerkzaamheden uitgevoerd. De wet -en regelgeving zijnde het besluit begroting -en verantwoording (BBV) schrijft voor dat voor van derden verkregen gelden met een specifieke bestemming een voorziening gevormd dient te worden, (artikel 44 lid 2 BBV). Het college heeft op 23 januari ingestemd met het vormen van deze verplichte voorziening.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 is in totaal € 138.068 aan de voorziening onttrokken ten behoeve van de afhandeling van de hagelschade.

Voorziening renovatie hockeyvelden	
Doel	De gemeente Heeze-Leende is verantwoordelijk voor onderhoud en renovatie van de hockeyvelden. Hiervoor worden met ingang van 2010 bedragen in deze voorziening gestort.
Toelichting mutaties 2018	De storting in de voorziening bedroeg conform de begroting € 32.848. In 2018 hebben geen onttrekkingen aan de voorziening plaatsgevonden.

Voorziening molen St. Viktor	
Doel	In 2007 gevormd voor onderhoud aan de molen Sint Victor.
Toelichting mutaties 2018	De storting in de voorziening bedroeg conform de begroting € 4.500. In 2018 hebben geen onttrekkingen aan de voorziening plaatsgevonden.

Voorziening AED's	
Doel	Uit ontvangen bedragen is de voorziening AED's gevormd. Ten laste van deze voorziening kunnen onder andere kosten voor onderhoud AED's worden gebracht. Vanaf 2014 is besloten niet meer in de voorziening te storten.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 hebben geen mutaties op de voorziening plaatsgevonden.

Voorziening frictiekosten Rick	
Doel	Deze voorziening is gevormd voor het opvangen van de frictiekosten van Regionaal Instituut Cultuur en Kunsteducatie (RICK). Op grond van de gedeeltelijke uittreding uit het convenant in 2013 zijn we verplicht frictiekosten te betalen. Volgens het convenant is dat 75%, 50% en 25% per jaar gedurende drie jaren, van het verschil in subsidie voor en na de gedeeltelijke uittreding. Echter het RICK claimt nog steeds recht te hebben op frictiekosten. Het college heeft besloten dat bestuurlijk opnieuw overleg plaats dient te vinden met het RICK, daar zij zich wenst te houden aan de eerdere afspraken. We houden de voorziening in stand tot het moment dat er een definitieve afwikkeling is.
Toelichting mutaties 2018	Overleg met het RICK heeft in 2018 plaatsgevonden. Resultaat van dit overleg is dat het RICK geen aanspraak meer maakt op frictiekosten. De voorziening is daarom in 2018 vrijgevalen.

Voorziening pensioen wethouders	
Doel	Voor de pensioenopbouw van bestuurders is de laatste jaren een verzekering afgesloten. Voor de bestuurders waarvoor geen (volledige) verzekering kan worden afgesloten is deze voorziening gevormd.
Toelichting mutaties 2018	De omvang van de voorziening per 31 december 2018 is conform de verslaggevingsrichtlijnen (BBV) gebaseerd op actuariële berekeningen. In 2018 was op basis van die berekeningen een dotatie aan de voorziening nodig van € 25.941.

Voorziening wachtgeld wethouders	
Doel	Voormalig wethouders van de gemeente hebben na beëindiging van het wethouderschap recht op wachtgeld. De uitkeringsduur is onder meer afhankelijk van de duur van het wethouderschap. De hoogte van de ontslaguitkering bedraagt het eerste jaar 80% en de rest van de uitkeringsduur 70% van de laatstgenoten bezoldiging vermeerderd met de vakantie-uitkering en de eindejaarsuitkering. Oud-wethouders hebben altijd recht op een ontslaguitkering. Een uitkering kan wel geweigerd worden. Een wethouder die opnieuw wethouder wordt in dezelfde gemeente met een kleinere benoemingsomvang, ontvangt over de oude benoemingsomvang een Appa-ontslagitkering die met de nieuwe inkomsten uit de kleinere benoemingsomvang wordt verrekend. Op basis van de verslaggevingsrichtlijnen (BBV) is voor de wachtgeldverplichting van de gemeente een voorziening gevormd. Bij de berekening van de omvang van die voorziening is rekening gehouden met de hiervoor benoemde richtlijnen. De gemeente heeft ultimo 2016 nog een wachtgeldverplichting die doorloopt tot april 2018. Hiervoor is een voorziening getroffen van € 82.000.
Toelichting mutaties 2018	In 2018 was sprake van een aflopende wachtgeldverplichting (aanwending voorziening € 19.310) en is een nieuwe wachtgeldverplichting ontstaan (dotatie aan de voorziening € 29.000).

Vaste schulden met looptijd langer dan één jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

In het volgende overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2018.

Bedragen x € 1.000

	Saldo 31-12-2017	Vermeerderingen	Aflossingen	Saldo 31-12-2018
Onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen	26.657	0	1.665	24.992
Onderhandse leningen openbare lichamen	1.300	0	0	1.300
Door derden belegde gelden	2.056	0	104	1.952
Waarborgsommen	1	0	0	1
Totaal	30.014	0	1.769	28.245

De totale rentelast voor het jaar 2018 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 732.352 (2017: € 619.229).

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Netto-vlottende schulden hebben een rentetypische looptijd van minder dan één jaar.

Overlopende passiva

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen vooruit ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen x € 1.000

	Saldo 31-12-2017	Vrijgevallen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2018
Rijk:				
COA	89	39		50
Onderwijsachterstandenbeleid	32	50	54	36
Subsidie voorbereiding raildempers/-schermen spoor	502	130		372
Subsidie uitvoering raildempers/-schermen spoor	1.969			1.969
Subsidie geluidsanering Dorpstraat Leende	0	9	17	8
Subsidie aanvullende gevelmaatregelen Dorpstraat Leende	0		145	145
Totaal Rijk:	2.592	228	216	2.580
Overige Nederlandse overheden:				
Provinciale subsidie Natura 2000	19	52	33	0
Provinciale subsidie Samen mee naar de A2	103	82		21
Gemeente Eindhoven, knelpuntenmiddelen	0		4	4
Totaal overige Nederlandse overheden	122	134	37	25

Niet uit de balans blijvende belangrijke financiële verplichtingen en rechten

Dorpshuis 't Perron

De gemeente staat borg voor de betaling van de huur van het nieuwe dorps huis door de stichting Beheer Dorps huis Heeze aan woCom. Met andere woorden door het afgeven van deze borgstelling wordt de gemeente uiteindelijk verantwoordelijk voor het leegstandsrisico. Als de beheersstichting onvoldoende ruimtes weet te verhuren en/of

overige inkomsten weet te genereren, kan woCom de middelen die ze van de stichting tegoed heeft, op de gemeente verhalen. De huurprijs van het gehuurde bedraagt op jaarbasis circa € 45.000 (excl. BTW).

Gegarandeerde geldleningen en faciliteiten

De gemeente heeft voor woCom meerdere geldleningen gegarandeerd. In totaal bedroeg het schuldrestant per 31 december 2018 € 27.952.000. Voor De Bulders Woningbouw C.V. heeft de gemeente een kredietfaciliteit bij de BNG gegarandeerd van maximaal € 16 miljoen. Een specificatie is opgenomen in de bijlagen.

Overzicht langlopende contracten

De langlopende contracten waaruit belangrijke financiële verplichtingen (resterende contractwaarde groter dan € 10.000) volgen, zijn in het volgende overzicht opgenomen:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Datum start contract	Einddatum contract	Totaal contractwaarde	Per 31-12-2018 resterende contractwaarde
Veiligheidsinspectie speeltoestellen	1-1-2015	31-12-2019	69	14
WGA-ERD Verzekering conventioneel (arbeidsongeschiktheid)	1-1-2018	31-12-2020	71	47
Brandverzekering	1-1-2018	31-12-2019	107	54
Aansprakelijkheidsverzekering	1-1-2015	31-12-2019	137	27
Lease interieurbeplanting	16-3-2018	1-3-2023	17	14
Cameratoezicht	2-1-2017	1-1-2021	169	85
Opslag en beheer camerabeelden	1-2-2018	31-1-2022	42	22
Huur tijdelijke school Breedvennen	1-1-2009	1-7-2019	1.330	101
Huur De Spinner	1-1-2013	1-1-2023	11.793	1.474
Huur Kindcentrum De Parel	1-1-2013	1-1-2023	1.064	133

Bergerhofschool

De huur van de Bergerhofschool is deels voor veertig jaar afgekocht door een gekapitaliseerd bedrag van € 1.450.000 dat in 2012 is voldaan. Hiermee heeft de gemeente Heeze-Leende van Wooninc. het gebruiksrecht voor de komende veertig jaar ingaande op 1 januari 2013 verkregen.

Melding WNT

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Voor gemeenten is de functie van gemeentesecretaris en van griffier aangemerkt als topfunctionaris. Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor de gemeente Heeze-Leende is € 189.000 (het algemeen bezoldigingsmaximum). Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen x € 1	T.E. Borsboom - Hoekstra	P.M.M.H. Hurkmans
Funcctiegegevens	Griffier	Secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,61	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	47.460	91.261
Beloningen betaalbaar op termijn	7.871	14.848
<i>Subtotaal</i>	<i>55.331</i>	<i>106.109</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	115.290	189.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	55.331	106.109
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017	T.E. Borsboom - Hoekstra	P.M.M.H. Hurkmans
Funcctiegegevens	Griffier	Secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,61	1,00
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	50.362	89.320
Beloningen betaalbaar op termijn	7.145	13.605
<i>Subtotaal</i>	<i>57.507</i>	<i>102.925</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	110.410	181.000
Totale bezoldiging 2017	57.507	102.925

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2018 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Crowe Foederer B.V.
Beukenlaan 60
5651 CD Eindhoven
Tel. +31 (0)40 264 96 10
www.crowe-foederer.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de raad van de gemeente Heeze-Leende

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de gemeente Heeze-Leende te Heeze gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de gemeente Heeze-Leende op 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader welke door de raad is vastgesteld.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 het overzicht van baten en lasten over 2018;
- 2 de balans per 31 december 2018;
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
- 4 de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
- 5 de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 3 december 2018 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Heeze-Leende zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader welke door de raad is vastgesteld.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 3 december 2018, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Eindhoven, 3 juni 2019

Crowe Foederer B.V.

drs. R. Meusen RA

Bijlagen

Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Met de herziening van de BBV zijn er nieuwe taakvelden ingesteld om gemeenten onderling beter te kunnen vergelijken. De programma-indeling is daarvoor minder goed geschikt omdat iedere gemeente vrij is in de keuze en benaming van programma's. Daarom maakt een uniform overzicht van lasten en baten per taakveld voortaan ook onderdeel uit van de gemeentelijke jaarrekening.

Bedragen x € 1.000

Taakveld BBV	Totaal		1. Fundament		2. Opgroeien		3. Meedoen		4. Wonen		5. Werken		6. Duurzaamheid		7. Financiën	
	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2018	Baten 2018	Lasten 2018	Baten 2018
0 - Bestuur en ondersteuning	10.161	26.221	1.959	778	0	13	7	1.059	1.370	765	832	139	0	30	5.993	23.436
0.1 Bestuur	1.242		1.242													
0.10 Mutaties reserves	1.889	3.531	101	436		13	7	1.059	655	765	799	139		30	327	1.089
0.11 Resultaat rekening van baten en lasten	114		114													
0.2 Burgerzaken	519	342	519	342												
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	748								715		33					
0.4 Overhead	5.524	20													5.524	20
0.5 Treasury	98	151													98	150
0.61 OZB woningen	25	2.433													25	2.433
0.62 OZB niet-woningen		1.118														1.118
0.64 Belastingen overig	3	21													3	21
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		18.605														18.605
0.8 Overige baten en lasten	-17		-17													
0.9 Vennootschapsbelasting	16															16
1 - Veiligheid	1.150	58	1.150	58	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	914	44	914	44												
1.2 Openbare orde en veiligheid	236	14	236	14												
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	1.937	275	0	0	0	0	0	0	1.937	275	0	0	0	0	0	0
2.1 Verkeer en vervoer	1.850	275							1.850	275						
2.4 Economische havens en waterwegen	73								73							
2.5 Openbaar vervoer	14								14							
3 - Economie	1.700	2.540	0	0	0	0	0	0	0	0	1.700	2.541	0	0	0	0
3.1 Economische ontwikkeling	69										69					
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.307	2.045									1.307	2.046				
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	118	259									118	259				
3.4 Economische promotie	206	236									206	236				
4 - Onderwijs	2.524	284	0	0	2.352	241	171	43	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2 Ondernijshuisvesting	2.003	107			2.003	107										
4.3 Ondernijnsbeleid en leerlingenzaken	521	177			349	134	171	43								
5 - Sport, cultuur en recreatie	2.364	209	0	0	0	0	1.421	123	0	0	852	0	91	86	0	0
5.1 Sportbeleid en activering	18	1					18	1								
5.2 Sportaccommodaties	885	121					885	121								
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	108						108									
5.4 Musea	87						87									
5.5 Cultureel erfgoed	57	1					57	1								
5.6 Media	230						229				1					
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	979	86					37				851		91	86		
6 - Sociaal Domein	11.032	2.283	0	0	3.020	21	4.054	224	0	0	3.959	2.038	0	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.893	101			849	8	1.045	93								
6.2 Wijkteams	572	12			86	12	485									
6.3 Inkomensregelingen	2.678	2.038									2.678	2.038				
6.4 Begeleide participatie	1.075										1.075					
6.5 Arbeidsparticipatie	197										197					
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	531	3					531	3								
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	2.001	128					1.993	128			9					
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1.981	1			1.981	1										
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	104				104											
7 - Volksgezondheid en milieu	3.724	3.265	10	4	345	0	291	0	0	0	0	0	3.079	3.261	0	0
7.1 Volksgezondheid	636				345		291									
7.2 Riolering	1.473	1.969											1.474	1.969		
7.3 Afval	1.247	1.151											1.247	1.151		
7.4 Milieubeheer	358	141											358	141		
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	10	4	10	4												
8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	13.516	12.973	0	0	0	0	0	0	13.226	12.913	0	0	290	60	0	0
8.1 Ruimtelijke ordening	333	79							43	19			290	60		
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	12.310	12.379							12.310	12.379						
8.3 Wonen en bouwen	873	515							873	515						
Totaal	48.108	48.108	3.119	840	5.717	275	5.944	1.449	16.533	13.953	7.343	4.718	3.460	3.437	5.993	23.436

Staat van gewaarborgde geldleningen en gegarandeerde faciliteiten

Gegarandeerde geldleningen

Naam van de financieringsinstelling	Garantie Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)	Percentage dekking gemeente Heeze-Leende	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Startingsdatum	Einddatum	Rentepercentage	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening (x € 1.000)	Restantbedrag 1 januari 2018 (x € 1.000)	Restantbedrag 31 december 2018 (x € 1.000)
Gemeente Heeze-Leende (doorverstrek BNG)	ja		woningbouw	woCom	1-9-1987	1-11-2031	4,66%	2.026	1.223	1.159
Gemeente Heeze-Leende (doorverstrek BNG)	ja		woningbouw	woCom	1-9-1987	1-3-2033	3,27%	1.371	833	793
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Ja	50%	woningbouw	woCom	31-7-2008	31-7-2048	4,56%	22.400	22.400	22.400
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Ja	50%	woningbouw	woCom	1-8-2007	1-8-2047	4,52%	3.600	3.600	3.600
Totaal									28.056	27.952
Onder aftrek van door de gemeente Heeze-Leende aangegane en 1 op 1 doorverstrekte leningen:										
Gemeente Heeze-Leende (doorverstrek BNG)	ja		woningbouw	woCom	1-9-1987	1-11-2031	4,66%	2.026	1.223	1.159
Gemeente Heeze-Leende (doorverstrek BNG)	ja		woningbouw	woCom	1-9-1987	1-3-2033	3,27%	1.371	833	793
Totaal									2.056	1.952

Gegarandeerde faciliteiten

Naam van de financieringsinstelling	Direct gegarandeerde faciliteiten (x € 1.000)	Naam van de geldnemer	Datum start garantstelling	Einddatum garantstelling	Trekking op akte van borgtocht in de vorm van	Restantbedrag 31 december 2018 (x € 1.000)
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	16.000	De Bulders Woningbouw C.V.	19-12-2017	1-1-2027	rekening-courant	8.942
					vaste geldlening	0
Totaal						8.942

Verantwoording specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage)

 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 									
SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking ssa - d.d. 10 januari 2019									
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2018	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 01	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 02	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 03	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 04			
			€ 39.971	€ 9.520	€ 0	€ 32.302			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid		Eindverantwoording Ja/Nee	
		<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: D9 / 05	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 06	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: D9 / 07	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: D9 / 08	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: D9 / 09			
		Nee							
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerlawaa Subsidieregeling sanering verkeerlawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding t/m jaar T	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: E3 / 01	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 02	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 03	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 04	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 05	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 06	
			1 IenW/BSK-2014/259346	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			2 IenW/BSK-2014/259346	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			3 IenW/BSK-2018/100801	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			4 IenW/BSK-2018/115668	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail t/m jaar T	Eindverantwoording Ja/Nee			
	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: E3 / 07	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: E3 / 08	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: E3 / 09	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: E3 / 10	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: E3 / 11	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: E3 / 12			
	1 IenW/BSK-2014/259346	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
	2 IenW/BSK-2014/259346	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
	3 IenW/BSK-2018/100801	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
	4 IenW/BSK-2018/115668	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet, gemeentedeel 2018 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			1.1 Participatiewet (PW)	1.1 Participatiewet (PW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)	1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen (IOAZ)	
			<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 01	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 02	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 03	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 04	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 05	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 06	
	€ 1.744.384	€ 58.575	€ 123.671	€ 3.553	€ 33.701	€ 0			
	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente				
	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	1.7 Participatiewet (PW)	1.7 Participatiewet (PW)				
	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 07	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 08	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 09	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 10	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G2 / 11	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: G2 / 12			
	€ 3.323	€ 0	€ 0	€ 40.937	€ 0	Ja			
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen), gemeentedeel 2018 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob	
			<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G3 / 01	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G3 / 02	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G3 / 03	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G3 / 04	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G3 / 05	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G3 / 06	
			€ 0	€ 0	€ 1.467	€ 20.297	€ 4.162	€ 0	
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee				
	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G3 / 07	<i>Aard controle R</i> Indicatornummer: G3 / 08	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicatornummer: G3 / 09						
	€ 0	€ 0	Ja						